ياۋۇز ئەليار

ئۇيغۇر ئالىمى ئەركىن سىدىقنىڭ قىسقىچە تەرجىمھالى

http://www.bostan.cn http://www.bilik.cn

ئالىمنىڭ يېقىنقى پورترېتى

مۇندەرىجە

1. كىرىش سۆز 1
2. بالىلىق دەۋر 13
3. باشلانغۇچ مەكتەپ 22
4. ئوتتۇرا مەكتەپ 37
5. يېزىدىكى قايتا تەربىيە 53
6. ئالىي مەكتەپ 64
7. شاڭخەيدىكى بىلىم ئاشۇرۇش 93
8. شاڭخەيدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن 106
9. ياپونىيەدىكى ئوقۇش 117
10. جەنۇبىي كالىفورنىيىدىكى ماگىستىرلىق ئوقۇشى 129
11. شىمالىي كالىفورنىيەدىكى دوكتورلۇق ئوقۇشى 141
12. شىمالىي كالىفورنىيەدىكى پوست - دوكتورلۇق تەتقىقاتى 151
13. ئامېرىكا يۇقۇرى تېخنىكىلىق شىركەتلىرىدىكى خىزمەت 158
14.

كىرىش سۆز

ئامېرىكىنىڭ ئىنگلىزچە "Nasa" دەپ ئاتىلىدىغان ھاۋا قاتناش ۋە ئالەم بوشلۇق تېخنىكىسىنى باشقۇرۇش ئىدارىسىنىڭ تارمىقىدا، پۈتۈن دۇنيادىكى ھەر خىل مىللەتلەردىن تەركىب تاپقان ئادەمدىن 5000 كىشى بار، ئۇلارنىڭ ئىچىدە 1700 دەك تېخنىكىلىق خادىمنىڭ دوكتۇرلۇق ئۇنۋانى بار، ئىنگلىزچە ئىسمى "Jet Propulsion Laboratory" بولۇپ، قىسقارتىلىپ "JPL" دەپ ئاتىلىدىغان دۇنياغا تونۇلغان بىر تەتقىقات مەركىزى بار. بۇ ئىدارىنى 1930- يىللىرى ئامېرىكىنىڭ كالىفورنىيە شتاتىدىكى داڭلىق ئالىي مەكتەپ ـــــ كالىفورنىيە تېخنولوگىيە ئىنستىتۇتى قۇرغان بولۇپ، شۇنىڭدىن كېيىن JPL ئامېرىكىنىڭ بىرىنچى سۈنئىي ھەمراسىنى ياساپ چىقتى. تۇنجى قېتىملىق ئالەم ئۇچقۇرىنى ئايغا چىقاردى. ھەممە قۇياش سېستىمىسىدىكى 8 پلانېتانىڭ ھەممىسىگە ئالەم ئۇچقۇرى ئەۋەتتى. ئاشۇ ئىدارىدە ھازىر بىر ئۇيغۇر ئالىي دەرىجىلىك ئوپتىكا ئىنژېنېرى بولۇپ ئىشلەيدۇ. ئۇ مۇشۇ ئىدارىدىكى تۈركىي مىللەتلىرىدىن كېلىپ چىققان بىردىن - بىر يۇقىرى دەرىجىلىك تېخنىكا خادىمى بولۇپ، ئۇنىڭ ئىسمى ئەركىن سىدىق. ئەركىن سىدىق 1950- يىللىرىنىڭ ئاخىرلىرى جۇڭگودا باشلانغان "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" نىڭ قالايمىقانچىلىقى ھەممە يەرنى قاپلىغان مەزگىللەردە ئاقسۇدا تۇغۇلغان. بالىلىق دەۋرىنى ئۇيغۇر دىيارىنى ئاچارچىلىق بېسىپ كەتكەن مەزگىلدە قوسقى تويغۇدەك تاماق يېيەلمەي ئۆتكۈزگەن. باشلانغۇچ مەكتەپنى "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" نىڭ قالايمىقانچىلىقى ئىچىدە ئۇيغۇر تىلىدىكى ئاقسۇ شەھەرلىك 4- باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇغان (بۇ مەكتەپ ھازىر خەنزۇ مەكتەپ قىلىۋېتىلگەن ـــــ مۇھەررىردىن). ئوتتۇرا مەكتەپنى "دېڭ شياۋپىڭنى كۆرەش قىلىپ، ئىشكنى ئېچىپ قويۇپ مەكتەپ باشقۇرۇش" ھەرىكەتلىرى بولىۋاتقان دەۋردە ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇغان. نۇرغۇن ۋاقىتلىرى سىياسىي ھەرىكەتكە قاتنىشىش ۋە يېزا ئىگىلىك بىلىملىرىنى ئۆگىنىش، يېزا - زاۋۇتلارغا بېرىپ ئىشلەش بىلەن ئۆتكەن. تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، ئاقسۇ ۋىلايىتى كونىشەھەر ناھىيىسىدىكى (ھازىر ئونسۇ ناھىيىسى دېيىلىدۇ ـــــ مۇھەررىردىن) بىر يېزىغا "قايتا تەربىيە" ئېلىش ئۈچۈن بېرىشقا مەجبۇر

بولغان. ئۇ يەردە بىر يېرىم يىل دېھقان بولۇپ ئىشلىگەن. دەل شۇ چاغدا جۇڭگونىڭ دۆلەت رەھبىرى دېڭ شياۋپىڭ ئالىي مەكتەپلەرگە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش تۈزۈمىنى ئىسلاھ قىلىپ، ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنى ئىمتىھان ئارقىلىق تاللاش تۈزۈمىنى يولغا قويغاندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق 1977- يىلى 12- ئايدا تۇنجى قېتىملىق ئالىي مەكتەپكە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش ئىمتىھانىغا قاتنىشىپ، ئۇيغۇر تىلى بويىچە ئېلىنغان ئىمتىھاندا پۈتۈن ئۇيغۇر دىيارى بويىچە 2- بولغان. ھەمدە 1978- يىلى 2- ئايدا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ رادىئو - ئېلېكترونىكا كەسپىگە ئوقۇشقا كىرگەن.

شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا 1- يىلدىكى پەقەت خەنزۇ تىلىنى ئۆگىنىدىغان "تەييارلىق باسقۇچى" نى تۈگەتكەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق بىر تەرەپتىن باشقا ئوقۇغۇچىلارغا ئوخشاش كەسپىي دەرسلەرنى ئوقۇپ، بىر تەرەپتىن ھەر خىل ئوقۇغۇچىلار خىزمىتىنى ئىشلەپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئۆزلىگىدىن چەت ئەل تىلىنى ئۆگەنگەن. ھەمدە ئۆز ئۇستىگە ئالغان مەكتەپ ئىتتىپاق كومىتېتىنىڭ دائىمىي ھەيئىتى، مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى (ئۇ چاغدا ھازىرقىدەك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسى دېيىلمەيتتى —— مۇھەررىردىن) نىڭ رەئىسى، ئۇيغۇر ئاپتونوم رايون (ئۇ ئا ر) لۇق ياشلار بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى ۋە مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆتىگەندىن سىرت، دەسلەپكى 2 يىل ئىچىدە ئىنگلىز تىلىنى مۇكەممەل ئۆگىنىپ تۈگەتكەن. ئاخىرقى 2 يىل ياپون تىلىنى ئۆگىنىپ، ئۇنىڭ بارلىق گىرامماتىكىلىرىنىمۇ تاماملىغان. شۇنداق قىلىپ ئالىي مەكتەپتىكى 5 يىللىق ھاياتى جەريانىدا، ئەركىن سىدىق خەنزۇ تىلى، ئىنگلىز تىلى ۋە ياپون تىلىدىن ئىبارەت 3 تىلنى مۇكەممەل ئۆگىنىپ بولغان. ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن، ئۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىگە ئوقۇتقۇچى قىلىپ ئېلىپ قېلىنغان. 1983- يىلى ئەركىن سىدىق شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىدا بىر يىل ئېلېكترو - ماگنېتىكىسى ۋە مىكرو - دولقۇن تېخنىكىسى بويىچە بىلىم ئاشۇرغان. 1985- يىلى 9- ئايدا ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ھۆكۈمەت ياپونىيىدە ئوقۇشقا ئەۋەتىش ئۈچۈن تاللىغان ياش ئالىي مەكتەپ ئوقۇتقۇچىلىرى ئىچىگە ئەركىن سىدىق 1- بولۇپ تاللىنىپ، ياپونىيىگە ئوقۇشقا بارغان. ھەمدە ئۇ يەردە 1988- يىلى 4- ئايغىچە ئىككى يېرىم يىل بىلىم ئاشۇرغان. 1991- يىلى چىققان "ئۈرۈمچى كەچلىك گېزىتى" نىڭ بىر

ساندا ئەركىن سىدىقنىڭ ئىش - ئىزلىرى مۇنداق خۇلاسىلەنگەن: " ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى فىزىكا فاكۇلتېتىنىڭ 77- يىللىق ئوقۇغۇچىسى. ئۇ، ئوتتۇرا مەكتەپتىكى چاغلىرىدىلا خەنزۇ تىلىنى ئۆزلىكىدىن ئۆگەنگەن. كېيىن ئاقسۇدا شىنجاڭ بويىچە ئىككىنچى (ئۇيغۇرچە قوبۇل قىلىش نومۇر ئۆلچىمىدە) نەتىجە بىلەن ئىمتىھانىدىن ئۆتۈپ، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىگە كىرگەن. رادىئو - ئېلېكترونىكىسى كەسپىدە ئوقۇغان. ئۆگىنىش جەريانىدا جاپاغا چىداپ، ئىخلاس بىلەن تىرىشىپ ئەلا ئوقۇغانلىقتىن، مەملىكەت بويىچە ئۈچتە ياخشى ئوقۇغۇچىلار ئۈلگىسى بولۇپ باھالانغان. مەكتەپتە ئېلىپ قېلىنغاندىن كېيىن، ياپون تىلىنى ئۆزلىكىدىن ئۆگىنىپ، ئىمتىھان بېرىپ ياپونىيىگە ئوقۇشقا بارغان. تىرىشىپ ئىلگىرىلەپ ياپونىيىدە ئۆتكۈزۈلگەن 72 دۆلەت ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ نۇتۇق سۆزلەش مۇسابىقىسىدە تۆتىنچىلىككە ئېرىشكەن. ھازىر ئامېرىكىدا ئوقۇۋاتىدۇ. ئىككى يېرىم يىل ۋاقىت ئىچىدە ئۇ ياپون، ئىنگلىز تىللىرىدا 19 پارچە دىسسېرتاتسىيە ماقالىسى ئېلان قىلدى. بەزى دىسسېرتاتسىيە ماقالىلىرى ئامېرىكىدىكى دۇنيانىڭ ئالىي قاتلىمىغا مەنسۇپ ئىلمىي ژورناللىرىدا ئېلان قىلىندى. ..."

(1991-يىلى شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى بېسىپ تارقاتقان « دەۋر ئىلھاملىرى » دېگەن شېئىرلار توپلىمىدىن ئېلىندى، بەزى سۆزلۈكلەر تۈزىتىلدى.)

ئەركىن سىدىق 1988- يىلى كۆزدە ئامېرىكىغا بېرىپ، ئامېرىكىدىكى ماگىستىرلىق ۋە دوكتۇرلۇق ئوقۇشىنى داۋاملاشتۇرىۋاتقان مەزگىلدە، يەنى 90- يىللاردا، ئەركىن سىدىقنىڭ يۇقىرىدا خۇلاسىلاپ تىلغا ئېلىنغان نەتىجىلىرىگە ئاساسەن، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى پۈتۈن مەكتەپ بويىچە ئەركىن سىدىقتىن ئۆگىنىش پائالىيىتىنى قانات يايدۇرغان. ھەمدە بۇ پائالىيەتنى "ئەركىن سىدىق ھادىسىسى" دەپ ئاتىغان. بۇ يەردىكى "ھادىسە" بىر ئۇيغۇرنىڭ تەبىئىي - پەن ساھەسىدە خەلقئارادىكى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئىلمىي تەتقىقات ژورنىلىدا تۇنجى بولۇپ ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلغانلىقى، ھەمدە قىسقىغىنە 2 يېرىم يىل ۋاقىت ئىچىدە ئىلمىي تەتقىقاتتا دۇنيادىكى ئەڭ ئىلغار مىللەتلەرنىڭ بىرسى بولغان ياپونلۇقلارنىمۇ ھەيران قالدۇرىدىغان نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرگەنلىك ھادىسىسىنى كۆزدە تۇتقان ئىدى. ئەينى ۋاقىتتا "ئەركىن سىدىق ھادىسىسى" پائالىيىتى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ مەكتەپ قورۇسىدىن ھالقىپ چىقىپ، ئۇيغۇر دىيارىدىكى باشقا ئالىي مەكتەپلەرگىمۇ كېڭەيتىلگەن. 1991- يىلى

ئۇيغۇر دىيارىدىكى داڭلىق شائىر، ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ شۇ چاغدىكى رەئىسى تۆمۈر داۋامەت ئەركىن سىدىقنى مەدھىيىلەپ تۆۋەندىكى شېئىرنى يازغاندى:

تەڭرىتاغ بۈركۈتى ئەيلىدى پەرۋاز

تەڭرىتاغ بۈركۈتى ئەي! ئەركىن سىدىق،
بەستىڭدە چۆل، بوستان ھارارىتى بار.
تېنىڭدە ئاقسۇنىڭ گۈل-گىياھلىرى،
ۋە تارىم توپىسىنىڭ خۇش بۇي ھىدى بار.
ئۈچتۈڭسەن، ھالقىدىڭ تەڭرىتاغدىن ھەم،
ئىگىلىك كۈچەيگەن بىر ئەلگە باردىڭ،
تىنچ ئوكيان ئۈستىدىن سەن ئۆتتۈپ شۇدەم.
سەن كىچىك بالىلىق چاغلىرىڭدىلا،
كۆرگەنسەن شېرىن ۋە گۈزەل چۈش بەلكى.
شۇ چۈشلەر ئەمەستى ئاساسسىز خىيال،
ئەمەستى گىرىمسەن قاقاس چۆلدىكى.
ئۇ ئىدى مۇستەھكەم ئاساس ئۈستىگە،
قۇرۇلغان ئىشەنچ، كۈچ، ئەجىر-ئەقىدە.
مۇقامنىڭ كۈيىدىن ياڭرىغان بەلەن،
ۋە «قۇتادغۇ بىلىك» پەلسەپەسىدىن،
قەمبەرخان ئوينىغان ئۇسسۇلدىن لېۋەن،
ئويلاندىڭ قايتىلاپ، ھايات ھەققىدە،
ھېس قىلدىڭ نىمىمز كەملىكنى سەن.

غىچىرلاپ ماڭىدۇ ئېشەك هارۋىسى،
بېسىلغان كەبى كۆپ ئەسىرلەر يۈكى،
يۈرىكىڭنى ئېزىپ ئۆتتى ئىز سېلىپ.
ئېلىپنى تاياقتىن ئايرىيالمىغان،
باللار كۆزىنىڭ خىرە نۇرلىرى،
ئاغرىتتى قەلبىڭنى گويا سانجىلىپ.
مۇنەۋۋەر پەن-تېخنىك تالانتلىرىنىڭ،
هېس قىلدىڭ مىللىتىمىزدە كەملىكىنى سەن،
ئۇلارسىز خام-خىيال بىرەر مىللەتنىڭ،
گۈللىنىش، تەرەققىي قىلىشى جەزمەن.
بايقىدىڭ ۋە تاللاپ ئالدىڭ نىشاننى،
شۇ ياقتا ماڭدىڭ چىڭ قەدەملەر تاشلاپ.
تۈنلەرنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزگىنىڭنى،
تەسەۋۋۇر قىلمەن سېنىڭ قانچىلاپ.
قانچىلاپ سۈبھى كۆز ئاچاي دېگەندە،
ياتقاندا تارىم جىم غەپلەتتە ئۇخلاپ،
خورازلار بىلەن تەڭ ئورنىڭدىن تۇرۇپ،
كىتابلار ئوقۇدۇڭ ئۇيقۇنى قوغلاپ.
مىللەت ۋە دۆلەتنىڭ چېگرىسى يوقتۇر،
بىلىمدە-ئىرپاندا ئەزەلدىن ئەبەد.
بىلىمنىڭ دېڭىزىدا ئۈزدۈڭ توختىماي،
ئىنسانلار مەدەنىيتى جەۋهەرلىرىنى،
سۈمۈردۈڭ قانماس زور هەۋەستە پەقەت.

ئەمگىكىڭ، ئەقلىڭدە ئاچتىڭ ئاخىرى —

ئىشكىن سەن ئالىي بىلىم يۇرتىنىڭ،

بار ئىزلار مەكتەپنىڭ ھەممە يېرىدە،

بېسىلغان تەپتىدە ئىشق ئوتۇڭىنىڭ.

يېڭى بىر مۇھىتنا ئۆگەندىڭ شۇنداق،

يۈكسەلدى ئوبرازىڭ ھارماس ئىخلاسمەن.

ئارزۇيۇڭ، ئىستىكىڭ، خىيالى جۇشۇڭ،

ئاقىۋەت ئەمەلگە ئاشتىغۇ ئەينەن.

ھالقىدىڭ شىنجاڭدىن، جۇڭگودىنمۇ سەن،

ماقالەڭ يورۇققا چىقتى دۇنيانىڭ ——

ئەڭ ئالىي قاتلىمنىڭ ژورنىلىدا ھەم.

مەغرۇرلۇق ھېس قىلار خەلقىڭ، ئىپتىخار--

ھېس قىلار يۇرتداش ياش دوستلىرىڭ ھەردەم.

سەن ئۇلار قەلبىدە ئۈلگە، نەمۇنە،

سەن ئۇلار قەلبىدە چوڭ ئوبراز جەزمەن.

نەزەرىڭ ھالقىسى پۈتۈن دۇنيادۇر،

قەلبىڭگە ئورنىغان ئۇلۇغۋار ۋەتەن.

تەۋرەنمەس ئىشەنچىڭ، سۇنماس غەيرىتىڭ،

ئىزدىنىش، ئىلگىرىلەش دىلىڭغا ھەمدەم.

چەت ئەللىك ئادەملەر بىلەن بەسلىشىش،

مىللەتنىڭ گۈللىنىشنى كۆزلەشتەك روھىڭ،

قەلبىمىز قېتىغا ئورنىدى مەھكەم.

تەگرىتاغ بۈركۈتى ئەيلىدىڭ پەرۋاز،

جۆر بولۇپ تەمبۇرغا، ياڭراق مۇقامغا.

پامىرنىڭ ھەيۋەتلىك مۇزلۇق چوققىسى،

تەڭرىتاغ تىزمىسى قالدى ئارقاڭدا.

نەزەرىڭ ئاستىدا ئاقىدۇ تارىم،

ئەبەدىي توختىماي دولقۇنلار ئۇرۇپ.

قايناملار ياسالغان شىددەتلىك ئېقىم،

غايەت زور ئادەمدەك تىنار تولغىنىپ.

چاقىرار ئىلغارلىق ۋە مەرىپەتنى،

كۆتۈرۈپ توختىماس شاۋقۇن چۇقاننى.

چاقىرار ئىلىم-پەن مەدەنىيەتنى،

چاقىرار قابىللار تولغان زاماننى.

تەڭرىتاغ بۈركۈتى ئەيلىدىڭ پەرۋاز،

بىللە ئېپ ئۇچۇپسەن مىليون قەلبنى،

ھەر مىللەت تىلىگەن تىلەك-ئارماننى.

ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ باشلانغۇچ مەكتەپ، ئوتتۇرا مەكتەپ ۋە ئالىي مەكتەپتىكى ھاياتىغا ئاساسەن، مۇۋاپپىقىيەت قازىنىشنىڭ تۆۋەندىكى بىر فورمۇلاسىنى خۇلاسىلاپ چىققان ئىدى:

مۇۋەپپەقىيەت = تالانت + تىرىشچانلىق + پۇرسەت

ئەركىن سىدىقنىڭ ھاياتى يۇقىرىقى فورمۇلانىڭ ئىسپاتى بىلەن لىق توشقان. بۇ فورمۇلادىن باشقا، ئۇيغۇر مىللىتىگە بولغان يۈكسەك دەرىجىدىكى كۆيۈمچانلىقى ۋە مەسئۇلىيەتچانلىقى ئاساسىغا قۇرۇلغان پولاتتەك ئىرادە، ھېچ قانداق جاپا - مۇشەققەتكە باش ئەگمەيدىغان غەيرەت - شجائەت، توختىماي بىلىم ئۆگىنىدىغان، ئۆزىگە ئىنتايىن يۇقىرى تەلەپ قويىدىغان ۋە توختىماي ئالغا ئىلگىرىلەيدىغان ئىزچىل ئىپادىسى بىلەن، ئەركىن سىدىق پۈتۈن دۇنيا جامائىتىگە يەنە بىر نەرسىنى ئىسپاتلىدى: باشقىلار قىلالىغان ئىشنى ئۇيغۇرلارمۇ قىلالايدۇ.

ئەركىن سىدىق بۇ بىر پاكىتنى ھازىرمۇ داۋاملىق ئىسپاتلىماقتا. ئۇنىڭ قىلغۇاتقان كەسپى تەبىئىي - پەن ۋە ئىنژېنېرلىك ساھەسىدىكى ئەڭ قىيىن كەسپلەرنىڭ بىرسى تۇرۇپمۇ، ئۇ ھازىرغىچە ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك خەلقئارا ئىلمىي تەتقىقات يىغنى ۋە ژورناللىرىدا 60 پارچىدىن كۆپ ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلغان. ئۇ ھازىر JPL - NASA دە شۇغۇللىنىۋاتقان ئىشلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ئامېرىكا دۆلەت مەخپىيەتلىكىگە ياتىدىغان ئىشلار بولۇپ، ئۇلار توغرىسىدا ئىدارە سىرتىدا سۆزلەشكە، ياكى ئۇ توغرىسىدا ئىلمىي تەتقىقات ماقالىسى ئېلان قىلىشقا رۇخسەت قىلىنمايدىغان بولسىمۇ، دۇنياۋى تېخنىكا ساھەسىدە ئۇزىنىڭ خىزمەت ۋاقتىنىڭ پەقەت 20 پىرسەنتىدە ئېلىپ بارغان ئىلمىي تەتقىقاتى بويىچە، 2006- يىلى بىر يىل ئىچىدىلا، خەلقئارادىكى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئىلمىي تەتقىقات ژورنىلىدا ئۇ جەمئىي 3 پارچە ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلدى. NASA نىڭ "ئىنسانىيەتنىڭ مەنبەسى پروگراممىسى" (ئىنگلىزچە "Origins Program") دەپ ئاتىلىدىغان بىر پروگراممىسى بار بولۇپ، بۇ پروگراممىنىڭ نىشانى تۆۋەندىكى 3 سوئالغا جاۋاپ تېپىش ئىكەن:

1. بىز (ئىنسانلار) نەدىن كەلدۇق؟

2. بىز كائىناتتا يالغۇزمۇ؟

3. بىز نەگە بارىمىز؟

ئەركىن سىدىق ھېلقى 3 ئىلمىي ماقالىسىنى يازغان تەتقىقات يۇقىرىقى 2- سوئالغا جاۋاپ تېپىش يۈزىسىدىن ئېلىپ بېرىلىۋاتقان تەتقىقاتىنىڭ بىر قىسمى بولۇپ، يېقىندا ئۇنىڭدىن باشقا يەنە 2013- يىلى ئالەم بوشلۇقىغا چىقىرىلىدىغان "James Webb ئالەم تېلېسكوپى" نىڭ تەتقىقاتىغىمۇ قاتنىششقا باشلىغان.

ئەركىن سىدىق بىر كەمبەغەل، ئاددىي ئۇيغۇر ئائىلىسىدە تۇغۇلۇپ، ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئەڭ جاپالىق تۇرمۇشلارنى باشتىن كەچۈرۈپ باققان. ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئەڭ جاپالىق ئىشلارنى قىلىپ باققان. مەسىلەن، باشلانغۇچ مەكتەپكە كىرىشتىن بۇرۇن، ئۇ يېزىدا كالىغا مىنىۋېلىپ خامان تەپكەن. باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان مەزگىلدە يېزىدا ئېشەك ۋە كالا ھارۋىسى ھەيدەپ، ئېتىزلىقتا ئوغۇت توشىغان. كالا سۆرەيدىغان قوشنى ھەيدەپ يەر ئاغدۇرغان. كالا سۆرەيدىغان

سۆرەمدە يەرگە سۆرەم سالغان. بۇغداي، قوناق، ۋە كۆكتات تېرىغان. كالىغا سۆرتىپ، قىچا ۋە زىغىرلاردىن ماي چىقىرىدىغان جوۋۋازدا ماي تارتقان. كېچىچە تۆگمەندە ئۇخلاپ، تۆگمەندە ئۇن تارتقان. قوناق يىلتىزىغا توپا يۆلگەن. شاللىقتا مايسا تىككەن ۋە شاللىقتا ئوت ئوتىغان. ئورغاقتا بۇغداي، شال ۋە قوناق ئورىغان ۋە باشقىلار. ئۇ ھازىر دۇنيادىكى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك بىر ئىلمىي تەتقىقات ئورنىدا، ئالەم بوشلۇقىدا تۇرۇپ، پۈتۈن كائىناتنى كۆزىتىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان ئالەم تېلېسكوپلىرىنىڭ تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ.

ئەركىن سىدىق قانداق مۇساپىلەرنى بېسىپ، ھازىرقى ھالەتكە كېلەلىدى؟ ئۇ قىيىنچىلىقتا دۇچ كەلگەندە قانداق يول تۇتىدۇ؟ ئۇنىڭ دۇنيا قارىشى نېمە؟ ئۇنىڭ ئائىلىگە ۋە پەرزەنتلەرگە بولغان قارىشى قانداق؟ مۇشۇنداق بىر ياپونىيە ۋە ئامېرىكىدىن ئىبارەت 2 دۆلەتتە 20 نەچچە يىل ياشاپ باققان، دۇنيادىكى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك تەبىئىي - پەن ۋە ئىنژېنېرلىق مۇتەخەسسىسلىرى قاتارىدا ئىشلەۋاتقان بىر ئۇيغۇر بىز ھازىر دۇچ كېلىۋاتقان ھەر خىل ئۇيغۇر مەسىلىلىرىگە قانداق قارايدۇ؟ ئېھتىمال نۇرغۇن ئوقۇرمەنلەرنىڭ يوقۇرقىدەك سوئاللىرى باردۇر. 2005-يىلى 3-ئايدا، ئامېرىكىدىكى بىلىۋال تور بېتى ئەركىن سىدىق بىلەن بىر ئىنتېرنېت يازما سۆھبىتى ئۆتكۈزۈشكە باشلىدى. بۇ سۆھبەت ھازىرمۇ داۋاملىشىۋاتقان بولۇپ، ئۇنىڭ ئۇيغۇر ئەرەبچە يېزىقى (UEY) ۋە ئۇيغۇر لاتىن يېزىقى (ULY) نۇسخىلىرى http://www.biliwal.com، http://www.bostan.cn ۋە http://www.bilik.cn قاتارلىق تور بەتلىرىدە بار. بۇ سۆھبەتتە ئەركىن سىدىق يۇقىرىقىدەك سوئاللارنىڭ نۇرغۇنلىرىغا جاۋاب بېرىۋاتىدۇ. بىز ھەر بىر ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ بۇ سۆھبەتنى بىر قېتىم ئوقۇپ بېقىشىنى تەۋسىيە قىلىمىز. شۇنداقلا، چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇشنى ئارزۇ قىلىدىغان ئۇيغۇر ياش-ئۆسمۈرلىرىدىن، ئەركىن سىدىق ئۇيغۇرلار ئۈچۈن ياسىغان http://www.meripet.com دىگەن تور بېتىنى زىيارەت قىلىپ بېقىشىنى ئۈمۈت قىلىمىز. ئەركىن سىدىقنىڭ كەسپىگە ۋە تەتقىقاتىغا قىزىقىدىغانلار http://www.meripet.com/Main/Erkin_Bio.htm تور بېتىنى ۋە ئۇنىڭدىكى ئىلمىي ماقالىلارنى كۆرۈپ باقسا بولىدۇ.

سۈرەتتە: ئالىم ئەركىن سىدىق ئايالى ئامانگۈل بىلەن JPL نىڭ ئالدىدا

سۈرەتتە: ئەركىن سىدىق ئامېرىكا 1-قېتىم ئايغا ئادەم چىقارغاندا ئىشلەتكەن ئايغا قونغۇچى (ئىنگلىزچە "Moon Lander") نىڭ يېنىدا.

2. باللىق دەۋرى

ھەممە ئۇيغۇرلارنىڭ خەۋىرىدە بولغاندەك تارىم دەرياسى ئۇيغۇر دىيارىنىڭ جەنۇبىي قىسمىغا جايلاشقان ئاقسۇ ۋىلايىتىنى ئوتتۇرىدىن كېسىپ ئۆتىدۇ. ئۇ ئاقسۇ دەرياسى، ياركەنت دەرياسى ۋە خوتەن دەرياسى قاتارلىق 3 دەريانىڭ قوشۇلۇشىدىن شەكىللەنگەن. ياركەنت دەرياسىنى قوشۇپ ھېسابلىغاندا، تارىم دەرياسىنىڭ ئومۇمىي ئۇزۇنلىقى 2137 كىلومېتىر كېلىدىغان بولۇپ، جۇڭگودىكى ئەڭ ئۇزۇن ئىچكى قۇرۇقلۇق دەرياسى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئاقسۇ دەرياسى ئاقسۇ ۋىلايىتىنىڭ ئۇچتۇرپان ناھىيىسى، ئاقيار يېزىسىغا كەلگەندە ئىككىگە ئايرىلىپ، ئاقسۇ شەھىرىگە يېقىن كەلگەندە قايتىدىن قوشۇلۇپ، بىر دەرياغا ئايلىنىدۇ. ئاقسۇ دەرياسى مۇشۇنداق ئىككىگە ئايرىلىپ، قايتا قوشۇلۇشقا بولغان ئارىلىقتا دەريانىڭ ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان قۇرۇقلۇق "ئارال" دەپ ئاتىلىدىغان بولۇپ، ئۇ كوناشەھەر ناھىيىسىگە قارايدىغان بىر يېزىدىن ئىبارەتتۇر. گەرچە ئارال كوناشەھەر ناھىيىسىگە قارىسىمۇ، ئاقسۇ دەرياسىنىڭ توسالغۇسى تۈپەيلىدىن، ئۇنىڭغا كوناشەھەردىن بىۋاستە بارغىلى بولمايدۇ. ئارالغا كوناشەھەرنىڭ باشقا يېزىلىرىدىن بېرىش ئۈچۈن، چوقۇم ئالدى بىلەن ئاقسۇ شەھىرىگە كېلىپ، ئاندىن ئاقسۇدىن ئۇچتۇرپانغا بارىدىغان يول بىلەن بېرىشقا توغرا كېلىدۇ. ئارال يېزىسى يەر كۆلىمى ناھايىتى چوڭ بولغان بىر يېزا بولۇپ، ئۇنىڭ مەركىزىي قىسمى "مەكىت" دەپ ئاتىلىدۇ. مەكىتنىڭ ئاقسۇ شەھىرى بىلەن بولغان ئارىلىقى 60 كىلومېتىر ئەتراپىدا كېلىدۇ. ئۇنىڭ ئاقيار يېزىسى بىلەن چېگرىداش قىسىملىرى "جەگجى" دەپ ئاتىلىدۇ. ئارالغا كىرىش ئېغىزىدىن ئاقسۇ - ئۇچتۇرپان يولى بويىدا پەقەت ئىككىلا ئېغىز بار بولۇپ، بۇ ئېغىزنىڭ ھەر ئىككىلىسىدە چوقۇم ئاقسۇ دەرياسىنى كېسىپ ئۆتۈش كېرەك. 60- يىللاردا ياز مەزگىللىرى كەلكۈن كېلىپ، بۇ ئېغىزلاردىكى كۆۋرۈكنى پات - پات سۇ ئېلىپ كېتىپ، ئارالغا بارغىلى بولمايدىغان ۋاقىتلارمۇ كۆپ بولغان ئىدى. بىر قېتىملىق چوڭ كەلكۈن جەريانىدا، پۈتۈن ئارال يېزىسى سۇ ئاستىدا قالغانلىقى ئەركىن سىدىقنىڭ ھازىرمۇ ئېسىدە بار.

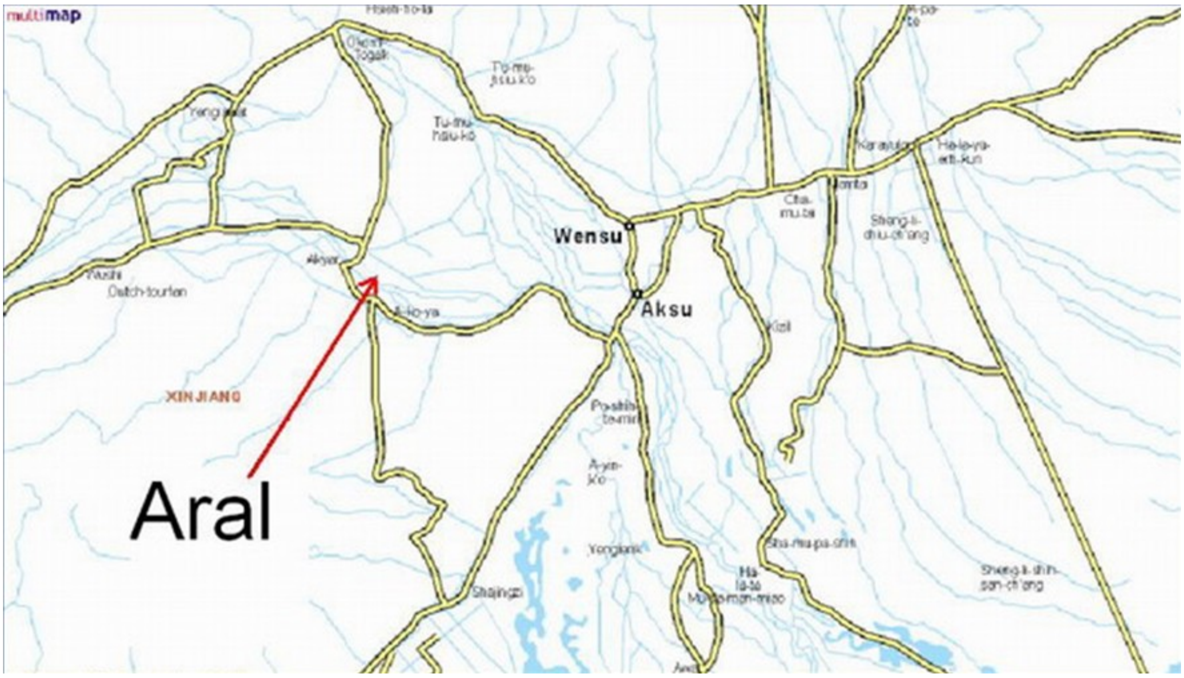

ئارالنىڭ ئاقسۇدىكى جۇغراپىيەلىك ئورنى

ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسىنىڭ يۇرتى يۇقىرىقى ئارال يېزىسىنىڭ جەگجى كەنتى بولۇپ، ئاپىسىنىڭ يۇرتى بولسا مەكىت كەنتىدۇر. ئەركىن سىدىق 1958- يىلى 4- ئايدا ئارالنىڭ جەگجى كەنتىدىكى بوۋا - مومىسىنىڭ (دادىسىنىڭ ئاتا - ئانىسى) ئۆيىدە تۇغۇلغان. ئەركىن سىدىق بالىنىڭ ئىككىنچىسى بولۇپ، ئۆزىدىن 2 ياش چوڭ "ئابلەت" ئىسىملىك بىر ئاكىسى بار.

ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسى سىدىق مەمەت جەگجىدىكى بىر يوقسۇز، نامرات دېھقان ئائىلىسىدە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن بولۇپ، دەسلەپتە ئىسلام دىنى مەكتىپىدە "قارى" بولغىچە ئوقۇپ، كېيىن يېڭى مەكتەپتە تاكى سىفەن مەكتىپىنى پۈتتۈرگىچە ئوقۇغان. دىنىي مەكتەپتىكى ئاساسى ياخشى بولغاچقا، يېڭى مەكتەپتە ھەر يىلى سىنىپ ئاتلاپ ئوقۇپ، ئوقۇشنى ناھايىتى تېزلا تاماملىغان. شۇڭا ئۇ تولۇق ساۋاتلىق بولۇپ، 1953- يىلىدىن باشلاپ ئارال يېزىلىق ھۆكۈمەتتە كادىر بولۇپ ئىشلىگەن (ئۇ چاغدا بۇ يېزا "ئارال گۇڭشېسى" دەپ ئاتىلاتتى). ئەركىن سىدىقنىڭ ئاپىسى پاتەمخان بولسا مەكىتتىكى يېرى كوپ، مۆلۈككە باي بىر دېھقاننىڭ ئائىلىسىدە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن. 1949- يىلىدىن بۇرۇن مەكىتتىكى يەرلەرنىڭ كۆپ قىسمى پاتەمخاننىڭ ئاپىسى ۋە ئۇنىڭ قالغان 4 ئاكا، ئىنى ۋە سىڭىللىرىغا تەۋە بولغان. شۇڭا 50- يىللاردا ئۇيغۇر دىيارىدا يەر ئىسلاھاتى بولۇپ، جۇڭگو خەلقىنىڭ

داھىسى ماۋ زېدۇڭ چىقارغان ئۆلچەم بويىچە دېھقانلارنى ئوخشىمىغان سىنىپلارغا ئايرىغاندا، پاتەمخاننىڭ ئاتا - ئانىسى ئۆزلىرى ئىگىلىگەن يېرىنىڭ كۆپلۈكىدىن "پومېشچىك" بولۇپ ئايرىلىپ قالغان. ئاپىسىنىڭ قالغان قېرىنداشلىرى بولسا ياكى "ھاللىق باي دېھقان" ياكى "باي دېھقان" بولۇپ قالغان. سىدىق مەمەت 1953- يىلى پاتەمخان بىلەن توي قىلىشنى تەلەپ قىلغان بولۇپ، دەسلەپتە پاتەمخاننىڭ دادىسى "كادىر دېگەن قەلەندەر كېلىدۇ" دەپ، پاتەمخاننى بېرىشكە ئۇنىمىغان. كېيىن بۇ ئىشقا ئارال يېزىلىق ھۆكۈمەت ئارىلاشقاندىن كېيىن ئاندىن ماقۇل بولغان. 1958- يىلى ئەركىن سىدىق تۇغۇلغاندا، ئۇنىڭ ئاپىسى پاتەمخان ئاران 18 ياشتا ئىدى. سىدىق مەمەت 1956- يىلى كوناشەھەر ناھىيىلىك ھۆكۈمەتكە يۆتكەلگەن بولۇپ، بىر يىلدىن كېيىن يەنە ئارالنىڭ جەگجى كەنتىگە بىر يىللىق خىزمەتكە چۈشكەن. بۇ بىر يىل جەريانىدا ئەر - خوتۇن ئىككىيلەن سىدىق مەمەتنىڭ ئاتا - ئانىسىنىڭ ئۆيىدە تۇرغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق مانا شۇ مەزگىلدە تۇغۇلغان.

1958- يىلى 7- ئايدا سىدىق مەمەت "پولات - تۆمۈر" تاۋلاش ھەرىكىتى مۇناسىۋىتى بىلەن ئۈرۈمچىگە بىر يىللىق خىزمەتكە ئەۋەتىلدى. پاتەمخان ئىككى ياشلىق ئوغلى ئابلەت بىلەن ئەمدى 3 ئايلىق بولغان ئوغلى ئەركىن سىدىقنى ئېلىپ، بىر قارا ماشىنىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ (ئۇ چاغدا ئاقسۇ بىلەن ئۈرۈمچىنىڭ ئوتتۇرىسىدا قاتنايدىغان يولوچىلار ئاپتۇۋۇزى يوق ئىدى)، تەكرىتېغىنىڭ ئاقسۇ باي ناھىيىسى تەۋەلىكىدىكى بىر ئېگىز داۋىنىدىن ئۆتۈپ، ئۈرۈمچىگە بارغان. ئۈرۈمچىدە بىر يىل تۇرۇپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، سىدىق مەمەت دەسلەپتە ئاقسۇ ئۇچتۇرپان ناھىيىسىدە، كېيىن ئاقسۇ ۋىلايەتلىك گېزىتخانىدا بىر قانچە ئايدىن ئىشلىگەن. ئاندىن ئاقسۇ ۋىلايەتلىك خەلق ھۆكۈمىتىگە تەقسىم قىلىنغان. 1960- يىلى سىدىق مەمەت مەركىزىي پارتىيە مەكتىپىگە 6 يىللىق ئوقۇشقا ئەۋەتىلگەن (مەرھۇم سىدىق مەمەت پېشقەدەم ئۇيغۇر كادىرلىرىنىڭ ئىچىدە، 60- يىللىرى بېيجىڭدا ئەڭ ئۇزۇن ئوقۇغان بىر ئادەم بولسىمۇ، 1998- يىلى 3- نويابىردا 66 يېشىدا ۋاپات بولغىچە، ئۆزى ناھايىتى ئاقكۆڭۈل ۋە يۇۋاش بولغاچقا، ئاقسۇ پارتىيە مەكتىپىنىڭ مۇدىرلىقىدىن يۇقىرى ۋەزىپىگە قويۇلۇپ باقمىغان). شۇنداق بولغاچقا، ئەركىن سىدىق باللىق دەۋرىدە دادىسى بىلەن ئاساسەن بىرگە بولالمىغان. ئۇنىڭ ئېسىدە قالغىنى ھەر يىلى يازلىق تەتىلدە دادىسى ئۆيگە

قايتىپ كەلگەندە بىپىجىڭدىن ئالغاچ كەلگەن ئانچە - مۇنچە ئويۇنچۇقلاردىنلا ئىبارەت. ئەركىن سىدىقنىڭ ئاپىسى دىنىي مەكتەپتە ئوقۇپ ساۋادىنى چىقارغان بىر ئايال بولۇپ، 1960- يىلدىن 64- يىلغىچە ئاقسۇ تاشقى سودا شىركىتىدە، ئۇنىڭدىن كېيىن 66- يىلغىچە ئاقسۇ كەمپۇت زاۋۇتىدا ئىشچى بولۇپ ئىشلىگەن. بۇ جەرياندا باللارنى پاتەمخاننىڭ ئاپىسى مەرەمخان ئوسمان بېقىپ بەرگەن. مەرەمخان، ئۇنىڭ ئېرى ئەرشىدىن ئېزىز، ۋە قالغان 4 قېرىنداشلىرىنىڭ ھەممىسى دىنى ئېتىقادى ئىنتايىن كۈچلۈك، كۈنىگە 5 ۋاق ناماز ئوقۇيدىغان كىشىلەر بولۇپ، ئەركىن سىدىققا باللىق دەۋرىدىن باشلاپلا ئۇلارنىڭ دىنىي ئەخلاق تەربىيىسى كۈچلۈك دەرىجىدە سىڭگەن. مەرەمخان ئىنتايىن ساپ دىل، ئاقكۆڭۈل، قوسقى كەڭ، ئەستايىدىل، ھەممە ئىشتا سالماق، ئېسىل سۈپەت ئايال بولۇپ، ئۇنىڭ "مۇنداق - مۇنداق قىلساڭ يامان بولىدۇ؛ مۇنداق - مۇنداق قىلساڭ ساۋاپ بولىدۇ" دېگەن تەربىيىلىرى ئەركىن سىدىقنىڭ يادىدا ھېلىمۇ ساقلىنىپ كەلمەكتە. 1980- يىلى 27- يانۋاردا ۋاپات بولغان مەرھۇم مەرەمخان ئوسمان ئەركىن سىدىقنىڭ قەلبىدە ھېلىھەم ئۇ ئەڭ ھۆرمەت قىلىدىغان، بۇ دۇنيادا ئاز ئۇچرايدىغان ھەقىقىي مۇسۇلمان سۈپىتىدە چوڭقۇر ئورۇن ئالغان. ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ موللام تاغىسى (دادىسىنىڭ ئىنىسى) سادىق مەمەت بىلەن ئۇزۇندىن بېرى "يەر شارىنىڭ شەكلى يۇمىلاق" دېگەن مەسىلە ئۈستىدە مۇنازىرە قىلىپ كەلگەن بولۇپ، تاغىسىنىڭ ئېتىقادىنىڭ كۈچلۈكلۈكىدىن ئۇنى ھازىرغىچە قايىل قىلىپ بولالمىغان.

1960- يىللىرى ئۇيغۇر دىيارىدا ئاشلىق مەھسۇلاتى ناھايىتى ياخشى بولىۋاتقان يىللار ئىدى. لېكىن، 1960- يىلى 7- ئايدا، سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى جۇڭگو بىلەن بولغان ئىقتىسادىي ۋە تېخنىكىلىق ھەمكارلىق مۇناسىۋىتىنى ئۆز ئالدىغا ئۈزۈپ تاشلىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن جۇڭگونى بۇرۇن بېرىلگەن قەرزلەرنى تۆلەشكە قىستىدى. ئاشۇ قەرزلەرنى تۆلەش ئۈچۈن، ئۇيغۇر دىيارىدىن چىققان ئاشلىقلارنىڭ زور قىسمىمۇ ئېلىپ كېتىلدى. شۇنىڭ بىلەن پۈتۈن ئۇيغۇر خەلقى خېلى ئۇزۇنغىچە ئاچارچىلىق ئىچىدە ياشاشقا مەجبۇر بولدى. ئاشۇ يىللارنىڭ بىرىدە، ئاقسۇنىڭ باي ناھىيىسىدە ئاچارچىلىقتىن ئۆلگەن كىشىنىڭ سانى نەچچە ئون مىڭدىن ئاشقان. شۇ مەزگىلدە پۈتۈن جۇڭگودا ئاچارچىلىقتىن ئۆلگەنلەرنىڭ سانى 30 مىليوندىن 60 مىليونغىچە، دەپ مۆلچەرلەنمەكتە.

ئەركىن سىدىقنىڭ باللىق دەۋرى مانا شۇ ئاچارچىلىق كۈنلىرىگە توغرا كەلگەن. يىللاپ - يىللاپ گۆش كۆرمەسلىكتىن بىر تەرەپتە تۇرسۇن، قوساق تويغىچە يەيدىغانغا قوناق نېنىمۇ بولمىغان. ئاشلىق پاراتوقلەي نورمىلىق بولۇپ، ھەر بىر ئادەمگە ئۈنىڭ يېشىغا قاراپ ئاشلىق بېرىلگەن. چوڭ ئاپىسى بەزىدە ئارالغا كەتكەندە، كۈندۈزلىرى ئەركىن سىدىق ئاكىسى بىلەن بىرگە ئۆيدە ئۆزلىرى يالغۇز تۇرغان. ئاپىسى ئۇلارغا چۈشلۈك تاماق ئۈچۈن بىردىن توقاچ تەييارلاپ قويغان. چۈش بولغىچە قورسقى ئېچىپ كېتىپ، چۈشتىن بۇرۇن سائەت (بۇ يازمىدا پاراتوقلەي شىنجاڭ ۋاقتى ئىشلىتىلدى) 10 دىن باشلاپلا ئەركىن سىدىق ئاكىسىدىن ھېلىقى توقاچنى يېيىشنى تەلەپ قىلىپ تۇرۇۋالغان. ئاكىسى "تېخى چۈش بولمىدى، سەل ساقلاپ تۇرايلى" دىسە، ئۇ "مەن بېرىپ سائەتكە قاراپ باقاي" دەپ، ئىدارىنىڭ بىناسىغا ئېسىقلىق بىر تام سائىتىنىڭ يېنىغا يۈگرەپ بېرىپ، سائەتنىڭ چوڭ - كىچىك ئىسترېلكىلىرىنىڭ ئورنىنى كۆرۈۋېلىپ، يەنە يۈگرەپ قايتىپ كېلىپ، "ئاكا، سائەتنىڭ چوڭ تىلى مانچىگە، كىچىك تىلى مانچىگە كەپتۇ. توقاچنى ئەمدى يېسەك بولامدۇ؟" دەپ سورايتتى. بۇ يىللاردا، ئەركىن سىدىق بەزى ۋاقىتلارنى ئارالغا بېرىپ، چوڭ ئاپىسىنىڭ ئۆيىدە ئۆتكۈزگەن. ئۇ ۋاقىتتا ئۇيغۇر دىيارىنىڭ يېزىلىرىدىكى تاماق "كوللېكتىپ تامقى" بولۇپ، ھەر بىر ئەترەت (ھازىرقى بىر كەنتكە توغرا كېلىدۇ) تىكى دېھقانلار بىر يەرگە جەم بولۇپ، ئۈچ ۋاق تاماقنى بىرگە ئېتىپ، بىرگە يېگەن. دېھقانلار ھەر كۈنى ئەتىگەندە سائەت 5 - 6 لەردە ئورنىدىن تۇرۇپ، بىر - ئىككى سائەت "دولقۇن" غا چىقاتتى (شۇ چاغدىكى ئەتىگەنلىك تاماقتىن بۇرۇنقى ئەمگەك "دولقۇن" دەپ ئاتىلاتتى). دولقۇندىن قايتىپ كېلىپ، ئاندىن ئەتىگەنلىك تاماقنى يەيتتى. ئەركىن سىدىق ئەتىگىنى ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاشۇ ئەتىگەنلىك تاماقنى يېيىش ئۈچۈن كوللېكتىپ "ئاشخانىسى" غا باراتتى. بۇ يەردىكى "ئاشخانا" دېگىنىمىز، سىرتتىقى دالىدىكى بىر بوش ئورۇننى ئويۇپ، ئۇ يەرگە بىر داش قازاننى ئېسىپ ئاش ئېتىدىغان ئورۇننى كۆرسىتەتتى. ئەركىن سىدىقنىڭ ئېسىدە قالغان، ئاشۇ ۋاقىتتا كوللېكتىپ ئاشخانىغا بېرىپ يېگەن ئەتىگەنلىك تاماق قوناق ئۇنىنى سۇغا چېلىپ ئەتكەن ئۇماچتىنلا ئىبارەتتۇر. شۇ مەزگىلدە، ئەتىگەنلىكى بىرەر دېھقاننىڭ ئۆيىنىڭ مورىسىدىن ئىس چىقىپ قالسا، ئەترەت

كادىرلىرى ئۇ ئۆيگە تۇيۇقسىز بېرىپ تەكشۈرەتتى. ئۆز ئۆيىدە بىرەر ۋاق ئايرىم تاماق ئېتىۋاتقان دېھقاننى تۇتۇۋالسا، ئۇنىڭغا ئېغىر جەرىمانە قويۇپ، ياكى ئۇنى "سىنىپىي دۈشمەن" قاتارىدا كۆرەشكە تارتىپ، قاتتىق جازالايتتى. شۇڭا ھېچ كىم ئۆز ئۆيىدە ئايرىم قازان ئېسىشقا پېتىنالمايتتى.

ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسى ئىشلەيدىغان مەكتەپنىڭ ئالدىدا ئاقسۇ شەھىرى ئىچىدىن ئېقىپ ئۆتىدىغان "سۈزۈك ئۆستەڭ" دېگەن كىچىك بىر ئۆستەڭدىن كېلىدىغان بىر سۇ ئېرىقى بار ئىدى (بۇ ئۆستەڭ ھازىر ئاقسۇ شەھىرىدە يوق بولۇپ، كەلگۈسى بەش يىللىق شەھەر قۇرۇلۇش تەرەققىيات پىلانىدا ئەسلىگە كەلتۈرۈش پىلانىغا ئېلىنىدى ـــــ مۇھەررىردىن). ئەينى ۋاقىتتا تېخى سۇ قۇدۇقى مەيدانغا كەلمىگەن بولۇپ، بۇ مەكتەپتىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئەنە شۇ ئېرىقنىڭ سۈيىنى ئىچەتتى. ئېھتىمال ئەركىن سىدىق 4 ياشقا، ئاكىسى 6 ياشقا كىرگەن ۋاقىتلار بولسا كېرەك، ئاپىسى ئىشتىن قايتىپ كەلگىچە بۇ ئاكا - ئۇكا ئىككىسى بىر كىچىك قەلەي چەينەكنىڭ تۇتقۇچىغا بىر ياغاچنى ئۆتكۈزۈپ، ئۇ ياغاچنىڭ بىر تەرىپىنى ئۆزى، يەنە بىر تەرىپىنى ئاكىسى كۆتۈرۈپ، ئېرىقتىن ئۆيگە سۇ توشۇپ، ئۆيدىكى چېلەكنى سۇ بىلەن تولدۇرغان. بىر چېلەكنى تولدۇرغىچە، 10 قېتىمدەك سەپەر قىلىشقا توغرا كەلگەن. مانا بۇ ئەركىن سىدىقنىڭ ئېسىدە قالغان، بالىلىق دەۋرىدە ئائىلىسىگە ياردەم قىلىش يۈزىسىدىن قىلغان ئۆي ئىشلىرىنىڭ بىرسىدۇر.

سۈرەتتە: ئەركىن سىدىقنىڭ ئائىلىسىدىكى ئۆزىدىن باشقا كىشىلەر: دادىسى، ئاپىسى، ئاكىسى، 2 ئىنىسى، 2 سىڭلىسى، ئاكىسىنىڭ خانىمى ۋە قىزى. بۇ رەسىم 1985- 1988- يىللىرى ئەركىن سىدىق ياپونىيەدە ئوقۇۋاتقان مەزگىلدە تارتىلغان بولغاچقا، ئۇنىڭغا ئۆزى كىرەلمەي قالغان.

سۈرەتتە: ئەركىن سىدىقنىڭ دادا تەرىپىدىكى تۇققانلىرى. رەسىمنىڭ 2- قۇرى، ئەركىن سىدىقنىڭ ئوڭ قول تەرىپىدە تۇرغانلار يېقىندىن يىراققا قاراپ ماڭغاندا ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسىنىڭ سىڭلىسى رىزۋانىخان، دادىسىنىڭ ئىنىسى سادىق مەمەت ھاجى، ۋە دادىسىنىڭ ھەدىسى ھاۋانىخانلار. بۇ قەتىم ئەركىن سىدىقنىڭ ئۇلار بىلەن 15 يىلدىن كەيىنكى تۇنجى كۆرۈشىشى بولۇپ، بۇ رەسىم 2006- يىلى 1- سىنتەبىر كۈنى تارتىلغان.

سۈرەتتە: ئەركىن سىدىقنىڭ ئاپا تەرىپىدىكى بىر قىسىم تۇققانلىرى. 2- قۇردىكى ئەركىن سىدىقنىڭ ئىككى تەرىپىدە تۇرغان 6 كىشى بىلەن 1- قۇردىكى چېچىغا بىر ئاز ئاق كىرىپ قالغان ئەر بولۇپ بۇ 7 كىشىنىڭ ھەممىسى ئەركىن سىدىقنىڭ چوڭ ئاپىسىنىڭ ئىنىسى مەتنىياز قارىمنىڭ بالىلىرى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى 4 كىشى ياش جەھەتتە ئەركىن سىدىقتىن كىچىك. ئەركىن سىدىق ئەينى ۋاقىتتا ئارالدىكى نۇرغۇن ۋاقتىنى ئاشۇ تۇققانلىرى بىلەن بىرگە ئۆتكۈزگەن. ھاۋارەڭ ياغلىق ئارتىۋالغان بۇخەلچەم ھەدىسى ئەركىن سىدىقنىڭ 1980- يىلى 27- يانۋاردا ۋاپات بولغان چوڭ ئاپىسىغا ئىنتايىن ئوخشايدۇ. بۇ رەسىمۇ 2006- يىلى 1- سىنتەبىر كۈنى تارتىلغان.

سۈرەتتە: ئەركىن سىدىق 2006- يىلى 30- ئاۋغۇست كۈنى ئايرىلغىلى 15 يىل بولغان يۇرتى ئاقسۇغا بارغاندا ئاپىسى، تاغىسى، قېرىنداشلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن بىرگە چۈشكەن رەسىمى. رەسىمدىكى كىشىلەر ئەركىن سىدىقنىڭ ئاپىسى، ئاپىسىنىڭ ئىنىسى(ئوتتۇرىدىكى ساقاللىق كىشى، ئىسمى ئابدۇشۈكۈر ئەرشىدىن)، ئاكىسى ئابلەت ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر، چوڭ ئىنىسى ئىلھام ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر، چوڭ سىڭلىسى چىمەنگۈل ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر ۋە كىچىك سىڭلىسى باھارگۈل قاتارلىقلار. ئەركىن سىدىقنىڭ كىچىك ئىنىسى ئۆمەر ھازىر ئامېرىكىدا بولۇپ، بۇ رەسىمگە كىرمەي قالغان.

3. باشلانغۇچ مەكتەپ

ئەركىن سىدىق 1965- يىلى كۆزدە ئۆيىگە 2 كىلومېتىر كېلىدىغان، ئاقسۇ ھەربىي رايونى (军分区) باش قوماندانلىق ئىدارىسىنىڭ ئۇدۇلىدىكى 4- باشلانغۇچ مەكتەپكە ئوقۇشقا كىردى. بۇ مەكتەپ خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارمۇ بار، ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارمۇ بار، ئەمما ئىككى خىل تىلدىكى سىنىپلار ئايرىم - ئايرىم ئوقۇيدىغان بىر مەكتەپ ئىدى (بۇ مەكتەپ ھازىر تولۇق خەنزۇ مەكتەپ قىلىندى ـــــ مۇھەررىردىن). ئۇ ۋاقىتلار "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" تۇپەيلىدىن پۈتۈن جەمىيەت قالايمىقانلىشىپ كەتكەن، كىشىلەر ئىنتايىن كەمبەغەل ۋە قىيىن تۇرمۇش كەچۈرىدىغان دەۋرلەر ئىدى. مەكتەپتە ئىشلىتىدىغان قەغەزنىڭ رەڭگى قارامتۇل بولۇپ، پىچاق بىلەن ئۈچلاپ ئىشلىتىدىغان قارا قەلەمدە خەت يازسا، قەلەم سىياسىنىڭ رەڭگى قەغەزدىن بىر ئازلا قارىراق بولۇپ، خەتنى ئاران تەسلىكتە ئوقۇغىلى بولاتتى. قەغەزنىڭ سۈپىتىمۇ ئىنتايىن ناچار بولۇپ، خۇددى سامانني قاتتىق سىقىپ قەغەز قىلغاندەك، قەغەزنىڭ قېتىدىكى قىسىلغان ياغاچ ئۈۋاقلىرى كۆرۈنۈپلا تۇراتتى. ئەركىن سىدىق مەكتەپ بىلەن ئۆي ئارىلىقىدا كېتىۋاتقاندا، يولنىڭ بويىدا ياكى ئەخلەت دۆۋىلىرىنىڭ ئىچىدە ئالىقاندەك بىرەر پارچە قەغەز كۆرۈپ قالسا، ئۇنى تېرىۋېلىپ، "بۇنىڭدا ھېساب ئىشلەيمەن" دەپ يانچۇقىغا سېلىۋالاتتى. پەقەت بىرلا قەلىمى ۋە بىرلا ئۈچۈرگۈچى بار بولۇپ، ھەر بىر قەلەمنى تاكى ئۇزۇنلىقى 1 سانتىمېتىردەك قېلىپ، بارماق بىلەن تۇتقىلى بولماي قالغان ۋاقىتقىچە ئىشلىتەتتى.

ئەركىن سىدىق1- سىنىپقا كىرگەن كۈندىن باشلاپلا ئوقۇشقا ئىنتايىن قىزىقتى. مەكتەپكە بەك ئامراق ۋە ۋاقىتقا بولغان كۆز قارىشى ئىنتايىن كۈچلۈك بولغاچقا، ئەتتىگىنى ھەرگىز بىرەرسىنىڭ ئۇنى ئويغىتىپ قويۇشىنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى. مەكتەپكە باشقا ئوقۇغۇچىلاردىن بالدۇر كېلەتتى. مەكتەپنىڭ ھەممە تەييارلىقلىرىنى ئۆزى قىلىپ، مەكتەپتىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىنمۇ تاپشۇرۇقلارنى بىرىنمۇ قويماي ئۆزى ئىشلەپ تۈگىتەتتى. سىنىپ ئىچىدىمۇ ئىنتايىن ئاكتىپ بولۇپ، مۇئەللىم سوئال سورىغاندا داۋاملىق 1- بولۇپ قول كۆتۈرەتتى. مۇئەللىم پات –

پات "ئەركىندىن باشقا كىم جاۋاب بېرىپ باقىدۇ؟" دەپ سورايتتى. ئەركىن سىدىق 1- سىنىپتا ئوقۇپ، ئۇيغۇر لاتىن يېزىقىدىن ساۋادىنى چىقىرىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا، دادىسىدىن ئۇيغۇر ئەرەبچە يېزىقى (UEY)نى ئۆگەندى. ئۇ دادىسى تېپىپ بەرگەن UEY ئېلىپبە جەدۋىلىنى كوتۇرۇۋېلىپ، هەر كۈنى مەكتەپتىن قايتىپ كېلىپلا UEY نى ئۆگىنىپ، تاكى ئۇنى تولۇق ئۆگىنىپ بولمىغىچە تالاغا ئوينىغىلىمۇ چىقمىدى. شۇنداق قىلىپ 2 - 3 كۈن ئىچىدىلا بۇ ئېلىپبەنى پۈتۈنلەي ئۆگىنىپ UEY نى يازالايدىغان بولدى. ئارىلىقتىن بىر قانچە ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، دادىسىدىن سىلاۋيان يېزىقىنىمۇ ئۆگىنىۋېلىپ، شۇ چاغدا سوۋېت ئىتتىپاقىدىن كىرگەن بەزى سىلاۋيان يېزىقىدىكى ئۇيغۇرچە كىتابلارنى ئوقۇپ يۈردى.

60- يىللاردا ئاشلىق شەھەردىكىلەر ئۈچۈن نورمىلىق بولۇپ، هەر بىر ئائىلىگە هەر ئايدا ئۇلارنىڭ جان سانىغا ۋە هەر بىر ئادەمنىڭ يېشىغا قاراپ ئاشلىق بېرەتتى. مەسىلەن: ئەگەر سىز 15 ياش بولسىڭىز، سىزگە هەر ئايدا 15 جىڭ ئاشلىق بېرەتتى. ئەگەر 16 ياش بولسىڭىز سىزگە 16 جىڭ ئاشلىق بېرەتتى. كۆپرەك ئاشلىقىقا ئېرىشۋېلىش ئۈچۈن، كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ ۋە پەرزەنتلىرىنىڭ نوپۇستىكى ياش سانىنى بىر قانچە ياش يۇقۇرىلىتىۋالاتتى. شۇ سەۋەپتىن هازىر ئۇيغۇر دىيارىدىكى يېشى 40 - 50 لەردىن ئاشقان كىشىلەرنى سۈرۈشتە قىلىپ باقسىڭىز، ئۇلارنىڭ هەممىسىنىڭ نوپۇستىكى يېشى ئەسلىدىكى توغرا يېشىدىن بىر قانچە ياش يۇقىرى ئىكەنلىكىنى بىلىسىز. ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆيىگە يېزىدىن كېلىدىغان تۇغقانلىرى كۆپ بولغاچقا، ئۇنىڭ ئائىلىسىدە ئايلىق ئاشلىق نورمىسىنى ئايدىن ئايغا يەتكۈزۈش ئىنتايىن قىيىن ئىدى. نورمىنى ئايدىن - ئايغا ئۇلاش ئۈچۈن، ئاشلىقنى ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە تېجىمىسە بولمايتتى. شۇڭا ئەركىن سىدىق ئۆيىدىكى باشقا كىشىلەرگە ئوخشاش تاماقنى ئاز يەپ، داۋاملىق قورسىقى ئاچ يۈرەتتى. شۇ چاغدا باشلانغۇچ مەكتەپ سىنىپلىرىدا بىر - بىرىدىن نان قەرز ئالىدىغان ئىش ناهايىتى ئومۇملاشقان بولۇپ، چۈشلۈك تاماقتىن بۇرۇن بىرسىنىڭ قورسىقى ئېچىپ كەتسە، يەنە بىرسىدىن نان قەرز ئېلىپ يەپ تۇراتتى. نان قەرز ئالغاندا ئۇنىڭ چوڭ - كىچىكلىكىنى ئۆلچەيدىغان مۇنداق 3 خىل ئۆلچەم ئىشلىتىلەتتى: 1) سۆزگۈچ: ئالقىنىڭىزنى ئېچىپ، ئۇشتۇلغان ناننى ئالقىنىڭىزنىڭ 4 بارماق قىسمىغىلا قويىسىڭىز بۇ "سۆزگۈچ" نان

بولىدۇ (تۆت بارماقنى جۈپلىگەن ۋاقىتتىكى شەكلى بىر سۈزگۈچكە ئوخشىغانلىقى ئۈچۈن مۇشۇنداق ئىسىم قويۇلۇپ قالغان). 2) قولتۇق: نانىنى 4 بارمىقىڭىزنىڭ ئۇچىدىن باش بارمىقىڭىز بار يەرگىچە قويىسىز. 3) ئالقان: نانىنى پۈتۈن ئالقىنىڭىزغا تۇتقۇزىسىز. مۇشۇنداق نان قەرز ئېلىش ۋە قەرز قايتۇرۇش ۋاقتىدا، ئۇشتىقان نانىنىڭ شەكلى ئالقانغا توغرا كەلمەي، ئالقاننىڭ بىرەر بۇرجەكلىرى بوش قالسا، نانىنى يەنە ئۇششاق پارچىلارغا ئۇشتۇپ، ھەممە بوش قالغان يەرلەرنى تولدۇرۇپ بېرىشكە توغرا كېلەتتى. ئەركىن سىدىقمۇ قالغانلارغا ئوخشاش مانا مۇشۇنداق نان قەرزى ئېلىم - بېرىمنى كۆپ قىلدى. ئۇنىڭ ئوقۇشى سىنىپ بويىچە ئالاھىدە ياخشى بولۇپ، ساۋاقداشلىرىغا داۋاملىق ئۆگىنىشتە ياردەم قىلىدىغان بولغاچقا، ساۋاقداشلىرى بەزىدە ئۇنىڭ نان قەرزىنى كۆتىرىۋەتتى. "نانىنى دەسسىسەڭ، يامان بولىدۇ" ـــــ بۇ چوڭ ئاپىسى ئەركىن سىدىققا بەرگەن تەلىمنىڭ بىرسىدۇر. ئەركىن سىدىق دېھقان تۇغقانلىرىنىڭ ئېشەك، كالا ياكى ئات سۆرەيدىغان يارىيار ھارۋىسىغا ئولتۇرۇپ بىر يەرگە ماڭغاندا، ھارۋا ھەيدىگەچ نان يەپ كېتىۋاتقان تۇغقىنىنىڭ يەرگە بىر كىچىك پارچە نان چۈشۈپ كەتسە ھارۋىنى توختىتىپ ۋە ئۇنىڭدىن چۈشۈپ، يەرگە چۈشۈپ كەتكەن نان پارچىسىنى تۇپا ئارىسىدىن تېپىپ، ئۇنى پۈۋلىۋېتىپ ئاغزىغا سالغانلىقىنى كۆپ كۆرگەن ئىدى. بۇنىڭغا ئۇ ئازراقمۇ ئەجەبلەنمەيتتى. كېيىنچە ئۇ قوناق تېرىش، بۇغداي تېرىش ۋە شال تېرىش جەريانىنى ئۆز بېشىدىن بىر قۇر ئۆتكۈزۈپ باققاندىن كېيىن، چوڭ ئاپىسىنىڭ "نانىنى دەسسىسەڭ، يامان بولىدۇ" دېگەن بۇ سۆزىنىڭ مەنىسىنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىپ يەتتى. شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ يۇقۇرىقى كۈنلەر ئەركىن سىدىقنىڭ ئېسىدىن زادىلا چىقمىدى. ھازىر ئۇ ئامېرىكىدەك دۇنيادىكى ئاشلىققا ئەڭ باي بىر دۆلەتتە ياشاۋېتىپمۇ، ئۆزى ئاشنى ئىسراپ قىلىشقۇ ئۇ ياقتا تۇرسۇن، باشقىلارنىڭ شۇنداق قىلغىنىنى كۆرسىمۇ ئۇ زادىلا چىدىيالماي قالىدۇ. باشقىلارنىڭ ساپمۇ - ساق يىمەكلىكنى تاشلىۋەتكىنىنى كۆرگەن ۋاقىتتا ئۇنىڭ يادىغا دەرھاللا ئۇيغۇر دېھقانلىرى كېلىدۇ. "ئەگەر بۇ تاماق ئاشۇ ئۇيغۇر دېھقانلىرىغا بېرىلگەن بولسا، ئۇلار قانچىلىك خوش بولۇپ كېتەر ئىدى، ھە؟" دەپ ئويلايدۇ.

ئەركىن سىدىق باشلانغۇچتا ئوقۇۋاتقان ئاشۇ مەزگىلدە، ئوقۇغۇچىلار ئەتىگىنى مەكتەپكە بېرىپ، سىنىپقا كىرىش قوڭغۇرىقى جىرىڭلىغاندا، ھەممە ئوقۇغۇچىلار سىنىپنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كېلىپ

تىزىلاتتى. سىنىپقا كىرگەندىن كېيىن ئالدى بىلەن سىنىپ بويىچە ھەممەيلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، "دېڭىزدا پاراخوت رولچىغا تايىنىدۇ. جۇڭگو خەلقى ماۋ جۇشىغا تايىنىدۇ" دېگەن ناخشىنى ئوقۇيتتى. ئاندىن دوسكىنىڭ ئۈستىدىكى ماۋ زېدۇڭنىڭ رەسىمگە 3 قېتىم تازىم قىلاتتى. دەرسنى ئۈنىڭدىن كېيىن ئاندىن باشلايتتى. بىرەر ئوقۇغۇچى دەرسكە كېچىكىپ قالسا، سىنىپقا كىرگەندىن كېيىن ئالدى بىلەن سىنىپنىڭ ئوتتۇرىسىغا كېلىپ، ماۋ زېدۇڭنىڭ رەسىمگە قاراپ تۇرۇپ دوكلات قىلاتتى: "قەدىرلىك ماۋ جۇشى: مەن بۈگۈن ئۆيدە ئاش ۋاقتىدا پىشماي ئازراق كېچىكىپ قالدىم. مەن سىزدىن ئەپۇ سورايمەن. سىزگە بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنداق قىلماسلىققا ۋەدە بېرىمەن." ئوقۇتقۇچى شۇنىڭدىن كېيىن بۇ ئوقۇغۇچىنى ئۆز ئورنىدا ئولتۇرۇشقا رۇخسەت قىلاتتى. ئۈچىنچى سىنىپلارغا چىققاندا بولسا كېرەك. مەكتەپتىن ھەممە ئوقۇغۇچىلاردىن ماۋ زېدۇڭنىڭ "خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلايلى"، "يۈ گۇڭنىڭ تاغنى يۆتكىشى" ۋە "بېتيۇننى خاتىرىلەيمىز" دېگەن 3 ئەسىرىنى يادلىشى تەلەپ قىلىندى. ئەركىن سىدىقنىڭ باشلانغۇچ مەكتەپتىكى ئوقۇش ۋاقتىنىڭ نۇرغۇن قىسمى مانا مۇشۇنداق ماۋ زېدۇڭ ئەسەرلىرىنى ئۆگىنىش ۋە يادلاش بىلەن ئۆتكەن ئىدى.

ئۇ چاغدا ئوقۇغۇچىلار قاتنىشىدىغان ئەمگەكلەرمۇ بەك كۆپ ئىدى. ھەر يىلى قىشتا ئوغۇت يىغىش پائالىيىتى بولىدىغان بولۇپ، ھەر بىر ئوقۇغۇچىغا "مەكتەپكە ھەر ھەپتىدە 100 كىلوگرام ئوغۇت تاپشۇرۇش" دېگەندەك ۋەزىپە قويۇلاتتى. ئۇ دەۋىردە ھەر ھەپتىدىكى دەم ئېلىش كۈنى پەقەت بىر كۈن، يەنى يەكشەنبە كۈنى بولۇپ، قىش كۈنلىرى ئوقۇغۇچىلار بۇ دەم ئېلىش كۈنىنى شۇ ئوغۇت ۋەزىپىسنى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئىشلىتەتتى. ھەممە مەكتەپلەر بۇ پائالىيەتنى بىرلا ۋاقىتتا ئېلىپ بارىدىغان بولغاچقا، قىش كۈنلىرى ئوغۇت تېپىش ئىنتايىن قىيىن بولۇپ كېتەتتى. ئاقسۇ شەھرىدە ھەر يەكشەنبە كۈنى چوڭ بازار بولىدىغان بولۇپ، بۇ كۈنى شەھەرگە دېھقانلارنىڭ هارۋا - چارۋىلىرى ئىنتايىن كۆپ كېلەتتى. لېكىن ئوغۇت تېرىدىغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ كۆپلىكىدىن، يوللاردا ۋە هارۋىنى توختىتىپ قويغان جايلاردا پەقەت ئوغۇت تاپقىلى بولمايتتى. شۇڭا ئەركىن سىدىق بىر سېۋەت بىلەن بىر كىچىك گۈرجەكنى كۆتۈرۈۋېلىپ، كېتىپ بارغان ئېشەك، كالا ياكى ئات هارۋىلىرىنىڭ كەينىدىن ئاشۇ هايۋانلار تېزەكلەپ قالارمىكىن، دېگەن ئۈمىدتە نەچچە 100 مېتىر ماڭغان ۋاقىتلىرى كۆپ بولغان.

ئەگەر بىرەر ئۆلاق تېزەكلاپ قالسا 2 - 3 باللار يۇگۇرۇشۇپ كېلىپ، ئۆلاقنىڭ تېزىكىنى تالىشىپ، ئۆلاقنىڭ تېزەكلىرىنى پارە - پارە قىلىۋېتەتتى. بۇ ئارقىلىق ۋەزىپىسىنى يەنىلا ئورۇندىيالمىغان ئوقۇغۇچىلار يېرىم كېچىدە ئورنىدىن تۇرۇپ، شەھەر ئىچىگە ۋە ئىدارىلەرگە ياسالغان ئاستى ئوچۇق هاجەتخانىلارنىڭ ئاستىدىكى توڭلاپ قالغان ئادەم تەرەتلىرىنى ئوغرىلايتتى. شۇڭا بەزى ئىدارىلەر باشقىلار ئوغرىلاپ كەتمىسۇن، دەپ هاجەتخانىلىرىنى تۆمۈر تورلار بىلەن توسۇپ، ئۇنىڭغا قۇلۇپ سېلىپ قويغان ئىشلارمۇ بولغان ئىدى. ئىنسان ۋە هايۋانلارنىڭ پوق - سۈيدىكى مۇشۇ دەرىجىدە مۇهىم بولۇپ كېتىپ، ئۇنى قۇلۇپ سېلىپ قويۇپ قوغدايدىغان هادىسە ئېهتىمال باشقا هېچ قانداق تارىخىي دەۋىردە، دۇنيانىڭ باشقا هېچ قانداق جايلىرىدا بولۇپ باقمىغان بولىشى مۇمكىن (ئۇ مەزگىللەردە بارلىق مەكتەپ ۋە ئىدارىلەرنىڭ دېهقانچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان دېهقانچىلىق مەيدانلىرى بولغاچقا ئوغۇت يىغىش ۋەزىپىسى قويۇلاتتى. ———— مۇهەررىردىن). ئوغۇت تېرىش ۋەزىپىسىدىن باشقا، ئۇ چاغدىكى ئوقۇغۇچىلار مەكتەپ ئىچىنى سۈپۈرۈش، مەكتەپ ئىچى ۋە كوچىلاردا قار تازىلاش، يازكۈنلىرى ئورۇلۇپ يىغىلىپ بولغان بۇغداي ئېتىزلىقلىرىغا بېرىپ باشاق تېرىش (يەنى، دېهقانلار ئورۇپ يىغىپ بولغان ئېتىزلىقلاردا چۈشۈپ قالغان بۇغداي باشلىرىنى تېرىشنى دېمەكچى) قاتارلىق ئەمگەكلەرنىمۇ كۆپ قىلاتتى.

1965 - 1970- يىللىرى مەدەنىيەت زور ئىنقىلابىي تۈپەيلىدىن شەهەردىكى كىشلەر 2 گۇرۇهقا بۆلۈنۈپ كەتتى. بۇ خىل بۆلۈنۈشنىڭ سەۋەبى هەر خىل هەر رەڭدە بولۇپ، قېتىم سانىمۇ ئىنتايىن كۆپ ئىدى. بىر قېتىملىق بۆلۈنۈشتە، بىر گۇرۇه ئەينى ۋاقىتتا ئۈيغۇر دىيارىغا1- قول باشلىق بولغان ۋاڭ ئېنماۋنى قوغدىغۇچىلار بولسا، يەنە بىر گۇرۇه ئۇنىڭغا قارشى تۇرغۇچىلار ئىدى. بىر قېتىم ئاقسۇ شەهرىدە مۇشۇ 2 گۇرۇه كىشلەر ئارىسىدا قاتتىق سوقۇش بولدى. بىر تەرەپ قولىغا نەيزە، كالتەكلەرنى ئېلىپ، يەنە بىر تەرەپ ئىگىلىۋالغان يەرگە بېسىپ بېرىپ، تاپقانلا ئادەملەرنى ئۇراتتى. بۇ قوشۇن ئەركىن سىدىقنىڭ ئائىلىسى تۇرىدىغان مەكتەپنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئاقسۇ گېزىتخانىسىدىكى كىشلەر بىلەن سوقۇشقاندا، ئەركىن سىدىق بىلەن ئۇنىڭ ئاكىسى ئىككەيلەن پۈتۈن جەريانىنى باشتىن -ئاخىر كۆرگەن ئىدى. ئاشۇ ۋاقىتلاردا نۇرغۇن

ئادەملەر مۇشۇنداق سوقۇشۇشنىڭ نەتىجىسىدە ئۆلۈپ كەتتى. مۇشۇنداق ئۆلۈپ كەتكەنلەرنىڭ بىرسى ئەركىن سىدىقنىڭ خانىمى ئامانگۈلنىڭ چوڭ ئاكىسى ئېزىز ئەيسادۇر. 1968- يىلى 11- يانۋار كۈنى سومكىسىنى كۆتۈرۈپ، ئاقسۇ ۋىلايەتلىك1- ئوتتۇرا مەكتەپكە دەرس ئوقۇشقا كەتكەن 17 ييرىم ياشلىق ئېزىز ئەيسا، مەكتەپكە يېقىن بارغاندا يولغا تاشلانغان بىر قول بومبىسىنىڭ پارتلىشى بىلەن قازا تېپىپ، كەچتە ئۇنىڭ جەستى ئۆيگە قايتۇرۇلۇپ كېلىندى. (بۇ ۋەقە ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپ قۇرۇلغانلىقىنىڭ 60 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن ئىشلەنگەن « مەرىپەت بۇلىقى » ناملىق كىتاپقا كىرگۈزۈلگەن ـــــــــ مۇھەررىردىن) ئۇ چاغدا ئامانگۈل تېخى 9 ياش ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئامانگۈلنىڭ ئاپىسى 2 يىل ئېسىنى يوقۇتۇپ، كېسەل بولۇپ، ئۆلۈپ كەتكىلىمۇ تاس قالدى. بۇ بالىسىنىڭ دەردىنى ئامانگۈلنىڭ ئاپىسى تاكى2005 - يىلى1- دېكابىردا ئالەمدىن ئۆتكىچە ئىزچىل تۈردە تارتىپ كەلدى. ئەينى ۋاقىتتا ئامانگۈلنىڭ ئاكىسى ئوينىغان بىر ۋاسكىتبول ئامانگۈلنىڭ ئاتا -ئانىسىنىڭ ئۆيىدە ھازىرمۇ ساقلىنىپ تۇرماقتا). ئامانگۈل بىلەن ئەركىن سىدىق باشلانغۇچ، ئوتتۇرا ۋە ئالىي مەكتەپنى ئوخشاش مەكتەپ ۋە ئوخشاش ۋاقىتتا ئوقۇغان بولسىمۇ، ئامانگۈلنىڭ ئوقۇغىنى خەنزۇچە تىل سىستېمىسى بولغاچقا، ئۇلار ئالىي مەكتەپ ئوقۇشنىڭ ييرىمىغىچە بىر - بىرى بىلەن تونۇشمىغان. لېكىن يۇقۇرىقى ۋەقە ئەركىن سىدىقنىڭ كېيىنكى تۇرمۇشىغا ناھايىتى زور تەسىر كۆرسەتكەن بىر ئىش بولغاچقا، ئۇ ۋەقە بۇ يەرگە قىستۇرۇلۇپ قويۇلدى.

ئەركىن سىدىق بالىلىق ۋاقتىدىن تارتىپلا ئائىلە ھايۋانلىرىغا ئىنتايىن ئامراق بولۇپ، ئۇلارغا ئىنتايىن كۆيۈنەتتى، ھەممە ئۇلارنى خۇددى ئادەمنى ئاسرىغاندەك ئاسرايتتى. ئۇنىڭ ئەڭ دەسلەپتە باققىنى بىر جۈپ ئۆي توشقىنىنىڭ بالىسى بولدى. ھويلىسىدىكى يەرنى كولاپ، بىر ئۇۋا ياساپ، توشقانلىرىنى كېچىسى شۇ ئۇۋىسىدا ساقلايتتى. كۈندۈزلىرى بولسا ھويلىسىنىڭ ئىچىگە قويۇپ بېرەتتى. ئەركىن سىدىق ئىككى توشقاننىڭ ھويلا ئىچىدە يۈگرەپ ئويناپ، بەزىدە سەكرىگەندە يەرگە يانپىشىچە چۈشكىنىدىن قاتتىق ھوزۇرلىنىپ، خوش بولۇپ كېتەتتى. بۇ توشقانلار چوڭ بولۇپ، بىر كۈنى ئەركىن سىدىق چىشى توشقاننىڭ ئاغزىغا قۇرۇق ئوتلارنى

يىغىپ، ئۇۋىسىغا ئېلىپ كىرىپ كېتىپ بارغىنىنى كۆردى. لېكىن نىمىشقا ئۇنداق قىلىدىغىنىنى بىلمىدى. ئۇنىڭدىن 20 كۈن ئۆتكەن بىر كۈنى ئەركىن سىدىق توشقاننى ئۇۋىسىغا سولاپ، ئوت بېرەي دەپ قارىغىنىدا،6- 7 دانە رەڭگا -رەڭ توشقان بالىلىرىنى كۆردى. ئۇ ھەم خۇشال بولۇپ، ھەم ھاياجانلىنىپ، كۆزلىرىدىن ياش چىقىپ كەتتى. ئۇ يۈگۈرگەن پېتى ئۆيىگە كىرىپ، بۇ خۇش خەۋەرنى ئۆيدىكى ھەممەيلەنگە يەتكۈزدى. ئەركىن سىدىقنىڭ ئاكىسى بىلەن بۇ توشقاننى بېقىشىدىكى مەقسىتى ئۇلارنى چوڭ قىلىپ سېتىش ئىدى. ئۇلار بۇ ئىشنى بىر قانچە يىل داۋاملاشتۇردى. بىر قېتىم ئەركىن سىدىق بىر دەرەخقە چىقىپ، ئۇنىڭدىكى بىر قۇشقاچ ئۇۋىسىدىن تۇخۇمىدىن چىققىلى ئانچە ئۇزۇن بولمىغان، تېخى تۈكلىرىمۇ ئۆسمىگەن بىر قۇشقاچ بالىسىنى ئېلىپ چۈشتى. ھەمدە يەرنى كولاپ سازاڭ قۇرۇتى تېپىپ، بۇ قۇشقاچ بالىسىنى كۈنىگە ئۈچ ۋاق قۇرۇت بېرىپ باقتى. تېخى كۆزى ئېچىلمىغان بۇ قۇشقاچ يېمەكلىكنى ئۆزى يېيەلمەيتتى. شۇڭا ئەركىن سىدىق ئاكىسى بىلەن بىرلىشىپ، بىرسى قۇشقاچنىڭ تۇمشۇغىنى ئىككى قولى بىلەن ئېچىپ بەرسە، يەنە بىرسى ئۇنىڭ ئاغزىغا يەم سالاتتى. ياكى قوشۇق بىلەن سۇ قۇياتتى. ئاشۇنداق قىلىپ ئۇلار بۇ قۇشقاچنى ئۆلتۈرۈپ قويماي بېقىپ چوڭ قىلدى. بۇ قۇشقاچ ئۇچۇرۇم بولغاندا، ئۇ ئۇچۇپ بەزىدە دەرەخقە قونۇپ، بەزىدە ئەركىن سىدىقنىڭ مۈرىسىگە قونۇپ يۈردى. بۇ ئىش ئەركىن سىدىق ئۈچۈن چەكسىز خۇشاللىق ئەكەلدى. ئەركىن سىدىق ئۈچۈن بۇ ئۇنىڭ باللىق دەۋرىدىكى بىر چوڭ مۇۋەپپىقىيەت ئىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئاكا - ئۇكا ئىككەيلەن تۇمۇچۇق ۋە جىڭسىر دەپ ئاتىلىدىغان، ئۆزى ئىنتايىن چىرايلىق ۋە بەك گۈزەل سايراپ بېرىدىغان قۇشقاچلارنىمۇ باقتى. ئۇلارنىڭ پۈلى بولمىغاچقا، بۇ قۇشقاچلارنى بېقىش ئۈچۈن ئۇلار قۇرۇلۇش ئەخلەت دۆۋىلىرىدىن سىم تېرىپ كېلىپ، ئۆزلىرى سىم قەپەس ياسىدى. ئۇلار بىر تۇمۇچۇقنى 2 يىلدەك باققان بولۇپ، بۇ تۇمۇچۇق خۇددى ئىگىسىنىڭ "ياخشىلىقى"نى قايتۇرىۋاتقاندەك، ھەر كۈنى ئۆيدىكىلەر چۈشلۈك تاماققا يىغىلغاندا، بىر سائەتتەك توختىماي ئىنتايىن چىرايلىق سايراپ بېرەتتى. بىر كۈنى ئەركىن سىدىق مەكتەپتىن قايتىپ كېلىپ قارىسا، تۇمۇچۇق قەپىسى بىلەن ئۆيدە يوق.شۇنىڭ بىلەن ئاكا - ئۇكا

ئىككەيلەن ئىدارىنىڭ ئەتراپىدىكى كىشلەردىن سۈرۈشتە قىلدى .بىر كىشى ئۇ قۇشقاچنى قەپىسى بىلەن ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆيىنىڭ ئارقىسدا ئولتۇرىدىغان، ئىدارىنىڭ سىرتىدىكى بىرسى ئوغرىلىغانلىقنى، ھەمدە تۇمۇچۇقنى ئۆلتۈرۈپ، ئۆز ئۆگزىسىگە تاشلىۋەتكەنلىكنى ئېيتىپ بەردى. ئەركىن سىدىق ئاكىسى بىلەن ئۇ ئۆگزىگە چىقىپ، قۇشقىچنىڭ ئۆلىكىنى تاپقاندا، ھۆكۈرەپ يىغلاپ كەتتى. لېكىن ئۇ خوشنىسى بىر ھېچ قانداق مەكتەپ كۆرمىگەن، قارا خىزمەتلەرنى قىلىپ جان باقىدىغان ئائىلىدىن كېلىپ چىققان، داۋاملىق ئوغرىلىق ۋە باشقا ئەسكى ئىشلارنى قىلىپ يۈرۈيدىغان بىرسى بولۇپ، قەپەسنى ئۆزىنىڭ ئوغرىلىغىنىنى ھەرگىز ئېتىراپ قىلغىلى ئۇنىمىدى. بۇ ئىشنى ھەر قېتىم ئويلىغىنىدا، ئەركىن سىدىقنىڭ كۆڭلى ھازىرمۇ غەش بولىدۇ. شۇ ۋاقىتلاردا ئەركىن سىدىق ئاكىسى بىلەن مەخسۇس ئاشۇنداق قۇشقاچ تۇتىدىغان قەپەس ياساپ، تۇمۇچۇق ۋە جىگسىر تۇتۇپ، 10 دەك قۇشقاچنى باشقىلارغا سېتىپ بەرگەن ئىدى. ئازراق پۇل تېپىپ، ئاتا - ئانىسىنىڭ يۈكىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق ئاكىسى بىلەن بىرلىكتە ئەخلەت دۆۋىلىرى ئىچىدىن تۆمۈر، سۆڭەك، ئالىيۇمىن، سوپۇن قۇتىسى قاتارلىقلارنى يىغىپ ساتاتتى. دۆڭ تۆپىسىدىكى (ئاقسۇ شەھرىنىڭ شەرقى قىسملى باشقا قىسملىرىدىن ئېگىز بولغاچقا شەرقى قىسمىدىكى بۇ شەھەر رايونى دۆڭ تۆپىسى دەپ ئاتىلىدۇ ــــــــــ مۇھەررىردىن) ھەربىيلەر ئوق ۋە بومبا ئېتىپ، ھەربىي مەشىق قىلغان يەرگە بېرىپ، مەشىق تۈگىگەندە ئۇ يەردىنمۇ تۆمۈر تېرەتتى.

ئۇ چاغلاردا تۇرمۇش ئىنتايىن قىيىن بولۇپ، قىش كىرىشتىن بۇرۇن ھەممە ئۆيلەر بىر قانچە توننا كۆمۈر ئېلىپ، قىشنىڭ تەييارلىقنى قىلاتتى. قاتتىق كۆمۈر قىممەت بولغاچقا، نۇرغۇن ئائىلىلەر توپا كۆمۈر سېتىۋېلىپ، ئۇنى لاي ئېتىپ، ياكى زۇۋۇلا تۇتاتتى، ياكى كۆمۈر كېسەك قۇيۇپ قۇرىتاتتى. ھەمدە ھەر يىلى گەمە كولاپ، قىش كىرىشتىن بۇرۇن بەسەي، ياڭيۇ، سەۋزە قاتارلىق كۆكتاتلارنى جىق ئېلىپ، ئاشۇ گەمگە سېلىۋالاتتى. چىقمىنى ئازايتىش ئۈچۈن ئەركىن سىدىق قىش كۈنلىرى مەكتەپتىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئاكىسى بىلەن بىرلىكتە ئۆيى تۈرۈشلۈق مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچىلار ئىسسىنىپ بولۇپ تۆكۈۋەتكەن ئوچاق كۈلنى تاسقاپ،

ئۇنىڭ ئىچىدىكى تېخى تولۇق كۆيۈپ بۇلالمىغان كومۇر داشقاللىرىنى يىغاتتى. (ئوقۇغۇچىلار ئىشلىتىدىغىنى ئەڭ يۇقىرى سۈپەتلىك قاتتىق كۆمۈر بولۇپ، ئۇنىڭدىن قالغان داشقاللارمۇ ئىنتايىن ياخشى كۆيەتتى). قىش كۈنى تونۇرنى قىزدۇرۇپ نان يېقىش ياكى ئۆيدە باققان قويغا يەم قىلىپ بېرىش ئۈچۈن، ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن ھەر يىلى كۈزدە نەچچە ئاي غازاڭ سۈپۈرۈپ، غازاڭ يىغاتتى .قاتتىق بوران چىققاندا، بوران چۈشۈرىۋەتكەن، دەرەخنىڭ قۇرۇپ قالغان شاخلىرىنى يىغاتتى. بەزىدە ئۆيىدىن نەچچە كىلومېتىر يىراقلىقتىكى جاڭگالغا بېرىپ، ئۇ يەردىن قۇرۇپ قالغان يانتاقلارنى يىغىپ، ئۇلارنى باغلاپ، دۈمبىسىگە ئارتىپ كۆتۈرۈپ ئۆيىگە ئەكىلەتتى. بەزىدە ئاپىسىغا ياردەملىشىپ ئۆي سۈپۈرەتتى. ئۆيدە باققان بىر قوي ۋە بىر قانچە توخۇلارغا يەم بېرىش ئۇلار داۋاملىق قىلىدىغان ئىش ئىدى. ئىشقىلىپ، ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەننىڭ ئۆيدە بوش قالىدىغان ۋاقتى ئاساسەن يوق دىيەرلىك ئىدى. ئۆيدە بىر قوي بېقىۋاتقان ئاشۇ دەۋرنىڭ قوغۇن پىشقان پەسىللىرى ئەركىن سىدىقنىڭ ئائىلىسى ئۈچۈن قىلغان يەنە بىر ئىشمۇ بار. ئۇ بولسىمۇ قويغا يەم قىلىپ بېرىش ئۈچۈن شاپاق يىغىش. يەكشەنبە كۈنلىرى ئەركىن سىدىق ئۆيىنىڭ قېشىدىكى قوغۇن بازىرىغا بېرىپ، بىر سېۋەت بىلەن بىر ئىنتىك بىلەنگەن پىچاقنى تۇتۇپ، بىر قوغۇن دۆۋىسىنىڭ يېنىدا تۇراتتى. قوغۇن سېتىۋالغان بەزى خېرىدارلار تۇغقانلىرى ياكى تونۇشلىرى بىلەن بىرلىكتە شۇ جايدىلا ئۇنى تىلىپ يېمەكچى بولۇپ، ئۆزىدە پىچاق بولمىغاندا ئەركىن سىدىقنى چاقىرىپ، ئۇنىڭ پىچىقىنى ئىشلىتەتتى. ئۇنىڭ بەدىلىگە بۇ خېرىدارلار قوغۇننىڭ شاپىقىنى ئەركىن سىدىقنىڭ سېۋىتىگە سالاتتى. بەزى رەھىملىك خېرىدارلار ئەركىن سىدىققا بىرەر تىلىم قوغۇنمۇ بېرەتتى. ئەركىن سىدىق يېرىم كۈندەك ۋاقىتتا مۇشۇ نداق قىلىش ئارقىلىق بىر سېۋەتنى توشقۇزۇپ ئۆيىگە قايتاتتى.

ئۇ چاغدا باللار ئويۇنچۇقلىرى ئاساسەن يوق بولۇپ، شەھەردىكى باللار ياز كۈنى سوقۇش ئويناتتى: ئۆزلىرى ياغاچتىن قورال ياساپ، ئىككى گۇرۇپپىغا بۆلۈنۈپ، بىرسى دۈشمەن، بىرسى ئارمىيە بولۇپ سوقۇشاتتى. ياغاچ قورالدىن ھىچ نەرسە چىقمىغاچقا، قارشى تەرەپتىكى بالىدىن بىرەرىنى كۆرگەن ھامان، ئاغزىدا "تا-تا-تا-تا"! دەپ ۋارقىراپ،"مەن ئالدىدا ئاتتىم. سەن

ئۆلدۈڭ. ئۆله !ئۆله"! دەپ ۋارقىرىشاتتى. مۆكۈشمەك، ئوشۇق ئويناش، نۇر پىرقىرىتىش ۋە توڭلاپ قالغان ئۆستەڭ ۋە قارنىڭ ئۈستىدە مۇز تېيىلىش دىگەندەك ئويۇنلارمۇ بار ئىدى.

ئەتىل ۋاقتى شەھەردە قىلىدىغان ئىشنىڭ تايىنى بولمىغاچقا، ئەركىن سىدىق ھەر يىلى يازلىق ۋە قىشلىق تەتىللەرنى ئارالدىكى تۇغقانلىرى بىلەن ئۆتكۈزدى. 60 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى ئارالغا تۇغقانلىرىنىڭ ئات، كالا ياكى ئېشەك ھارۋىلىرىدا بارىدىغان بولۇپ، قىش كۈنلىرى بارغاندا ئاقسۇدىن ئەتىگەنلىكى سائەت 5 – 6 لەردە يولغا چىقسا، ئارالغا كەچ سائەت 10-9 لاردا يېتىپ باراتتى. ياز كۈنلىرى ئاخشىمى يولغا چىقىپ، ئەتىسى ئەتىگەن تاڭ ئاتقاندا يېتىپ باراتتى. ئولتۇرىدىغان ھارۋىلىرىنىڭ كۆپىنچىسى ياغاچتىن ياسالغان يارىيار ھارۋا بولۇپ، ئۇ چاغلاردا رېزىنكە تاپانلىق پىگىلو ھارۋىسىمۇ ئىنتايىن قىس ئىدى. پىگىلو ھارۋا ياكى تراكتوردا ئولتۇرۇش ئۇلار ئۈچۈن خۇددى ھازىرقى ئايروپىلاندا ئولتۇرغان بىلەن ئوخشاش ئەڭ راھەت ئىش ئىدى. قىش كۈنلىرى ھاۋا قاتتىق سوغاق بولىدىغان بولغاچقا، يۇقۇرىقىدەك سەپەر قىلىش جەريانىدا ئاياق كىيىمىنىڭ يالاڭلىقىدىن ئەركىن سىدىقنىڭ ئىككى چىمچىلاق پۇتى ئۈششۈپ كەتكەن ئىدى. ئۇ ئىككى چىمچىلاق پۇتى تاكى ھازىرغىچە ھەر يىلى ئەتىياز كىرگەندە بىرەر ئاي قىچىشىپ، ئەركىن سىدىققا ئەينى زاماندىكى جاپالىق ھاياتنى ئەسلىتىپ تۇرماقتا. يارىيار ھارۋىدا سەپەر قىلغاندا، يولدا ئېگىزرەك دۆڭلەرگە كەلگەندە، ھارۋىدىكى ھەممەيلەن يا ھارۋىدىن چۈشۈپ پىيادە ماڭاتتى، ياكى بولمىسا ھارۋىنى ئىتتىرىپ ئۇلاغقا ياردەملىشەتتى. ئارالنىڭ كۆۋرۈكنى سۇ ئېقىتىپ كەتكەندە، ئۇلار دەريانىڭ تېيىز جايلىرىنى ئىزدەپ، بىۋاستە سۇنى كېچىپ ئۆتەتتى. ھارۋىنىڭ ئۈستىگە سۇ چىقىپ كېتىدىغان ئىشلار دائىم بولۇپ تۇراتتى. بەزى ئادەملەر دەريادىن ئۆتۈش جەريانىدا سۇ ئېقىتىپ كېتىپ، ئۆلۈپ كېتىدىغان ئىشلارمۇ ھەر يىلى دىگىدەك كۆرۈلۈپ تۇراتتى. دېھقانلارغا بىر يىل ئىچىدە بىرەر كۈنمۇ دەم ئېلىش ۋاقتى بولمىغاچقا، ئەركىن سىدىق ئارالغا تەتىل قىلىپ بارغان ۋاقتىدا، ئىمكانقەدەر تۇغقانلىرىنىڭ ئورنىغا ئىشقا چىقىپ، ئۇلارنىڭ بىرەر كۈن بولسىمۇ ئۆزىنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشلىرىنى قىلىۋېلىشىغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بەردى. بەزى كۈنلىرى ئەتىگەنلىك

دولقۇنغا چىقىپ، تۇققانلىرىنىنىڭ تاماق ئېتىپ تۇرىشغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرەتتى. ئۇ 6 - 7 ياش ۋاقتىدىكى ياز كۈنلىرى كالىغا مىنىۋېلىپ خامان تېپەتتى، ئۇنىڭدىن سەل چوڭ بولغاندا بىر چاقلىق غالتەكتە، ئىككى ئادەم كۆتۈرىدىغان زەمبىلدە ياكى كالا هارۋىسىدا بۇغدايلىقنا ئوغۇت توشۇش، زەمبىلدە ئېغىللاردىن قىغ ئەپچىقىش، شاللىقتا ئوت ئوتاش ۋە بۇغداي، قوناق، شال ئورۇش قاتارلىق دېھقانچىلىق ئىشلىرىنىڭ كۆپ قىسمىنى قىلىپ باققان ئىدى. خامان تېپىش جەريانىدا ئەركىن سىدىق بىرگە ئىشلەۋاتقان بالىلار بىلەن كۈنىگە نەچچە قېتىم ئۆستەڭگە سۇغا چۈشەتتى، بەزىدە سۇدا جىم تۇرۇۋالسا، چوڭ - چوڭ بېلىقلار كېلىپ، ئەركىن سىدىقنىڭ پۇتىنى بىر خىل يىمەكلىك ئوخشايدۇ دەپ غاجايتتى، بۇنىڭغا ئادەمنىڭ پۇتى ئازراقمۇ ئاغرىمايتتى. هازىر چوڭلارنىڭ ئېيتىپ بېرىشچە، ئەينى ۋاقىتتا ئاشلىق شۇنچە قىس ۋاقىتتىمۇ ئارالنىڭ ئۆستەڭلىرىدە ئاشۇنداق چوڭ بېلىقلارنىڭ بولىشى، ۋە ئۇنى ھېچ كىمنىڭ يىمەسلىكىنىڭ سەۋەبى، ئۇ يەردىكى ئۇيغۇرلار ئۇ چاغدا بېلىقنى ھەرگىز بىر خىل يىمەكلىك، دەپ بىلمىگەن ئىكەن. ئېھتىمال بۇ 49- يىلىدىن بۇرۇن ئارالدا ئاشلىقنىڭ ۋە باشقا يىمەكلىكلەرنىڭ ئىنتايىن كەمچىل بولغىنىدىن بولسا كېرەك .

ئەركىن سىدىقنىڭ مەكتەپتىكى چوڭ ئاپىسىنىڭ بىر نەچچە مولۇق شەخسى كۆزلۈك ئالما ۋە شاپتۇللۇق بېغى بار بولۇپ، ئالمىدىن جەمى 5 قۇر، ھەر بىر قۇردا 10 تۈپتەك ئالما دەرىخى بار ئىدى. ھەر يىلى بۇ باغدىكى ئالما، شاپتۇللار ئىنتايىن ئوخشايتتى. يېمىش پىشقان مەزگىلنىڭ كېچىلىرى ئۇ ئاكىسى ياكى باشقا تۇغقانلىرى بىلەن باغدا ئۇخلاپ، باغنى ئوغرىدىن قوغدايتتى. ئۇخلىغىلى ياتقاندا ئالمىلار ئۇنىڭ يۈزىنىڭ ئۈستىدىلا بولۇپ، كېچىسى بەزىدە ئېسىدە يوق يوتقاندىن قوپۇپ ئولتۇرغاندا، ئالمىلارغا ئۇسۇۋالاتتى، بەزىدە كېچىسى ئۇنىڭ بېشىغا ئالما چۈشەتتى. كۈندۈزى ئۇ ئاكىسى بىلەن بىللە يەرگە چۈشۈپ كەتكەن ئالمىلارنى تېرىپ، 3- 4 كىلومېتىر يول يۈرۈپ گۇڭشې بازىرىغا بېرىپ، بىر موچەنگە 7- 8 دىن ئالما ساتاتتى. يېرىم كۈنلەپ ئولتۇرۇپ، ئاران 2- 3 موچەنلىك ئالما سېتىپ قايتىپ كېلەتتى. باغدىكى يېمىش تۈگەپ، ھاۋا تېخى سوۋۇپ كەتمىگەن مەزگىللەردە ئۇلار ئۆينىڭ ئۆگزىسىدە

ئۇخلايتتى، بەزىدە ئايغا ۋە ئاسماندىن ئېقىپ كېتىۋاتقان يۇلتۇزلارغا قاراپ يېتىپ، ھېكايە ئېيتىشاتتى. ئەركىن سىدىق ھازىر شۇلارنى ئەسلىگىنىدە، ئاشۇ يىللارنىڭ ئۇنىڭ ئۆمرىدىكى تەبىئەتتىن ئەڭ ياخشى ھۇزۇرلانغان ۋاقىتلار ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىدۇ. كالىفورنىيەدىكى ئامېرىكىلىقلارنىڭ بىر گۈزەل جايغا بېرىپ، يەرگە ۋاقىتلىق رەخت ئۆيلەرنى ئورنىتىپ، بىر ئىككى كۈن ئائىلە ياكى دوستلىرى بىلەن ئاشۇ يەردە تاماق ئېتىپ، ئۇخلاپ كېلىدىغان ئادىتى بار. ئۇنى ئىنگلىزچە "camping" دەپ ئاتايدۇ. يېقىندىن بۇيان كالىفورنىيەدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ بىر قىسمىمۇ "camping" قىلغىلى بارىدىغان بولدى. ئەركىن سىدىقنىڭ بالىلىق دەۋرىدە قىلغان يۇقۇرىقىدەك ئىشلىرى ئەمەلىيەتتە ئەڭ ياخشى "camping" پائالىيىتى ئىدى. بىر يىلى ئارالدىكى يەرلىك ھۆكۈمەت ئەركىن سىدىقنىڭ چوڭ ئاپىسىنىڭ 4 قۇر ئالمىسىنى ۋە ھەممە شاپتۇللىرىنى ئۇلارنىڭ ئات - ئۇلاغ ۋە باشقا مۈلۈكلىرى بىلەن قوشۇپ مۇسادىرە قىلىپ ئېلىۋالدى. بۇ ۋەقە بولغاندىن كېيىنكى يىلى ھۆكۈمەت تارتىۋالغان ھېلىقى 4 قۇر ئالما ھېچ قانداق مېۋە بەرمىدى. لېكىن ئەركىن سىدىقنىڭ چوڭ ئاپىسىغا تەۋە ھېلىقى بىر قۇر ئالما يەنە ئوخشاشلا قاتتىق مېۋە بەردى. بۇ ئاللانىڭ قۇدرىتىدىنمۇ ياكى پەرۋىشتىكى پەرقتىنمۇ ئۇنىسى ئېنىق ئەمەس.

ئەركىن سىدىقنىڭ چوڭ دادىسىنىڭ سىنىپى "پومېشچىك" بولغاچقا، ئاشۇ يىللىرى ئۇ داۋاملىق كۈرەشكە تارتىلدى. بىر يىلى ئۇ كىشىنىڭ كۆزى قارىغۇ بولۇپ قالغان بولسىمۇ، ئەترەتتىكىلەر ئۇنى قويۇپ بەرمەي، كالىنىڭ قۇيرىقىنى تۇتتۇپ تۇرۇپ خامان تېپىشكە سالدى. ئەركىن سىدىق ھەر قېتىم چوڭ دادىسىغا سۇ ئاپىرىپ بەرگىلى بېرىپ، بۇ ئېچىنىشلىق ئەھۋالنى كۆرگەندە ئۇنىڭغا چىدىيالماي، كۆزلىرىدىن تارام - تارام ياش تۆكەتتى. ھەمدە چوڭ دادىسىدىن 1949- يىلدىن بۇرۇنقى ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى تەپسىلى سورايتتى. ئۇ چاغلاردا گەرچە ئۇلارنىڭ يېرى كۆپ بولغان بولسىمۇ، ھەممە ئادەم ئۆزىنىڭ يېرىنى ئۆزى ئىشلەپ تېرىغان بولۇپ، ھەرگىز باشقىلارنى ئېزىش بولمىغان. ياز كۈنلىرى ئورما مەزگىلىدە بولسا، ئۇ يەردىكى دېھقانلار ھەمكارلىشىپ ئىشلىگەن ئىكەن. ھەر يىلى يېرىنىڭ پەقەت 3 تىن بىر قىسمىنىلا تېرىپ، قالغان يەرلەرنى ئاق قالدۇرغان. شۇڭا ئاشلىق ناھايىتى ئوبدان بولۇپ، ھەممە ئائىلىلەرنىڭ ئاشلىقى ئىنتايىن كەڭرى بولغان. لېكىن، ئەركىن سىدىق باشلانغۇچتا ئوقۇۋاتقان

دەۋرلەردە، دېھقانلار بىر يىل ئىشلەپمۇ، ئۆزىنىڭ ئاشلىق پۇلىنى تۆلىيەلمىگەن. يىل ئاخىرىدا ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە دېگىدەك ئەترەتنىڭ ئاشلىق قەرزى ئارتىلىپ قالغان. مۇشۇنداق بىر يىل ئىشلەپ، ئاش پۇلىنىمۇ تۆلىيەلمىگەچكە، كۆپىنچە كىشلەر بالىلىرىنى مەكتەپكە بەرمىگەن. دېھقانلارنىڭ قەرزگە تۆلەيدىغان پۇلى بولمىغاچقا، ئەترەت كادىرلىرى ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كېلىپ تەكشۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ئۆيىدىكى بىر ئاز پۇلغا يارايدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسنى ئېلىپ كەتكەن. ئەركىن سىدىق ئۆز تۇغقانلىرىنىڭ ئىچىدە بەزىلىرى ئۆيىدىكى تېخى تېشلىپ كەتمىگەن كىگىزلىرىنى، بەزىلىرى رادىئوسنى، بەزىلىرى قوي - كالىلىرىنى بېرىۋەتكىننى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ تۇرغان. ئەڭ ۋەھشى بولغىنى، ئۇلار ئەركىن سىدىقنىڭ بىر تۇغقىنىنى ئۆيىدىن چىقىرىۋېتىپ، ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىنى ئېچىپ، ئۆگزىگە جەگە ياغاچ قىلىپ ئىشلەتكەن ياغاچلارنى تاماق پۇلى قەرزى ئۈچۈن ئېلىپ كەتكەن. ئۇ دېھقانلار شۇنىڭ بىلەن ئۆيىسز قالغان. تېخى باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ئەركىن سىدىققا بۇ ئەھۋال ئىنتايىن قاتتىق تەسىر قىلغان. ئۇ چاغلاردا ھەر كۈنى ھەممە ئادەم توختىماي ئاڭلايدىغان تەشۋىقات مەدەنىيەت ئىنقىلابىنىڭ قانداق ئۇلۇغ ھەرىكەت ئىكەنلىكى، ھەمدە دۆلەت تۈزۈمىنىڭ نەقەدەر ئەۋزەللىكى توغرىسىدا بولغاچقا، ئەركىن سىدىق ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈۋاتقان يۇقۇرىقىدەك ئەھۋاللارغا زادىلا ئىشىنەلمىگەن. "بۇ يەردە چوقۇم بىرەر خاتالىق بار" دەپ ئويلىغان. ھەمدە "ئەگەر مەن باشلىق بولۇپ قالسام، ھەممە بالىلارنىڭ تاماق پۇلىنى كۆتۈرىۋېتەتتىم. شۇنداق قىلسام ئۇلارنىڭ ھەممىسى مەكتەپكە بېرىپ ئوقۇيالايتتى" دەپمۇ ئويلىغان. لېكىن ئۇ بۇ ئويلىغانلىرىنى ھېچ كىمگە دىيەلمىگەن. سەۋەبى ئۇ دەۋردە بىر ئادەمنىڭ جىنايەتچىگە ئايلىنىپ قېلىشى ئىنتايىن ئاسان بىر ئىش ئىدى. مەسىلەن، ئەينى ۋاقىتتا بەزى ساۋاتسىز دېھقانلار ماۋ زېدۇڭنىڭ سۆز - ئىبارىلىرى بار گېزىتنىڭ پارچىسىدا ئۇقماي تاماكا يۆگەپ سالغانلىقى ئۈچۈن جىنايەتچى بولۇپ قېلىپ، كۈرەشكە تارتىلغان ھەتتا تۈرمىگە تاشلانغان ۋەقەلەر كۆپ بولغان ئىدى.

ئەركىن سىدىقنىڭ مەكتەپكە چوڭ دادىسىنىڭ ئاكىسىنىڭ ئارالدا ئىشلەيدىغان روزى تۇردى ئىسىملىك بىر ئوغلى بار ئىدى. مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى جەريانىدا، كىشىلەر كۈندۈزى ئۇنىڭغا بىر ئۇزۇن قەغەز قالپاق كىيدۈرۈپ، مەھەللە ئىچىدە سازايى قىلدۇردى. ئۇ كىشىنىڭ بېشىدا ئۇزۇن قەغەز

قالپاق، بويىندا بىر يوغان خەت يېزىلغان تاختاي، قولىدا بىر مېتال داپ بار بولۇپ، ئۇ كىشى بىر تەرەپتىن مېڭىۋېتىپ، بىر تەرەپتىن داپنى "داڭ! داڭ! داڭ!" ئۇرۇپ، "يوقالسۇن روزى تۇردى!"، دەپ ۋارقىرايتتى. ھېرىپ كېتىپ سەل توختاپ قالسا، باشقىلار كېلىپ ئۇراتتى. ئاخشىمى بولسا ئۇنى كۆرەشكە تارتاتتى. بۇ ئىشلار ئەركىن سىدىقنىڭ يۈرىكىنى ئېزىۋېتەتتى. ئۇ چوڭ دادىسىدىن روزى تۇردى ئاكىسىنىڭ زادى نېمىنى خاتا قىلغانلىقىنى تەپسىلى سورىدى. ئەسلىدە 1949 - يىلىدىن بۇرۇن، ئارالدا ئوغۇل بالىسى بار ھەممە ئائىلىگە بىر ئوغلىنى گومىنداڭغا ئەسكەرلىككە بېرىش مەجبۇرىيەت قىلىنغان. ھەر قېتىم ئەسكەرلىككە ئادەم ئېلىشقا كىشى كەلگەندە، كىشىلەر ئوغۇللىرىنى يا مۆكتۈرۈپ قويغان، يا قاچۇرىۋەتكەن. بىر قېتىم ئۇلار روزى تۇردىنى مۆكۈۋالغان يېرىدىن تېپىۋېلىپ، ئەسكەرلىككە تۇتۇپ كەتكەن بولۇپ، بىر قانچە يىلدىن كېيىن ئاندىن قايتىپ كەلگەن. مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى مەزگىلىدە ئارالدىكىلەر ئۇنى "گومىنداڭغا ئەسكەر بولغان" دېگەن جىنايەت بىلەن يۇقۇرىقىدەك كۈنگە قويغان ئىكەن. ئەركىن سىدىق ئەڭ ئاخىرى ئۇنىڭ روزى تۇردى تاغىسىنىڭ جىنايىتى ئۇنىڭ پەقەت بۇ دۇنياغا تۇغۇلۇپ قالغانلىقىدىن ئىبارەت ئىكەن، دېگەن خۇلاسىگە كەلگەن.

ئەسلىدە باشلانغۇچ مەكتەپ 5 يىللىق بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار مەكتەپنى 7-ئايدا پۈتتۈرەتتى. لېكىن، ئەركىن سىدىق باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرىدىغان يىلى مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى تۈپەيلىدىن، يىللىق ئوقۇش تاماملىنىدىغان ۋاقىت 7- ئايدىن 1- ئايغا ئۆزگىرىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىقنىڭ باشلانغۇچ مەكتەپتىكى ئوقۇشى 1970- يىلى 7- ئايدا ئەمەس، 1971- يىلى 1- ئايدا پۈتتى.

ئەركىن سىدىقنىڭ ئاقسۇ شەھەرلىك 4- باشلانغۇچ مەكتەپتىكى ساۋاقداشلىرىنىڭ خاتىرىسى. سۈرەتتىكى بىرىنچى قۇر سولدىن 4- كىشى ئەركىن سىدىق، 2- قۇر سولدىن 5- كىشى ئەركىن سىدىقنىڭ 5 يىللىق سىنىپ مۇدىرى تۇخان خانىم بولىدۇ. تارتىلغان ۋاقتى: 1967-1969- يىللىرى. بۇ سۈرەتنى ئەركىن سىدىق 2006- يىلى يازدا يۇرتىغا بارغاندا ساۋاقدىشى خەرنىسا سوغات قىلىپ بەرگەن بولۇپ، بۇنىڭ ئۈچۈن ئەركىن سىدىق ئۇ ساۋاقدىشىغا ئىنتايىن مىننەتدار. بۇ ئەركىن سىدىقنىڭ باشلانغۇچ مەكتەپ مەزگىلىدىكى بىردىنبىر سۈرىتىدۇر.

ئەركىن سىدىقنىڭ پەرزەنتلىرى 1998- يىلى يازدا ئامېرىكا كالىفورنىيە شتاتى سان فرانكىسكو شەھرىنىڭ قېشىدىكى ئۆيىنىڭ ئارقا ھويلىسىدا توشقان باللىرى بىلەن ئوينىماقتا. سۈرەتتىكى ئۇلارنىڭ توشقىنىنىڭ 1- قېتىم تۇققان 3 بالىسى بولۇپ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇ يەنە 13 نى تۇغۇپ، شۇ يىلى ئەركىن سىدىقنىڭ توشقىنى 18 گە كۆپىيىپ كەتكەن ئىدى. بىز مۇشۇ تەرجىمىھالنىڭ ئاخىرىدا مۇشۇ قېتىم يۈز بەرگەن "توشقان كىرىزىسى" ھەققىدە يەنە ئازراق توختىلىمىز .

4. ئوتتۇرا مەكتەپ

باشلانغۇچنى پۈتتۈرۈپ، قشلىق تەتىلنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق 1971- يىلى 3- ئايدا ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوتتۇرا مەكتەپ ھاياتىنى باشلىدى. بۇ مەزگىل مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى ئەۋج ئېلىپ، جەمئىيەتتىكى قالايمىقانچىلىق ۋە ناچار سۆز – ھەرىكەتلەر ناھايىتى يۇقىرى بىر پەللىگە كۆتۈرۈلگەن مەزگىلگە توغرا كەلدى. ئۇ چاغدا مەكتەپنىڭ ئاساسلىق ۋەزىپىسىمۇ ھەرگىز ئوقۇغۇچىلارغا ھەقىقىي بىلىم ئىگىلىتىش بولماستىن، باشقا ھەممە ساھەلەرگە ئوخشاش ئۇمۇ بىر سىياسىي ھەرىكەتنىڭ قورالىغا ئايلانغان ئىدى. مەكتەپنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقى ئىشچىلار تەشۋىقات ئەترىتىنىڭ قولىغا ئۆتكەن، مەكتەپ خىزمىتىنىڭ ئاساسلىق نۇقتىسى "كۈرەش قىلىش، تەنقىد قىلىش ۋە ئىسلاھ قىلىش" قاتارلىق ھەر خىل ئۆز - ئۆزىنى ۋە باشقىلارنى پاش قىلىش، تەنقىد قىلىش ۋە كۈرەش قىلىش بولۇپ قالغان ئىدى. ئوقۇغۇچىلار ئوقۇتقۇچىلار ئۈستىدىن پاش قىلىش، شىكايەت قىلىش ۋە كۈرەش قىلىش ئىشلىرىغا ئاتلاندۇرۇلغان بولۇپ، ئوقۇش بىلەن ھېچ كىمنىڭ كارى يوق بىر ۋەزىيەت شەكىللەنگەن ئىدى. 1971- يىلى 9- ئايدا لىن بياۋ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھى پاش بولغاندىن كېيىن، مەكتەپ يېرىم كۈن ئوقۇتۇش، يېرىم كۈن سىياسىي ئۆگىنىش بىلەن شۇغۇللاندى. تەبىئىي پەن دەرسلىرى ئۈچۈن نورمال دەرسلىك ماتېرىياللار ئوقۇتۇلدى. لېكىن، ئەدەبىيات، سىياسەت ۋە تارىخقا ئوخشاش ئىجتىمائىي پەنلەر ئۈچۈن ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەسەرلىرى، شېئىرلىرى ۋە پارتىيە تارىخى دەرسلىك قىلىپ ئۆتۈلدى.

ئەركىن سىدىق ئوتتۇرا مەكتەپكە چىققاندىن كېيىنمۇ تىرىشىپ ياخشى ئوقۇشنى داۋاملاشتۇردى. ھەممە سىنىپنىڭ ئۆگىنىش باشلىقى بولۇپ ئىشلىدى. ئوقۇتقۇچىلارنىڭ جەمئىيەتتە ۋە مەكتەپتە ھېچ قانداق ئورنى بولمىغاچقا، مۇئەللىم دەرس ئۆتۈۋاتقاندا، ئوقۇغۇچىلار خالىغاننى قىلىپ ئولتۇراتتى. ئەگەر ئوقۇتقۇچى بىر ئاز باشقۇرماقچى بولسا، ئوقۇغۇچى ئۇنىڭدىن نەچچە ھەسسە ئۇنلۇك ۋارقىراپ، بەزىدە ھەتتا تىللاپ، ئوقۇتقۇچىغا ئازراقمۇ كۈن بەرمەيتتى. ئوقۇتقۇچىلار تەييارلاپ ئەكىرگەن دەرسنى نورمال ئۆتەلمەي، داۋاملىق ئازابلىنىپ ھەسرەت ئىچىدىلا ئۆتەتتى. بىر يىلى قىشتا، بىر قانچە قېتىم

ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىدىكى بەزى ئوغۇل ئوقۇغۇچىلار مۇئەللىم دەرسكە كىرىشتىن بۇرۇن، سىنىپنى ئىسسىتىدىغان مەشنىڭ ئۈستىنكى ياپقۇچىنى ئېلىۋېتىپ، ئوتۇننى مەشنىڭ ئۈستىگە قاتارى قويۇپ كۆيدۈرۈپ، پۈتۈن سىنىپنىڭ ئىچىنى ئىسقا لىق تولدۇرۇۋېتىپ، سىنىپتىكىلەر بىر - بىرىنى كۆرەلمەيدىغان قىلىپ قويىدۇ. ئوقۇتقۇچى سىنىپقا كىرگەندىن كېيىن، ئامالسىز دەرس ئۆتمەي چىقىپ كېتىدۇ. شۇ ۋاقىتتا خېمىيە ئۆتىدىغان بىر ئايال ئوقۇتقۇچىنىڭ سىنىپقا كىرىپ بولۇپلا يىغلاپ كەتكىنى، ئوقۇغۇچىلارغا بىر قۇر قارىۋېتىپ، سىنىپتىن چىقىپ كەتكىنى ئەركىن سىدىقنىڭ يادىدا ھازىرغىچە ساقلانماقتا.

ئارالدا كۆرگەن ۋەقەلەرنىڭ تەسىرىدىن بولسا كېرەك، ئەركىن سىدىق شۇ ۋاقىتتىكى بىر قىسىم تەشۋىقاتلارغا ئىشەنمەيتتى. بولۇپمۇ "بىلىمنىڭ كېرىكى يوق" سەپسەتىسىگە ۋە ئوقۇتقۇچىلارنىڭ بىر ئەسكى سىنىپقا تەۋە ئىكەنلىكىگە زادىلا ئىشەنمەيتتى. شۇڭا مەيلى ئەمەلىي مۇناسىۋەتتە بولسۇن ياكى كۆڭۈلدە بولسۇن ئەركىن سىدىق ئوقۇتقۇچى - ئۇستازلىرى بىلەن ئىنتايىن يېقىن ۋە ياخشى مۇناسىۋەت ئورناتتى. داۋاملىق ئوقۇتقۇچى تەرەپتە تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ دەرسلەرنى نورمال ئۆتۈۋېلىشىغا قۇدرىتىنىڭ يېتىشىچە تىرىشتى. شۇ سەۋەبتىن ئۇ بىر قىسىم كەيپسىزراق ساۋاقداشلىرىنىڭ زەربىسىگىمۇ داۋاملىق ئۇچراپ تۇردى. ئەركىن سىدىق ئۆزىگە بېرىلگەن زەربىلەرگە ئانچە پىسەنت قىلماي، ئۆتۈلگەن دەرسلەرنى ئىزچىل تۈردە پۇختا ئۆگىنىپ ماڭدى. تولۇقسىزنىڭ 2- يىللىقلىرىدا بولسا كېرەك، بىر قېتىم ماتېماتىكىدا بىر يېڭى باپ ئۆتۈلىدىغان چاغدا، ئەركىن سىدىق تېخى ئۆتۈلمىگەن بۇ بابنى پۈتۈنلەي ئۆزى ئۆگىنىپ، ئۇنىڭدىكى مەشقلەرنىمۇ بىرنى قويماي ئىشلەپ بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئوقۇتقۇچىسى ئەركىن سىدىققا دەرسكە قاتناشماي، سىرتتا ئويناشقا رۇخسەت بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئاشۇ بىر دەرس ۋاقتىدا پۈتۈن مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى دەرس ئوقۇۋاتقاندا، ئەركىن سىدىق ئۆزى يالغۇز ۋاسكېتبول مەيدانىدا توپ ئوينىدى. ئەركىن سىدىق تولۇقسىزنىڭ 3- يىللىقلىرىدا ئوقۇۋاتقان مەزگىللەر بولسا كېرەك، مائارىپ ساھەسىدە ماۋ زېدۇڭنىڭ "يالغۇز ئوقۇتقۇچىلارلا دوسكا ئالدىغا چىقىپ دەرس سۆزلىمەي، ئوقۇغۇچىلارمۇ سۆزلەپ بېقىشى كېرەك" دېگەنگە ئوخشاش بىر چاقىرىقى پەيدا بولدى. شۇنىڭ بىلەن بىر قىسىم ئوقۇشتا ياخشى ئوقۇغۇچىلار دەرس ئۆتۈشكە سىلىندى. شۇلارنىڭ ئىچىدە ئەركىن سىدىقمۇ بار بولۇپ، ئۇ ئۆزىدىن بىر يىللىق تۆۋەن ئوقۇغۇچىلارغا بىر قانچە ھەپتە ماتېماتىكا

دەرسى بەردى. ئەركىن سىدىق ئاشۇ ۋاقىتتىن باشلاپلا ئۆزىگە ناھايىتى يۇقىرى تەلەپ قويۇپ، مەيلى تەبىئىي پەن بولسۇن، ياكى ئىجتىمائىي پەن بولسۇن، ئۆتۈلگەن دەرسلەرنى ناھايىتى پۇختا ئۆگىنىپ ماڭدى. شۇڭا ئىمتىھانلاردىمۇ ئىزچىل تۆردە تولۇق نومۇر ئالدى. تولۇقسىزنىڭ 3-يىلى بولسا كېرەك، بىر قېتىملىق ئەدەبىيات دەرسىنىڭ مەۋسۇملۇق ئىمتىھانىدا ئۇ 97 نومۇر ئېلىپ قېلىپ، ئۆيىگە بارغاندىن كېيىن بىر قانچە سائەت يىغلىغان ئىدى. ئۇنىڭ ئەكسىچە، ئۇنىڭ ساۋاقداشلىرى ئەينى ۋاقىتتىكى "بىلمىنىڭ كېرىكى يوق" دېگەن تەتۈر تەشۋىقاتنىڭ تەسىرىگە ئېغىر دەرىجىدە ئۇچراپ، مۇتلەق كۆپ ساندىكى كىشىلەر ئاساسەن ياخشى ئوقۇيالمىدى. تولۇقسىز ئوقۇشى جەريانىدا، ئەركىن سىدىقنىڭ بىر فىزىكا ئوقۇتقۇچىسى يىللىق ئىمتىھانىنى ئوچۇق ئىمتىھان قىلىپ ئېلىپ، ئوقۇغۇچىلارغا ئىمتىھان سوئالىنى تارقىتىپ بېرىپ، 3 كۈندىن كېيىن يىغىۋالىدىغان بولدى. شۇ كۈنىنىڭ ئەتىسى پۈتۈن سىنىپتىكى ئوقۇغۇچىلار ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆيىگە كېلىپ، سوئالنىڭ جاۋابىنى ئەركىن سىدىقتىن كۆچۈردى. شۇ كۈنى ئۇنىڭ 2 ئېغىزلىق ئۆيىنىڭ ئىچى ئادەمگە لىق تولدى. قەغەزنى تاپشۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئوقۇتقۇچى ئەھۋالنى دەرھاللا سېزىپ، ئەركىن سىدىققا 100 نومۇر، قالغانلارنىڭ ھەممىسىگە 50 نومۇر بەردى.

ئەركىن سىدىق كىچىكىدىنلا كىتاب ئوقۇشقا ئىنتايىن ئامراق ئىدى. لېكىن، ئۇ چاغلاردا باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپ ئۆسمۈرلىرى ئۇچۇن چىقىرىلغان ئۇيغۇرچە كىتابلار قەتئىيلا يوق ئىدى. ئەركىن سىدىق تولۇقسىزنىڭ 2- يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان مەزگىل بولسا كېرەك، ئۇيغۇر دىيارىدا خەنزۇچىدىن تەرجىمە قىلىنغان "قىزىل پۆپۈكلۈك نەيزە" دېگەن بىر كىتاب تۇنجى قېتىم ئۇيغۇرچە (يەنى لاتىن يېزىقىدا) بېسىلىپ تارقالدى. ئەركىن سىدىق ئۇ كىتابنى دەرھاللا سېتىۋېلىپ ئوقۇپ چىقتى. ئۇنىڭدىن كېيىن سىنىپىدىكى باشقا ئوقۇغۇچىلارنىمۇ سەپەرۋەر قىلىپ، ئۇلاردىن پۇل يىغىپ، كىتابخانىدىن ھېلىقى كىتابتىن تەخمىنەن 15 دانە سېتىۋېلىپ ئەكىلىپ، ساۋاقداشلىرىغا تارقىتىپ بەردى. ئۇنىڭدىن كېيىن مۇشۇنىڭغا ئوخشاش لىپ قىلىپ تېپىلمايدىغان ھېكايىلەر ۋە "دۆلەت سۇنىرۇيىنىڭ كۆۋرۈك پارتلىتىشى" دېگەنگە ئوخشاش كىتابلارنىڭ ھەممىسىنى بىرىنىمۇ قالدۇرماي ئوقۇپ تۈردى. ئاشۇنداق كىتاب ئوقۇش جەريانىدا ئۇ چوڭ بولغاندا قانداق ئادەم بولۇش، قانداق ياشاش، قانداق قىلىپ بىر ئالىجاناپ ۋە

جەمئىيەتكە ياراملىق ئادەم بولۇش توغرىسىدا ئىزدىنىپ، ئۆزىدە بىر يۈرۈش چۈشەنچە ۋە دۇنيا قاراش ھاسىل قىلىشقا باشلىدى. بۇ چۈشەنچە ۋە دۇنيا قاراشلار ئەركىن سىددىقنىڭ كېيىنكى ھاياتىدا ئىزچىل تۈردە مۇھىم رول ئويناپ كەلمەكتە. ئەركىن سىددىق كىتابنى ھەرگىز نوقۇل ھالدا ئۇنى بىر قېتىم ئوقۇپ تۈگىتىش ئۈچۈن ئوقۇمايتتى. ئۇنىڭ ئەكسىچە، ئۇ كىتاب ئوقۇۋاتقاندا جۈملىنىڭ قۇرۇلۇشىغا، شەيئىلەرنىڭ تەسۋىرلىنىش ئۇسۇلىغا، ھەمدە ئوتتۇرىغا قويۇلغان مۇھىم ئىدىيە ۋە يەكۈنلەرگە ئالاھىدە دىققەت قىلاتتى. بىر خەۋەر ئوقۇسىمۇ، ئۇنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن "خەۋەرنىڭ تۈزىلىشى قانداق بولىدىغاندۇ؟" دېگەن سوئالنى ئۆز - ئۆزىدىن سوراپ، خەۋەرنى كۆزىدىن يەنە بىر قېتىم ئۆتكۈزۈپ، پەقەتلا ئۇنىڭ تۈزۈلۈشىنى بىر قېتىم تەكشۈرۈپ كۆرەتتى. ئەگەر كىتابتا بىر يېڭى ئىدىيە ياكى چۈشەنچە بولسا، كىتابنىڭ ئاشۇ يېرىنى بىر قانچە قېتىم تەكرار ئوقۇپ، ئۇنى ئېسىدە قالدۇرۇشقا تىرىشاتتى. ھەمدە ھەر قېتىم كىتابنىڭ بىر باپ ياكى بىر چوڭ مەزمۇنىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ئۇ ئۆز - ئۆزىدىن "بۇ قىسىمدا مەن ئۈچۈن يېڭىلىق بولغان ۋە مۇھىم بولغان نېمە ئۇقۇم بار ئىكەن؟ مەن ئۇنىڭدىن نېمىنى ئېسىمدە قالدۇرۇپلىشىم كېرەك ئىكەن؟" دېگەندەك سوئاللارنى سوراپ باقاتتى. شۇڭلاشقا كىتابلار ئىنتايىن چەكلىك بولغان، دەرسلىكلەرنىڭ مەزمۇنىمۇ ئىنتايىن تار دائىرە ئىچىدە بولغان ئاشۇ مەزگىللەردە، مەكتەپتە دەرسلىك قىلىپ ئۆتۈلگەن ۋە سىياسىي ئۆگىنىش پائالىيىتى قىلىپ ئېلىپ بېرىلغان ماۋ زېدۇڭنىڭ 3 توم ئەسەرلىرىنى ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئەسەر - شېئىرلىرىنى ئوقۇش پائالىيىتى ئەركىن سىددىقنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپ ھاياتىدىكى كىتاب ئوقۇش پائالىيىتىنىڭ ئاساسلىق قىسمىنى تەشكىل قىلغان بولۇپ، ئاشۇ كىتاب ئوقۇشلارغا ئەركىن سىددىق يۇقۇرىقىدەك ھەممە جەھەتتىن، ئىمكانىيىتى بار بولغان ھەممە بىلىملەرنى ئىگىلىۋېلىش پوزىتسىيىسى تۇتقانلىقى ئۈچۈن، شۇ چاغدا ئىگىلىگەن بىلىم ئەركىن سىددىققا تاكى ھازىرغىچە ئەسقېتىپ كەلمەكتە. يەنى، يىغىنچاقلاپ ئېيتقاندا، بۇ بىلىم تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت: بىر مۇرەككەپ شەيئىگە دۇچ كەلگەندە، ئالدى بىلەن ئۇنىڭ ماھىيىتىنى تولۇق چۈشىنىشكە تىرىشىپ، ئۇنىڭ ماھىيىتىنى تولۇق چۈشىنىۋالغاندىن كېيىن، ئۇنى ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە ئاددىيلاشتۇرۇپ ئەستە قالدۇرۇش، ھەمدە ئۇ توغرىسىدا بىر نەرسە يازغاندىمۇ ئۇنى ئەڭ ئاددىي تىلدا تەسۋىرلەپ چۈشەندۈرۈش. بۇ خىل ئەھۋالنى ئەركىن سىددىقنىڭ بىلۋال تور بېتىدە

ئۆتكۈزگەن سۆھبىتىدىنمۇ كۆرۈۋېلىش مۇمكىن. بۇنداق ئىقتىدارنى ئەركىن سىدىق ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ۋاقتىدىلا يېتىلدۈرگەن بولۇپ، ئۇنى ئۆز كەسپىدىكى ئىلمىي تەتقىقات ماقالىلىرى ئۈچۈنمۇ ئىزچىل تۈردە ئىشلىتىپ، ئۆز خىزمەتداشلىرىنىڭ يۇقىرى باھاسىغا ئېرىشىپ كەلمەكتە. دېمەك، بىر ئادەم ئۈچۈن، يوق نەرسىلەر ئۈچۈن ئاھ ئۇرۇشنىڭ ھېچ قانداق قىممىتى يوق. مۇھىمى بار نەرسىلەردىن قانداق قىلىپ تولۇق ۋە ئۈنۈملۈك پايدىلىنىشتۇر. ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ ئاخىرقى مەزگىلىدە خەنزۇلارنىڭ داڭلىق تارىخىي يازغۇچىسى لۇ شۈنىنىڭ فېليەتونلىرى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنىپ نەشر قىلىنىشقا باشلىغاندا، ئەركىن سىدىق ئۇلارنىمۇ تولۇق ئوقۇپ تۈردى. ئۇ لۇ شۈنگە ئوخشاش، ئۇيغۇر مەسىلىلىرى توغرىسىدا فېلىيەتون يېزىشنى ئارزۇ قىلغان بولسىمۇ، ئۇ چاغدا ئوقۇغۇچىلار مەكتەپ سىرتىدىكى ئەمگەككە كۆپ قاتنىشىپ، ئۆيدە ۋە مەكتەپتە كۆپ تۈرلىمىغانلىغى ئۈچۈن، ئۇ پىلانىنى ئەمەلگە ئاشۇرالمىدى. لېكىن، ئەركىن سىدىق شېئىرىيەت ئىشلىرىغا خېلى قىزىققان بولۇپ، تولۇق ئوتتۇرىدا ئوقۇۋاتقان مەزگىلىدە ئۇنىڭ بىر قانچە پارچە، شۇ ۋاقىتتىكى سىياسىي ھەرىكەتلەرنى مەزمۇن قىلغان شېئىرلىرى ئاقسۇ گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان ئىدى.

1974- يىلى پۈتۈن مەملىكەت بويىچە ماۋ زېدۇڭنىڭ چاقىرىقىغا بىنائەن "سانائەتتە داچىڭدىن، يېزا ئىگىلىكىدە داجەيدىن، پۈتۈن مەملىكەت خەلقى ئازادلىق ئارمىيىدىن ئۆگىنىش" دولقۇنى باشلاندى. شۇ دولقۇننىڭ تەسىرى بىلەن مەكتەپلەردىمۇ سانائەتلىشىش ۋە يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش دولقۇنى قوزغىلىپ، ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ بىر يىل ئىچىدە 3 ئايدىن 6 ئايغىچە دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىشى بەلگىلەندى. ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىدىكىلەر ھەر يىلى يازنىڭ ئورما مەزگىلىدە ئاقسۇ شەھىرىنىڭ ئەتراپىدىكى يېزىلارغا ئورما ئورغىلى (يەنى ئورغاق بىلەن بۇغداي ئورۇغىلى) باردى. بەزىدە بىر - ئىككى ھەپتە ئاشۇ يېزىدا ئۇخلاپ - قوپۇپ ئىشلىدى. ئورما ئورۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، باشاق تېرىش ئىشلىرىنىمۇ قىلدى. قىش كۈنلىرى بولسا بۇغدايلىققا قىغ ۋە توپا توشۇش، ھەمدە ئۇلارنى كەتمەن بىلەن يېيىتىش ئىشلىرىنى قىلدى. بۇرۇنقىدەكلا ھەر يىلى قىشتا ھەممە ئوقۇغۇچىلار ئوغۇت تاپشۇرۇش ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاپ تۇرمىسا بولمايتتى. 1975- يىلى ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرىدىكى 2 تولۇق ئوتتۇرا سىنىپى 3 كەسپىي سىنىپقا، يەنى يېزا ئىگىلىك

ماشىنلىرى سىنىپى، يېزا ئىگىلىك سىنىپى، ۋە قىزىل يالاڭ ئاياق دوختۇر سىنىپىغا بۆلۈندى. ئەركىن سىدىق بۆلۈنگەن يېزا ئىگىلىك ماشىنلىرى سىنىپىدا 24 ئوغۇل ئوقۇغۇچىلا بار بولۇپ، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭغا سىنىپ باشلىقى بولۇپ ئىشلىدى. دوختۇرلۇق سىنىپىنىڭ ھەممىسى قىز ئوقۇغۇچىلار بولۇپ، پەقەت يېزا ئىگىلىكى سىنىپىدىلا قىز ئوقۇغۇچىلارمۇ، ئوغۇل ئوقۇغۇچىلارمۇ بار ئىدى. مۇشۇنداق 3 سىنىپقا بۆلۈنۈپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا، يېزا ئىگىلىك ماشىنلىرى سىنىپىنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى ئاقسۇ شەھەرلىك تراكتور پونكىتىدا بىر مەۋسۇم ئىشچى بولۇپ ئىشلىدى. بۇ ھەم ھەر خىل دېھقانچىلىقتا ئىشلىتىلىدىغان تراكتورلارنى رېمونت قىلىدىغان، ھەم مېتالدىن ياسالغان ھەر خىل يېزا ئىگىلىك سايمانلىرىنى ئىشلەپ چىقىرىدىغان زاۋۇت بولۇپ، ئەركىن سىدىق دەسلەپتە تراكتور رېمونت قىلىدىغان يەردە 2 - 3 ئاي ئىشلىدى. شۇ جەرياندا ئۇ رېمونت قىلىنىپ بولغان 28- نومۇرلۇق تراكتورنى زاۋۇتنىڭ ئىچىدە ھەيدەپ يۈرۈپ، تراكتور ھەيدەشنى ئۆگىنىۋالدى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇ كالا ياكى ئاتتا سۆرىتىپ، يەر ھەيدەيدىغان (يەنى يەرنى ئاغدۇرىدىغان) قوش - سوقا ئىشلەپ چىقىرىدىغان سېختىمۇ بىر قانچە ئاي ئىشلەپ، ئۇ يەردە بارلىق ئىستانوكلارنى ئۆزى مۇستەقىل ئىشلىتەلەيدىغان ھالەتكە يەتتى. 1975-76- يىللىرىغا كەلگەندە، ئەركىن سىدىق بىلەن ئوخشاش قارارلىقى سىنىپلارنىڭ ھەممىسى ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرىنىڭ يېزا ئىگىلىك مەيدانىغا بېرىپ، شۇ يەردە يېتىپ - قوپۇپ، 5 - 6 ئاي ئىشلىدى. ئۇلار ئۆزلىرى لاي ئېتىپ، كېسەك قويۇپ، كېسەكلەر قۇرىغاندا ئۇنىڭدىن ئۆي سالدى. قوناق تېرىدى. يېمىش كۆچەتلىرىنى تىكىپ، باغ ياسىدى. شۇ چاغدا ئەركىن سىدىق بىر قانچە ھەپتە 28- نومۇرلۇق تراكتورنى ئۆزى يالغۇز ھەيدەپ، يەر ئاغدۇرۇپ، قوناق تېرىيدىغان يەرگە ئىشلىگىنى ئۇنىڭ ئېسىدە ھازىرمۇ بار. شۇ قېتىم بارلىق ئوقۇغۇچىلار يەر تۈزلەش، چالما ئېرىش، ئېرىق كولاش، قۇر سېلىش، قوناق تېرىش، قوناققا توپا يۆلەش ۋە ئۇنىڭغا پەرۋىش قىلىش قاتارلىق قوناق تېرىش جەريانىنى باشتىن - ئاخىر ئۆز بېشىدىن كەچۈرگەن ئىدى. مەكتەپ مەيدانىدا يېتىپ - قوپۇپ ئىشلەپ يۈرگەن ئاشۇ مەزگىلدە، ئەركىن سىدىق سىنىپىدىكى ساۋاقداشلىرى ئېلىپ بارغان بىر دۇتارنى كەچقۇرۇنلىرى ئانچە - مۇنچە چېلىپ يۈرۈپ، دۇتار چېلىشنى ئۆگىنىۋالدى (ئەركىن سىدىق ئالىي مەكتەپكە ماڭغۇچە، ئۇنىڭ ئائىلىسى بىر دۇتار ئېلىشقا تېخى چىقىنالمىغان ئىدى).

مەكتەپ مەيدانىدا ئىشلەۋاتقان مەزگىلدە، شۇ ۋاقىتتىكى مەملىكەت بويىچە ئېلىپ بېرىلىۋاتقان ماۋ زېدۇڭنىڭ "خۇنەن يېزىلىرىنى تەكشۈرۈشتىن دوكلات" دېگەن ئەسىرىنى ئۆگىنىش پائالىيىتىگە ماسلىشىش ئۈچۈن، مەكتەپ ئەڭ يۇقىرى يىللىق ئوقۇغۇچىلاردىن 5 كىشىنى يىغىپ، بىر "جەمئىيەتنى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى" نى قۇردى. ئەركىن سىدىق ئۇنىڭغا باشلىق بولدى. ئۇلار ئاقسۇ شەھىرىنىڭ ئەتراپىدىكى يېزىلارغا بېرىپ، ئۇلارنىڭ 4 - 5 يىللىق ئىشلەپچىقىرىش ئەھۋالىنى تەكشۈردى. ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەسىرىنىڭ روھى بويىچە ئېيتقاندا، ئەسلىدە ھەر بىر ئەترەتتىكە كەمبەغەل دېھقانلار ئەترەت باشلىقى بولغاندا ئىشلەپچىقىرىش ئېشىشى، باي دېھقان ياكى پومېشچىكلار ئەترەت باشلىقى بولغاندا، ئىشلەپچىقىرىش مەھسۇلاتى چۈشۈپ كېتىشى كېرەك ئىدى. لېكىن، ئەركىن سىدىقنىڭ گۇرۇپپىسى تەكشۈرگەن يەرلەرنىڭ ھەممىسىدە ئۇنىڭ ئەكسىچە بولۇپ چىقتى. شۇنىڭ بىلەن، يېزىلارنى تەكشۈرۈپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق مەكتەپكە بىر دوكلات يېزىپ، ئىگىلىگەن ئەھۋال ئاساسىدا ئەينى ۋاقىتتىكى ۋەزىيەتتە ماسلىشىدىغان بىر دوكلات يېزىش مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى. مەكتەپمۇ بۇ ئىشقا قايىل بولۇپ، رەسمىي دوكلات تەييارلاشتىن ۋاز كەچتى.

تولۇقسىزنىڭ 2- ياكى 3- يىللىقلىرىدا ئوقۇۋاتقان بىر ياز كۈنى، مەكتەپ ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسىگە بىر قېتىملىق ئۆتمۈشنى ئەسلەش پائالىيىتى ئۇيۇشتۇردى. پائالىيەتنىڭ ئورنى ئاقسۇ كوناشەھەر ناھىيىسىدە بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار ئۇ يەرگە 2 ئادەم بىر گۇرۇپپا بولۇپ، ۋېلىسىپت بىلەن باردى. ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىن ئوقۇغۇچىلار ئالدى بىلەن يېرىم كۈن ئۆتمۈشنى ئەسلەش كۆرگەزمىسىنى كۆزدىن كەچۈردى. چۈشلۈك تاماق ۋاقتى بولغاندا، ھەممەيلەن بىر چوڭ داش قازاندا سۇلتلۈك ئوتنى (يەنى پەقەت ھايۋانلا يەيدىغان بىر ياۋا ئوتنى) قاينىتىپ، ئۇنىڭغا بۇغداي ئۇنىدىن تاسقاپ ئايرىۋالغان كېپەكنى چېلىپ ياسالغان ئۇماچنى ئىچىشكە ئورۇنلاشتۇرۇلدى. بەزى قىز ئوقۇغۇچىلار ئۇ ئاشنى ئىچكىلى ئۇنىمىسا، مەكتەپتىن كەلگەن باشلىقلار ئۇلارنى ھېلىقى ئاشنى ئىچىشكە قاتتىق مەجبۇرلىدى. بەزىلەر ئۇ ئاشنى ئىچكەندىن كېيىن ھۆ بولۇپ قۇسۇۋەتتى. ئەركىن سىدىق بۇ ئىشقا ئىنتايىن ئېچىندى ـــــ ئۇنىڭ بىلىشىچە، 1949- يىلدىن بۇرۇن ئۇيغۇر دىيارىدا ياۋا

ئوت بىلەن كىيەكنى ئاربلاشتۇرۇپ، ئۇنى تاماق قىلىپ يېگەن ئىش ھەرگىزمۇ بولۇپ باقمىغان ئىدى.

ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان مەزگىلدە، ئەركىن سىددىق سىنىپ ئۆگىنىش باشلىقى، سىنىپ باشلىقى، مەكتەپ جەمئىيەتنى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆتىگەندىن باشقا، يەنە مەكتەپ ئىتتىپاق كومىتېتىنىڭ تەشكىلىي ھەيئىتى، مەكتەپ خەلق ئەسكىرى ليەن (مىن بىڭ ليەن) سىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، ۋە مەكتەپ ئۇيغۇر شۆبىسىنىڭ رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى ئەزاسى قاتارلىق ۋەزىپىلەرنىمۇ ئۆتەپ باققان (ئۇ چاغدا ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپ ئۇيغۇر شۆبىسى بىلەن خەنزۇ شۆبىسى بولۇپ 2 شۆبىگە ئايرىلغان ئىدى). بىر مەزگىل پۈتۈن مەملىكەت بويىچە "ھەممە ئىشتا پارتىيە رەھبەرلىكىنى گەۋدىلەندۈرۈش" دولقۇنى قوزغىلىپ، ئاشۇ ۋەزىيەتكە ماسلىشىش ئۈچۈن مەكتەپ رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى بىر مەخسۇس يىغىن ئاچتى. بۇ يىغىندا، ئوقۇتقۇچىلار دەرس سۆزلىگەندە، ھەر بىر جۈملىنىڭ بېشىغا چوقۇم "پارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىدە،" دېگەن سۆزنى قوشۇپ سۆزلەش قارار قىلىندى. ئۇنىڭغا بىر مىسال قىلىپ، يىغىن باشقۇرغۇچىسى: "مەسىلەن، پارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىدە، يەرگە ئوبدان پەرۋىش قىلىپ بۇغداي تېرىساق، ئۇنىڭدىن ناھايىتى ساغلام بۇغداي ئۆسۈپ چىقىدۇ، دېيىشىمىز كېرەك"، دېدى. شۇ چاغدا ئەركىن سىددىقنىڭ قېشىدا ئولتۇرغان بىر ئوقۇتقۇچى چاقچاق قىلىپ، "ئەگەر پارتىيىنىڭ رەھبەرلىكى بولمىسا، يەرگە بۇغداي تېرىسا، ئۇنىڭدىن چوقۇم قوناق ئۆسۈپ چىقىشى مۇمكىن" دېدى، شۇنىڭ بىلەن يىغىندىكى ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ھەممىسى كۈلۈشۈپ كەتتى. ئەينى ۋاقىتتا، مەكتەپ خەلق ئەسكىرى ليەنى بىر ئالاھىدە ۋەزىپە سۈپىتىدە، ۋاقىت يېرىم كېچە 11 دىن ئاشقاندىن كېيىن، ئۆزلىرىگە بۆلۈنگەن رايون ياكى ئىدارىگە بېرىپ، كىشىلەرنىڭ ئۆيىنى بىر - بىرلەپ ئاختۇردى. ھەر بىر كىشىنىڭ قولىدا بىردىن ئوقى يوق مىلتىق بار ئىدى. ئۇلارنىڭ مەقسىتى شەھەرگە تۇغقان يوقلاش ئۈچۈن يېزىدىن رۇخسەتسىز كېلىپ قالغان دېھقانلارنى تۇتۇش ئىدى. ئۇ ۋاقىتتا ئۇنداق كىشىلەر "قارا نوپۇسلار" دەپ ئاتالغان ئىدى. بارلىق ئادەملەرنىڭ يۈرۈش - تۇرۇشلىرى قاتتىق كونترول قىلىنغان بولۇپ، يول خېتى يوق تۇرۇپ، بىر ئادەمنىڭ بىر جايدىن يەنە بىر جايغا بېرىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئەركىن سىددىقنىڭ تەلىيىگە يارىشا، ئۇلار كېچىسى ۋەزىپە ئۆتەشكە چىققان ئاشۇ كۈنلەردە ئۇلارنىڭ قولىغا بىرەرمۇ "قارا نوپۇسلار" چۈشۈپ قالمىدى.

ئەركىن سىدىق ئوتتۇرا مەكتەپ مەزگىلىدىمۇ ئائىلىسىگە ياردەملىشىپ، ھەر خىل ئىشلارنى قىلىشنى داۋاملاشتۇردى. ياز كۈنلىرى يامغۇر يېغىپ، ھويلا تاملىرىنى ئۆرۈۋەتكەندە، ئاكىسى بىلەن ئىككىسى تامچىلىق قىلىپ، ئۇنى قايتىدىن قوپۇردى. كۈزدە كۆمۈردە كېسەك قۇيدى ۋە گەمە كولىدى. سەي ئېلىپ گەمىگە سالدى. سوۋېتنىڭ ھۆجۈمىدىن مۇداپىئە كۆرۈش مەقسىتىدە ھەممە ئائىلىلەرگە ئۆز جان سانىغا قاراپ خۇسۇسىي ئاكوپ كولاش ئىشلىرى قانات يايغاندا، ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرگە ياردەملىشىپ ئاكوپ كولىدى.(بۇ دەۋرنىڭ يالدامىسى سۈپىتىدە شۇ مەزگىللەردە كولانغان ھاۋا مۇداپىئە ئاكوپلىرى ئاقسۇ شەھىرى بىلەن كونا شەھەر ئوتتۇرىسىدىكى ياردائلىقتا ھېلىھەم ساقلىنىپ تۇرماقتا —— مۇھەررىردىن) ئىدارىسىدە دەرەخ ئۆرىگەندە، ئوتۇن قىلىپ قالاش ئۈچۈن ئۇنىڭ يىلتىزلىرىنى كولىدى. ئاپىسىغا ياردەملىشىپ بىر مەزگىل گىلەممۇ توقۇدى. ھەمدە ئاپىسى پىچىپ تەييار قىلىپ قويغان رەختلەردىن ئىچ كىيىملەرنى كىيىم تىكىش ماشىنىسىدا ئۆزى تىكىپ كىيدى. ئەركىن سىدىق دەسلەپتە ئىدارىسىنىڭ ئەخلەت دۆۋىسىدىكى تاشلىۋېتىلگەن، چېقىلىپ كەتكەن ھېجىر چىنىلەرنىڭ دۈگىلەك ئاستىنى چىرايلىق ياساپ، ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىنى مىخ بىلەن تېشىپ، ئۇنىڭدىن ئىككىسىنى بىر ياغاچ ئوققا ئۆتكۈزۈپ، غالتەك ياساپ، ئۇنى ھەر خىل نەرسىلەرنى توشۇشقا ۋە ئۇنىڭغا ئىنى - سىڭىللىرىنى بېسىپ سۆرەپ يۈرۈپ بېقىشقا ئىشلەتكەن ئىدى. ئوتتۇرا مەكتەپ مەزگىلىدە ئاكىسى بىلەن ئىككىسىنىڭ تېخنىكىسى بىر دەرىجە ئۆستى. ئۇلار بازاردىن شارىكلىق چاق سېتىۋېلىپ، تۆمۈرچىلىك ۋە ياغاچچىلىق ئىشلىرىنى ئۆزلىرى قىلىپ، خېلى يۇقىرى سۈپەتلىك غالتەك ياسايدىغان بولدى. ئەركىن سىدىق مەكتەپكە تاپشۇرىدىغان ئوغۇتنى مانا مۇشۇنداق غالتەكتە ئاپىرىدىغان بولدى. تولۇقسىزنىڭ 2- يىللىقىدىن باشلاپ، ھەر يىلى يازلىق تەتىلدە ئەركىن سىدىق ئاكىسى بىلەن بىرگە قۇرۇلۇشتا ئىشچى بولۇپ ئىشلىدى. ئەينى ۋاقىتتا كىشىلەر بۇنداق قۇرۇلۇش ئىشچىلىرىنى "شياۋگۇڭ" دەپ ئاتاپ، تامچى ئۇستاملارنى بولسا "داگۇڭ" دەپ ئاتىغان ئىدى. ئۇ بەزىدە قاتتىق ۋە تاشلىق يەرنىڭ ئۇستىدە كەڭلىكى 80 سانتىمېتىر، چوڭقۇرلۇقى بىر مېتىر كېلىدىغان تام ئۇلى ئۆڭكۈرىنى قازدى. بەزىدە توپا ياكى سېمونت لاي ئەتتى. بەزىدە ئەپكەش بىلەن بىر يەردىن يەنە بىر يەرگە لاي توشدى. بەزىدە يەردىن ئۆگزىگە لاي ياكى خىش چىقاردى. كۆپىنچە

ۋاقىتلاردا ئېتىلىدىغان لايغا ھاك ئىلەشتۈرىلىدىغان بولۇپ، پۈتنى قوغداش ئۈچۈن لاي ئېتىدىغانلار پۈتىغا رېزىنكە ئۆتۈك كىيىۋالاتتى. شۇنداق بولسىمۇ كۆپىنچە ۋاقىتلاردا پۈتنىڭ ئىچىگە لاي كىرىپ كېتىپ، لايدىكى ھاك پۈتنى يېرىپ قانىتىۋېتەتتى. ھاك سېلىنمىغان لايىنى بولسا تىزدىن ئاشقىچە چوڭقۇرلۇقتىكى لايغا كېچىپ يۈرۈپ ئېتىشكە توغرا كېلەتتى. ئۇ چاغلاردىمۇ ئاشلىق ئىنتايىن قىس بولۇپ، ئەركىن سىدىق ئەتىگەنلىك تاماق ئۈچۈن ئۇماچ ئىچىپ، چۈشلۈك تاماق ئۈچۈن بىر دانە قوناق نېنىنى يەپ ئىشلەيتتى. ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن يازلىق تەتىلنىڭ كۆپىنچىسىنى مانا مۇشۇنداق ئۆتكۈزەتتى. بىر كۈندە 8 سائەت ئىشلەپ، ھەر بىرسى ئاران 80 پۇڭ پۇل تاپاتتى. ئۇلار مۇشۇ ئارقىلىق تاپقان پۇلنىڭ بىر قىسمىنى ئىشلىتىپ ئۆزلىرىگە كىيىم - كېچەك ئالدى. قالغان بىر قىسمىدا بولسا رادىئو زاپچاسلىرى ئېلىپ، مەكتەپ باشلانغاندىن كېيىنكى كەچلىك ۋە ئاخشاملىق ۋاقىتلاردا رادىئو قۇراشتۇرۇپ ئوينىدى. شۇ چاغدا بىر دانە ترانزىستور (ئۈچ قۇتۇپلۇق لامپا) نىڭ باھاسى بىر سوم ئىدى. يۈز سوپۇنى قۇتىسىنىڭ ئىچىگە پەقەت بىرلا باتارېيىدە ماڭىدىغان، پەقەت بىرلا كۈچەيتكۈچىسى بار، ھەمدە پەقەت قۇلاق كانىيى ئارقىلىقلا سۆزلەيدىغان رادىئودىن ھەر بىرسى بىردىن ياسىۋالدى. بۇ ئىشلارغا ئۇستا بولغاندىن كېيىن، ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن بىرلىشىپ، ئۇيغۇر دېھقانلىرىنىڭ رادىئوسىنى رېمونت قىلىپ بېرىپ، بىر ئاز پۇل تاپتى. ئۇ چاغدا ئېلېكتىر ۋە رادىئو ساھەسىدە ھېچ قانداق ئۇيغۇرچە كىتاب بولمىغاچقا، ئەركىن سىدىق ئاكىسى بىلەن تىرىشىپ - تىرمىشىپ يۈرۈپ، رادىئوغا ئائىت خەنزۇچە كىتابلاردىكى ئېلېكتىر توك يولى رەسىملىرىنى كۆرەلەيدىغان، رادىئو زاپچاسلىرىنىڭ تېخنىكىلىق كۆرسەتكۈچلىرىنى چۈشىنەلەيدىغان بولدى. ھەمدە ئۆگەنگەنسېرى ئۆز بىلىمىنىڭ ئازلىقىنى ھېس قىلىپ يەتتى، ئۇلار شۇ چاغدىن باشلاپلا باشقا تىللارنىڭ ۋە بىلىمنىڭ نەقەدەر مۇھىملىقىنى چۈشىنىشكە باشلىغان ئىدى.

ئەركىن سىدىقنىڭ ئاتا - ئانىسى ئارالدىكى تۇغقانلىرى توي - تۆكۈن قىلغاندا، داۋاملىق مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ئەركىن سىدىق ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەننى ئۆيدە يالغۇز قالدۇرۇپ قويۇپ، ئۆزلىرى ئارالغا 3 - 4 كۈنلۈك بېرىپ كېلەتتى. شۇڭا ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن ناھايىتى كىچىك ۋاقتىدىن باشلاپلا ناھايىتى مەسئۇلىيەتچان بولۇپ ئادەتلەندى. ھەمدە ھەر خىل تاماقلارنى ئېتىشنىمۇ ئۆگىنىۋالدى.

ئەركىن سىدىقنىڭ ئاپىسى بىر مەزگىل ئاقسۇ گىلەم زاۋۇتىدا گىلەم توقۇش ئىشچىسى بولۇپ ئىشلىدى. شۇ مەزگىلدە ئەركىن سىدىقنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر كەچلىك تامىقى ئۈچۈن ئاساسەن سۈيۇقئاش ئېتىدىغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق ھەر كۈنى مەكتەپتىن كېلىپ، سۈيۇقئاشنىڭ سۈيىنى قاينىتىپ، ئۇنىڭغا پىياز - چامغۇرلارنى توغراپ سېلىپ، خېمىر يۇغۇرۇپ، ئۇنى يېيىپ بولغاندىن كېيىن، ئوتنى ئۆچۈرۈپ قويۇپ، گىلەم زاۋۇتىغا بېرىپ، ئاپىسنى ۋېلىسىپىت بىلەن ئەكىلەتتى. لەغمەن خېمىرىنى يۇغۇرۇش، پىلتە قىلىش ۋە ئېشىشكىمۇ شۇ چاغدىن باشلاپلا ئۇستا بولۇپ كەتكەن ئىدى. بۇ ئىقتىدار ئەركىن سىدىققا بىر ئۆمۈر ئەسقېتىپ كەلمەكتە. ئۇ يېزىغا قايتا تەربىيىگە بارغان، شاڭخەيگە بىلىم ئاشۇرۇشقا بارغان ۋە ياپونىيىگە ئوقۇشقا بارغان ۋاقىتلىرىنىڭ ھەممىسدە ۋەتەنداشلىرىغا لەغمەن ئېتىپ بەرگەن ئىدى. ئۇ ھازىرمۇ ئۆيىدىكى لەغمەن خېمىرىنى ئاساسەن ئۆزى يۇغۇرىدۇ. ئەركىن سىدىق كىچىكىدىنلا ئۆز ئەتراپىدىكى كىشىلەرگە ئىنتايىن كۆيۈنىدىغان بولۇپ، يۇقۇرىقىدەك ئىشلارنى ھەرگىز ئاتا - ئانىسىنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن ئەمەس، بەلكى ئاتا-ئانىسىغا كۆيۈنۈپ، ئۇلارغا بىر ئاز بولسىمۇ ياردەمدە بولۇش ئۈچۈن قىلغان ئىدى.

تۇرمۇشنى ئىنتايىن سۆيىدىغان ئەركىن سىدىق تولۇقسىزنىڭ 3- يىللىقىدىن باشلاپلا مۇھەببەت ۋە كەلگۈسىدىكى تۇرمۇش توغرىسىدا ئىزدىنىشكە باشلىدى. ئۇ چاغدا ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان قىز - ئوغۇللارنىڭ بىر - بىرى بىلەن مۇھەببەتلىششى بىر خىل جىنايەتتەك قارىلاتتى. مۇھەببەت توغرىسىدىكى ھەر قانداق نەرسە بۇرژۇئازىيىنىڭ نەرسلىرى ۋە ئەكسلئىنقىلابىي نەرسلەر، دەپ قارىلاتتى. شۇڭا ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىر - بىرى بىلەن مۇھەببەتلىششى ئاساسەن يوق ئىش ئىدى. شۇنداق بولسىمۇ ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا خاتىرە دەپتەرگە يېزىلغان مۇھەببەت خەتلىرنى ئوقۇش ۋە ئۇنى كۆچۈرىۋېلىش ئىشلىرى بولۇپ تۇردى. ئەركىن سىدىقمۇ بىر ۋاقىتلاردا ئاشۇنداق خاتىرىلەرنى بىر خاتىرە دەپتىرىگە كۆچۈردى. ھەمدە سىنىپىدىكى رەسىم سىزىشقا ئۇستا بىر ساۋاقدىشىغا دەپ، ئۇ خاتىرە دەپتىرىگە بىر جۈپ قۇشنىڭ دەرەخ شېخىدا بىر - بىرسگە قاراپ سايرىشىپ تۇرغان رەسىمدىن بىرنى سىزدۇردى. شۇ ئارقىلىق ئۆزىگە بىر مۇھەببەت خاتىرىسى تەييارلىدى. ھەممە ئىشتا ئەمەلىيەتنى چىقىش قىلىشقا، ھەمدە ھەممە ئىشنى يۈكسەك دەرىجىلىك مەسئۇلىيەتچانلىق بىلەن قىلىشقا ئادەتلەنگەن، ئۆزىنىڭ

كەلگۈسىدىكى تەقدىرىنىڭ پۈتۈنلەي قاپ - قاراڭغۇ بىر دۇنيا ئىكەنلىكىنى ئېنىق بىلگەن ئەركىن سىدىق، بۇ جەھەتتىكى ئىشلىرىنى پەقەت ئىمكان بولسا كەلگۈسىدە قانداق ياشاش، قانداق بىر ئائىلە قۇرۇش توغرىسىدا ئويلىنىش، ئەتراپىدىكىلەرنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزىتىپ، ئۆزىنىڭ كەلگۈسى ھاياتى ئۈچۈن قانداق بىر جۆرىنى ئىستەيدىغانلىقى توغرىسىدا ئىزدىنىش بىلەنلا چەكلىگەن بولۇپ، ھەممە ئىشتا سىنىپىدىكى ساۋاقداشلىرىنىڭ ھەممىسى بىلەن ئوخشاش دەرىجىدە ئىناق ئۆتۈشكە تىرىشتى. قىز ساۋاقداشلىرى ئارىسىغا زىددىيەت چۈشۈپ، ئىككى گۇرۇھقا بۆلۈنۈپ قالغان ۋاقىتلاردا، ئۇلارنى ياخشىلاشتۇرۇپ قويۇشقا قۇدرىتىنىڭ يېتىشىچە كۈچ چىقاردى.

ئاشۇ مەزگىللەردە ئەركىن سىدىق يازلىق تەتىلنىڭ بىر قىسمى بىلەن قىشلىق تەتىلنى ئاساسەن داۋاملىق تۇردە ئارالدا ئۆتكۈزدى. كۈندۈزى تۇغقانلىرىنىڭ ئورنىغا ئىشقا چىقتى. ئاخشىمى تۇغقانلىرى بىلەن بىر ئۆيگە يىغىلىپ، قىش كۈنلىرى كاڭ ئوچىقىنىڭ ئالدىغا 7 - 8 ئادەم قىستىلىپ ئولتۇرۇپ، بىر تەرەپتىن ئوت ئىسسىنغاچ بىرسىنىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلايتتى. ئابدۇشۈكۈر تاغىسى ھېكايە ئېيتىشتا داڭلىق بولۇپ، ئۇنىڭ ھېكايىسىنى مانا مۇشۇنداق كۆپ ئاڭلاپ يۈرۈپ، ئەركىن سىدىقمۇ خېلى يېتىشىپ قالغان ئىدى. "مىڭ بىر كېچە" نىڭ ھېكايىسىنى ئاساسەن يادقا بىلەتتى. شۇڭا ئوقۇش داۋاملىشىۋاتقان كۈنلەردە، چۈشتە ئۆيگە قايتمايدىغان ساۋاقداشلىرىغا داۋاملىق ھېكايە ئېيتىپ بېرىپ يۈرگەن ئىدى. شۇ دەۋردىكى بىر قانچە يىل ئىچىدە ھەممە يېزىلاردا "يېزا ئىگىلىگىنى گۈيخۇالاشتۇرۇش" ھەرىكىتى ئېلىپ بېرىلىپ، ئارالدىكى دېھقانلار نەچچە 10، نەچچە 100 يىللاردىن بېرى تەبىئىي ئورمانلىق ياكى باغ قىلىپ ساقلاپ كەلگەن دەرەخلەرنى كېسىپ، چوڭ كۆلەملىك ئېتىز بەرپا قىلىشقا مەجبۇر بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يەردىكى دېھقانلار دەسلەپدە ئوتۇنغا ئىنتايىن باي بولۇپ كەتتى. لېكىن ئارىدىن 2 - 3 يىل ئۆتكەندىن كېيىن، كەسكەن دەرەخلىرىنى پۈتۈنلەي قالاپ تۈگىتىپ، يېڭى دەرەخلەر تېخى چوڭ بولماي، ئارالدا بىراقلا ئوتۇن قىس بولۇپ كەتتى. بىر ۋاق تاماق ئېتىپ يېيىش ئۈچۈن كىشىلەر يىراق - يىراقلاردىكى جاڭگالغا بېرىپ، يانتاق، يۇلغۇن قاتارلىق ئوت - چاۋارلارنى كېسىپ كېلىپ ئاش ئېتىشكە ئىشلەتتى. كېيىن بۇلارمۇ تۈگەپ كېتىپ، ئىلاجىسىز جاڭگالدىكى كالا ۋە باشقا ئات - ئۇلاغلارنى باقىدىغان يەرلەرگە بېرىپ، قۇرۇپ قالغان كالا تېزىكىنى

يىغىپ كېلىپ، شۇنى كۆيدۈرۈپ ئاش ئېتىدىغان بولدى. ئارالنىڭ جەگجى كەنتىدىكى تۇغقانلىرىنىڭ قېشىدا تۇرغاندا، ئەركىن سىدىقمۇ ئاشۇنداق قۇرۇق تېزەك تېرىشكە كۆپ قېتىم چىققان ئىدى.

70- يىللارنىڭ باشلىرى "سولچىل" سىياسەتنىڭ تەسىرى ئىنتايىن كۈچىيىپ، ئارالدىكى ئۇيغۇر دېھقانلىرى ئىنتايىن ئېچىنىشلىق كۈنلەرگە قالدى. يەرلىك ھۆكۈمەت ھەر بىر دېھقان ئائىلىسىدىن ئۆيىدىكى جان سانىغا قاراپ، بىر جانغا بىردىن چوشقا بېقىشنى مەجبۇرى ۋەزىپە قىلدى. يەنى، ئەگەر بىر دېھقاننىڭ ئائىلىسىدە 5 جان كىشى بولسا، ئۇ دېھقان چوقۇم 5 دانە چوشقا بېقىش شەرت قىلىندى. ئۇ چاغدىكى بىر مەزگىل ۋاقىت ئىچىدە، دېھقانلارغا بۆگۈن يەيدىغان ئاشلىقنى شۇ كۈنى ئەتىگەندە تارقىتىپ بېرىدىغان بولۇپ قالغان بولۇپ، ھەممە يەردە ئاشلىق كىرىزىسى بولۇپ كەتتى.شۇڭا دېھقانلار ئارىسىدا چوشقىغا بېرىلگەن قوناقنى ئۆزلىرى ئىستېمال قىلىۋالىدىغان ئەھۋالمۇ كۆپ كۆرۈلدى. بۇنىڭدىنمۇ ۋەھشىي بولغىنى، بىر قىسىم مەسچىتلەر چوشقا قوتىنىغا ئايلاندۇرىۋېتىلدى. ئۇيغۇر دېھقانلىرى چوشقىلارنى ئۇبدان ئىدارە قىلالماي، قوتانلىرىدىن قېچىپ چىقىپ كەتكەن چوشقىلار يېزا ئىگىلىك زىرائەتلىرىنى ۋەيران قىلىۋېتىدىغان ئىشلارمۇ ھەممە يەردە كۆرۈلدى. ئۇ چاغدا ئاقسۇدا خەنزۇلارنىڭ نوپۇسى ئاز بولغاچقا، ئۇلار بېقىلغان چوشقىلارنى زادىلا يەپ تۈگىتەلمىگەن ئىدى. ئۇيغۇر دېھقانلىرى بولسا يىللاپ - يىللاپ بىرەر قېتىم قوي گۆشى يېيەلمىگەن ۋەزىيەت شەكىللەنگەن ئىدى. شۇ چاغدىكى قىش پەسلىنىڭ بىر يەكشەنبە كۈنى ئەركىن سىدىق ئاقسۇ شەھرى ئىچىدە، قۇچىقىدا بىر بوۋاق بالىسى بار بىر ئۇيغۇر دېھقان ئايالنىڭ بىر پىگىلو ھارۋىسىغا 10 نەچچە چوشقىنى بېسىپ ساتقىلى ئەكىلىپ، بىر كۈن بازاردا تۇرۇپ ئۇلارنىڭ بىرىنىمۇ ساتالماي، كۈن كەچ بولغاندا ھۆكىرەپ يىغلاپ تۇرۇپ، ھارۋىدىكى چوشقىلارنىڭ ھەممىسىنى شەھەر ئىچىدىكى كوچىغىلا قويۇپ بېرىپ، يېزىسىغا قايتىپ كېتىپ قالغانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆردى. بۇ ۋەقەنىڭ تەسىرىدە ئەركىن سىدىق بىر ھەپتىگىچە ئاخشاملىق ئۇيقۇنى ياخشى ئۇخلىيالمىدى. بۇلار ئەركىن سىدىق ھازىرغىچە كۆرگەن ئەڭ ۋەھشىي مىللىي خورلۇقنىڭ بىرسى بولۇپ، بۇ ۋەقە ئۇنىڭ ئېسىدە ھازىرمۇ خۇددى تۈنۈگۈنلا بولغان ئىشتەك ساقلىنىپ كەلمەكتە.

ئۇ چاغلاردا ئوتتۇرا مەكتەپ جەمى 5 يىل بولسىمۇ، 1976- يىلىغا كەلگەندە يىللىق ئوقۇش

تاماملىنىدىغان ۋاقىت ئەسلىدىكى 1- ئايدىن 7- ئايغا ئۆزگەردى. شۇڭا، ئەركىن سىدىقنىڭ ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرىدىكى ئوقۇشى 1976- يىلى 7- ئايدا تاماملىنىپ، ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپتە 5 يىل ئەمەس، 5 يېرىم يىل ئوقۇشقا مەجبۇر بولدى. باشلانغۇچ مەكتەپتە ئارتۇق ئوقۇغان يېرىم يىلنى قوشقاندا، ئەركىن سىدىقنىڭ ئوقۇشى جەمى بىر يىل ئۇزۇنغا سوزۇلغان بولدى.

ئەركىن سىدىق تولۇق ئوتتۇرىدىكى ساۋاقدىشى ۋە دوستى دىلشات بىلەن بىرگە. بۇ سۈرەت 1975- 76- يىللىرى تارتىلغان.

ئەركىن سىدىق ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1-ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ سابىق مۇدىرى رەھمان ۋايىت ۋە ئوتتۇرا مەكتەپتىكى بىر قىسىم ساۋاقداشلىرى بىلەن بىرگە. بۇ ساۋاقداشلارنىڭ تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ، 30 يىل ئۆتكەندىن كېيىنكى سۈرىتى بولۇپ، 2006- يىلى 2- سېنتەبىر كۈنى ئەركىن سىدىق يۇرتىنى يوقلاپ بارغاندا تارتىلغان.

ئەركىن سىدىقنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى ئۇستازلىرى ۋە ھازىرقى دوستلىرى. ئوڭدىن سولغا قاراپ خۇدۇيۇمبەردى مەسۇم، مەمەت سىدىق (ئەركىن سىدىقنىڭ سابىق سىنىپ مۇدىرى)، ئەركىن سىدىق، ئەھەت ئامان (سابىق مەكتەپ مۇدىرى)، رەھمان ۋايىت (سابىق مەكتەپ مۇدىرى)، تۇرسۇنجان ھېزىم ۋە ئابدۇۋەلى تۆمۈر. 2006- يىلى 1- سېنتەبىر كۈنى تارتىلغان.

ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ ئۇستازلىرى ۋە دوستلىرى بىلەن ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ دېھقانچىلىق مەيدانىدا. ئارقىدىكى ئەسكى تام ئەركىن سىدىق تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ۋاقتىدا ساۋاقداشلىرى بىلەن بىرلىكتە ئۆزلىرى كېسەك قويۇپ، ئۆزلىرى سالغان ئۆينىڭ بىر قىسمى. 2006- يىلى 1- سېنتەبىر كۈنى تارتىلغان.

5. يېزىدىكى قايتا تەربىيە

ئەركىن سىدىق 1976- يىلى 7- ئايدا ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، بىر ئايدەك يازلىق تەتىل قىلغاندىن كېيىن، مەكتەپ 8- ئاينىڭ 7- كۈنى شۇ يىلى ئوقۇش پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسنى مەكتەپكە يىغدى. شۇ كۈنى بىر مەيدان داغدۇغىلىق سەپەرۋەرلىك يىغىنىدىن كېيىن، ئوقۇغۇچىلار قارا ماشىنا ۋە تراكتور كوزۇپلىرىدا ئولتۇرۇپ، ئاقسۇ شەھىرىگە يېقىن رايونلاردىكى ئالدىن تەقسىم قىلىنىپ قويۇلغان يېزىلارغا قايتا تەربىيە ئېلىشقا ماڭدى. ئۇنىڭ ساۋاقداشلىرىنىڭ ئىچىدە، ئائىلىسىدە ئالاھىدە ئەھۋال بولۇپ، يېزىغا بارماسلىققا يول قويۇلغان ۋە ئارقا ئىشىك قىلالايدىغان بىر قانچە ساۋاقداشلىرىدىن باشقا ھەممە ياشلار تەرەپ - تەرەپكە قاراپ يول ئالدى. ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسى نۇرغۇن يول مېڭىپ، "ئۆيگە يېقىن" دەپ، ئۇنىڭغا كوناشەھەر شال ئۇرۇقچىلىق مەيدانى دەپ ئاتىلىدىغان بىر يېزىنى ھەل قىلىپ قويغان ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ يوتقان - كۆرپىلىرىنى ۋە ئابدۇشۈكۈر تاغىسى سوغا قىلغان بىر كىچىك ئوماق كەتمەننى ئېلىپ، 28- نومۇرلۇق بىر تراكتورنىڭ كوزۇپىدا ئولتۇرۇپ، ئۆز يېزىسىغا قاراپ ماڭدى. بۇ چاغدا ئەركىن سىدىقنىڭ ئالدىدىكىسى چەكسىز كەتكەن بىر ئۇزۇن يول ئىدى. ئۇنىڭ ئىستىقبالى بىر قارا ئۆڭكۈرگە ئوخشاش پۈتۈنلەي نۇرسىز ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئەڭ ئاخىرى نەگە بېرىپ، نەدە تۇرىدىغانلىقىنى، ئۆمرىنى نېمە ئىش بىلەن ئۆتكۈزىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئۇنىڭ ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىپ ماڭغان نەرسىلىرىنىڭ ئىچىدە، يەنە يېزىدا ئوبدان ئىشلەپ، شۇ ئارقىلىق 20 نەچچە سوم ئايلىق بېرىدىغان بىرەر ئىشچىلىق خىزمەتكە ئېرىشىشتىن ئىبارەت بىر ئارزۇ، پىلان ۋە ئىرادىلا بار ئىدى. ئۇ چاغدا ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىپ، ئىمتىھاندىن ئۆتكەنلەر بارىدىغان ئىش يوق بولۇپ، بىرەر ئىشچىلىق خىزمەتكە ئېرىشىش ئۈچۈنمۇ، يېزىدا كام دېگەندە 2 يىل قايتا تەربىيە ئالمىسا بولمايتتى. شۇڭا ئۇ چاغدىكى ياشلار يۇقۇرىقىدىن باشقا ھېچ نەرسىنى ئۈمىد ياكى تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى.

ئەركىن سىدىق بارغان بۇ يېزا ئاقسۇ شەھىرىگە 10 كىلومېتىر، كوناشەھەر ناھىيە بازىرىغا 4 كىلومېتىر كېلىدىغان بىر يەردە بولۇپ، ئۇ يەرگە ئاقسۇ شەھىرىدىن ئۆزىدىن باشقا پەرىدە ئىسىملىك

يەنە بىر قىزلا بارىدى. ئۇ يېزا شۇ يىلى يېڭىدىن تەسىس قىلىنغان زىيالىيلار قايتا تەربىيە ئېلىش پونكتى بولۇپ، شۇ يىلى كوناشەھەر ناھىيىسىدە تولۇقسىز ۋە تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگەن ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىر قىسمىمۇ ئاشۇ يەرگە ئەۋەتىلگەن ئىدى. ئاقسۇ 1- ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ كوناشەھەرگە بارغان باشقا ئوقۇغۇچىلارمۇ بار بولسىمۇ، ئۇلار باشقا يېزىغا بارغان ئىدى.

بۇ يېزىغا ئۇ چاغدا تېخى توك ئۇلانمىغان بولۇپ، ھەممە كىشىلەر ئۆي - ياتاقلىرىنى كىرسىن چىرىغى بىلەن يورۇتاتتى. ئۇ يەرنىڭ ئىشچىلىرى ئىچىدە پەقەت بىر ئائىلە كىشىلا ئۇيغۇر بولۇپ، قالغانلىرى ئىچكىرىنىڭ ئوخشىمىغان يەرلىرىدىكى ئۆلكىلەردىن كەلگەن خەنزۇلار ئىدى. بۇ مەيداننىڭ ئاساسلىق ئىشلەپ چىقىرىدىغىنى شال ئۆرۈقى بولۇپ، كوناشەھەر ناھىيىسى ئالىي سۈپەتلىك شال ئۆرۈقى بىلەن تەمىنلەيتتى. ئۇ يەرنىڭ ھاۋاسى نەم ۋە سۈيى ئىنتايىن كۆپ بولغاچقا، پاشا ئىنتايىن كۆپ ئىدى. ياز كۈنلىرى ئادەم داكا رەختتىن ياسالغان كىچىك پاشىلىقلارنىڭ ئىچىگە كىرىۋالمىسا، ئاخشىمى ئۇخلاش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ياز كۈنلىرى نەچچە ئايدا بىر قېتىم ناھىيىدىن بۇ مەيدانغا كىنو ئەكىلىپ قويۇپ بەرگەندە، ئادەم پۈتۈن بەدىنىنى بىر نەرسە بىلەن ئوراپ ئولتۇرمىسا، پاشىنىڭ دەردىدىن سىرتتا ئولتۇرۇپ كىنو كۆرۈش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. پەقەت كۆزىنىلا ئوچۇق قويۇپ ئولتۇرسىمۇ، پاشىلار ئادەمنىڭ كۆزىگە ئولۇشۇپ كېتەتتى. شۇڭا كىنو كۆرۈش ئەمەلىيەتتە كۆزىگە ئولىشىۋالغان پاشىلارنى قورۇپ ئولتۇرۇش جەريانى بولاتتى. ئۇيغۇر زىيالىيلارنىڭ تۇرىدىغان ئۆيى قۇرما تام بىلەن ياسالغان ئىنتايىن ئاددىي ئۆيلەر ئىدى. گۈرۈچ كۆپ چىقىدىغان بۇنداق يەرنىڭ بىر ئالاھىدىلىكى، ئۇ يەرلەردە چاشقان ئىنتايىن كۆپ بولىدۇ. ئەركىن سىدىق قالغان زىيالىيلار بىلەن شال ئوروۋاندا، پات - پات ئېتىزلىقنىڭ 10 سانتىمېتىر چوڭقۇرلۇقتىكى بىر يەرلىرىدىن ئېغىرلىقى بىرەر كىلو كېلىدىغان، ئىنتايىن پاكىز ۋە ئىنتايىن پۈتۈن ئاقلانغان گۈرۈچلەرنى تېپىۋالاتتى. بۇ شال ئېتىزلىقدا جان باقىدىغان چاشقانلار ئۆزلىرىنىڭ قىشلىق يېمەكلىكى ئۈچۈن تەييارلىغان "ئىسكىلاتتىكى ئاشلىقى" ئىدى. بۇ چاشقانلار ئۇيغۇر زىيالىيلار ياتاقلىرىنىڭ تورۇسى ۋە قۇرما تام ئارىلىقلىرىغىمۇ ئىنتايىن كۆپ ئۇۋا تۇتىۋالغان بولۇپ، ئاخشىمى ئادەم ئۇخلىغىلى ياتقان ھامان، پۈتۈن چاشقانلار كېچىلىك پائالىيىتىنى باشلىۋېتەتتى. بەزىلىرى تورۇستىن چالما تاشلايتتى. بەزىلىرى

تاماق قاچىلىرىنى تاراڭلىتاتتى. بەزىلىرى ئۈستىدە ئادەم ياتقان كۆرپىنىڭ ئاستىنىڭ بىر تەرىپىدىن يەنە بىر تەرىپىگە ئۆتمەكچى بولاتتى. چاشقاننىڭ تاجاۋۇزچىلىقى مۇشۇنداق ئېغىر بولغاچقا، كىشىلەرنىڭ كەچلىك تاماقتىن كېيىن تاماق قاچىسىنى يۇيۇشىنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى، يۇيۇلمىغان قاچىنى شۇ پېتى قويۇپ، ئەتىسى ئەتىگىنى قارىسا، ئۇ چاشقانلارنىڭ "تازىلىشى" بىلەن پاك - پاكىز بولۇپ كېتەتتى. شۇڭا زىيالىيلار قاچىسىنى تاماق يەپ بولغاندا ئەمەس، تاماق يېيىشتىن بۇرۇن يۇياتتى. ئەركىن سىدىق بىر قانچە قېتىم ئەتىگەنلىكى ئورنىدىن تۇرغاندا، كۆرپىسىنىڭ ئاستىدىن ئۆلۈك چاشقان تېپىۋالغان ئىدى. بۇلار كېچىسى كۆرپە ئاستىنىڭ بىر تەرىپىدىن يەنە بىر تەرىپىگە "سەپەر" قىلىپ كېتىۋاتقاندا، كۆرپە ئۈستىدە ئۇخلاۋاتقان كىشى ئۇيقا ئىچىدە ئۆرۈلگەندە ئۇقماي بېسىۋېلىپ، ئۆلتۈرۈپ قويغان چاشقانلار ئىدى. بەزى ئوغۇللار شال ئورمىسى ۋاقتىدا شال ئېتىزىدىكى چاشقانلاردىن 20 - 30 نى ئۆلتۈرۈپ، ئۇلارنى خۇددى تىزىلىپ بىر يەرگە مېڭىۋاتقاندەك كۆرسىتىپ قاتارى تىزىپ قويغان ئىشلارمۇ بولغان ئىدى.

ئۇ چاغدا سائەت بولمىغاچقا، زىيالىيلار تاڭ ئاتقاندا ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشقا بېرىپ، كۈن ئولتۇرغاندا ئىشتىن چۈشەتتى. تاماقنىڭ سۈپىتى ئىنتايىن ناچار بولۇپ، كىشىلەر ئايلاپ - ئايلاپ گۆش كۆرمەيتتى. لېكىن تاماق ئاساسەن نورمىسىز بولۇپ، قانچىلىك يېسە شۇنچىلىك بار ئىدى. ئەتىگىنى يەيدىغىنى ھور نان بولۇپ، ئاشخانىدا ئوت قالاپ ئىسسىتىدىغان مەش بولمىغاچقا، قىش كۈنى ھور نانلىرى پۈتۈنلەي توڭلاپ قالاتتى. بەزىدە ئاشپەزلىك قىلىدىغان زىيالىي شەھەرگە كېتىپ، ئەتىگىنى نانني ئىسسىتىپ قويىدىغان ئادەم يوق بولۇپ قالغاندا، ئەركىن سىدىق ئاشۇنداق توڭلاپ قالغان ھور نېنىدىن بىرنى كۆتۈرۈپ، سۇ چاشكىسىدىن بىرنى ئېلىپ، ياتىقىنىڭ قېشىدىكى ئۆستەڭ بويىغا بېرىپ ئولتۇرۇپ، بىر تەرەپتىن ئۆستەڭدىن سۇ ئېلىپ ئىچكەچ، يەنە بىر تەرەپتىن ھېلىقى توڭلاپ قالغان ھور نېنىنى ئازراق - ئازراقتىن غاجىغان ئەھۋاللار ئۇنىڭ ئېسىدە ھازىرمۇ ئەينەن ساقلاقلىق تۇرماقتا. ئۆستەڭدىن سۇ ئېلىپ ئىچكەندە، ئۇنىڭ باش تەرىپىدە ئات - كالىلارنىڭ ئۆستەڭگە كىرىۋېلىپ سۇ ئىچىۋاتقىنى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. چاشكىغا ئالغان سۇنىڭ ئىچىدە ئايلىنىپ يۈرگەن ھەر خىل نەرسىلەر كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان بولۇپ، سۇنى ئالغاندىن كېيىن سەل ساقلاپ، ئايلىنىپ يۈرگەن نەرسىلەرنىڭ بىر

قسمى چاشكىنىڭ ئاستىغا ئولتۇرۇپ، قالغان قسمى يەنىلا لەيلەپ تۇرسىمۇ، سۇنى ئىچىۋەرەتتى.

ئەركىن سىدىق ھەر شەنبە كۈنى ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن ئاقسۇدىكى ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ، يەكشەنبە كۈنى كەچتە يېزىسىغا يەنە قايتىپ كېتىپ تۇردى. ئۇنىڭ ئائىلىسىدە پەقەت بىرلا ۋېلسىپىت بولغاچقا، ھەر قېتىم ئۇ ئۆي بىلەن يېزىنىڭ ئارىلىقىدىكى 10 كىلومېتىر يولنى پىيادە باستى. يولنى قىسقارتىش ئۈچۈن ئۇ چوڭ يولدا ماڭماي، جاڭگالمۇ - جاڭگال، ئېتىزلىقمۇ - ئېتىزلىق، ئۆزى يالغۇز يول يۈرەتتى. غەيرەت قىلىپ ئىتتىك ماڭسا، 10 كىلومېتىر يولنى 2 سائەتتە بېسىپ بولاتتى. ئۆيىگە ماڭغاندا خۇشال ۋە كۆتۈرەڭگۈ - روھلۇق ماڭسا، ئەتىسى قايتىپ كېلىدىغاندا ئەمگەكتىن باشقا ھېچ نەرسە يوق، روھىي تۈرمۇشتىن ئەسەرمۇ يوق بۇ جايغا بىرسى بويىنىنى باغلاپ تارتىپ كېتىۋاتقاندەك، پۇتىنى سۆرەپ، ئىنتايىن تەسلىكتە ماڭاتتى. يولمۇ ناھايىتى يىراق تۇيۇلۇپ كېتەتتى. بەزى دەم ئېلىش كۈنلىرى ئۆيىگە قايتماي، 4 كىلومېتىر يولنى پىيادە يۈرۈپ كوناشەھەر ناھىيە بازىرىغا بېرىپ، بەزى سەپداشلىرىنىڭ ئۆيىدە مېھمان بولاتتى. ناھىيە كۇلۇبىدا كىنو قويغاندا، دوستلىرى بىلەن كىنو كۆرەتتى. يېزىدا بىرگە قايتا تەربىيە ئېلىۋاتقان ئىسكەندەر ئىسمىلىك بىر سەپدىشى بۇرۇن شۇ ناھىيىلىك كىنوخانىدا ئىشلىگەن بولۇپ، ئەركىن سىدىق كىنو كۆرگىلى بارغاندا، ئۇنىڭدىن بېلەت ئالماي كىرگۈزىۋېتەتتى. قايتا تەربىيە مەزگىلىدە ئەركىن سىدىق تۇرغان يېزىدىكى زىيالىلارغا ھېچ قانداق ئىش ھەققى بەرمىگەن بولۇپ، قورساققا يېگەن تامىقى ئاشۇ زىيالىيلارنىڭ ئىش ھەققى ئىدى. شۇڭا زىيالىيلار ئىنتايىن كەمبەغەل بولۇپ، ئۇلارنىڭ نۇرغۇنلىرى تاماكا پۇلىسىغىمۇ چىقىنالمايتتى. شۇڭلاشقا ئوغۇللاردىن بىرسى موخوركىدىن بىرنى يۆگەپ چەكسە، بىر دەمدىلا باشقىلار ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ، نۆۋەتلىشىپ ئۇ بىر موخۇركىنى چېكىش ئۈچۈن ئۆچىرەت بولۇپ كېتەتتى. كوناشەھەرنىڭ دۆڭ تۆپىسىگە يېقىن جايدا سۇيى ئىنتايىن تاتلىق بىر بۇلاق بار بولۇپ، ئەركىن سىدىق بەزىدە دوستلىرى بىلەن شۇ بۇلاق ئەتراپىدا چۆرىدەپ ئولتۇرۇپ، دۇتار چېلىپ، ناخشا ئېيتىپ، ھېكايە ئېيتىشىپ ئولتۇرغان ۋاقىتلىرىمۇ بولدى. مانا بۇ ئەركىن سىدىقنىڭ يېزىدا قايتا تەربىيە ئېلىۋاتقان مەزگىلدىكى ئەڭ گۈزەل ئەسلىمىلىرىدۇر.

1977- يىلى، ئەركىن سىدىق ئەتىياز پەسلىدىكى 4- ئايدىن باشلاپلا رېزىنكە ئۆتۈك كىيىۋېلىپ

سۇغا كىرىپ، شال تېرىش مەشغۇلاتىنى باشلىدى. دەسلەپتە سۇغا كىرگەندە يەر تېخى ئېرىپ بولالمىغان بولۇپ، تولا يەرنىڭ ئۈستىگە دەسسەپ ئىشلەشكە توغرا كەلدى. ئۇ يېڭى نەرسىنى تېز ئۆگىنىدىغانلىقى، ۋە ھەممە ئىشنى ئىنچىكىلىك بىلەن ئەستايىدىل قىلىدىغانلىقى ئۈچۈن، بۇ ۋاقىتقىچە ئۇ شال تېرىشتا مەيداندىكى 1- دەرىجىلىك ئەمگەك كۈچى قاتارىدا ئورۇن ئالغان ئىدى. ئۇ شال تېرىش، مايسا ئۆستۈرۈش، مايسا كۆچۈرۈش، ئوت ئوتاش ۋە ئەڭ ئاخىرى شال ئورۇشقىچە ھەممە ئىشنى باشتىن - ئاخىر قىلىپ چىقتى. شۇ يىلى ئەڭ ئاخىرى 10- ئايلارغا ئاز قالغىچە سۇ ئىچىدە ئىشلىدى. شال ئورۇۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرسىدە، ئۇ ئۇيغۇرلارنىڭ ئاي شەكلىدىكى ئورغىقىنى تېز سۈرئەتتە بىلەۋېتىپ، ئۇنى سولدىن ئوڭغا بىلىگەندە، ئوغاقنىڭ ئۇچى بىلەيدىن سىيرىلىپ چىقىپ كېتىپ، ئارقىغا ياندۇرۇپ بىلەش ھەرىكىتىنى قىلغاندا ئوغاق بىلەي تۇتقان قولنىڭ ئاستىغا چۈشۈپ قېلىپ، ئەركىن سىدىقنىڭ بېلىكىنىڭ 3 سانتىمېتىر ئۇزۇنلۇقتىكى يېرىنى ئاچىماق شەكلىدە كېسىپ، بېلىكىنىڭ سۆڭىكىنى كۆرسىتىپ قويىدى. ئەركىن سىدىق بۇ ئىشتىن كېيىن بىلىكىنى تېڭىپ ساقايتتى. لېكىن، ئوغاق كەسكەن جاي سول قولىنىڭ سائەت تاقايدىغان يېرىدىن سەللا ئۈستۈن بولۇپ، ئۇ يەر بىر ئاچىماق شەكلدە چوڭ تارتۇق بولۇپ قالدى. بۇ تارتۇق ئەركىن سىدىقنىڭ بىلىكىدە ھازىرمۇ بار بولۇپ، ئۇ ھەر قېتىم بىلىكىدىكى سائەتكە قارىغاندا، بۇ تارتۇق ئۇنىڭغا ئۇ ئەينى ۋاقىتتا يېزىدا قايتا تەربىيە ئېلىش جەريانىدا بېشىدىن كەچۈرگەن يۇقۇرىقىدەك جاپالىق تۇرمۇشنى ئەسلىتىپ تۇرىدۇ. ئامېرىكىدىكى يۇقىرى تېخنىكىلىق شىركەتلەردە ۋە ھازىرقى JPL دا ئىشلەۋاتقان ۋاقىتلاردا ئەركىن سىدىقنىڭ بەزى خىزمەتداشلىرى ئۇنىڭدىن بېلىكى نىمىشقا تارتۇق بولۇپ قالغانلىقىنى سورىدى. بۇ تارتۇق سۆزلەيدىغان تارىخي ھېكايە ئىنتايىن ئۇزۇن ۋە ئېچىنىشلىق بولغاچقا، ئەركىن سىدىق ئۇلارنى سۆزلەپ ئولتۇرماي، "بىر قېتىم دىققەتسىزلىكىمدىن پىچاق كېسىۋەتكەن" دەپلا قويىدى.

شال تېرىشتىن باشقا، ئەركىن سىدىق بۇ مەيداندا ھەر خىل سەي - كۆكتاتلارنى تېرىشقا، ھەمدە ئۇنى ناھىيە بازىرىغا ئاپىرىپ سېتىشقىمۇ قاتناشتى. 1977- يىلى يازدا، ئۇ تېخى بىر ئاي يېزىسىنىڭ 30 دەك ئات، كالا ۋە قويلىرىنى ھەيدەپ، ئۆزىدىن باشقا ھېچ قانداق ئادەمنىڭ قارىسى كۆرۈنمەيدىغان بىر جاڭگالدا پادا باقتى. بۇ ئۇلاغ توپىنىڭ ئىچىدە بىر جۈگى كىچىك، ئەمما ئىنتايىن

ئىتنىڭ يۈگرەيدىغان بىر جىگەررەڭ ئات بولۇپ، پادا باققىلى چىققانلارنىڭ ھەممىسى شۇ ئاتنى مىنىۋالاتتى. لېكىن ئاتقا ئارتىدىغان توقۇم يوق بولۇپ، ھەممەيلەن ئۇنى يايداق پېتىلا مىنەتتى. ئەركىن سىدىق بۇ ئاتنى مىنىشكە باشلىغان بىرىنچى ھەپتىسى ئۇنىڭ سۆڭگەكچىنى ئاتنىڭ دۈمبىسى غاجىلاپ يېغىر قىلىپ قويدى. بۇنداق يېغىر ئىنتايىن ئاغرىيدىغان بولۇپ، ئۇنىڭ دەردىدە ئەركىن سىدىق بىر قانچە ھەپتە تۈز ئولتۇرالماي، بىر يەردە ئولتۇرسا سۆڭگەكچىنىڭ يېرىمىنى قويۇپ، قىيپاش ئولتۇرۇپ يۈردى. ئۇ چاغدا بىرەر رادىئو ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش ئىنسانغا ئازراق ھەمرا بولۇپ بېرىدىغان ھېچ نېمە يوق ئىدى. ۋاقىتنى بىر ئاز ئەھمىيەتلىك ۋە تېزراق ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق پادا بېقىش جەريانىدا ماۋ زېدۇڭنىڭ ئەسەرلىرىدىن يېڭىدىن نەشر قىلىنغان 4- تومنى ۋە لۇ شۈننىڭ فىلىيەتونلىرىنى ئوقۇدى. بەزىدە خەنزۇ تىلى ئۆگەندى. ئۇ چاغدا ئەركىن سىدىقتا بىرەر خەنزۇ تىلى دەرسلىكى ياكى خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە لۇغەت بولمىغاچقا، ئۇ بىر كىتابنىڭ ئۇيغۇرچىسى بىلەن خەنزۇچىسىنى تەڭلا كۆتۈرۈۋېلىپ، ئۇلارنى بىر - بىرىگە سېلىشتۇرۇپ يۈرۈپ تىل ئۆگەندى. بۇنداق تىل ئۆگىنىشنى پادا بېقىشتىن باشقا ۋاقىتلاردىمۇ، ئۆز ئىمكانىيىتى يار بەرگەن ھەممە ۋاقىتلاردىن تولۇق پايدىلىنىپ، ئىزچىل تۈردە ئېلىپ باردى.

ئەركىن سىدىق يېزىدىكى ۋاقىتىدىمۇ ئۇيغۇر ئىتتىپاق ياچېيكىسىنىڭ سېكرېتارى، مەيدان ئىتتىپاق باش ياچېيكىسىنىڭ مۇئاۋىن سېكرېتارى، مەيدان باشقۇرۇش كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، مەيدان خەۋەرلىشىش گۇرۇپپىسىنىڭ گۇرۇپپا باشلىقى، مەيدان تەشۋىقات ئەترىتىنىڭ باشلىقى قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆتىدى. ئۇ 10 دەك ئۇيغۇر زىيالىيلارنى يىغىپ، بىر سەنئەت ئەترىتى تەشكىللىدى. ئۇنىڭدا ئۆزى شېئىر يېزىپ، يازغان شېئىرلارنى ئەينى ۋاقىتتا ئۇيغۇر جەمئىيىتىدە مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان مۇزىكا ئاھاڭىغا سېلىپ ناخشا قىلدى. ھەمدە بەزىدە دۇتار، بەزىدە راۋاپ، ۋە بەزىدە داپ چېلىپ، سەنئەت ئويۇنلىرى تەييارلىدى. شۇ ۋاقىتتا ئۇيغۇرلاردا ھازىرمۇ ياخشى كۆرۈلۈپ ئېيتىلىدىغان "سېنى ئەسلەيمەن" دېگەن ناخشا ئاھاڭىغا ئەينى زاماندىكى ۋەزىيەتكە ماسلاشقان، داڭلىق ئۇيغۇر شائىرلىرىدىن بىرى يازغان بىر شېئىر تېكىستىنى كىرگۈزۈپ، سەنئەت ئەترىتىنىڭ ھەممە ئەزالىرى ئوپچە ئوقۇيدىغان بىر كوللېكتىپ ناخشىسى قىلىپ چىقتى (ئۇ چاغدا مۇھەببەت خاراكتېرىگە ياتىدىغان

ھەممە ناخشلار "سېرىق ناخشا" تۈرىگە ئايرىلىپ، ئۇلارنى ئېيتىش قەتئىي مەنئى قىلىنغان ئىدى). بۇ سەنئەت ئەترىتى كوناشەھەر ناھىيىلىك كىنو كۇلۇبىدا شەھەر ئاھالىسى ئۈچۈن بىر قېتىم ئويۇن قويۇپ بەردى. ئۇ چاغدا يېزىغا قايتا تەربىيىگە بارغان زىيالىيلارنىڭ ئالدىدىكى بىردىن-بىر چىقىش يولى ئىككى يىل ياخشى ئىشلەپ، مەيداننىڭ باھالىشىدا لاياقەتلىك بولغاندىن كېيىن، نان تېپىپ يېگىلى بولغىدەك خىزمەتتىن بىرنى تېپىش ئىدى. شۇڭا ئەركىن سىدىق ئۆزىنىلا ھەر جەھەتتىن قاتتىق تىرىشىپ ياخشى ئىشلەپلا قالماي، باشقا ئۇيغۇر زىيالىلارغىمۇ ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلۈپ، ئۇلارنى ئۆزلىرىگە پايدىلىق يولغا يېتەكلەپ تۇردى. ئەركىن سىدىق بۇرۇنقى ئەھۋاللىرى ئانچە ياخشى بولمىغان بەزى زىيالىيلار بىلەن يېقىن دوست بولۇپ، ئۇلار بىلەن بىرگە مەيدانىغا پايدىلىق بولغان ھەر خىل ياخشى ئىشلارنى قىلدى. ئۇ يەردىكى زىيالىيلار ئۈچۈن بۇنىڭدىن باشقا چىقىش يولى يوق ئىدى.

1977- يىلىنىڭ ئاخىرلىرى دېڭ شياۋپىڭ باشچىلىقىدىكى جۇڭگو رەھبەرلىرى ئالىي مەكتەپكە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش تۈزۈمىنى ئىسلاھ قىلىپ، ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنى بىر تۇتاش ئېلىنغان ئىمتىھان نەتىجىسىگە قاراپ تاللاش سىياسىتىنى يولغا قويدى. بۇ ئىش ئەركىن سىدىقنى ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش مىڭلىغان، 10 مىڭلىغان ياشلارنى چەكسىز خوشال قىلدى. ئۇلارغا بىر خىل ئۈمىد ئېلىپ كەلدى. شۇ يىلى كۈزدىن باشلاپ، ھەر يەر ھەر يەرلەردە قايتا تەربىيە ئېلىۋاتقان زىيالىيلار ئارىسىدا ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلىش دولقۇنى قوزغالدى. ئوتتۇرا مەكتەپلەرنىڭ ھەممىسى ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلىش ئۈچۈن مەخسۇس دەرس تەكرارلاش مەشغۇلاتلىرىنى ئېلىپ باردى. ئەركىن سىدىق كوناشەھەر ناھىيە تەۋەسىدە بولغاچقا، مەيدان رەھبەرلىكى ئۇنىڭ ئاقسۇغا قايتىپ، ئۆزىنىڭ بۇرۇنقى مەكتىپىدىكى دەرس تەكرارلاش كۇرسلىرىغا قاتنىششىغا يول قويمىدى. شۇڭا ئۇ ئۆز يېزىسىدىكى قالغان زىيالىلارغا ئوخشاش، چۈشتىن بۇرۇن ئىشلەپ، چۈشتىن كېيىن ناھىيە بازىرىدىكى 1- ئوتتۇرا مەكتەپكە بېرىپ، دەرس تەكرارلاش كۇرسىغا قاتناشتى. ئاخشىمى ئۆز ياتىقىدا، ئۆزى ياسىۋالغان بىر غېرىچ ئېگىزلىكتىكى جىن چىراغنىڭ يورۇقىدا ئۆزى دەرس تەكرارلىدى. چىراغقا ناھايىتى يېقىن كەلمىسە كىتابتىكى خەتنى كۆرگىلى بولمايتتى. ئەتىسى ئورنىدىن تۇرغاندا ئادەم بۇرنىنى سىلىسا، قولىغا قاپ - قارا چىراق ئىسى چىقاتتى. شۇ يىلقى تۇنجى قېتىملىق ئالىي مەكتەپ

ئىمتىھانى كوناشەھەر ناھىيىسىدە 12- ئاينىڭ 10- كۈنىدىن 12- كۈنىگىچە جەمى 3 كۈن داۋام قىلدى. ئەركىن سىدىق بۇ ئىمتىھانلارنى كوناشەھەر ناھىيىسىدە بېرىپ، ئىمتىھان ئاخىرلاشقاندىن كېيىن يەنە ئۆزىنىڭ ئەمگىكىنى داۋاملاشتۇردى. ئارىلىقتىن بىر نەچچە ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق تۇرغان يېزىغا "ئاقسۇدىن بىر بالا بۇ قېتىمقى ئىمتىھاندا پەۋقۇلئاددە يۇقىرى نومۇر ئاپتۇ" دېگەن خەۋەر كەلدى. بىر قانچە كۈندىن كېيىن "بۇ پەۋقۇلئاددە يۇقىرى نومۇر ئالغان بالا كوناشەھەردە ئىكەن" دېگەن خەۋەر كەلدى. ئارىلىقتا يەنە بىر قانچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، ھەممە يەرگە "بۇ بالا كوناشەھەر شال ئۇرۇقچىلىق مەيدانىدا ئىكەن"، "بۇ بالا ئەركىن سىدىق ئىكەن" دېگەن خەۋەرلەرمۇ تارقالدى. ئەركىن سىدىق بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغاندا، ھەم خۇشاللىنىپ، ھەم ھاياجانلىنىپ، كۆزلىرىدىن تارام - تارام ياش ئېقىپ كەتتى. ھەمدە ئىچىدە: "ئاھ خۇدا. ساڭا مىڭلارچە رەھمەت!" دېدى. ئەركىن سىدىق باشلانغۇچتا ئوقۇۋاتقان ۋاقتىدىلا ئۆزى ئۈچۈن "بۇ دۇنيادا قانچىلىك ئوقۇش بولسا، ئۇنىڭ ھەممىسىنى ئوقۇيمەن" دېگەن بىر غايىنى تىكلىگەن ئىدى. لېكىن، ئوتتۇرا مەكتەپكە چىققاندىن كېيىن، بولۇپمۇ يېزىغا قايتا تەربىيىگە چۈشكەندىن كېيىن، بۇ غايە پۈتۈنلەي ئۈچۈپ كەتكەن ئىدى. بۇ قېتىم كەلگەن خۇش خەۋەر ئۇنىڭ ئۈمىدىگە قايتىدىن جان كىرگۈزدى. كېيىن شۇ قېتىم ئەركىن سىدىقنىڭ ئىمتىھان نەتىجىسى پۈتۈن ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى بويىچە 2- ئورۇنغا ئېرىشكەنلىكى ئېنىق بولدى.

ئۇنىڭدىن كېيىن جەمئىيەتتە ئەركىن سىدىقنى قوبۇل قىلغان مەكتەپ توغرىسىدا ھەر خىل گەپلەر تارقىلىشقا باشلىدى. دەسلەپتە شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى، كېيىنچىراق بېيجىڭ ئۇنىۋېرسىتېتى، ئۇنىڭدىن كېيىن چىڭ خۇا ئۇنىۋېرسىتېتى، ئەڭ ئاخىرىدا چەت ئەلنىڭ گېپى چىقتى. لېكىن، ئەركىن سىدىق ئۇرۇمچىدىن باشقا ئورۇنلارنىڭ گېپىگە زادىلا ئىشەنمىدى. سەۋەبى ئەينى ۋاقىتتا ئۇ خەنزۇچىدىمۇ تېخى چالا ساۋاتلىق بولۇپ، چەت ئەل تىلىنى قىلچىمۇ بىلمەيتتى. مەكتەپتىن تېخى چاقىرىق كېلىپ بولالمىغان بىر پەيتتە، كوناشەھەر ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئەركىن سىدىققا ئايلىق مائاشى 26 سوملۇق بىر تەرجىمانلىق خىزمىتى بېرىلگەنلىكى توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش قىلدى. بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسى ئۇنى ئالى مەكتەپكە ئەۋەتىش - ئەۋەتمەسلىك توغرىسىدا سەل

ئىككىلىنىپ قالدى. سەۋەبى ئۇلارنىڭ ئائىلىسى بۇ ۋاقىتقىچە ئىقتىساد قىيىنچىلىقىنى ئىنتايىن كۆپ تارتىپ كەتكەن ئىدى. شۇ سەۋەپتىن، گەرچە ئەركىن سىدىقنىڭ ئاكىسىمۇ ئەينى ۋاقىتتا ئوتتۇرا مەكتەپتە ناھايىتى ياخشى ئوقۇغان بولسىمۇ، ئۇنى ئائىلىسىدىكىلەر شۇ يىلقى ئالى مەكتەپ ئىمتىھانىغا قاتناشتۇرمىغان ئىدى. بۇ پۇرسەتتىن ۋاز كېچىش ئەركىن سىدىق ئۈچۈن بىر تەسەۋۋۇر قىلالىغۇسىز چوڭ زەربە ئىدى. شۇڭا ئۇ ئالى مەكتەپكە بېرىشتا قىلچىمۇ تەۋرەنمەي، ئىنتايىن چىڭ تۇردى. ئەگەر ئائىلىسىنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالى يار بەرمىسە، ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرگە تايانمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسىنىڭ دوستلىرىمۇ بۇ خەۋەرنى بىلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ دادىسىنى ئەيىبلەپ، ئەركىن سىدىقنى قەتئىي ئوقۇتمىسا بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسى تەسلىكتە ماقۇل بولدى. ئەڭ ئاخىرىدا، ئەركىن سىدىققا ئۆزى ئارزۇ قىلغان شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى فىزىكا فاكۇلتېتى رادىئو ئېلېكترونىكىسى كەسپىدىن ئوقۇش چاقىرىقى كەلدى. شۇ يىلى ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ تولۇق ئوتتۇرا سىنىپىنى ئەركىن سىدىق بىلەن ئوخشاش ۋاقىتتا پۈتتۈرگەن 3 سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرى ئىچىدە، پەقەت 3 ئوقۇغۇچىلا ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتۈپ، ئالىي مەكتەپ ئوقۇشىغا بارالىدى. ئۇلار يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى سىنىپىدىن ئەركىن سىدىق، دوختۇرلۇق سىنىپىدىن رەيھان ئىمىن ۋە يېزا ئىگىلىكى سىنىپىدىن گۈلزەپەر بولۇپ، رەيھان شىنجاڭ مېدىتسىنا ئۇنىۋېرسىتېتىگە، گۈلزەپەر بولسا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تارىخ كەسپىگە قوبۇل قىلىندى.

ئوقۇش چاقىرىقىنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق ئۆزى چېنىققان يېزىدىكى يوتقان - كۆرپىلىرىنى يىغىپ باغلاپ، ھېلىقى ئۇيغۇر ئىشچى ئائىلىسى ۋە يېزىدا شۇ چاغدا تېخىچە تۇرىۋاتقان باشقا ئۇيغۇر زىيالىيلار بىلەن خوشلىشىپ، چېنىققىلى بىر يېرىم يىل بولغان بۇ جايدىن ۋېلىسىپىت بىلەن ئايرىلدى. ئۇنىڭ ئۈچۈن بىرەر ئۇزىتىش پائالىيىتىمۇ بولمىدى. مەيدان رەھبەرلىرى خوشمۇ دەپ قويمىدى. ئۇ جىمجىت مەيداندىن ئۆزى يالغۇز سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ، ئاستا ئاقسۇغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى. گەرچە ئەركىن سىدىق بۇ يېزىدا ئۆزىنىڭ ئەڭ جاپالىق ۋاقىتلىرىنىڭ بىر قىسمىنى ئۆتكۈزگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭغا يەنىلا خېلى چوڭقۇر مېھرى سىڭىپ قالغان ئىدى. شۇڭا ئۇ ئۈرۈمچىدىن ئاقسۇغا

1978- يىلى يازدا تەتىل قىلىپ قايتىپ كەلگەندە، ۋېلىسىپىت بىلەن ئۆزى چېنىققان بۇ يېزىغا بىر قېتىم باردى. بۇرۇن ئۆزى ئىشلىگەن يەرلەرنىڭ ھەممىسىگە بېرىپ، ئۇ يەرلەرنى بىر قېتىم كۆزدىن كەچۈردى. بىرەر تونۇش ئۇچراپ قالارمىكىن، دەپ بەك ئۇمۇنغان بولسىمۇ، ھېچ كىمنى ئۇچرىتالمىدى. ئۇ جاي بۇرۇنقىغا قارىغاندا جىق جىمجىت كۆرۈنەتتى. شۇنداق قىلىپ ئۇ بۇ يەردىن ئاستا قايتىپ كەتتى.

ئەركىن سىدىق ئۆزى قايتا تەربىيىنى ئاخىرلاشتۇرغىچە بولغان ئارىلىقتا ئۆگەنگەن دېھقانچىلىق تېخنىكىسىنى ھازىرغىچە ئىشلىتىپ كەلمەكتە. ئۇ شىمالىي كالىفورنىيەدە 1997- يىلى ئۆزىنىڭ تۇنجى ئۆيىنى سېتىۋالغاندىن كېيىن، ئۆيىنىڭ ئارقا ھويلىسىغا ھەر خىل دەرەخلەرنى تىكىپ، سەي - كۆكتات تېرىپ، بۇنى ئۆزىنىڭ كۆڭۈل ئاچىدىغان ئىشلىرىنىڭ بىر قىسمى قىلىۋالغان ئىدى. ئۇ 2004- يىلى JPL غا خىزمەتكە كىرىپ، ئائىلىسىنى جەنۇبىي كالىفورنىيەدىكى يېڭىدىن سېتىۋالغان ئۆيىگە كۆچۈرۈپ كەلگەندىن كېيىن، بۇ ئۆيىنىڭ ئارقا ھويلىسىنىڭ يەر قۇرۇلۇشىنى پۈتۈنلەي ئۆزى لايىھەلەپ چىقتى. بۇ ھويلىغا 4 تۈپ ئانار، 3 تۈپ ئۈزۈم، بىر تۈپ "لېمون"، بىر تۈپ "ئاپلىسىن"، ۋە بىر تۈپ گىلاس دەرىخى تىكتى. ئەتىرگۈل، قوغۇنگۈل ۋە ھەشقىپىچەك گۈللىرىنى تىكتى. ھويلىنىڭ بىر بۇلۇڭىغا ئازراق ئۈجمىمۇ ئۆستۈردى. 2005- يىلى ئۇ ھويلىسىدا قوغۇن بىلەن تاۋۇز ئۆستۈرۈپ باقتى. بۇ يىل ھويلىسىغا پەمىدۇر ۋە ئاچچىق مۇچ (لازا) تېرىپ، بۇ 2 خىل سەي - كۆكتاتتا پۈتۈن ياز ئۆز - ئۆزىنى تەمىنلىدى. ئەركىن سىدىق ئۇچۇن ھويلىدا ئاشۇنداق بىر قىسىم نەرسىلەرنى ئۆستۈرۈش ھازىرمۇ ئۇنىڭ ئىشتىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ھۇزۇرلىنىدىغان روھىي تۇرمۇشىنىڭ بىر قىسمى بولماقتا.

ئەركىن سىدىق يېزىدا قايتا تەربىيە ئېلىۋاتقان مەزگىلىدىكى كوناشەھەردە بىرگە ئۆتكەن بىر قانچە زىيالىي ياش سەپداشلىرى بىلەن دوستلىرى.

ئەركىن سىدىق بىلەن ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپ تولۇق ئوتتۇرا سىنىپىنى 1976- يىلى بىرگە پۈتتۈرۈپ، 1978- يىلى 2- ئايدىكى تۇنجى قېتىملىق ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتۈپ، ئالىي مەكتەپكە ئوقۇشقا بارغان 3 ساۋاقداشلار. ئوڭ تەرەپتىكىسى گۈلزەپەر بولۇپ، ئۇ هازىر شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى تارىخ فاكۇلتېتىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى. سول تەرەپتىكىسى رەيھان بولۇپ، ئۇ هازىر ئۈرۈمچىدىكى بىر ھەربىي دوختۇرخانىنىڭ زەھەرلىك چېكىملىككە ئۆگىنىپ قالغانلارنى داۋالاپ ئۆزگەرتىش ئورنىدا دوختۇر بولۇپ ئىشلەيدۇ. بۇ سۈرەت 2006- يىلى 9- ئايدا تارتىلغان.

ئەركىن سىدىقنىڭ جەنۇبىي كالىفورنىيەگە جايلاشقان هازىرقى ئۆيىنىڭ ئارقا ھويلىسىنىڭ بىر كۆرۈنىشى. ھويلىدىكى چوڭ تەشتەك، تاش سۇپا، يول ۋە ئوتلۇقلارنى ئەركىن سىدىق ئۆزى لايىھىلەپ، ئادەم يالاپ ياساتقان. بۇ سۈرەت 2005- يىلى يازدا تارتىلغان بولۇپ، ھويلىدىكى گۈل - دەرەخلەرنى ئەركىن سىدىق شۇ يىلى (2005-يىلى) ئەتىيازدا تىككەن. سۈرەتنىڭ سول تەرىپىدىكىسى پەمدۇر كوچەتلىرىدۇر.

ئۆيىنىڭ ئارقا ھويلىسىدىكى بىر تۇپ ئانار. بۇ ئانارنى ئەركىن سىدىق 2005-يىلى ئەتىيازدا تىككەن بولۇپ، بۇ سۈرەت 2006-يىلى يازدا تارتىلغان.

6. ئالىي مەكتەپ

1978- يىلى 3- ئاينىڭ 6- كۈنى، ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۈنىۋېرسىتېتىدا بىر يىللىق خەنزۇ تىلى ئوقۇشىنى باشلىدى. گەرچە ئۇلار ئوقۇش باشلىغان يىل 1978- يىلى بولسىمۇ، ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش خىزمىتى 1977-يىلى باشلانغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىق بىلەن ئوخشاش ۋاقىتتا ئالىي مەكتەپكە كىرگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى پۈتۈن جۇڭگو بويىچە "77- يىللىق ئوقۇغۇچىلار" دەپ ئاتالدى. ئۇنىڭ بۆرۈنقى ئوقۇغۇچىلار خىزمىتى جەھەتتە قىلغان ئىشلىرىغا قاراپ، فىزىكا فاكۇلتېتى ئوقۇغۇچىلار خىزمىتىنىڭ مەسئۇلى ياقۇپ مۇئەللىمنىڭ تاللىشى ۋە كۆرسىتىشى بىلەن، فاكۇلتېتتىن ئۇنى سىنىپ ئىتتىپاق ياچېيكىسىنىڭ سېكرېتارى ۋە فاكۇلتېت ئىتتىپاق باش ياچېيكىسىنىڭ مۇئاۋىن سېكرېتارى قىلىپ تەيىنلىدى. سىنىپتىكى ئايرىم ئۇرۇمچىلىك ئوقۇغۇچىلار دەسلەپتە بۇ يېزىلىق تۇسىنى ئالغان ئەركىن سىدىقنى ئانچە كۆزگە ئىلىپ كەتمىدى. لېكىن ئارىلىقتىن بىر قانچە ھەپتە ئۆتمەيلا، ئەركىن سىدىق ئۆز سىنىپىدا مەيلى ئۆگىنىشتە بولسۇن ياكى خىزمەتتە بولسۇن كۆزگە كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ كىچىك پېئىل، ئادەملەر بىلەن چىقىشقاق، باشقىلارغا ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىدىغان، باشقىلارغا ياردەم قىلىشنى خۇشاللىق دەپ بىلىدىغان، خىزمەتنى ئىنچىكە ۋە ئىنتايىن رەتلىك ئىشلەيدىغان مىجەزى، ھەمدە يۇكسەك دەرىجىدىكى تەشكىللەش، ھەر بىر ئىشنى يۇقىرى ئۆلچەم ۋە يۇقىرى ئۈنۈم بىلەن قىلىش ئىقتىدارى بارا - بارا باشقىلارنى قايىل قىلىشقا باشلىدى. 1978- يىلى كۈزدە، شىنجاڭ ئۈنىۋېرسىتېتى مەملىكەتلىك 10- نۆۋەتلىك ئىتتىپاق قۇرۇلتىيىغا بىر ۋەكىل تاللايدىغان بولدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئالدى بىلەن ھەر بىر فاكۇلتېت بىردىن كاندىدات تاللاپ چىقتى. ئاندىن ھەممە فاكۇلتېتتىكى ئوقۇغۇچىلار خىزمىتىنىڭ مەسئۇللىرى بىر يەرگە جەم بولۇپ، ھېلىقى كاندىداتلار ئىچىدىن پەقەت بىرلا ۋەكىلنى تاللايدىغاندا، ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپ مۇدىرى شەرىپ مۇئەللىم بىلەن يۇقۇرىقى ياقۇپ مۇئەللىمنىڭ زور تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى بىلەن، ئەخلاق، ئۆگىنىش ۋە ئوقۇغۇچىلار خىزمىتى قاتارلىق ھەممە جەھەتلەردە ئەركىن سىدىق ئەڭ يۇقىرى باھاغا ئېرىشىپ، مەكتەپ ۋەكىللىكىگە تاللاندى. ھەمدە 1978- يىلى 10- ئاينىڭ 16- كۈنىدىن 26- كۈنىگىچە بېيجىڭدا ئۆتكۈزۈلگەن مەملىكەتلىك

10- نۆۋەتلىك ئىتتىپاق قۇرۇلتىيىغا قاتناشتى.

1978- يىلىنىڭ ئاخىرى تەييارلىق باسقۇچىدىكى خەنزۇچە ئۆگىنىش ئاخىرلىشاي دەپ قالغاندا، ئەركىن سىدىق سىنىپىدىكى ساۋاقداشلىرى ئەھمەت نىياز بىلەن بىرلىكتە ئۆزلۈكىدىن ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشنى باشلاشنى قارار قىلدى. ئۇ چاغدا ئۇيغۇر مەكتەپتە ئوقۇغان ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا چەت ئەل تىلى ئۆگىنىش دېگەن ئۇقۇم يوق بولغاچقا، بۇ ئىشنى ئاڭلىغانلارنىڭ ئىچىدە دەسلەپتە ئەركىن سىدىق بىلەن ئەھمەت نىيازنى زاڭلىق قىلغانلارمۇ بولدى. لېكىن ئۇلار باشقىلارنىڭ گېپىگە پىسەنت قىلماي، شۇ چاغدا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ چەتئەل تىلى فاكۇلتېتىدا ئىنگلىز تىلى ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ ئىشلەۋاتقان ھەكىمە ئاپپايىدىن ئىشنى نەدىن ۋە قانداق باشلاش توغرىسىدا مەسلىھەت سوراپ، ھەمدە ئۇنىڭدىن بەزى كىتابلارنى ئارىيەت ئېلىپ، ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشنى باشلىۋەتتى. ھەكىمە ئاپپايىمۇ ئاقسۇلۇق بولغاچقا، ئەركىن سىدىق ئائىلىي مەكتەپكە كېلىپ ئۆزۈن ئۆتمەيلا ئۇلار بىر - بىرى بىلەن تونۇشقان بولۇپ، ئەركىن سىدىق بىلەن ئەھمەت نىياز ئۇ ئاپپايىنىڭ ئۆيىگە پات - پات كىرىپ تۇراتتى. كەسپىي دەرس ئۆتۈلۈشكە باشلىغان دەسلەپكى مەزگىلدە ئۇ ئوقۇش ئەركىن سىدىققا ھېچ قانداق ئېغىر كەلمىگەنلىكى، ھەمدە ئۇ چاغدا باشقا قوشۇمچە ئىشلىرىمۇ بەك كۆپ بولمىغانلىقى ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشكە خېلى كۆپ ۋاقىت ئاجراتتى. تىل ئۆگىنىشنى 77- يىللىق تەبىئىي پەن خەنزۇ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ دەرسلىك كىتابىدىن باشلىغان بولۇپ، ئۇلار 2 ھەپتىدە ئوقۇغان دەرسنى ئەركىن سىدىق ئۆزى ئۆگىنىپ بىر ھەپتىدە تۈگىتىپ ماڭدى. 1979- يىلى يازلىق تەتىلدىن پايدىلىنىپ قاتتىق تىرىشىپ قىلىش بىلەن، ئەركىن سىدىق شۇ ۋاقىتتىكى 77- يىللىق خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ سەۋىيىسىگە پۈتۈنلەي يېتىشىۋالدى. يەنى، خەنزۇ ئوقۇغۇچىلار 3 مەۋسۇم دەرسلىك قىلىپ ئوقۇپ تۈگەتكەن دەرسنى ئەركىن سىدىق بىر مەۋسۇم ۋە بىر يازلىق تەتىلدە ئۆزى ئۆگىنىپ تۈگىتىپ، ئۆزى بىلەن ئوخشاش يىللىقتىكى خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارغا يېتىشىۋالدى.

بۇ ۋاقىتقىچە ئەركىن سىدىقنىڭ ئىش - ئىزلىرى پۈتۈن مەكتەپ بويىچە تەشۋىق قىلىنىشقا باشلانغان بولۇپ، ئۇنىڭ تۆرتكىسى بىلەن ئۇيغۇر مەكتەپتە ئوقۇغان ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا چەت ئەل تىلى ئۆگىنىش دولقۇنى قوزغىلىشقا باشلىدى. شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى بىر قانچە تەبىئىي پەن فاكۇلتېتلىرى

چەت ئەل تىلى ئۆگىنىش قىزغىنلىقى بار ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارغا رۇس تىلى كۇرسلىرىنى ئېچىپ بەردى. كۇرس يېڭى باشلانغاندا تىل ئۆگەنمەكچى بولغانلار ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، سىنىپقا پېتىشماي، ئۇستەللەر ئارىسىدىكى بوش ئورۇنلار ۋە دوسكىنىڭ ئەتراپىدىكى بوش ئورۇنلارنىڭ ھەممىسى دەرس ئاڭلىماقچى بولغانلار بىلەن توشۇپ كەتتى. ئارىلىقتىن بىرەر ئايچە ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن، فىزىكا فاكۇلتېتىدا ئېچىلغان سىنىپتا يەردە ئولتۇرۇپ دەرس ئاڭلايدىغانلار ئاساسەن قالمىدى. يەنە بىرەر ئايدەك ۋاقىتتىن كېيىن ئۇ سىنىپتا دەرس ئېلىۋاتقانلار سىنىپنىڭ يېرىمىنىمۇ توشقۇزالمايدىغان بولۇپ قالدى. شۇنداق، بىر چەت ئەل تىلىنى ئۆگىنىش سۆزلىمەككە ئىنتايىن ئاسان بولۇپ، ئادەمنىڭ ئېغىزىدىن ئىنتايىن ئاسانلا چىقىدۇ. لېكىن ئۇنى ئەمەلىيەتتە ئىشقا ئاشۇرۇش بىر ئىنتايىن قىيىن ئىش.

ئەركىن سىدىقنىڭ بىر ئالاھىدىلىكى، تىل ئۆگىنىشتەك ئۇزۇن مۇددەت داۋاملاشتۇرۇشنى ۋە ئارىلىقتا ئۈزۈلدۈرمەي ئىزچىل ئېلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلىدىغان ئىشلاردا، ئۇ ئۆز - ئۆزىگە بىر خىل تۈزۈم تۈزۈپ چىقىپ (بۇنداق تۈزۈم ئىنگلىزچە "discipline" دەپ ئاتىلىدىغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق بۇنىڭغا "تۈزۈم" دىن باشقا ياخشىراق سوز تاپالمىدى)، ئۇ تۈزۈمنى قاتتىق ئىجرا قىلىدۇ. ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشنى باشلاپلا، ئەركىن سىدىق ھەر كۈنى 20 - 25 تىن يېڭى سۆز يادلاشنى ئۆزىگە ۋەزىپە قىلدى. ئۇ ھەر بىر سۆزنى كۈنىگە 3 قېتىمدىن جەمى 5 كۈن يازىدىغان بولۇپ، ئۇنىڭ مۇشۇنداق تىل ئۆگىنىش ئۇسۇلى تۆۋەندىكى تور بېتىدە بار:

http://www.meripet.com/Academy/InglizTili.htm

ئەركىن سىدىق ھەر كۈنلۈك خام سۆز ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاش ئۈچۈن ھەر كۈنى ئەتىگەن سائەت 6:00 (شىنجاڭ ۋاقتى بولۇپ، ئاخىرقى ئىككى خانا مىنۇتنى كۆرسىتىدۇ) دىلا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئەتىگەنلىك تاماقتىن بۇرۇن شۇ كۈنلۈك خام سۆزلەرنى يادلىدى. ئەتىگەنلىك دەرسكە باشقىلاردىن 10 - 15 مىنۇت بالدۇر بېرىپ، دەرس باشلىنىشتىن بۇرۇن خام سۆزلەرنى بىر قېتىم يېزىپ چىقتى. چۈشتىن كېيىنكى دەرس باشلىنىشتىن بۇرۇنمۇ ۋە كەچتە كەچلىك تاماقنى يەپ، ئاخشاملىق دەرس تەكرارلاشنى باشلاشتىن بۇرۇنمۇ شۇنداق قىلدى. بۇنى بىر كۈنى بىرەر قېتىممۇ توختىتىپ قويمىدى. شەنبە - يەكشەنبە كۈنلىرىمۇ توختىتىپ قويمىدى. دەم ئېلىش كۈنلىرى تۇغقانلىرىنىڭ ئۆيىگە مېھمان بولۇپ بارغاندىمۇ،

ئارىلىقتا 5 - 10 مىنۇت ۋاقىت چىقىرىپ، خام سۆزنى يېزىش ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاپ تۇردى.

ئالىي مەكتەپكە 77- يىللىق ئوقۇغۇچىلار كېلىشتىن بۇرۇنقى 10 يىل ئىچىدە مەكتەپكە ئوقۇشقا كەلگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ سەۋىيىسى ئانچە يۇقىرى بولمىغاچقا، نۇرغۇن ئوقۇتقۇچىلارنىڭ بىلىمى بىر ئاز "داتلىشىپ" قالغان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى تۇنجى قېتىم قوبۇل قىلغان رادىئو ئېلېكترونىكىسى كەسپى سىنىپى ئىدى. شۇڭا 77- يىللىق ئوقۇغۇچىلار كەلگەندىن كېيىن، بەزىدە ئوقۇغۇچىلار ئوقۇتقۇچىنى ئالدىرىتىپ قويىدىغان ئىشلارمۇ بولۇپ تۇردى. بەزى ئوقۇتقۇچىلار دەرس قىلىپ سۆزلەۋاتقان ماتېرىيالنى ئۆزىمۇ ئوبدان بىلمىگەچكە، دەرسنى "مۇنداق مۇنداق قىلسا، مۇنداق بولىدىكەن" دەپ، ھېكايە سۆزلىگەندەك سۆزلەپ، "مۇنداق بولىدۇ" دەپ كەسكىن ئېيتالمايتتى. ئۇ چاغدا تەبىئىي پەن توغرىسىدا رەسمىي بېسىلىپ چىققان دەرسلىك كىتاب پەقەتلا يوق بولۇپ، ئوقۇتقۇچىلار ئۆزى ئۆتىدىغان دەرس توغرىسىدا لېكسىيە تەييارلاپ، ئۇنى مەكتەپ باسمىخانىسىدا ئاددىيلا بېسىپ چىقىرىپ ئوقۇغۇچىلارغا تارقىتىپ بېرەتتى. بۇنداق لېكسىيە كىتابىنىڭ سۈپىتى ئىنتايىن ناچار، نۇرغۇن يەرلىرى چاپاق بولۇپ، ئوقۇماق خېلى تەس ئىدى. بىر قېتىم ئالىي مەكتەپ ماتېماتىكىسى دەرسىنى ئۆتىدىغان بىر ئوقۇتقۇچى قول بىلەن يېزىپ لېكسىيە تەييارلاپ، ئۇنى مەكتەپ باسمىخانىسىغا بەرگەندە، ئۇ يەردە ئىشلەيدىغانلارنىڭ ئالىي مەكتەپ بىلىمىدىن خەۋىرى بولمىغاچقا، ماتېماتىكىدىكى "چەكسىزلىك" كە ۋەكىللىك قىلىدىغان بەلگىنى "بۇ مۇئەللىم 8 نى ياتقۇزۇپ قويۇپتۇ" دەپ ئويلاپ، ھەممە "چەكسىزلىك" بەلگىسىنى "8" قىلىپ بېسىپ چىقىرىپتۇ. ھەمدە ئۇ ئوقۇتقۇچىغا: "مۇئەللىم، سىز ھەممە 8 نى ياتقۇزۇپ قويۇپتىكەنسىز. مەن ئۇلارنى قوپۇرۇپ قويدۇم"، دەپتۇ. بۇ مۇئەللىم ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىغا كىرىپ، ئوقۇغۇچىلارغا لېكسىيە كىتابىنى تارقىتىدىغان ۋاقىتتا، يۇقۇرىقى ئەھۋالنى ئوقۇغۇچىلارغا سۆزلەپ بېرىپ، قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتكەنىدى. ئەركىن سىدىق ئۆزىگە تەلەپنى تېخىمۇ يۇقىرى قويۇپ، كەسپىي بىلىم جەھەتتە خەنزۇ باللار بىلەن ئوخشاش سەۋىيىدە ئوقۇش، شۇ ئارقىلىق ئۇيغۇرلارنىڭ، جۈملىدىن ئۇيغۇر مەكتەپتە ئوقۇغانلارنىڭ ئاجىز ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلاش مەقسىتىدە، 1979- يىلىنىڭ باشلىرى فىزىكا فاكۇلتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى، ئۆزىنىڭ كەسپىي دەرس ئوقۇتقۇچىسى سۇلتان جانبولاتوۋ مۇئەللىمنىڭ

قېشىغا كىرىپ، ئۆزىنىڭ خەنزۇ ئوقۇغۇچىلار سىنىپىغا يۆتكىلىش ئىلتىماسىنى ئېيتتى. سۇلتان مۇئەللىم ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى: "ئۇكام، مەن سىنىڭ ھازىرغىچە قىلغان ھەممە ئىشلىرىڭدىن ئىنتايىن رازى. مېنىڭچە سەن كەلگۈسىدە خېلى چوڭ ئىشلارنى قىلالايسەن. خەنزۇ سىنىپقا يۆتكەلسەڭمۇ ياخشى ئوقۇپ كېتەلەيدىغانلىقىڭغا پۈتۈنلەي ئىشىنىمەن. لېكىن، سەن ھازىر ئۇيغۇر ۋە باشقا بارلىق ئاز سانلىق مىللەت ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ بىر ۋەكىلى بولۇپ قالدىڭ. ئەگەر خەنزۇ سىنىپقا يۆتكەلسەڭ بۇ سالاھىيەتنى ئاساسەن يوقىتىپ قويىسەن. مېنىڭچە بولسا سەن ئۇيغۇر سىنىپتا ئوقۇۋېرىپ، ئۆز قابىلىيىتىڭنى ئىسپاتلىغىن. شۇنداق قىلساڭ سېنىڭ تۆھپەڭ تېخىمۇ چوڭ بولىدۇ. ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشنى چوقۇم ئاخىرغىچە چىڭ تۇتقىن. ئەگەر ئۆگىنىشنى ھازىرقىدەكلا داۋاملاشتۇرساڭ، كەلگۈسىدە مەكتەپىمىزگە چەتكە چىقىپ ئوقۇيدىغان پۇرسەتتىن پەقەت بىرسىلا كېلىپ قالسا، ئۇنىڭغا مەن سېنى ماڭدۇرىمەن. ئەگەر ئۇنداق ساندىن پەقەت ئىككىسىلا كېلىپ قالسا، ئۇنىڭ بىرسىگە چوقۇم سېنى ماڭدۇرىمەن." بۇ سۆزنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ سىنىپ ئالمىشىش نىيىتىدىن ياندى. كېيىنكى مەۋسۇم سۇلتان مۇئەللىم ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىغا ھەر ھەپتىسى 2 قېتىم، ھەر قېتىم 2 سائەتلىك دەرسكە كىردى. ئەركىن سىدىققا ئۇنىڭ دەرسى ھېچ قانداق قىيىن تۇيۇلمىغاچقا، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭغا پەقەت بىر قېتىملىق دەرسكىلا بېرىپ، يەنە بىر قېتىملىق دەرس ۋاقتىدا فىزىكا فاكۇلتېتىدىكى خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ 77- يىللىق 1- سىنىپىغا كىرىپ، ئۇلارنىڭ ئىنگلىز تىلى دەرسىگە قاتنىششنى تەلەپ قىلدى. سۇلتان مۇئەللىم بۇنىڭغا ماقۇل بولدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكى يەنە بىر مەۋسۇم ئەركىن سىدىق ئۆزىگە دەرس يوق ۋاقىتتا چەت ئەل تىلى فاكۇلتېتى ئىنگلىز تىلى كەسپىنىڭ 79- يىللىق خەنزۇ سىنىپىغا بېرىپ، شۇ سىنىپنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى بىلەن ئىنگلىزچە دەرس ئېلىشنى تەلەپ قىلدى (ئۇ سىنىپتا 2 ئۇيغۇر ۋە بىر قازاق ئوقۇغۇچى بار بولۇپ، ھازىر ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئىككىسى ئامېرىكىدا). سۇلتان مۇئەللىم يول مېڭىپ، بۇنىڭغىمۇ مەكتەپتىن رۇخسەت ئېلىپ بەردى. 1981- يىلىنىڭ ئاخىرى، ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى تەبىئىي پەن 77- يىللىق خەنزۇ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئىنگلىز تىلىنى تاماملاش ئىمتىھانىغا قاتنىشىپ، فىزىكا فاكۇلتېتى 77- يىللىق 1- سىنىپى بويىچە 5- ئورۇنغا ئېرىشتى. بۇ سىنىپ خەنزۇ تىلى سىنىپلىرىنىڭ ئىچىدە مەكتەپ بويىچە ئەڭ ئىلغار سىنىپ بولۇپ، نۇرغۇن قېتىم

"ئىلغار كوللېكتىپ" بولۇپ مۇكاپاتقا ئېرىشكەن ئىدى (ئۇيغۇر تىلى سىنىپلىرىنىڭ ئىچىدە ئەركىن سىدىق ئوقۇغان 77- يىللىق 4- سىنىپ شۇنداق بولغان ئىدى). شۇنداق قىلىپ خەنزۇ ئوقۇغۇچىلار رەسمىي دەرس سۆپىتىدە 3 يىلدا ئوقۇپ تۈگەتكەن دەرسنى، ئۇ ئۆزى قوشۇمچە ئۆگىنىپ 2 يىل ئىچىدە تاماملىدى.

ئومۇمىي ئىنگلىز تىلى دەرسنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق كەسپىي ئىنگلىز تىلى سۆزلىكى ئۆگىنىشنى داۋاملاشتۇردى. ئۇ ئۆز كەسپىگە ئائىت ئىنگلىزچە كىتابتىن بىرنى تېپىپ، ئۇنى ئوقۇپ، ھەر كۈنى ئۇنىڭدىن 25 خام سۆز تەييارلاپ، يۇقىرىدا تەسۋىرلەنگەن ئۇسۇل بويىچە ئۇلارنى يادلاپ ماڭدى. شۇ چاغدا (يەنى 1981- يىلىنىڭ بېشىدا) شىنجاڭ خەنزۇچە رادىئو ئىستانسىسىدا بىر ياپون تىلى لېكسىيىسى بېرىلىۋاتقان بولۇپ، ئۇ ھەپتىسى 2 قېتىم، ھەر قېتىم 30 مىنۇت ئىدى. ئەركىن سىدىق رادىئودىكى شۇ ياپون تىلى لېكسىيىسىنى ئاڭلاشنى باشلىدى. ئۇنىڭ بىرەر ئۈنئالغۇسىمۇ بولمىغاچقا، پەقەت ئۆزى رېمونت قىلىپ ساقايتىۋالغان بىر كىچىك رادىئوغىلا تاينىدى. لېكسىيىنى ئۈزۈلدۈرۈپ قويماسلىق ئۈچۈن، ئۇ ئۆزىنىڭ نەدە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، رادىئونى كۆتۈرۈپ يۈرۈپ، لېكسىيە ۋاقتى بولغاندا، ئۇنى ئەستايىدىل ئاڭلاپ، خاتىرە قالدۇردى. لېكسىيە بىرەر ئولتۇرۇشقا بارغان ۋاقتىغا توغرا كېلىپ قالسا، ئۇ سورۇندىن ئاستا چىقىپ كېتىپ، بىر جىمجىت يەرنى تېپىپ، رادىئونى 30 مىنۇت ئاڭلاپ، ئاندىن سورۇنغا قايتىپ كىردى. لېكسىيە تۇغقانلىرىنىڭ ئۆيىگە بارغان ۋاقىتقا توغرا كېلىپ قالسا، ئادەملەر بار ئۆيدىن ئاستا سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ، 30 مىنۇتلۇق لېكسىيىنى ئاڭلاپ تۈگىتىپ، ئاندىن سورۇنغا قايتىپ كىردى. مۇشۇنداق ئۆگىنىشنى 2 يىل ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇپ، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرۈشتىن بۇرۇن، ياپون تىلىنىڭ ھەممە گىراماتىكىسىنى ئوقۇپ تۈگىتىپ، ئۆزىگە ياپون تىلىدىنمۇ خېلى پۇختا ئاساس سېلىۋالدى.

كەسپىي دەرسلەرنىڭ يۇقىرى قىسمىغا كەلگەندە، ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىدىكىلەر بىۋاستە خەنزۇچە دەرسلىك كىتابلارنى ئىشلەتتى. بۇ كىتابلار مەملىكەتلىك مائارىپ مىنىستىرلىكى بىر تۇتاش ئورۇنلاشتۇرۇپ، نەنجىڭ سانائەت ئۇنىۋېرسىتېتى تۈزۈپ چىققان كىتابلار بولۇپ، ئىچكىرىدىكى ئۆلكىلەردىكى باشقا داڭلىق مەكتەپلەرمۇ ئوخشاش دەرسلىكنى ئىشلەتتى. ئەركىن سىدىق يېڭى

دەرسنىڭ كىتابتىكى مەزمۇننى دەرستىن بۇرۇن بىر قېتىم ئۆزى كۆرۈپ چىقىدىغان بولۇپ، دەرس ئۆتكەندە ئوقۇتقۇچىنىڭ ھەر بىر ئېغىز سۆزىگە قاتتىق دىققەت قىلىپ ئولتۇراتتى. ئەگەر ئوقۇتقۇچى سۆزلىگەن دەرستە بىرەر خاتالىق بولۇپ قالسا، ئۇنى دەرھاللا بايقاپ، ئوقۇتقۇچىغا كۆرستىپ بېرەتتى. ئۇ ھەممە دەرسلەردە ئاشۇنداق قىلىدىغان بولغاچقا، كۆپىنچە ۋاقىتلاردا ئۇ خۇددى مۇئەللىمنىڭ دەرسنى تەستىقلاپ بېرىدىغان بىرسىدەك رول ئوينايتتى. مۇئەللىم ئەركىن سىدىققا قاراپ دەرس سۆزلەپ، ئۇنىڭ چىرايى سەل نورمالسىزلىققا ئۆزگەرسە، بەزى مۇئەللىملەر سۆزلەشتىن توختاپ، "ئەركىن، بىرەر يېرى خاتا بولۇپ قالدىمۇ؟" دەپ سورايتتى. مۇئەللىم سورىغان سوئالغىمۇ ئۇ 1- بولۇپ جاۋاب بېرەتتى. تەبىئىي پەندە دەرس ئۆتۈلۈشتىن بۇرۇن يېڭى مەزمۇننى ئۆزى بىر قېتىم ئوقۇپ چىقىشنىڭ ناھايىتى زور پايدىسى بار. بۇنىڭ سەۋەبى مۇنداق: يېڭى دەرس ئۆتۈلگەندە، ئوقۇغۇچىلار ئىككى تۈرلۈك يېڭى نەرسىگە دۇچ كېلىدۇ: بىرسى يېڭى كەسپىي ئاتالغۇلار. يەنە بىرسى يېڭى كەسپىي مەزمۇنلار. دەرستىن بۇرۇن يېڭى مەزمۇننى ئۆزى بىر قېتىم كۆرۈۋالسا، گەرچە كەسپىي مەزمۇننى تولۇق چۈشىنىۋېلىش كۆپىنچە ۋاقىتلاردا مۇمكىن بولمىسىمۇ، ئادەم يېڭى ئاتالغۇلار بىلەن تونۇشۇۋالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن دەرس ئۆتۈلگەندە زېھنىنى يېڭى مەزمۇنغا تېخىمۇ ئۈنۈملۈك مەركەزلەشتۈرەلەيدۇ. دەرسلىك كىتابنىڭ ئوقۇتقۇچى سۆزلىمەي ئۆتۈپ كەتكەن قىسمىنىمۇ، قانداق مەزمۇن ئۆتۈلمەي قالغانلىقى توغرىسىدا بىر ئاز چۈشەنچىگە ئىگە بولۇۋېلىش ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق ئۆزى بىر قېتىم كۆرۈپ چىقاتتى. مۇشۇنداق ئۇسۇل ۋە روھ بىلەن ئوقۇغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ كەسپىي دەرسلەرنىمۇ ئىنتايىن پۇختا ئۆگىنىپ ماڭدى. مەۋسۇملۇق ئىمتىھانلاردا ئانچە قىينالمايلا تولۇق نومۇر ئالاتتى. ئاشۇ مەزگىلنىڭ بىر يىلى مەۋسۇم ئاخىرىدا، فىزىكا فاكۇلتېتى ھەر بىر سىنىپتىكى ئىمتىھانلاردا ئەڭ يۇقىرى نومۇر ئالغان ئۈچ ئوقۇغۇچىنىڭ ئىسمى بىلەن ئەڭ يۇقىرى نومۇر ئالغان 3 دەرستىكى مەۋسۇملۇق ئىمتىھان نەتىجىسىنى بىر تاختايغا چىقىرىپ قويغان بولۇپ، ئۇنىڭدا پەقەت ئەركىن سىدىقنىڭلا بارلىق دەرستىكى نەتىجىسى 100 نومۇر بولۇپ چىققان ئىدى. ئەركىن سىدىق كەسپىي ئۆگىنىشتىمۇ ئۆزىگە بىر ئۈنۈملۈك ئۇسۇلنى يەكۈنلەپ چىققان بولۇپ، شۇ ئۇسۇلدىن پايدىلىنىپ، ئىزچىل تۈردە ياخشى ئۆگەندى. ئۇنىڭ كەسپىي دەرسلەرنى ئۆگىنىش ئۇسۇلى تۆۋەندىكى تۆت بېتىدە

خۇلاسلانغان:

http://www.meripet.com/Academy/TebbiPen.htm

1979- يىلى 5- ئاينىڭ 3- كۈنىدىن 9- كۈنىگىچە، ئەركىن سىدىق بېيجىڭدا ئېچىلغان مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ 19- نۆۋەتلىك ۋەكىللەر قۇرۇلتىيىغا قاتناشتى. ھەمدە ئۇنىڭدا مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسلىكىگە تەيىنلەندى. ئەمەلىيەتتە بۇ تەشكىلاتنىڭ بىر رەئىسى ۋە 16 مۇئاۋىن رەئىسى بار بولۇپ، قۇرۇلتايدىن بۇرۇن بۇ 17 سان جۇڭگودىكى 30 شەھەر، ئۆلكە ۋە ئاپتونوم رايونلارغا تەقسىم قىلىنغان ئىدى. بۇنىڭ ئىچىدە غەربىي - شىمال رايونىغا (يەنى لەنجۇ بىلەن ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىغا) پەقەت بىر مۇئاۋىن رەئىسلىك سانى بېرىلگەن ئىدى. بۇ سانغا كىرىدىغانلارنىڭ ھەممىسى ئۆزى تۇرۇشلۇق جايدىكى، مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسلىك ياكى مۇئاۋىن رەئىسلىك ئورنى بولۇپ تاللانغان بىر ئالىي مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ رەئىسى بولۇشى كېرەك ئىدى. لېكىن، ئۇ چاغدا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا 77- يىللىق ئوقۇغۇچىلار قوبۇل قىلىنغاندىن كېيىن تېخى ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى قۇرۇلمىغان بولسىمۇ، ئەركىن سىدىقنى ۋەكىل قىلىپ ئەۋەتكەن ئىدى. 1979- يىلى 11- ئايدا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ 3- نۆۋەتلىك ئوقۇغۇچىلار ۋەكىللەر يىغىنى بىلەن 8- نۆۋەتلىك ئىتتىپاق قۇرۇلتىيى ئېچىلىپ، ئەركىن سىدىق مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ رەئىسلىكىگە ۋە مەكتەپ ئىتتىپاق كومىتېتىنىڭ دائىمىي ھەيئەتلىكىگە تەيىنلەندى. 1980- يىلى 8- ئاينىڭ 26- كۈنىدىن 30- كۈنىگىچە ئۈرۈمچىدە ئېچىلغان ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق تۇنجى قېتىملىق ئوقۇغۇچىلار قۇرۇلتىيى بىلەن 3- نۆۋەتلىك ياشلار قۇرۇلتىيىدا، ئەركىن سىدىق ئاپتونوم رايونلۇق ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى ۋە ياشلار بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى بولدى. شۇنداق قىلىپ ئەركىن سىدىقنىڭ ئوقۇغۇچىلار خىزمىتىدىكى ۋەزىپىسى 5 كە كۆپەيدى.

ئۇ ۋاقىت مەدەنىيەت ئىنقىلابى ئەمدىلا ئاخىرلىشىپ، بۇرۇنقى 10 نەچچە يىل داۋاملاشقان قالايمىقانچىلىقنى يېڭىۋاشتىن رەتكە سېلىش باسقۇچىغا توغرا كەلگەن بولغاچقا، نۇرغۇن ئىشلار تېخى بىر رېتىمگە چۈشۈپ بولالمىغان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەكتەپ رەھبەرلىكى تەلەپ قىلغاننى ئوقۇغۇچىلار

ياخشى كۆرمەيدىغان، ئوقۇغۇچىلار ئارزۇ قىلغان ئىشلارنى مەكتەپ رەھبەرلىكى ياقتۇرمايدىغان بىر ئېغىر زىددىيەتمۇ مەۋجۇد بولۇپ، ئىشلارنى ھەر ئىككى تەرەپنى رەنجىتمەي، ھەر ئىككى تەرەپنى رازى قىلغان ھالدا ئېلىپ مېڭىش يۈكى ئەركىن سىدىقنىڭ زىممىسىگە چۈشكەن ئىدى. ئۇنىڭدىن باشقا ئەركىن سىدىق ئۆزىدىن بۇرۇنقى ئۇيغۇر ئوقۇغۇچى كادىرلىرىنىڭ بۇرنىنى باشقىلار يېتىلەپ ماڭىدىغان ئەھۋالدىن قاتتىق نارازى بولۇپ، ئۇيغۇرلارنىڭ ھەممە ئىشتا ئاجىز بولۇپ كۆرۈنىدىغان ۋەزىيەتنى قەتئىي ئۆزگەرتىشكە قاتتىق بەل باغلىدى. شۇڭا ئۇ ئوقۇغۇچىلار خىزمىتىدىمۇ ھېچ كىمنىڭ ئاغزىغا قاراپ تۇرماي، ئەتراپلىق ئىزدىنىپ، قاتتىق تىرىشىپ ئىشلىدى. مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىدىكى ئۇيغۇر كادىرلارغىمۇ ۋە خەنزۇ كادىرلارغىمۇ ھەقىقىي تۈردە ياخشى باشلامچىلىق قىلدى. ئۇنىڭ يېتەكچىلىكىدە، مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى ھەر يىلى يېڭى كەلگەن ئوقۇغۇچىلارغا "يېڭى ئوقۇغۇچىلارنى قارشى ئېلىش" مۇراسىمى ئورۇنلاشتۇردى. ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارغا يىلدا بىر قېتىم "شېئىر دېكلاماتسىيە قىلىش" مۇسابىقىسى ئورۇنلاشتۇردى. بەزى يىللىرى فاكۇلتېتلار ئارا سەنئەت ئويۇنلىرى كۆرىكىمۇ ئۆتكۈزدى. مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى يىغىنلىرىدا ئۇ ئالدىدا ئۇيغۇرچە سۆزلەپ، كەينىدە خەنزۇچە سۆزلەيتتى. شۇڭا ئۇنىڭغا تەرجىمان كەتمەيتتى. خەنزۇ ئوقۇغۇچى كادىرلىرىنىمۇ ھەممە جەھەتتىن قايىل قىلىپ يېتەكلەپ ماڭغاچقا، ئۇلارمۇ ئەركىن سىدىقنى ئىنتايىن ھۆرمەتلەيتتى. شۇنداق قىلىپ ئۇ مەكتەپتە بۇرۇن مەۋجۇد بولغان، 1- قول ئۇيغۇر باشلىقنى باشقىلار يېتىلەپ ماڭىدىغان ئەھۋالغا پۈتۈنلەي خاتىمە بەردى. 3- نۆۋەتلىك مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ مۇددىتى توشۇپ، ئۇيۇشمىنىڭ 2 يىللىق خىزمىتىدىن دوكلات يازىدىغاندا، ئەركىن سىدىق ئۇ ئىشنى ياك فامىللىك، ھەربىيلىكتە نەچچە يىل كادىر بولۇپ ئىشلىگەن، تارىخ فاكۇلتېتىنىڭ 77- يىللىق خەنزۇ ئوقۇغۇچىسى، مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ 1- مۇئاۋىن رەئىسىگە تاپشۇرغاندا، ئۇ ئەركىن سىدىققا مۇنداق دېگەن ئىدى: "ئەركىن، ئەگەر مەن مەكتەپنى دېسەم بۇ ئىشنى ھەرگىزمۇ قىلغۇم يوق ئىدى. بىراق، مەن ئۇنى سېنىڭ يۈزۈڭ ئۈچۈن قىلىپ بېرەي." ئۇ ئەينى ۋاقىتتىكى مەكتەپ رەھبەرلىكىنىڭ بىر قىسىم ئىشلىرىنى ياقتۇرمىغان، مەكتەپ رەھبەرلىكىدىن نارازى ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىرسى بولغاچقا، يۇقۇرىقىدەك گەپلەرنى قىلغان ئىدى. مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن ئۇيۇشتۇرغان

يۇقۇرىقىدەك پائالىيەتلەر ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا ئىنتايىن چوڭ تەسىر قوزغاپ، شۇ ۋاقىتتا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۆيۈشمىسىدا كادىر بولۇپ ئىشلەش بىر يۇقىرى دەرىجىلىك شان - شەرەپكە ئايلانغان ئىدى. 1981- يىلى 3- نۆۋەتلىك ئوقۇغۇچىلار ئۆيۈشمىسىنىڭ مۇددىتى توشۇپ، 4- نۆۋەتلىك ئۆيۈشما ۋۇجۇدقا كەلگەندە، ئەركىن سىدىق داۋاملىق تۆردە ئۇنىڭ رەئىسلىكىگە تەيىنلەندى.

1978- يىللىرى ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئاشلىق كرىزىسى تېخى ئاخىرلاشمىغان ئىدى. شۇڭا ئوقۇغۇچىلارنىڭ تۇرمۇشى ئىنتايىن قىيىن بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار كوللېكتىپ ئاشخانىدا تاماق يەيتتى. ئوقۇغۇچىلار ئۈستەل بويىچە گۇرۇپپىلارغا ئايرىلغان بولۇپ، بىر ئۈستەلدە 10 دىن كىشى بار ئىدى. ئاشپەز ئۇستاملار ھەر بىر ئۈستەل ئۈچۈن بىر داسقا تاماقنى ئۇسۇپ بېرەتتى. ئوقۇغۇچىلار بۇ داسنى ئۆز ئۈستىلىگە ئەكىلىپ، ئۇنىڭدىكى تاماقنى بۆلۈشەتتى. ئۇلارنىڭ ئەتىگەنلىك تامىقى دۇخوپكىدا پىشۇرغان بىر كىچىك قوناق نېنى ياكى قوناق ھور نېنى بولۇپ، بىرسىگە بىر ئادەمنىڭ قورسىقى ئارانلا توياتتى. ئۇ - بۇ يەرلەرگە كېتىپ قېلىپ، تاماققا كەلمىگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ نېنىنى تاماققا كەلگەنلەر بۆلۈشۈپ ئېلىۋالاتتى. ئۇ چاغدا ئەركىن سىدىقنىڭ ياتىقىدا 12 ئوقۇغۇچى بار بولۇپ، ئۇلار 6 دانە قوش كىشىلىك كارىۋاتتا ئۇخلايتتى. ئاخشىمى سائەت 11 غىچە ئۆگىنىش قىلىپ، چىراغ ئۆچۈرۈلگەندە ياتاققا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ھېلىقىدەك قوناق نېنى بارلار كارىۋاتنىڭ قىرغىقىدا ئولتۇرۇۋېلىپ، بىر چاشكىغا قايناق سۇ ياكى سوغۇق سۇ قۇيۇۋېلىپ، ئۇنى ئىچكەچ ھېلىقى قېتىپ قالغان ناننى غاجاپ يەيتتى. نېنى يوقلار بولسا ئۇتتۇرلا يوتقانغا كىرىپ كېتەتتى. چۈشلۈك ۋە كەچلىك تاماقنىڭ سۈپىتىمۇ ئىنتايىن ناچار بولۇپ، ئادەمنىڭ قورسىقى ئارانلا توياتتى. ئۇ چاغدىكى ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن ئەڭ ياخشى تاماق سۈيۈقئاشمۇ ئەمەس، لەغمەنمۇ ئەمەس، ئاشۇ ئىككى تاماقنىڭ ئوتتۇرىدا قالغان "بوسو" دېگەن بىر تاماق ئىدى. شۇڭا تاماققا بارغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى "جىقراق ئوقۇغۇچىلار تاماققا كەلمىسكەن" دېگەننى تىلەيتتى. قىز ئوقۇغۇچىلار تاماققا كۆپرەك بارمايدىغان بولۇپ، قىز ئوقۇغۇچىلار كۆپراق بولغان ئۈستەلدىكىلەر "تەلەيلىكلەر" ھېسابلىناتتى. ئۇنداق ئۈستەللەرگە بەزىدە باشقا ئۈستەلدىن "زىيارەت" كە ئادەم كېلىپ قالاتتى. ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىدىكى 30 دەك ئوقۇغۇچىلاردىن ئاران بەشى قىز ئوقۇغۇچى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىككىسى ئۈرۈمچىلىك ئىدى. ئۇ

ئىككىيلەن ئۆيىدىن قاتناپ ئوقۇپ، ئاشخانىدا تاماق يېمەيتتى. شۇڭا فىزىكا 77- يىللىق 4- سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ھەممىسى تاماق جەھەتتە "تەلەيسىزلەر" ئىدى.

ئۈرۈمچى بىلەن ئاقسۇنىڭ ئارىلىقى مىڭ كىلومېتىر كېلىدىغان بولۇپ، ئۇ چاغدا يولۇچىلار ئاپتوبۇسى بۇ مۇساپىنى 4 كۈندە باساتتى. شۇڭا يازلىق تەتىلدە ئۆيگە قايتقاندا يولدا 3 ئاخشام ئۇخلاپ، 4 كۈن يول يۈرۈشكە توغرا كېلەتتى. ياتاقلار ئىنتايىن قاسماق بولۇپ، ھەممىسدە دېگۈدەك چۈسا ۋە بۈرگىلەر بار ئىدى. شۇڭا كېچىسى ئۇخلاش ئاساسەن مۇمكىن ئەمەس بولۇپ، ئادەمنى قاتتىق سىلكىيدىغان ھېلىقى ئاپوبۇسدا بىر كۈن ئولتۇرۇپ ھېرىپ كەتكەنلىكتىن، كىشىلەر پەقەت ئۈزايلىنىپ يېتىۋېلىش ئۈچۈنلا ياتاققا چۈشەتتى. يولنىڭ تامقىمۇ ئىنتايىن ناچار بولۇپ، بىر چىنە لەغمەن ئالسىڭىز ئۇنىڭ 3 تىن 2 قىسمى قوناق ئۇنىدا ياسالغان چۆپ بولۇپ، پەقەت ئۈستۈنكى بىر قەۋەت چۆپلا بۇغداي ئۇنى بولۇپ چىقىدىغان ۋاقىتلارمۇ بولغان ئىدى.

ئەركىن سىدىق پەقەت يازلىق تەتىلدىلا يۇرتىغا قايتىپ، ئالىي مەكتەپتە ئوقۇش جەريانىدا قىشلىق تەتىلدە بىر قېتىممۇ ئۆيىگە بېرىپ باقمىدى. ئۇ ھەر يازدا ئۈرۈمچىدىن ئاقسۇغا ماڭغاندا يولۇچىلار ئاپتوبۇسدا ئولتۇراتتى. ئۆيدە 15 كۈندەك تۇرغاندىن كېيىن، ھەر يىلى يازلىق تەتىلدە ئېچىلىدىغان مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسى رەئىسلىرىنىڭ يىغىنىغا قاتنىشىش ئۈچۈن، ئۈرۈمچىگە بالدۇرلا قايتىپ كېلەتتى. ئۇ چاغدا ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆيىدە 8 جان ئادەم بولۇپ، ھەممەيلەن دادىسىنىڭ 80 نەچچە سوم ئايلىق مائاشىغا قاراشلىق ئىدى. ئاقسۇدىن ئۈرۈمچىگىچە بولغان ئاپتوبۇس يول كىراسىغىلا 15 سوم ئەتراپىدا پۇل كېتىدىغان بولغاچقا، يول كىراسىنى تېجەپ قېلىش ئۈچۈن، ئۇنىڭ دادىسى ئىمكان بار ئۈرۈمچىگە بارىدىغان قارا ماشىنىدىن بىرەرنى تېپىپ، ئەركىن سىدىقنى شۇ ماشىنىغا سېلىپ قوياتتى. مۇشۇ تەرجىمىھالنىڭ ئالدىنقى بىر قىسمىدا تىلغا ئېلىنغان، ئەركىن سىدىقنىڭ روزى تۇردى دېگەن تاغىسىنىڭ ئىنىسى قادىر تۇردى ئاقسۇ ۋىلايەتلىك پوچتىخانىدا ئىشلەيتتى. شۇڭا ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسى ھەر يىلى ئالدى بىلەن ئاشۇ كىشىنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۈرۈمچىگە خەت توشۇيدىغان قارا ماشىنا بار - يوقلىقىنى سۈرۈشتە قىلاتتى. ئەركىن سىدىق بىر قېتىم ئۈستى ئوچۇق خەت توشۇش ماشىنىسدا، خەت خالتىلارنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ئۈرۈمچىگە

قايتتى. ھەر كۈنى كەچتە ماشىنىدىن چۈشكەندە، ئۇنىڭ پۇتۇن ئۇستى - بېشى خۇددى كونا ئۆيلەرنى چاقىدىغان قارا خىزمەتچىلەرنىڭكىگە ئوخشاش توپا بىلەن قاپلىنىپ كېتەتتى. ئۇنىڭدىن باشقا قارا ماشىنىنىڭ ئۇستىدە ئولتۇرۇپ، يازنىڭ تومۇز ئىسسىقىغا چىدىماقمۇ ئاسان ئەمەس ئىدى. يەنە بىر يىلى ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسى ئاقسۇ يېڭى زاۋۇتىدىن ئۇرۇمچىگە مال توشۇيدىغان بىر قارا ماشىنىنى تاپتى. ئۇنىڭ شوپۇرى بىر خەنزۇ بولۇپ، ئۇنىڭ ئەركىن سىدىقنى ئۇرۇمچىگە بىكارغا ئاپىرىپ قويۇشى ئۈچۈن ئەركىن سىدىقنىڭ دادىسى ئۆيىدىكى بىر قانچە كىلو ياڭاق بىلەن يەنە بىر قانچە كىلو گۈلنى 2 خالتا قىلىپ، شوپۇرغا سوۋغا قىلدى. ئۇ شوپۇر ئەركىن سىدىقنى ئېلىپ توقسۇغا كەلگەندە ئەركىن سىدىقنى ماشىنىدىن چۈشۈرۈپ قويۇپ، "بىر دەم ساقلاپ تۇر. مەن ئۆزۈمنىڭ ئازراق ئىشىنى تۈگىتىپ، قايتىپ كېلىپ سېنى ئېلىۋالىمەن" دېدى. ئەركىن سىدىق چوڭ تاش يول بويىدا سومكىسىنى تۇتۇپ ساقلىدى. بىر سائەت ساقلىدى، ئىككى سائەت ساقلىدى، ئۈچ سائەت ساقلىدى. لېكىن ئۇ شوپۇر قايتىپ كەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىلاجسىز توقسۇدا ياتاقتا چۈشۈپ، ئەتىسى ئۇرۇمچىگە بارىدىغان ئاپتوبۇسنىڭ بېلىتىنى ئېلىپ، ئۇرۇمچىگە ئاپتوبۇس بىلەن قايتىپ كەتتى. ئەمما، بۇ قېتىم ئۇنىڭ ئۇرۇمچىدىن ئىچكىرىگە ماڭغۇچە بولغان بىر ھەپتە، ۋە ئىچكىرىدىكى يىغىنىدىن قايتىپ كېلىپ، دەرس باشلانغىچە بولغان 10 كۈن جەريانىدا ئۇرۇمچىدە تۇرمۇش كەچۈرىدىغان تۇرمۇش پۇلى يول كىراسى بىلەن تۈگەپ كېتىپ، ئەركىن سىدىق قاتتىق قىينالغان ئىدى.

ئۇ چاغدا مەكتەپ باشلانغاندا ئوقۇغۇچىلارنىڭ تامىقىغا پۇل ئېلىنمايتتى. ئەركىن سىدىق ئۆز ئائىلىسىنىڭ ئىقتىسادىي قىيىنچىلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، ئىمكانقەدەر ئاتا - ئانىسىدىن پۇل سورىماي، ئىنتايىن ئاددىي - ساددا ياشايتتى. بەزىدە 3 ئاي ئىچىدە ئاتا - ئانىسىدىن ئالغان پۇل 5 سومغىمۇ بارمىغان ۋاقىتلارمۇ بولغان ئىدى. ئەركىن سىدىقنىڭ قەلىمى ئىنتايىن كۈچلۈك بولۇپ، باشقا مەقسەت بىلەن يېزىلغان نەرسىلىرى ئۇ - بۇ يەردە ئېلان قىلىنىپ قېلىپ، شۇنىڭ قەلەم ھەققىمۇ ئەركىن سىدىقنىڭ تۇرمۇش خىراجىتى ئۈچۈن ناھايىتى ئەسقاتقان ئىدى. بىر قېتىم ئۇنىڭ "توك يولى" دېگەن دەرسىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى ھەممە ئوقۇغۇچىلاردىن تاپشۇرۇق ئورنىدا بىر پارچە ماقالە يېزىشنى ئورۇنلاشتۇردى. يېزىلغان ماقالىنى سىنىپنىڭ ئوتتۇرىسىغا چىقىپ ئوقۇغاندا، ئەركىن سىدىقنىڭ ماقالىسى

سىنىپتىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى ھەيران قالدۇردى. شۇنىڭ بىلەن دەرس ئوقۇتقۇچىسى ئەركىن سىدىققا ئۇ ماقالىنى "شىنجاڭ مائارىپ ژۇرنىلى" غا يوللاش توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ماقالە ئاشۇ ژۇرنالدا ئېلان قىلىنىپ، ئەركىن سىدىققا ئازراق قەلەم ھەققى كەلدى. ئەركىن سىدىقنىڭ "مەن قانداق ئۆگەندىم"، "ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا قانداق تەييارلىق قىلىش كېرەك؟" دېگەن ماقالىلىرىمۇ "شىنجاڭ ياشلىرى ژۇرنىلى" قاتارلىق مەتبۇئاتلاردا ئېلان قىلىنىپ، ئۇلارغىمۇ قەلەم ھەققى كەلدى. ئەركىن سىدىق سۇلتان مۇئەللىمنىڭ يېتەكچىلىكىدە يازغان "مىكرو دولقۇن تېخنىكىسى ۋە ئۇنىڭ ھازىرقى قوللىنىشى" ماۋزۇلۇق ئوقۇش پۈتتۈرۈش ماقالىسى "شىنجاڭ بىلىم - كۈچ ژۇرنىلى" دا ئېلان قىلىندى.

ئەركىن سىدىق ئىلىم - پەننىڭ يۇقىرى پەللىسىگە چىقىش ۋە ئۆز تەقدىرىنى ئۆزگەرتىشتىن باشقا، قىلغان ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىنى مىللەتنىڭ تەقدىرى بىلەن زىچ باغلىدى. مىللەتكە پايدىلىقلا ئىش بولسا، ئۇ مەيلى چوڭ ئىش بولسۇن ياكى كىچىك ئىش بولسۇن، ئۇ ئىشلارنى قىلچە ئىككىلەنمەستىن قىلىپ تۇردى. شۇ ۋاقىتتىكى بىر مەزگىل شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى ئۇيغۇر قىز ئوقۇغۇچىلارنىڭ چۈشلۈك تاماق ئېلىشى بىر مەسىلە بولۇپ قالدى. تاماق ئېلىشتا ھەممە ئوقۇغۇچىلار 3 - 4 دەرىجىدە ئۆچىرەتتە تۇرىدىغان بولۇپ، ئوغۇل ئوقۇغۇچىلار داۋاملىق قىز ئوقۇغۇچىلارنى بوزەك قىلىپ، ئۆچىرەتتە ئۇلارنىڭ ئالدىغا كىرىۋېلىپ، تاكى بارلىق ئوغۇل ئوقۇغۇچىلار تاماق ئېلىپ بولمىغىچە قىز ئوقۇغۇچىلارغا نۆۋەت تەگمەيدىغان ئەھۋال شەكىللەندى. بۇ ئەھۋالنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن ئەركىن سىدىق دەسلەپتە مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ ئۇيغۇر كادىرلىرىنى 2 كىشىنى بىر گۇرۇپپا قىلىپ بۆلۈپ، ھەر كۈنى چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدا بىر گۇرۇپپىدىكى 2 كىشى بىلىكىگە قىزىل بەلگە باغلاپ، ئوقۇغۇچىلار ئاشخانىسىدا ئۆچىرەت ساقلايدىغان قىلدى. گەرچە ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆزى مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسىدەك يۇقىرى دەرىجىلىك ۋەزىپىدە بولسىمۇ، ئۇنىڭغا پەرۋا قىلماي، ئۆچىرەت ساقلاشنى 1- بولۇپ ئۆزى باشلاپ بەردى. كېيىنچە مەكتەپكە تەكلىپ بېرىپ، ئوغۇللار بىلەن قىزلار تاماق ئالىدىغان دەرىزىنى ئايرىۋەتتى. ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار بۇ ئىشتىن چەكسىز خۇرسەن بولۇشتى. بىر مەزگىل ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار ئاشخانىسى بىر بىنانىڭ 2- قەۋىتىدە بولغان بولۇپ، قىش كۈنى

پەلەمپەيدىن چىقىپ چۈشكىچە ئوقۇغۇچىلار مۇزغا تېيىلىپ يىقىلىپ چۈشىدىغان ئىشلار كۆپ كۆرۈلدى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ ئۇيغۇر كادىرلىرىنى تەشكىللەپ، ھەر كۈنى ئوقۇغۇچىلار ئەتىگەنلىك تاماققا كېلىشتىن بۇرۇن پەلەمپەيدىكى مۇزلارنى تازىلىغۇزۇپ قويىدى.

1979- يىللىرىنىڭ باشلىرى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ سابىق مۇئاۋىن مۇدىرى قەييۇم باۋۇدۇن بىر قېتىملىق ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار چوڭ يىغىنىدا مۇنداق دېدى: "بىز 30 يىل تىرىشىپ، ئۇيغۇر پروفېسسوردىن ئاران ئىككىنى يېتىشتۈردۇق (جۇغراپىيە فاكۇلتېتىنىڭ پروفېسسورى مجىت خۇدابەردى بىلەن ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنىڭ پروفېسسورى ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەت ئىمىننى دېمەكچى). بۇنىڭدىن كېيىنكى 30 يىل ئىچىدە ئۇيغۇر پروفېسسوردىن يەنە ئاران ئىككىسى چىقسا، ئۇ بىز ئۇيغۇرلار ئۈچۈن بىر چوڭ نومۇس. شۇڭا سىلەر چوقۇم تىرىشىپ ياخشى ئوقۇڭلار." بۇ سۆزلەر ئەركىن سىدىقنىڭ قەلبىدە چوڭقۇر ئورۇن ئالدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكى ۋاقىتلاردا ئەركىن سىدىقمۇ مەكتەپتىكى بارلىق ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارغا ئىمكانقەدەر چوڭراق تەسىر كۆرسىتىشكە ئىنتىلىپ تۇردى. يېڭى مەكتەپكە قوبۇل قىلىنغان ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارغا چوڭ يىغىن ئاچقاندا، ئۇ "ھازىرقى زاماندا بىر مىللەت يەنە بىر مىللەتنىڭ قۇلى بولۇپ قالىدىغان ئەھۋال ئاساسەن كۆرۈلمەسلىگى مۇمكىن. لېكىن بىر مىللەت يەنە بىر مىللەتنىڭ تىلىنىڭ قۇلى بولۇپ قالىدىغان ئىشلار ھازىرمۇ ناھايىتى كۆپ كۆرۈلىۋاتىدۇ. تىل بىلىم ئىسكىلاتىنىڭ ئاچقۇچى. شۇڭا سىلەر ھازىردىن باشلاپ ۋاقىتنى چوڭقۇر قەدىرلەپ، تەييارلىق باسقۇچىدىكى بىر يىلدىن پايدىلىنىپ خەنزۇ تىلىنى پۇختا ئىگىلىۋېلىڭلار"، دېدى.

ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىدا دىلمۇرات تۇرسۇن ئىسىملىك بىر ئوقۇغۇچى بار بولۇپ، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭ بىلەن ئىنتايىن يېقىن ئۆتەتتى. دىلمۇرات تەنتەربىيەگە ئىنتايىن قىزىقىدىغان بولۇپ، پۈتۈن ئالىي مەكتەپ ئوقۇش جەريانىدا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ۋالىبول كوماندىسىنىڭ باشلىقى بولۇپ ئىشلىدى. ئۇ قىسقا ئارىلىققا يۈگۈرەشتىمۇ ئىنتايىن ماھارەتلىك بولۇپ، ئەينى ۋاقىتتا پۈتۈن ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ 200 مېتىر، 400 مېتىر ۋە 800 مېتىرلىق يۈگۈرۈش تۈرلىرىنىڭ يېڭى رېكورتىنى ياراتقان ئىدى. ئۇ مۇشۇنداق نەتىجىگە ئېرىشىش ئۈچۈن ھەر كۈنى چېنىقاتتى. كۈنىگە 3 ۋاق يۈگۈرەيتتى. قىش پەسلى 1- ئاينىڭ زىمىستان كۈنلىرىمۇ كۈنىگە 3 ۋاق

يۇگۇرەيتتى. ياز پەسلى 7-، 8- ئاينىڭ ئوتتەك ئىسسىق كۈنلىرىمۇ كۈنىگە 3 ۋاق يۇگۇرەيتى. يامغۇر ياققاندىمۇ يۇگۇرەيتى. قار ياققاندىمۇ يۇگۇرەيتى. ئۇنىڭ مەقستى پەقەت بىرلا: ئۆزىنىڭ تەنتەربىيەدىكى ئالاھىدىلىكىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، مىللەت ئۈچۈن شان - شەرەپ قازىنىش ئىدى. بەزىلەر ئۇنىڭ ھەر كۈنى يۈگۈرەپ يۈرگىنىنى زاڭلىق قىلىشقان ئىدى. لېكىن ئەركىن سىدىق ئۇنى قاتتىق ھۆرمەتلەيتتى. ئۇنىڭ نەزىرىدە ھەر بىر ئۇيغۇرنىڭ ئۆز مىللىتىگە تۆھپە قوشالايدىغان 1- ئىشى ئۆز ئىشىنى ھېچ بولمىغاندىمۇ باشقا مىللەتلەر بىلەن ئوخشاش دەرىجىدە ياخشى قىلىش، ئەگەر مۇمكىن بولسا ئۇلاردىن ئاشۇرۇۋېراق ياخشى قىلىش. ئەگەر ھەر بىر ساھەدە دىلمۇرات تۇرسۇندەك كەسپتە باشقا مىللەتلەرنى بېسىپ چۈشەلەيدىغان، يېڭى رېكورت يارىتالايدىغان ئۇيغۇردىن بىرسى چىقسا، مىللەتنىڭ تەقدىرى پۈتۈنلەي باشقىچە بولار ئىدى.

ئەركىن سىدىق ئۇيغۇرلارنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن ئېتىۋار بېرىلىشىگە ئىنتايىن ئۆچ ئىدى. شۇڭا بىر قانچە سورۇندا ئۇ: "ئۇيغۇرلارغا باشقىلارنىڭ ئېتىۋار بېرىشى ھازىرقى ۋەزىيەتنىڭ ئېھتىياجى. لېكىن، بۇ بىر شەرەپلىك ئىش ئەمەس. ئۇ بىر نومۇس ئىش. بىر مىللەت پەقەت ئۆز ئالدىغا نورمال ياشاپ ماڭالمىغاندا، ئاندىن باشقىلارنىڭ ئېتىۋار بېرىشىگە ئېھتىياجلىق بولۇپ قالىدۇ. شۇڭا بىز ئۇيغۇرلار ئىمكانقەدەر تېزراق ھازىرقىدەك ئەھۋالنى ئۆزگەرتىشىمىز، باشقىلار قىلالىغان ئىشنى ئۇيغۇرلارنىڭمۇ قىلالايدىغانلىقىنى ئىسپاتلىشىمىز كېرەك"، دېدى. بۇ سۆزلەرنى قىلغاندا ئۇ ئوقۇش، خىزمەت ۋە خىزمەت ئورنىدا ئۆسۈش قاتارلىق ھەممە جەھەتلەردە ئۇيغۇرلارنىڭ پۇرسەت ئالدىدا باشقىلار بىلەن باراۋەر بولىدىغانلىقىنى ئالدىنقى شەرت قىلغان ئىدى. 1982- يىلى 7- ئاينىڭ 27- كۈنىدىن 8- ئاينىڭ 1- كۈنىگىچە، ئەركىن سىدىق سەنشى ئۆلكىسىنىڭ تەييۈەن شەھىرىگە بېرىپ، مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ بىر قېتىملىق رەئىسلەر يىغىنىغا قاتناشتى. يىغىن جەريانىدا ئۇلار بىر يەرلىك ھەربىي بازىدا، شۇ يەردە پائالىيەت ئېلىپ بېرىۋاتقان باشقا بىر تۈركۈم ۋەكىللەر بىلەن بىرلىكتە، مىلتىق بىلەن قارىغا ئوق ئېتىش پائالىيىتىگە قاتناشتى. ھەر بىر ئادەمگە 7 پايدىن ئوق بېرىلىپ، ئۆزىدىن 100 مېتىر يىراقلىقتىكى قارىغا نىشانلاپ ئوق ئاتتى. ئوقنىڭ نىشانى قىلىپ قويۇلغان قارا تۆمۈردىن ياسالغان بولۇپ، ئەگەر ئۇنىڭغا ئوق تەگسە، قارا يەرگە چۈشۈپ كېتەتتى. بىر ئادەم ئۆزىنىڭ قارىسىنى

ئېتىپ چۈشۈرۈۋەتكەندىن كېيىن، ئوقنى باشقىلارنىڭ قارىسىنى چەنلەپ ئاتسا بولىۋېرەتتى. ئەركىن سىدىق ئوق ئېتىۋاتقاندا، ئۆز ئوقىنىڭ قارىغا تەگكەنلىكىنى نەچچە قېتىم ئاڭلىدى. لېكىن ئۇنىڭ قارىسى يەرگە چۈشمىدى. ئوقىنىڭ ھەممىسىنى ئېتىپ بولسىمۇ قارا يەرگە چۈشمىدى. باشقىلار ئۆز قارىسىنى چۈشۈرىۋېتىپ، ئەركىن سىدىقنىڭ قارىسىنى ئاتتاقاندا، ئوق قارىغا تېگىپ چىققان ئاۋازنىمۇ ئەركىن سىدىق ئاڭلاپ تۇردى. بۇ نۆۋەت ئوق ئاتقان ھەممەيلەننىڭ ئوقى تۈگىگەندە، بىر ھەربىي باشلىق كېلىپ، "ماۋۇ كىشى ئاز سانلىق مىللەتكەن، ئۇنىڭغا ئېتىبار بېرىپ، يەنە 5 پاي ئوق بېرىڭلار"، دېدى. ئەركىن سىدىق كېيىنكى نۆۋەت ئوق ئاتىدىغانلار قاتارىدا يەنە ھېلىقى 5 پاي ئوقنى ئېتىپ تۈگەتسىمۇ، ئۇنىڭ قارىسى يەنىلا چۈشمىدى. ئىككىنچى نۆۋەتلىك قارىغا ئوق ئېتىش تاماملانغاندىن كېيىن، بىرسى بېرىپ تەكشۈرۈپ، ئەركىن سىدىقنىڭ قارىسى ئوق تەگسىمۇ چۈشۈپ كەتمەيدىغان بولۇپ ئېسىلىپ قالغانلىقىنى بايقىدى. ئەركىن سىدىققا بۇ قېتىمقى "ئېتىبار بېرىلىش" قاتتىق تەسىر قىلىپ، ئۇ ئىنتايىن غەزەپلەنگەنلىكتىن نەچچە كۈنگىچە ئۇنىڭ ئاخشىمى ئۇيقۇسى كەلمىدى.

1982- يىلى 2- ئاينىڭ 3- كۈنىدىن 5- كۈنىگىچە، ئەركىن سىدىق "ئىلغار ئوقۇغۇچىلار كادىرى" ۋەكىلى بولۇپ، بېيجىڭدا ئېچىلغان مەملىكەتلىك 3 تە ياخشى ئوقۇغۇچىلار، ئىلغار ئوقۇغۇچى كادىرلىرى ۋە ئىلغار كوللېكتىپ ۋەكىللەر يىغىنىغا قاتناشتى. بۇ يىغىنغا ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىدىن 4 كىشى بارغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئىككىسى ئۇيغۇر، قالغان ئىككىسى خەنزۇ ئىدى. يىغىن جەريانىدا مەملىكەتلىك مائارىپ مىنىستىرلىكىنىڭ مىنىستىرى جياڭ نەنشياڭ ۋە قالغان 4 مۇئاۋىن مىنىستىرلار يىغىنغا قاتناشقا ئاز سانلىق مىللەتلەر ۋەكىللىرىنى ئايرىم قوبۇل قىلىپ، ئۇلارنىڭ تەكلىپ - پىكىرلىرىنى ئاڭلىدى. بۇ يىغىندا ئەركىن سىدىق قول كۆتۈرۈپ سۆز قىلىپ، مۇنۇلارنى دېدى: "شىنجاڭدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ئوقۇش قۇراللىرى ئىنتايىن ناچار. ھازىر 80- يىللار بولسىمۇ، بىزنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئىشلىتىدىغىنىمىز يەنىلا ئىنتايىن چاپاق، خېتىنى ئوبدان ئوقۇغىلى بولمايدىغان دەرس لېكسىيىسى. بىزدە تېخىچە تەبىئىي پەننىڭ رەسمىي بېسىلىپ چىققان دەرسلىك كىتابى يوق. گەپنىڭ راستىنى دېسەم، ئەگەر سىلەر شىنجاڭغا بېرىپ، ئۇ يەردىكى ئۇيغۇر خەلقلەر

ئارىسىدا بىر تەكشۈرۈش ئېلىپ بارساڭلار، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى كەم دېگەندە 90 پىرسەنت كىشىلەرنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە قارىغاندا سوۋېت ئىتتىپاقىنى ياخشىراق كۆرىدىغانلىقىنى بايقايسىلەر. بۇ نىمە ئۈچۈن دېسەڭلار، شىنجاڭغا 50- يىللاردىلا سوۋېتتا بېسىلغان قاتتىق تاشلىق ئۇيغۇرچە تەبىئىي پەن كىتابلىرى كىرگەن ئىدى. لېكىن بىز سىلەردىن 'ئاز سانلىق مىللەتلەرگە ئالاھىدە ئېتىۋار بېرىپ، ئۇلارغا ئالاھىدە ياردەم قىلىپ، ئۇلارنىڭ مائارىپىنى زور دەرىجىدە تەرەققىي قىلدۇرۇپ بېرىمىز' دېگەن تەشۋىقاتنى ئاڭلىغىلى 30 يىلدىن ئاشقان بولسىمۇ، ئۇ پەقەت بىر تەشۋىقات بولۇپ، گېزىتتىلا تۇرىۋاتىدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا بۇ جەھەتتە ھېچ قانداق چوڭ ئۆزگىرىش يوق. ئىشەنمىسەڭلار شىنجاڭغا بېرىپ ئۆزۈڭلار تەكشۈرۈپ بېقىڭلار". ئەركىن سىدىقنىڭ سۆزىدىن كېيىن، يىغىن زالىدىكى ۋەكىللەر قاتتىق چاۋاك چېلىپ كەتتى. ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپ بولغىچە، ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان، ئۇيغۇر دىيارىنىڭ 4 ۋەكىلىنى باشلاپ كەلگەن ئۆمەك باشلىقى بىر تەرەپتىن "بولدى قىلىڭ، ئۇكام. ئەمدى توختىتىڭ، ئۇكام" دەپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئەركىن سىدىقنىڭ قولىنى تارتىپ تۇردى. لېكىن ئەركىن سىدىق دەيدىغىنى تولۇق دەپ بولۇپ، ئاندىن سۆزدىن توختىدى.

80- يىللارنىڭ بېشىدا، خۇ ياۋباڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ باش سېكرېتارى بولغاندا، ئۈرۈمچىدە بىر قېتىم "3 دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى" ئېچىلدى. يىغىندا "ئۈچنى 60 پىرسەنت قىلىش" قارارى ماقۇللاندى: ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ 60 پىرسەنتىنى ئاز سانلىق مىللەتلەردىن قىلىش، ئىشچىلارنىڭ 60 پىرسەنتىنى ئاز سانلىق مىللەتلەردىن قىلىش ۋە كادىرلارنىڭ 60 پىرسەنتىنى ئاز سانلىق مىللەتلەردىن قىلىش. يىغىن ئاخىرلىشىپ، ئۇنىڭ روھىنى تۆۋەندىكىلەرگە يەتكۈزۈش بولۇۋاتقاندا، ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئىتتىپاق كومىتېتى ئۈرۈمچىدىكى بارلىق ئالىي مەكتەپلەرنىڭ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى رەئىسلىرىنى يىغىپ، بىر قېتىم سۆھبەت يىغىنى ئاچتى. يىغىنغا قاتناشقان رەئىسلەرنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇردىن پەقەت ئەركىن سىدىقلا بار ئىدى. بۇ يىغىنغا قاتنىششتىن بۇرۇن يۇقۇرىقى "ئۈچنى 60 پىرسەنت قىلىش" قارارىدىن ئىنتايىن خۇشال بولۇپ يۈرگەن ئەركىن سىدىق، بۇ يىغىندا بىر قېتىم چوڭقۇر دەرس ئالدى: خەنزۇ ئوقۇغۇچى كادىرلار ئارقا - ئارقىدىن سۆزلەپ، يۇقۇرىقى يېڭىلىقتىن خۇشال بولۇش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ئۇنىڭغا چوڭقۇر نارازىلىق بىلدۈردى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە

ھەتتا "ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ سەۋىيىسى ئىنتايىن تۆۋەن تۇرسا، ئۇلارنىڭ قولىدىن ھەم ئىش كەلمەيدىغان تۇرسا، بۇنداق قىلغاندا پۈتۈن شىنجاڭنىڭ ھەممە ساھەدىكى سەۋىيىسى زور دەرىجىدە تۆۋەنلەپ كەتمەمدۇ؟" دېگەنلەرمۇ بولدى. ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ ئولتۇرۇپ، ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ رادىئو ئېلېكترونىكىسى كەسپىنى تاللىغىنىغا قاتتىق پۇشايمان قىلدى. "ئىست، مەن سىياسەتتىمۇ ياكى باشقا بىر ئىجتىمائىي پەندىمۇ ئوقۇپ، مۇشۇلار بىلەن قاتتىق تۇتۇشسام بولماسمىدى؟" دەپ ئويلىدى ۋە شۇ ۋاقتىنىڭ ئۆزىدىلا ئۇ ئۆز كەسپىنى ئۆزگەرتىۋېتىشنىمۇ ئويلىدى. لېكىن ئۇ پۈتۈنلەي مۇمكىن ئەمەس ئىدى، ئەڭ ئاخىرى سۆزلەش نۆۋىتى ئەركىن سىدىققا كەلگەندە، ئۇ تىترەپ كەتتى، كۆزلىرى ياشقا لىق تولدى. ئۇ مىڭ تەسلىكتە مۇنداق دېدى: "بىز ئۇيغۇرلارنىڭ پەقەت بىرلا تەلىپىمىز بار. ئۇ بولسىمۇ 3 دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىنىڭ روھىنى شۇ پېتى ئىجرا قىلىش".

ئەركىن سىدىقتىن كېيىن، ئىنتىپاق كومىتېتىنىڭ 1- قول خەنزۇ سېكرېتارى بىر قېتىم قاتتىق "ئۇھ" تارتىۋېتىپ، ئاستا ۋە سالماق ئاۋازدا، يىغىندىكىلەرگە مۇنداق بىر ئەھۋالنى ھېكايە قىلىپ سۆزلەپ بەردى: "جەنۇبىي شىنجاڭدىكى بىر ۋىلايەت شەھىرىدە بىر يېمەكلىك سودا شىركىتى بار. ئۇ ئىدارىنىڭ 1- قول باشلىقى خەنزۇ بولۇپ، 2- قول باشلىقى ئۇيغۇر. يېقىنقى 3 يىل ئىچىدە بۇ خەنزۇ باشلىق ئىچكىرى ئۆلكىدىن 18 نەپەر تۇغقىنىنى ئەكىلىپ، ئۆز ئىدارىسىگە ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇپتۇ. لېكىن ھېلىقى ئۇيغۇر باشلىقنىڭ ئايالى تېخىچە يېزا نوپۇسىدا بولۇپ، ئۇ ئۇيغۇر باشلىق تۇرمۇشتا بەك قىينىلىپ قېلىپ، 5 يىلدىن بۇيان ئايالىنىڭ نوپۇسىنى شەھەرگە يۆتكەپ بېرىشنى تەلەپ قىلغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئىشى تېخىچە ھەل بولماپتۇ. ئويلاپ بېقىڭلار. بىز خەنزۇلاردىكى ئىنساپ نەگە كەتتى؟ بىز مۇشۇنداق ئىنساپسىز مىللەتمۇ؟".

كەسپىي ئوقۇش، ئۆزلۈكىدىن چەت ئەل تىلى ئۆگىنىش ۋە ئوقۇغۇچىلار خىزمىتىنىڭ ھەممىسىنى ئەلا نەتىجىلەر بىلەن ئېلىپ ماڭغان ئەركىن سىدىقنىڭ ئىش - ئىزلىرى گېزىت، ژورنال ۋە رادىئولاردا بىر مەزگىل كەڭ تۈردە تەشۋىق قىلىنىپ، ئۇيغۇر جەمئىيىتىدە زور تەسىرلەرنى قوزغىدى. 1981- يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىگە يېقىن بىر ئۇيغۇر ئوتتۇرا مەكتىپى (ئېھتىمال ئۈرۈمچى 14-ئوتتۇرا مەكتىپى بولۇشى مۇمكىن) ئەركىن سىدىقنى شۇ يىلى تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرىدىغان ئوقۇغۇچىلارغا ئالىي

مەكتەپ ئىمتىھانىغا قانداق تەييارلىق قىلىش توغرىسىدا سۆزلەپ بېرىشكە تەكلىپ قىلدى. ئەركىن سىدىق ئۆز لېكسىيەسىنىڭ مەزمۇنىنى پەقەت ئىمتىھانىغا قانداق تەييارلىق قىلىش توغرىسىدىكى مەزمۇن بىلەنلا چەكلەپ قويماي، ئۆزى بىر قانچە يىل جۈڭگو ياشلىرى گېزىتى ۋە جۈڭگو ياشلىرى ژورنىلى قاتارلىق خەنزۇچە ماتېرىياللارنى ئوقۇش ئارقىلىق توپلىغان، تىل، مائارىپ، ئوقۇش، كىشىلىك تۇرمۇش ۋە كىشىلىك هايات توغرىسىدىكى ماتېرىياللارنىڭ ھەممىسنى، ھەمدە بۇ ساھەدە جۈڭگو ۋە چەت ئەلدىكى داڭلىق ئەربابلارنىڭ دېگەن سۆزلىرىنى رەتلەپ، ئۇلارنى ئۆز ئەمەلىيىتىگە تەتبىقلىغان ئاساستا 2 سائەتلىك بىر سۆز نۇتقى تەييارلاپ چىقتى. ئۇ ھېلىقى مەكتەپكە بېرىپ، 150 تەك ئوقۇغۇچى-ئوقۇتقۇچىلارغا سۆزلەپ، مەيداندىكى كىشىلەرنىڭ ھەممىسنى ئىنتايىن تەسىرلەندۈردى. ئۇ سۆزلەۋاتقاندا يىغىن مەيدانىدىكىلەر چاۋاك چالغاندىن باشقا ۋاقىتتا، خۇددى يەرگە بىر دانە يىڭنە چۈشۈپ كەتسىمۇ ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغىلى بولىدىغاندەك جىمجىتلىقتا چۆمگەن ئىدى. بەزى مۇئەللىملەر ئەركىن سىدىقنىڭ سۆزىنى ئۇنئالغۇغا ئېلىۋېلىپ، ئۆيىگە ئاپىرىپ بالىلىرىغا قويۇپ بەردى. كېيىن شىنجاڭ ياشلىرى ژورنىلى بۇ سۆز تېكىستىنى قىسقارتىپ، "ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا قانداق تەييارلىق قىلىش كېرەك" دېگەن ماۋزۇ بىلەن باستى. ئۇنى شىنجاڭ رادىئو ئىستانسىسىمۇ ئاڭلاتتى. ئەركىن سىدىقنىڭ "مەن قانداق ئۆگەندىم" دېگەن بىر پارچە ماقالىسىمۇ شىنجاڭ گېزىتىغا بېسىلىپ، رادىئودا ئاڭلىتىلغان ئىدى. 1982- يىلى 5- ئاينىڭ 7- كۈنى شىنجاڭ گېزىتىنىڭ ئۇيغۇرچە ۋە خەنزۇچە ھەر ئىككى نۇسخىسىغا ئەركىن سىدىق توغرىسىدا "توختىماي ئالغا بېسىۋاتقان ئوقۇغۇچى" دېگەندەك بىر ماۋزۇدا بىر باش ماقالە بېسىلدى.

ئوقۇغۇچىلار ۋەزىپىسىدىن 5 نى ئۆز ئۈستىگە ئالغان، ئۆزىنىڭ كەسپىي ئوقۇشىدىن باشقا كەم دېگەندە بىر چەت ئەل تىلىنى ئۆگىنىۋاتقان ئەركىن سىدىق ئۈچۈن ۋاقىت ئىنتايىن قىس ئىدى. ھەر ھەپتىدە كەم دېگەندە 3 كۈن چۈشتىن كېيىننى مەكتەپتە ئېچىلغان ھەر خىل يىغىنلارغا قاتنىشىش بىلەن ئۆتكۈزەتتى. ئۇ ئوتتۇرا ھېساب بىلەن كۈنىگە 14-16 سائەت ئىشلىدى. ئۇ چاغدا بىر ھەپتىدە پەقەت يەكشەنبە كۈنى بىر كۈنلا دەم ئالىدىغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق بۇ كۈنىمۇ ھەرگىز دەم ئالمىدى. ئۇ شەنبە كۈنلىرى كەچتە ئۆزىنى چاقىرغان ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنىڭ ياكى يۇرتلۇق دوستلىرىنىڭ

ئولتۇرۇشغا چوقۇم باراتتى. مانا بۇ ئەركىن سىدىقنىڭ ھەر بىر ھەپتە ئىچىدىكى بىردىن - بىر دەم ئېلىش ۋاقتى ئىدى. ئۇ ۋاقىتتىن تولۇق پايدىلىنىش ئۈچۈن، ئىزچىل تۈردە ۋاقىت ئۆلچىمى ئۆستۈرۈش ۋە ئۆگىنىش ئۇسۇلنى ياخشىلاش توغرىسىدا ئىزدەندى. شۇ جەرياندا ئۇ بىر داڭلىق ئەربابنىڭ "ۋاقىتنى سېكونت بويىچە ھېسابلايدىغان ئادەمنىڭ ۋاقتى ۋاقىتنى مىنۇت بويىچە ھېسابلايدىغان ئادەمنىڭ ۋاقتىغا قارىغاندا 60 ھەسسە ئارتۇق بولىدۇ"، دېگەن سۆزىنى ئۇچراتتى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ۋاقىتنى سېكونت بويىچە ھېسابلايدىغان بولدى. ئۇ يەنە بىر داڭلىق ئەربابنىڭ بىر ئىشنى قىلىپ ھېرىپ كەتكەندە، يەنە بىر ئىشنى قىلىپ ۋاقىتنى ئىسراپ قىلماسلىق تەجرىبىسىنى ئۇچراتتى. بۇنى ئۇ "ئاق رەڭلىك بوردا خەت يېزىپ دوسكىدىكى خەتنى كۆرگىلى بولمايدىغان بولۇپ قالغاندا، قىزىل رەڭلىك بوردا خەت يازسا داۋاملىق كۆرگىلى بولىدۇ"، دىگەنگە ئوخشىتىپ چۈشىنىپ، شۇنىڭدىن كېيىن بۇ ئۇسۇلدىن ئىزچىل تۈردە پايدىلاندى. يەنى، ئەگەر ئۇ ئېلېكتىر دەرسىنى كۆرۈپ ھېرىپ كەتسە، ماتېماتىكا ياكى ئىجتىمائىي پەن دەرسلىرىنى كۆردى. بۇ ئۇسۇلنى مەكتەپ ئىچىدىمۇ كەڭ تۈردە تەشۋىق قىلدى. ۋاقىتتىن تولۇق پايدىلىنىش ئۈچۈن ئۇ تاماققا ئۆچىرەت تۇرغاندا ئىنگلىز تىلى خام سۆزىنى يادلىدى. ئاپتوبۇسدا بىر يەرگە ماڭغاندىمۇ خام سۆز يادلىدى. يىغىننىڭ ئالدى - كەينىدىمۇ خام سۆز يادلىدى. كەسپىي دەرس ئوقۇشى بىلەن شۇغۇللانغان 4 يىل جەرياندا، ئۇ ئاران 3 قېتىم كىنوخانىغا بېرىپ كىنو كۆرۈپ باقتى. ئۆز غايىسىگە يېتىش ئۈچۈن، ئۇ باشقا ئۇيغۇر ياشلىرى بەھرىمەن بولىدىغان ئىشلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىدىن پۈتۈنلەي ۋاز كەچتى. 1982- يىلى 5- ئاينىڭ 5- كۈنى قالدۇرغان خاتىرىسىدە ئۇ ئۆزىنىڭ كۈندىلىك مەشغۇلات جەدۋىلىنى مۇنداق تۈزگەن ئىدى (بۇ يەردىمۇ شىنجاڭ ۋاقتى ئىشلىتىلدى):

سائەت 5:00 تىن 5:40 گىچە: ئورنىدىن تۇرۇش، يۇگۈرەش، چېنىقىش، يۈز يۇيۇش

سائەت 5:40 تىن 6:50 گىچە: چەت ئەل تىلى ئۆگىنىش

سائەت 6:50 تىن 7:30 غىچە: ئەتىگەنلىك تاماقنى يېيىش، خام سۆز يېزىش

سائەت 7:30 تىن 11:30 گىچە: دەرس ئوقۇش، دەرس تەكرارلاش

سائەت 11:30 تىن 12:30 گىچە: چۈشلۈك تاماق يېيىش، گېزىت ئوقۇش

سائەت 12:30 تىن 14:00 گىچە: چۈشلۈك ئۇخلاش

سائەت 14:00 تىن 17:30 گىچە: دەرس ئوقۇش، دەرس تەكرارلاش

سائەت 17:30 تىن 18:00 گىچە: كەچلىك تاماق يېيىش

سائەت 18:00 تىن 21:30 گىچە: كەسپىي دەرسلەرنى تەكرارلاش

سائەت 21:30 تىن 22:00 گىچە: ياپونچە رادىئو لېكسىيىسىنى ئاڭلاش

سائەت 22:00 تىن 23:00 گىچە: كەسپىي ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىش

دېمەك، ئەركىن سىدىقنىڭ ئاخشىمى كارىۋاتتا ئۇخلىغىلى ياتىدىغان ۋاقتى جەمى 6 سائەت بولغان.

1979- يىلى ئەتىيازدا، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇۋېتىدىغان بىر ئوقۇغۇچى ئەركىن سىدىقنىڭ قېشىغا ئاقسۇدىن كەلگەن بىر كىشىنى باشلاپ كەلدى. بۇ كىشى ئەسلىدە ئامانگۇل (ئەركىن سىدىقنىڭ هازىرقى ئايالى) نىڭ تۇغقىنى بولۇپ، ئامانگۇل بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن بۇ مەكتەپكە كەلگەن ئىكەن. ئامانگۇلنى نەدىن تېپىشنى بىلمەي، بۇ ئوقۇغۇچىدىن سورىغاندا، بۇ ئوقۇغۇچى ئەركىن سىدىقنىڭمۇ ئاقسۇدىن ئىكەنلىكىنى بىلگەچكە، ئۇ كىشىنى ئەركىن سىدىقنىڭ قېشىغا باشلاپ كېلىشى ئىكەن. ئۇ چاغدا ئامانگۇلنى ئەركىن سىدىق تونۇمايدىغان بولۇپ، ئامانگۇلنىڭ قايسى فاكۇلتېتتا ئوقۇۋېتىدىغانلىقىنى سورىۋالغاندىن كېيىن، ئۇ كىشىگە ئامانگۇلنى ئىزدەپ تېپىپ بەردى. شۇ چاغدا قارىسا ئامانگۇلنى ئەركىن سىدىق بۇرۇن كۆرگەن ئىكەن: ئەركىن سىدىق ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرا مەكتەپ رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى ئۇيغۇر شۆبىسىنىڭ ئەزاسى ۋاقتىدا، ئامانگۇل خەنزۇ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى بولۇپ، ئۇلار بىر قانچە قېتىملىق يىغىنلاردا بىرگە بولغان ئىدى. لېكىن، ئۇ چاغدا ئامانگۇل ئوغۇل بالا بىلەن پاراڭلىشىش ياكى ئوغۇل بالا بىلەن باشقا ھەر قانداق مۇناسىۋەتتە بولۇشنى بىر خىل ئەخلاقسىزلىق ۋە نومۇس قىلىدىغان ئىش، دەپ بىلگەچكە، ئاشۇ نەچچە قېتىم بىرگە قاتناشقان كىچىك يىغىن جەريانىدا ئەركىن سىدىققا بىرەر قېتىممۇ سەپ سېلىپ قاراپ باقمىغان ئىدى. بۇ ئىشتىن كېيىن ئەركىن سىدىق ئامانگۇلنى بىر ئاز چۈشىنىپ باقماقچى بولدى. ھەر كۈنى ئەتىگەنلىك تاماقتىن بۇرۇن ئەركىن سىدىق ئىنگلىز تىلى ئۆگەنگىلى چىققاندا، ئامانگۇلمۇ تىل ئۆگىنىشكە چىقاتتى. ئەركىن سىدىق

ئامانگولنىڭ قېشىغا بېرىپ، 5 - 10 مىنۇت ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشتى. گەرچە ئۆزىنىڭ ئىنگلىز تىلى سەۋىيىسى شۇ چاغدا ئامانگولنىڭكىدىن تۆۋەن بولمىسىمۇ، ئەركىن سىدىق بەزىدە ئىنگلىز تىلى توغرىسىدا سوئال سورىغان بولۇپ ئامانگولنىڭ قېشىغا باراتتى. بەزىدە ئۆزىدە بار كىتابنى ئامانگولدىن يەنە ئارىيەت ئېلىش باھانىسى بىلەن ۋە كېيىنلىكتە ئۇ كىتابنى قايتۇرۇش باھانىسى بىلەن ئامانگولنىڭ قېشىغا باراتتى. بەزى كۈنلىرى ئامانگول بىرەر ئىش تۈپەيلىدىن ئەتىگەنلىك ئۆگىنىشكە چىقماي قالسا، ئەركىن سىدىقنىڭ كۆڭلى پۈتۈن بىر كۈن يېرىم ئۆتەتتى. شۇ ئارقىلىق ئەركىن سىدىق ئاستا - ئاستا ئامانگولنى چۈشىنىشكە باشلىدى. ئامانگول باشلانغۇچ 1- سىنىپتىن تارتىپ ھەممە مەكتەپنى خەنزۇچىدا ئوقۇغان بولۇپ، ئاقسۇ ۋىلايەتلىك 1- ئوتتۇرىدا ئوقۇۋاتقان ۋاقتىدا ئوقۇشى سىنىپ بويىچە ئەڭ ياخشى ئىدى. شۇڭا ئۇ ھەر خىل ئوقۇغۇچىلار خىزمىتىگە تەيىنلەنگەن ئىدى. كىتاب ئوقۇشقا ئىنتايىن ئامراق بولۇپ، شۇ ۋاقىتتا جۇڭگودا خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنىپ نەشر قىلىنغان دۇنيادىكى داڭلىق رومانلارنىڭ ھەممىسىنى ئوقۇپ بولغان ئىدى. شۇڭا ئىدىيىۋى سەۋىيىنىڭ بەزى جەھەتلىرىدە ئامانگول ئەركىن سىدىقتىن يۇقىرىراق تۇراتتى. نۇرغۇن ئىشلاردا ئىككىسى ناھايىتى ئوبدان پاراڭلىشالايتتى. مۇشۇنداق بىر قانچە ئاي ئۆتۈش جەريانىدا، ئەركىن سىدىقنىڭ تەدرىجىي ھالدا ئامانگولگە كۆڭلى چۈشتى. 79- يىلى 7- ئايدا، ئەركىن سىدىق ئۆز كۆڭلىنى ئامانگولگە ئىزھار قىلدى. ئامانگول بىر قانچە ھەپتە ئويلىنىپ، ئاندىن ئەركىن سىدىققا جاۋاب بەردى: ئۇ ئەركىن سىدىق بىلەن يۇرۇشكە ماقۇل بولدى. بۇ مۇھەببەتلىشىشنىڭ پەقەت بىرلا مەقسىتى بار ئىدى، ئۇ بولسىمۇ كەلگۈسىدە ئىككىسى توي قىلىش. ئەركىن سىدىق بۇ ۋاقىتلاردا ئىنتايىن ئالدىراش بولسىمۇ، ئامانگولگە قاتتىق كۆڭلى چۈشكەنلىكتىن، داۋاملىق ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولغۇسى كېلەتتى. لېكىن، ئەركىن سىدىقنىڭ نەزىرىدە، بىر ئوغۇل بالا بىر قىزغا تەلەپ قويۇشتىن بۇرۇن مۇنداق 2 شەرتنى ھازىرلىشى كېرەك: 1. ئۇ قىزنى ھەقىقىي تۈردە ياخشى كۆرۈشى كېرەك. 2. كەلگۈسىدە ئۇ قىزنى بەختلىك قىلالايدىغان ئىقتىدارى بولۇشى كېرەك. ھەر كىم ئۆزىنىڭ ھەقىقىي تۈردە ياخشى كۆرگەن كىشىسىنى كەلگۈسىدە ئازاب - ئوقۇبەتلىك ھالەتكە تىقىپ قويۇشنى خالىمايدۇ. ئادەم ئۆزى ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان نەرسىنى ھەممىدىن بەك قەدىرلەيدۇ. ئەگەر بىر ئوغۇل بالا ئۆزى ھەقىقىي تۈردە

ياخشى كۆرىدىغان قىزنى بەختلىك قىلالمىسا، ئۇ قىزنى ھەقىقىي تۈردە قەدىرلەش نۇقتىسىدىن بولسىمۇ ئۇ قىزدىن ئايرىلىپ كېتىشى كېرەك. بۇ مەزگىل ئەركىن سىدىق كەلگۈسىدە ياخشى ياشاش ئۈچۈن بىلىم ئىگىلەۋاتقان ۋە ھەر خىل ئىقتىدارلارنى يېتىلدۈرىۋاتقان مەزگىل ئىدى. بۇ نۇقتا ئەركىن سىدىقنىڭ كاللىسىدا ئىنتايىن ئېنىق ئىدى. شۇڭا ئۇ مۇھەببەتكە قاتتىق بېرىلىپ كېتىشتىن قەتئىي ساقلاندى. ھەرگىز كۆڭۈلنىڭ ئۆزىنى كونترول قىلىۋېلىشىغا يول قويمىدى. بۇ ئىشنى ئۇ ئۆزىنىڭ ئۆز - ئۆزىنى كونترول قىلىش ئىقتىدارىنى يېتىلدۈرۈشنىڭ، ۋە ئۆز - ئۆزىنى چېنىقتۇرۇشنىڭ بىر ياخشى پۇرستى، دەپ بىلدى. يەنە بىر تەرەپتىن، ئامانگۇلمۇ ئىنتايىن تارتىنچاق بولۇپ، يۇقۇرىقىدەك كونا ئىدىيىلەردىن تېخى ئازات بولالمىغان ئىدى. ئۇ ماتېماتىكا فاكۇلتېتى "ھېسابلانما ماتېماتىكا" (خەنزۇچە "计算数学") كەسپىدىكى 77- يىللىق مىنكاۋخەن سىنىپىدا بولۇپ، ئۇنىڭ سىنىپى ئەركىن سىدىقنىڭكى بىلەن باشقا - باشقا بىنادا ئىدى. باشقىلارنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن خىجىل بولۇپ، ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆز سىنىپىغا ئۆزىنى ئىزدەپ كېلىشىنى پۈتۈنلەي چەكلىۋەتكەن ئىدى. ئۇ چاغدا قىزلار ياتاق بىناسىدا ئىشىك باققۇچى بار بولۇپ، ئوغۇللارنىڭ ئۇ بىنادىكى قىزلارنى ئىزدەپ كېلىشىگىمۇ يول قويمايتتى. شۇڭا ئەركىن سىدىق بىرەر ئىش بولسا، ئامانگۈلگە سىنىپىدىكى قىزلار ئارقىلىق گەپ ئېيتىپ بېرەتتى. ئۇلار ئەڭ كۆپ بولسا، ھەپتىدە پەقەت بىر قېتىملا كۆرۈشەتتى. ئەركىن سىدىق بارىدىغان ئۇيغۇرلارنىڭ ئولتۇرۇشلىرىغىمۇ ئامانگۈل ئاساسەن بارمايتتى. (ئامانگۈل بەزى يەكشەنبە ۋە بايرام كۈنلىرى ئۈرۈمچىدە تۇرىدىغان ھەدىسىنىڭ ئۆيىگە كېتىدىغان بولۇپ، ئۇنداق چاغلاردا ئۇلار ھەپتىدە بىر قېتىممۇ كۆرۈشەلمەيتتى.)

بۇ ئىككىسىنىڭ يۈرگىنىنى بىلىدىغان، ئەمما كونكرېت ئەھۋالنى چۈشەنمەيدىغان بەزى ئوقۇغۇچىلار "ئەركىن سىدىق ئامانگۈلنى بەك قاتتىق تۇتىدىكەن" دەپ ئويلاپ يۈرگەن ئىدى. ئەمەلىيەتتە بولسا ئىش پۈتۈنلەي باشقىچە ئىدى. بىر قېتىم ئەركىن سىدىق ئامانگۈلنى بىرگە كىنو كۆرۈپ كېلىشكە مىڭ تەسلىكتە قايىل قىلدى (بۇ يۇقىرىدا ئېيتىلغان، ئەركىن سىدىق 4 يىل جەريانىدا بېرىپ باققان 3 قېتىملىق كىنونىڭ بىرسىدۇر). ئۇلار ئىنتىپاق كۇلۇبىغا بېرىپ، ئىككى بېلەت ئېلىپ كىنوخانىغا كىرىپ قارىسا، بۇ ئىككى بېلەت كىنوخانىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى كارىدورنىڭ ئىككى

تەرىپىدە ئىكەن. ئەركىن سىدىقنى ئۇ چاغدا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك تونۇيدىغان بولۇپ، بۇ كىنوخانىغا كىنوغا بارىدىغانلارمۇ ئاساسەن شۇ مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى ئىدى. شۇڭا ئەركىن سىدىق ئۈچۈن بىر ئورۇندۇقنى ئالماشتۇرۇش ئىنتايىن ئاسان ئىش ئىدى. لېكىن، بۇ ئىشقا ئامانگۈل خىجىل بولۇپ ئۇنىمىدى. ئەركىن سىدىق ئامانگۈلگە توختىماي ئورۇندۇقنى باشقىلار بىلەن ئالماشتۇرۇش توغرىسىدا پەس ئاۋازدا ياكى شەرەت بىلەن يالۋۇردى. پۈتۈن ئەس - ھۇشى ئامانگۈلدە بولۇپ، كىنودا نىمە چىقىۋاتقانلىقى ئۇنىڭ كاللىسىغا ئازراقمۇ كىرمەيتتى. ئارىلىقتىن بىرەر سائەت ئۆتۈپ، كىنونىڭ يېرىمى تۈگىگەندىن كېيىن، ئامانگۈل ئورۇن ئالمىششقا ئاران ماقۇل بولدى. ئەركىن سىدىق يېنىدىكى ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىغا سۆز ئېچىپ بولغىچە ئۇ سەكرەپلا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆز ئورۇندىقىنى ئۆتۈنۈپ بەردى. شۇنداق قىلىپ ئەركىن سىدىق ئالىي مەكتەپ ھاياتىدا ئامانگۈل بىلەن مانا مۇشۇنداق بىر قېتىم بىرگە كىنو كۆرەلىدى. ئەركىن سىدىق ئوقۇش پۈتتۈرىدىغانغا ئاز قالغاندا، ئۆرۈمچىدە ئاقسۇ سەنئەت ئۆمىكى تەييارلىغان "مۆلجەر تاغ بورانلىرى" ناملىق بىر ئۇيغۇرچە دراما قويۇلدى. ئەركىن سىدىق ئامانگۈلدىن رۇخسەت ئالغاندىن كېيىن بۇ دىرامىغا ئىككى بېلەت ئېلىپ، ئىككىسى خەلق تىياتىرخانىسىدىكى درامىغا بىرگە باردى. ئويۇن تۈگىگەندە كوچا ئاپتوبۇسلىرى توختاپ قالىدىغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىق بىر ئۆرۈمچىلىك ساۋاقدىشىنىڭ ۋەلسىپىتىنى ئارىيەت ئالدى. لېكىن، تىياتىرخانىغا بارغىچە ئامانگۈل خىجىل بولۇپ، ئەركىن سىدىقنىڭ ۋەلسىپىتگە مىنىپ بېرىشقا ئۇنىمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىككىسى ۋېلسىپىتنى يېتىلەپ، تىياتىرخانىغا پىيادە باردى. ئامانگۈل يولدا تونۇشلار ئۇچراپ قالسا خىجىل بولۇشتىن ئەنسىرەپ، ئەركىن سىدىقنىڭ ئالدىدا 2 مېتىر ئارىلىق قويۇپ پىيادە ماڭدى. كەچتە دراما تۈگەپ، مەكتەپكە قايتىپ كېلىدىغاندا، قاراڭغۇدا ھېچ كىم ھېچ كىمنى تونۇيالمايدىغان بولغاچقا، ئامانگۈل ئاران تەستە ئەركىن سىدىقنىڭ ۋەلسىپىتىدە بىرگە قايتىپ كېلىشكە ماقۇل بولدى.

ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا 5 يىل ئوقۇش جەريانىدا، يۇقۇرىقىدەك قىلىپ خەنزۇ تىلى، ئىنگلىز تىلى ۋە ياپون تىلىنى ئۆگەندى. مەكتەپ ۋە ئۇنىڭدىن يۇقىرى دەرىجىلىك ئوقۇغۇچىلار خىزمەت ۋەزىپىسىدىن 5 نى ئۆز ئۈستىگە ئالدى. ھەممە پەقەت بىر قېتىملىق مەۋسۇملۇق ئىمتىھاندا

94 نومۇر ئېلىپ قالغاندىن باشقا، 5 يىل ئوقۇش جەريانىدىكى باشقا بارلىق ئىمتىھانلاردا 100 دىن نومۇر ئالدى. ئوقۇش ۋە خىزمەت جەھەتلىرىنىڭ ھەممىسىدە مەكتەپ رەھبەرلىكىنى ۋە ئوقۇتقۇچى - ئوقۇغۇچىلارنى تولۇق رازى ۋە قايىل قىلدى. ئۇنىڭ ئىش - ئىزلىرى شىنجاڭ گېزىتى، شىنجاڭ ياشلىرى ژۇرنىلى، شىنجاڭ رادىئو ئىستانسىسى، ئۈرۈمچى كەچلىك گېزىتى ۋە جۇڭگو خەلق گېزىتى قاتارلىقلار ئارقىلىق كەڭ - كۆلەمدە تەشۋىق قىلىندى. (ئەركىن سىدىق مەتبۇئاتلارغا بېسىلغان، ئۆزى يازغان ۋە ئۆزى توغرىلىق باشقىلار يازغان گېزىت - ژۇرنالدىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسنى يىغىپ ماڭغان بولسىمۇ، ئۇ 1988- يىلى ياپونىيىدىكى ئوقۇشتىن قايتىپ كەلگەندە، ئۇنىڭ بۇ ماتېرىياللىرىنى شىنجاڭ رادىئو ئىستانسىسىنىڭ بىر مۇخبىرى ئارىيەتكە ئېلىپ كەتكەن. ئەمما ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇلارنى قايتۇرۇپ بەرمىگەن. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق ئۆزى يىغقان ماتېرىياللارنىڭ ھەممىسىدىن قۇرۇق قالغان. ئەگەر ئاشۇ مۇخبىر ھېلقى ماتېرىياللارنى ھازىر قايتۇرۇپ بېرەلىسە، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭدىن چەكسىز مىننەتدار بولغان بولاتتى.) ئوقۇش پۈتتۈرۈش ۋاقتى يېقىنلىششقا ئەگىشىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا كەسىپ بىلەن مەمۇرىي خىزمەتتىن ئىبارەت ئىككى يولنىڭ بىرسىنى تاللاش ۋاقتى كەلدى.

ئەركىن سىدىق مەكتەپتىكى ھەر خىل سىياسىي ۋە مەمۇرىي يىغىنلارغا قاتنىشىش جەريانىدا، ئۇنداق ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىپ ئۆتكەن ئۆمۈرنىڭ ھېچ قانداق قىممىتى يوقلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلغان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا مەۋجۇد بولغان ئوقۇشنىڭ ھەممىسنى ئوقۇپ، ئىلىم - پەننىڭ يۇقىرى پەللىسىگە چىقىپ، شۇ ئارقىلىق باشقىلار قىلالىغان ئىشنى ئۇيغۇرلارنىڭمۇ قىلالايدىغانلىقىنى ئىسپاتلاشقا قەتئىي ئىرادە باغلىغان ۋە شۇنىڭغا غايە تىكلىگەن ئىدى. 1982- يىلىنىڭ ئىچىدە ئۇ بىر قېتىم بېيجىڭغا يىغىنغا بارغاندا، مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىمۇ ياكى سىياسىي كېڭەشمۇ ئىشقىلىپ بىر مەملىكەتلىك يىغىنغا قاتناشقىلى كەلگەن بىر قىسىم پېشقەدەم ئۇيغۇر كادىرلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. ئۇلار ئەركىن سىدىققا بىرلا ئېغىزدىن: "ئۇكام، ھەرگىز مەمۇرىي خىزمەت قىلمەن، دەپ ئۆزۈڭنى بىزدەك نابۇت قىلىۋالما. چوقۇم ئۆز كەسپىڭنى داۋاملاشتۇرۇپ، مىللەت ئۈچۈن بىر ئاز شان - شەرەپ كەلتۈرگىن"، دېدى. ئامانگۈلمۇ ئەركىن سىدىقنىڭ نام چىقىرىشىغا ۋە باشلىق بولۇشىغا ئىزچىل تۈردە ئىنتايىن قارشى ئىدى. ئەينى ۋاقىتتا مەملىكەتلىك ئىتتىپاق كومىتېتىنىڭ بىر

سېكرېتارى بولۇپ ئىشلەۋاتقان قەييۇم باۋۇدۇن، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى مائارىپ باشقارمىسىنىڭ سابىق مۇدىرى ئايشەم ئاپپاي، فىزىكا فاكۇلتېتىنىڭ مۇدىرى سۇلتان مۇئەللىم ۋە باشقا بىر قىسىم ئوقۇتقۇچى ھەم خەنزۇ باشلىقلارمۇ ئەركىن سىدىقنىڭ كەلگۈسىدە كەسپىي جەھەتتە چوڭ ئىشلارنى قىلالايدىغانلىقىنى تەكىتلەپ، ئۆز كەسپىنى داۋاملاشتۇرۇش توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. شۇ مەزگىللەرنىڭ بىر كۈنى، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى پارتىيە كومىتېتىنىڭ 1- سېكرېتارى جاڭ ياڭ ئەركىن سىدىقنى ئۆز ئىشخانىسىغا چاقىرىپ كىرىپ، ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى (ئۇ كىشى كېيىنلىكتە شىنجاڭ مائارىپ نازارىتى پارتىيە كومىتېتىنىڭ 1- سېكرېتارى بولدى): "ئەركىن، ھازىر سېنىڭ ئالدىڭدا ئىككى چوڭ يول بار. ئۇنىڭ بىرسى ماڭا ئوخشاش كادىر بولۇش. ئەگەر سەن بۇ يولنى تاللىساڭ، ناھايىتى مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇپ، تېزلا ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك كادىر بولۇپ ئۆسۈپ كېتەلەيسەن. ئۇ چاغدا ماڭا ئوخشاش سېنىڭ ئايرىم شوپۇرۇڭ بولىدۇ. ھەتتا ئايرىم ئاشپىزىڭمۇ بولىدۇ. ھە دېسىلا زىياپەتتە يۈرۈپ، جاپا چەكمەي باياشات ياشىيالايسەن. سەن ئۈچۈن 2- يول ئۆز كەسپىڭنى داۋاملاشتۇرۇش. مەن ئۇيغۇرلار ئىچىدە ھازىرغىچە كەسپتە سەندەك پەۋقۇلئاددە بۆسۈپ چىققان بىرسىنى كۆرۈپ باقمىغان. كادىر بولالايدىغان ئۇيغۇرلار كۆپ. لېكىن كەسپىنى سەندەك قىلالايدىغان ئۇيغۇرلارنى مەن ھازىرغىچە كۆرۈپ باقمىدىم. شۇڭا مېنىڭچە ئەگەر سەن كەسپ يولىنى تاللىساڭ، ئۆز مىللىتىڭگە چوڭراق تۆھپە قوشالىشىڭ مۇمكىن. ئۆزۈڭ ئويدان ئويلاپ قارار قىلغىن." ھەقىقەتەنمۇ ئۇ چاغدا ئەركىن سىدىق بىلەن ئوخشاش ۋەزىپىلەرنى ئۆتەپ باققان كىشىلەرنىڭ مەمۇرىي جەھەتتە خېلىلا ئىستىقبالى بار ئىدى. ئەركىن سىدىق بىلەن بىرگە مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى بولۇپ ئىشلىگەن چىڭ خۋا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى ۋۇ شاۋزو كېيىنلىكتە مەملىكەتلىك تەنتەربىيە مىنىستىرلىكىنىڭ مىنىستىرى بولدى. 1989- يىلى ئەركىن سىدىق ئامېرىكىدىن يۇرتىنى يوقلاش ئۈچۈن قايتىپ بېرىپ، ئامېرىكىغا قايتىشىدا ۋۇ شاۋزوغا تېلېفون قىلغان ئىدى، ۋۇ شاۋزو ئەركىن سىدىقنى ئۆزىنىڭ كىچىك ماشىنىسى بىلەن بېيجىڭ ئايرودۇرومىغا ئەپچىقىپ قويغان ئىدى. ھەممە بۇنىڭدىن كېيىن ھەر قانداق ۋاقىتتا بېيجىڭگە كەلگەندە ئۇنى ئىزدىشىنى ئېيتقان ئىدى. ئەركىن سىدىقنىڭ پەرىزىچە، ئەينى ۋاقىتتا ئۇنىڭ بىلەن بىرگە مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار

بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسلىرى بولۇپ ئىشلىگەن 16 ئوقۇغۇچىدىن كەم دېگەندە 5 كىشى ھازىر جۇڭگونىڭ مەركىزىي ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىدا ھوقۇق تۇتۇپ ئىشلەۋاتقان بولۇشى مۇمكىن. ئەركىن سىدىق كەلگۈسى ئۈچۈن يول تاللايدىغان ئەڭ ئاخىرقى پەيت كەلگەندە، قىلچە ئىككىلەنمەستىن كەسىپ يولىنى تاللىغان بولۇپ، بۇ يولنى ئۇ شۇنىڭدىن باشلاپ داۋاملاشتۇرۇپ كەلمەكتە.

ئەركىن سىدىقنىڭ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا بىر سىنىپتا ئوقۇغان ساۋاقداشلىرى. ئەڭ ئالدىنقى قۇر ئوڭدىن سانىغاندىكى 5- كىشى ئەركىن سىدىقنىڭ 5 يىللىق سىنىپ مۇدىرى شەرىپ مۇئەللىم بولىدۇ. بۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ھازىر شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى بىلەن شىنجاڭ تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىدا ئىشلەيدۇ.

ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى كۇتۇپخانىسىنىڭ ئالدىدا.

ئەركىن سىدىقنى ئىزچىل تۇردە قوللاپ، ئۇنىڭغا ھەر دائىم يېقىندىن ياردەمدە بولغان سۇلتان جانبولاتوۋ مۇئەللىم. بۇ سۈرەت 2006- يىلى 9- ئايدا تارتىلغان. سۇلتان مۇئەللىم كېيىنلىكتە شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى، ۋە ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتىنىڭ مۇئاۋىن نازىرى قاتارلىق بىر قاتار يۇقىرى دەرىجىلىك ۋەزىپىلەردە بولغان بولۇپ، ئۇنىڭ تەرجىمھالىغا قىزىققۇچىلار تۆۋەندىكى تور بېتىنى زىيارەت قىلسا بولىدۇ: http://janbolat.anyp.cn

ئەركىن سىدىق ساۋاقدىشى ۋە دوستى دىلمۇرات تۇرسۇن بىلەن بىرگە. بۇ سۈرەت 1980- يىلىنىڭ ئالدى - كەينىدە تارتىلغان. دىلمۇرات تۇرسۇن ھازىر شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئېلېكترونلۇق ئۇچۇر ئىلمى ئىنستىتۇتىنىڭ باشلىقى بولۇپ ئىشلەۋاتىدۇ.

ئەركىن سىدىق سىنىپ مۇدىرى شەرىپ مۇئەللىم ۋە ساۋاقداشلىرى بىلەن رەڭسىز تېلېۋىزور تەجرىبىسى ئىشلىمەكتە. بۇ سۈرەت ئەينى ۋاقىتتا مەلۇم بىر ژۇرنالدىكى ئەركىن سىدىقنى تونۇشتۇرىدىغان بىر پارچە ماقالە بىلەن بىرگە ئېلان قىلىنغان ئىدى. قايسى ژورنال ئىكەنلىكى ھازىر ئەركىن سىدىقنىڭ ئېسىدە قالماپتۇ.

1981- يىلىدىن 83- يىلىغىچە 4- نۆۋەتلىك مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىدا ۋەزىپە ئۆتىگەن ئوقۇغۇچى كادىرلارنىڭ خاتىرىسى. بىرىنچى قۇر سولدىن سانىغاندىكى 5-كىشى ئەركىن سىدىق، ئوڭدىن سانىغاندىكى كۆزەينەك تاقىۋالغان 3- كىشى ياش ئۇيغۇر خىمىيە ئالىمى زەپەر ئابلىزدۇر. ئەركىن سىدىق ئەينى ۋاقىتتا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسى ئىشخانىسىنى ئۆز ياتىقى قىلىپ تۇرغان بولۇپ، ئۆزىنىڭ تەلەپ قىلىشى بىلەن زەپەر ئابلىز بۇ ئىشخانىدا ئەركىن سىدىق بىلەن بىر يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت بىرگە تۇرغان ئىدى.

1982- يىلى يازدا ئېلىپ بېرىلغان شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ يازلىق دالا پائالىيىتىگە قاتناشقان بىر قىسىم ئۇيغۇر ئوغۇل ئوقۇغۇچىلارنىڭ خاتىرىسى. ئەركىن سىدىق مۇشۇ قېتىملىق پائالىيەتنىڭ 1- قول مەسئۇللۇقىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان ئىدى.

مەملىكەتلىك 19- نۆۋەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسى رەئىسلىرىنىڭ خاتىرىسى. بۇ سۈرەت 1979- يىلى 5- ئايدا تارتىلغان. ئەركىن سىدىقنىڭ ئوڭ تەرىپىدە تۇرغان كۆزەينەكلىك كىشى موڭغۇل مىللىتىدىن بولۇپ، قالغانلارنىڭ ھەممىسى خەنزۇ مىللىتىدىن. ئوتتۇرا قۇردىكى ئەركىن سىدىقنىڭ ئوڭ تەرىپىدە تۇرغان قارا كۆزەينەك تاقىۋالغان كىشى ئەينى ۋاقىتتىكى مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى ۋە چىڭخۇا ئۇنىۋېرسىتېتى ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى ۋۇ شاۋزۇ بولۇپ، بۇ كىشى ئوقۇش پۈتتۈرۈپ ئۇزۇن ئۆتمەي مەملىكەتلىك تەنتەربىيە مىنىستىرلىكىنىڭ مىنىستىرى بولۇپ تەيىنلىنىپ، ئۇ خىزمەتنى تاكى 1998- يىلىغىچە داۋاملاشتۇرغان.

7. شائخەي دىكى بىلىم ئاشۇرۇش

ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدە ئوقۇغان كەسپىي دەرسلەرنىڭ بىرسى "ئېلېكترو - ماگنىتلىق مەيدان ۋە دولقۇنلار" دەپ ئاتىلىدىغان بولۇپ، ئۇ نۇر ۋە باشقا ئېلېكترو - ماگنىتلىق دولقۇنلارنىڭ قانداق قىلىپ بىر يەردىن يەنە بىر يەرگە تارقىتىدىغانلىقى، ھەمدە ئۇلارنىڭ باشقا ماتېرىياللارغا قانداق تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقى قاتارلىقلار توغرىسىدىكى دەرستۇر. ئۇ ئېلىكتىر ئېنژېنېرلىگى كەسپى ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم دەرسلەرنىڭ بىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. فىزىكا كەسپىدىكى 3 چوڭ نەزەرىيەنىڭ بىرسىمۇ ئەنە شۇدۇر. بۇ دەرسنىڭ ئېلىكتىر ئېنژېنېرلىگى (رادىئو ئېلېكترونىكىسىمۇ شۇنىڭ ئىچىدە) ساھەسىدىكى باشقا دەرسلەر بىلەن بولغان چوڭ پەرقى، بۇ دەرستە ئېلېكترو - ماگنىتلىق دولقۇننى تەسۋىرلەيدىغان ماتېماتىكىلىق فورمۇلالاردا ۋېكتورلۇق قىممەتلەر كۆپ ئىشلىتىلىدىغان بولۇپ، قالغان كەسپىي دەرسلەردە بولسا ۋېكتورلار ئۇنچىۋالا كۆپ ئىشلىتىلمەيدۇ. شۇڭا بۇ دەرس ئېلېكتىر ئېنژېنېرلىگى كەسپىدىكى ئوقۇغۇچىلارغا بىر قەدەر تەس تۇيۇلىدۇ. ئەركىن سىدىق ھازىرغىچە جۇڭگو، ياپون ۋە ئامېرىكىدا ياشاپ باققان بولۇپ، بۇ 3 دۆلەتلەرنىڭ ھەممىسىدە ئۇ باشقىلارنىڭ ئاغزىدىن "ئېلېكترو - ماگنىتلىق دولقۇننى ئۆگەنمەكمۇ تەس، دەرس قىلىپ ئۆتمەكمۇ تەس، ھەمدە ئىشلىتىشمۇ تەس" دىگەن سۆزنى ئاڭلاپ باقتى. بۇ دەرسنى ئۆگىنىش تەس بولغاچقا، ئەركىن سىدىق بارغان دۆلەتلىرىنىڭ ھەممىسىدە ئوقۇغۇچىلار بۇ دەرسنى ئۆتىدىغان ئوقۇتقۇچىغىمۇ ئۆچ بولۇپ كېتىدىغانلىقىنى كۆردى. ئەيىنى ۋاقىتتا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا بۇ دەرستە تەربىيلەنگەن بىرەرمۇ ئۇيغۇر ئوقۇتقۇچى يوق بولۇپ، ئامالسىزلىقتىن باشقا بىر ساھەدە دەرس ئۆتىدىغان ئوقۇتقۇچىدىن بىرىنى ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىغا مۇشۇ دەرسنى ئۆتۈشكە قويغان ئىدى. نەتىجىدە ئۇ ئوقۇتقۇچى بۇ دەرسنى ياخشى ئۆتەلمەي، سىنىپتىكى ئوقۇغۇچىلار ھەر قېتىملىق دەرستە ئوقۇتقۇچى ئۈستىدىن قاقشاپلا ئولتۇردى. ئەركىن سىدىق بولسا بىر ئاز بولسىمۇ بىر نەرسىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن ئۇ ئوقۇتقۇچىدىن توختىماي سوئال سورايتتى. مەۋسۇمنىڭ ئوتتۇرىسى بولۇپ قالغان كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ئۇ ئوقۇتقۇچى ئەركىن سىدىقنى چاقىرتىپ، ئۇنىڭغا: "ئۇكام، كېلەر قېتىملىق دەرسنى سەن ئۆتۈپ

باقامسەن؟" دەپ سورىدى. ئەركىن سىدىق ئۇنىڭغا ماقۇل بولۇپ، كېيىنكى قېتىملىق دەرسنىڭ ۋاقتى كەلگىچە بۇ دەرسكە ئەتراپلىق تەييارلىق قىلدى، ھەمدە بىر قېتىملىق دەرسنى ئۆتتى. ئەركىن سىدىق ئالدى بىلەن بۇ قېتىملىق مەزمۇنغا ئائىت بۇرۇنقى مەزمۇنلارنى بىرەر قۇر تەكرارلىۋېتىپ، ئۇنىڭ كەينىدىن يېڭى مەزمۇننى سۆزلىدى. ئۇنىڭ لېكسىيىسى ئىنتايىن سىستېمىلىق ۋە چۈشىنىشلىك بولغاچقا، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ ئوتتۇرىغا چىقىپ سۆزلىگەندە ئاڭلىغۇچىلارنى ئۆزىگە ناھايىتى جەلىپ قىلالايدىغان بولغاچقا، ساۋاقداشلىرى بۇرۇنقىدەك ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلماي، دەرسنى ئىنتايىن زېھىن قويۇپ ئاڭلىدى. ھەمدە دەرس ئاخىرلاشقاندا، سىنىپتىكى ساۋاقداشلار بىردەكلا قاتتىق چاۋاك چېلىپ كەتتى. دەرستىن چۈشكەندە بەزىلەر ئۇنىڭ قېشىغا كېلىپ: "ئەركىن، مەن بۇ دەرسنى بۈگۈن تۇنجى قېتىم چۈشىنەلىدىم" دېدى. بۇ دەرسنىڭ ئوقۇتقۇچىسى ئاجىز بولغاچقا، ئوقۇغۇچىلارغا ھېچ قانداق تاپشۇرۇق بەرمىدى. ھېچ قانداق مەشىقمۇ ئىشلەتكۈزمىدى. يېرىم مەۋسۇملۇق ۋە مەۋسۇم ئاخىرىدىكى ئىمتىھانلارنىمۇ ئوقۇغۇچىلارغا ھەر خىل ۋېكتورلۇق فورمۇلالار بىلەن ئۇلارنىڭ فىزىكىلىق مەنىسىنى يادلىغۇزۇپ، شۇنىڭدىنلا ئىمتىھان ئالدى. ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈش ماقالىسىدا بايان قىلغان "مىكرو دولقۇن تېخنىكىسى" مۇ يۇقۇرقى ئېلېكترو - ماگنىتلىق دولقۇنى ئاساسىغا قۇرۇلغان بولۇپ، ئۇنىڭ بۇ ماقالىسى ئۆزىنىڭ ئۇستازى سۇلتان مۇئەللىم بىلەن فاكۇلتىتتىكى باشقا ئوقۇتقۇچىلارنىڭ يۇقىرى باھاسىغا ئېرىشكەن ئىدى.

77- يىللىق ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار 1983- يىلى 2- ئاينىڭ 15- كۈنى ئوقۇش پۈتتۈرەتتى. 1983- يىلى 1- ئايدا ئەركىن سىدىق كەلگۈسىدە كەسىپ بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلىقىنى قارار قىلىپ بولغاندىن كېيىن، فاكۇلتېتنىڭ مۇدىرى سۇلتان مۇئەللىم ئەركىن سىدىقنى كەلگۈسىدە ئەشۇ ئېلېكترو - ماگنىتلىق دولقۇنى دەرسنى ئۆتتۈشكە تەقسىم قىلدى. ھەمدە 77- يىللىق ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈشى ۋە ئۇلارنىڭ خىزمەت تەقسىماتىنى ئېلان قىلىشقىمۇ ساقلىماي، ئەركىن سىدىقنىڭ شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئېلېكتىر ئېنژېنېرلىگى فاكۇلتېتىغا بىر يىل بىلىم ئاشۇرۇشقا بارىدىغانلىقىنى قارار قىلدى.

1983- يىلى 2- ئاينىڭ 18- كۈنى، ئەركىن سىدىق شاڭخەيگە يېتىپ كەلدى. ھەمدە 2- ئاينىڭ 21- كۈنى 1- مەۋسۇملۇق دەرسنى باشلىدى. دەرس باشلىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، يەنى 2-

ئاينىڭ 28- كۈنى، مەملىكەت بويىچە شۇ يىللىق ئاسپىرانتلىققا كىرىش ئىمتىھانى ئېلىندى. ئەركىن سىدىق ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇشنى ئۇزۇندىن بېرى ئارزۇ قىلىپ كەلگەن بولۇپ، ئۇ چاغدا ئۇيغۇر دىيارىدىكى ھېچ قانداق ئالىي مەكتەپ ئۇيغۇر ئاسپىرانتلىق ئوقۇغۇچىلىرىنى تېخى قوبۇل قىلالمايدىغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىق ئىمتىھان بېرىش ئۈچۈن تيەنجىن ئۇنىۋېرسىتېتى بىلەن نەنجىڭ سانائەت ئىنستىتۇتىنىڭ ئېلېكترو - ماگنىتلىق دولقۇنى كەسپىگە تىزىملاتقان ئىدى. ھەممە تىزىملاتقان ۋاقىتتىن تارتىپ، كۈچىنىڭ بېرىچە بۇ ئىمتىھانلارغا تەييارلىق قىلىپ كەلگەنىدى. ئىمتىھان ئېلىنغان پەنلەرنىڭ بىرسى سىياسەت دەرسى بولۇپ، ئۇ جۇڭگو كومپارتىيىسى تارىخىنى ئاساس قىلغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىق يالغۇز بۇ دەرسنىڭ مەزمۇنىغا خەنزۇچە تەييارلىق قىلىپلا قالماي، ئادەم بىلەن جايلارنىڭ ئىسمىنى خەنزۇچىدا قانداق يېزىشقىمۇ تەييارلىق قىلىشقا توغرا كەلدى. ھەممە ئۇ ئېلېكترو - ماگنىتلىق دولقۇنى ساھەسىدە يۇقۇرىقى ئىككى مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىلىرىدىن جىق ئاجىز ئىدى. شۇڭا ئۇ بۇ قېتىملىق ئىمتىھانىغا ئىزچىل تۆردە كۈچىنىڭ بېرىچە تەييارلىق قىلىپ قاتناشقان بولسىمۇ، ئۇنى يۇقۇرىقى ئىككى مەكتەپ ئاسپىرانتلىققا قوبۇل قىلمىدى.

ئەركىن سىدىق ئۇ چاغدا كۆڭلىگە مۇنداق بىر نىشاننى پۈككەن ئىدى. ئۇ بولسىمۇ، ئېلېكترو - ماگنىتلىق دولقۇنى بىلەن مىكرو دولقۇن تېخنىكىسى كەسپلىرىنى پۇختا ئىگىلەپ، يۇرتقا قايتىپ بارغاندىن كېيىن ئۇيغۇر دىيارىدىكى بىر بوشلۇقنى تولدۇرۇش. دېمىسىمۇ ئۇ چاغدا ئەركىن سىدىق ئۇيغۇر دىيارىدا بۇ ساھەدە ئىشلەيدىغان بىرمۇ ئادەمنى بىلمەيتتى. شۇڭا ئۇ قايتىپ بارغاندىن كېيىن بىرەر قىيىن مەسىلىگە دۇچ كېلىپ قېلىپ ياردەم سوراي دىسە، ياردەم بېرەلەيدىغان بىرەرمۇ كىشى يوق ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ مىكرو - دولقۇن دەرس تەجرىبخانىسىنى قۇرۇپ چىقىش ۋەزىپىسىمۇ ئۇنىڭغا يۈكلەنگەن ئىدى. شۇڭا ئەركىن سىدىق 1- سائەتلىك دەرستىن باشلاپ قاتتىق تىرىششنى باشلىدى. ئۇ ھەر كۈنى كەچ سائەت 11 دە كۇتۇپخانىنى تاقىغىچە كۇتۇپخانىدا ئۆگىنىش قىلدى. كۇتۇپخانا تاقالغاندىن كېيىن ئېلىكتىر ئېنژېنېرلىكى فاكۇلتېتىنىڭ رادار تەجرىبخانىسىغا بېرىپ، كېچە سائەت 12 دىن ئاشقىچە يەنە ئۆگىنىش قىلدى (بۇ تەجرىبخانىنىڭ توكى كېچىچە توختاپ قالمايتتى). دەم ئېلىش كۈنلىرى ۋە بايرام كۈنلىرىمۇ پەقەت دەم ئالماي ئۆگىنىش قىلدى. بۇ

مەكتەپ جۇڭگو بويىچە ئەڭ داڭلىق 5 - 6 مەكتەپنىڭ بىرسى بولغاچقا، ئەركىن سىدىق بىرگە ئوقۇغان ئوقۇغۇچىلار ئۆگىنىش ئىقتىدارى ۋە كەسپىي ئاساسى جەھەتلەردە ئىنتايىن كۈچلۈك ئىدى. شۇڭا ئۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئۇيغۇر سىنىپىنى پۈتتۈرگەن سەۋىيە بىلەن بىر تەرەپتىن پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن قالغان ئوقۇغۇچىلارغا يېتىشىپ مېڭىشقا تىرىشتى. يەنە بىر تەرەپتىن ئوقۇتقۇچى سىنىپتا سۆزلىمىگەن ۋە تاپشۇرۇق قىلىپ بەرمىگەن مەشقلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆزى ئىشلەپ ماڭدى. قىيىنچىلىققا يولۇقسا دەرستىن چۈشكەندىن كېيىن ئوقۇتقۇچىنى ئىزدەپ تېپىپ، ئۇنىڭدىن سورىدى. ئۇ داۋاملىق ئۆز - ئۆزىدىن: "مەن ئۆزەم دەرس ئۆتكەندە، ماۋۇ مەسلىنى قانداق چۈشەندۈرىمەن؟" دەپ سوراپ تۇردى. كىتابتا ئۆزى چۈشەنمەيدىغان بىرەر مەزمۇننىڭ بولۇشىغا قەتئىي يول قويمىدى. ئۇنىڭ نىشانى ئۇ ئۆزى بۇرۇن بېشىدىن كەچۈرگەن، بەزىلەر ئېلېكتىر ئېنژېنېرلىكىگە ئائىت كەسپىي دەرسلەردە "ئەگەر مۇنداق قىلسا، مۇنداق بولىدىكەن" دەپ ئۆزى چۈشەنمىگەنلىكى ئۈچۈن ھېكايە سۆزلىگەندەك دەرس ئۆتىدىغان ئەھۋالغا ئۆزۈل - كېسىل خاتىمە بېرىش ئىدى.

ئەركىن سىدىق شائىخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىگە يېڭى بارغاندا، ئۇ مەكتەپكە شىنجاڭ 1-ئاۋغۇست يېزا ئىگىلىك ئىنستىتۇتىدىن خالىق ۋە ئابلىكىم ئىسىملىك ئىككى ئوقۇتقۇچىمۇ بىلىم ئاشۇرۇشقا بارغان بولۇپ، بۇ ئۈچەيلەن بىر ياتاقتا تۇردى. ئۇنىڭدىن باشقا بۇ مەكتەپتە ئۇلار بېرىشتىن بىرەر يىل بۇرۇن قوبۇل قىلىنغان، كەسپى "پەن - تېخنىكىغا ئائىت ئېنگلىز تىلى" بولغان بىر "شىنجاڭ سىنىپى" بار بولۇپ، ئۇنىڭدا ئۇيغۇر دىيارىدىن كەلگەن 30غا يېقىن ئوقۇغۇچىلار بار ئىدى. بۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ كۆپىنچىسى ئۇيغۇر بولۇپ، ئوغۇل ئوقۇغۇچىلارنىڭ ياتىقى ئەركىن سىدىقنىڭ ياتىقى بىلەن ئۇدۇل خوشنا ئىدى.

پۈتۈن ياتاق بىنالىرىدا قىش كۈنى پار يوق، ۋە ياز كۈنى ھاۋا تەڭشىگۈچ يوق ئىدى. شۇڭا قىش كۈنلىرى كۇتۇپخانا ۋە سىنىپلار تاقاق ۋاقىتدا ياتاقتا ئۆگىنىش قىلغاندا، ھەممە ئوقۇغۇچىلار ئىمكانقەدەر يوتقاننىڭ ئىچىگە كىرىۋېلىپ ئۆگىنىش قىلاتتى. لېكىن، قول بىلەن خەت يازىدىغاندا ياكى ماتېماتىكىلىق ھېسابلارنى ئىشلەيدىغاندا يەنە سوغۇق ياتاقتا ئولتۇرۇپ ئۆگىنىش قىلىشقا توغرا

كېلەتتى. شۇڭلاشقا ئەركىن سىدىق قىش كۈنلىرى بىر چوڭ بوتۇلكىغا قايناق سۇ قاچىلىۋېلىپ، ئۇ بوتۇلكىنى قولىغا تەككۈزۈپ تۇرۇپ، ياكى ئۇنى قۇچاقلاپ ئولتۇرۇپ ئۆگىنىش قىلدى. ياز كۈنلىرى شاڭخەيدە پاشا تولا، ھاۋا ئىنتايىن تىنجىق ۋە نەم بولىدۇ. يۇغان كىيىملەر 4 - 5 كۈندە ئاران قۇرۇيدۇ. خۇرۇم ئاياق ۋە خۇرۇم ساندۇقلار نەملىكتە كۆكىرىپ كېتىدۇ. ئادەم ياتاقتا ئۆگىنىش قىلغاندا، كىيىم كىيىپ ئولتۇرسا ئىسسىقنىڭ دىمىقىغا چىدىغىلى بولمايتتى. كىيىمنى سېلىۋەتسە پاشا چاقاتتى. شۇڭا ئەركىن سىدىق كالتە ئىشتىنىدىن باشقا ھەممە كىيىمنى سېلىۋېتىپ، بىر ئاق داكا رەختتىن تىكىلگەن پاشىلىقنىڭ ئىچىگە كىرىۋېلىپ ئۆگىنىش قىلاتتى. مەكتەپنىڭ تامىقىمۇ ئىنتايىن ناچار بولۇپ، ھەر كۈنى چۈشلۈك ۋە كەچلىك تاماق ئۈچۈن كېسەك شەكلىدە كېسىلگەن گۈرۈچ تامىقىدىن باشقا نەرسە يوق ئىدى. بۇ گۈرۈچ نورمالنى گۈرۈچلەردىن ئەمەس بولۇپ، ئۇ ئەينى ۋاقىتتا سوۋېت بىلەن بولىدىغان ئۇرۇشقا تەييارلىق كۆرۈش يۈزىسىدىن 10 يىلدىن ئارتۇق ئاش ئىسكىلاتلىرىدا ساقلانغان كونا گۈرۈچ ئىدى. شۇڭا كېسەك شەكلىدىكى گۈرۈچنىڭ رەڭگى ئاق بولماستىن، بەزى يەرلىرى ئاق، بەزى يەرلىرى قىزغۇچ بولۇپ، بىر ئالا - چىپار رەڭلىك كېسەككە ئوخشايتتى. بۇنداق گۈرۈچنىڭ تەممۇ ئىنتايىن ناچار ئىدى. مەكتەپكە يېقىنراق بىر جايدا تۇڭگان ئاشخانىسىدىن بىرسى بولسىمۇ، ئۇ پەقەت جۈۋاۋىدىن باشقا نەرسە ئەتمەيتتى. بۇ كېسەك گۈرۈچتىن بەك زېرىكىپ كېتىپ، بىر يەكشەنبىلىك دەم ئېلىش كۈنى ئەركىن سىدىق ئۆزى تاماق يەيدىغان تۇڭگان ئاشخانىسىدىكىلەردىن ئاشخانىنى 2 سائەتلىك ئارىيەت ئېلىپ، بىر قېتىم ئۆزى لەغمەن ئېتىپ، بىر قىسىم ئوغۇل ئوقۇغۇچىلار بىلەن بىرگە يېدى.

قايتىپ بارغاندىن كېيىن مىكرو - دولقۇن تەجرىبىخانىسى قۇرۇشقا پۇختا تەييارلىق قىلىش يۈزىسىدىن، ئەركىن سىدىق ھەر مەۋسۇمدە مەكتەپتىكى خەنزۇ ئوقۇغۇچىلار بىلەن 3 دەرس تالىلغاندىن باشقا، ئۆزىگە ئۇستاز بولغان گۇ رۇيلۇڭ ئىسىملىك پروفېسسورنىڭ مىكرو - دولقۇن تەجرىبىسى دەرسىگە ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن ياردەمچى ئوقۇتقۇچى بولۇپ ئىشلىدى. ئۆز مەكتىپىدە ۋە شاڭخەي شەھىرى رايونىدا ئۆتكۈزۈلگەن مىكرو - دولقۇن تېخنىكىسىغا ئائىت ئىلمىي دوكلات يىغىنلىرىنىڭ ھەممىسىگە قاتناشتى. ئۇنىڭدىن باشقا، "شىنجاڭ سىنىپى" ئوقۇغۇچىلىرى ئۈچۈن ئېنگلىز

تىلدا ئۆتۈلگەن "ئالىي مەكتەپ ماتىماتىكىسى" دەرسىنىمۇ ئىزچىل تۈردە قوشۇمچە قىلىپ ئاڭلىدى. ئۇ چاغدا شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتى ئۇيغۇر دىيارىنىڭ ئىقتىسادىي ۋە تەبىئىي بايلىق ئەھۋالىنى بىر سىستېما قۇرۇلۇشى سۈپىتىدە تەھلىل ۋە تەتقىق قىلىش ئىشىنى كۆتۈرگە ئالغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق مۇشۇ قۇرۇلۇش توغرىسىدا ئېلىپ بېرىلغان ئىلمىي دوكلاتلارنىڭ ھەممىسىگىمۇ بىرىنى قالدۇرماي قاتناشتى.

ئەركىن سىدىق قوشۇلۇپ ئوقۇغان سىنىپ ئېلىكتىر ئېنژېنېرلىكى فاكۇلتېتىنىڭ 1984- يىلى ئوقۇش پۈتتۈرىدىغان سىنىپى بولۇپ، 1983- يىلى يازلىق تەتىلدە مەكتەپ ئۇلارنى 2 ھەپتىلىك پراكتىكىغا ئورۇنلاشتۇردى. ئەركىن سىدىق بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن دەرھاللا سۇلتان مۇئەللىم بىلەن ئالاقىلىشىپ، بۇ پراكتىكىغا ئۆزىنىڭمۇ قاتنىشىشىنى ئىلتىماس قىلدى. سۇلتان مۇئەللىم ئەركىن سىدىقنى قوللاپ، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىن بۇ پراكتىكا ئۈچۈن شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىگە تۆلەيدىغان خىراجەتنى ھەل قىلىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق 1983- يىلى 7- ئايدا نەنجىڭ شەھىرىگە بېرىپ، شۇ يەردىكى بىر مەخپىي ھەربىي رادار زاۋۇتىدا 2 ھەپتە پراكتىكا قىلدى. ئۇلار بۇ جەرياندا رادار ھەققىدە دەرس ئوقۇدى. رادارلارنى ئىشلەپ چىقىرىش جەريانىنى كۆزدىن كەچۈردى. زاۋۇتنىڭ ئىچىدىكى بىر رادارنى باشقۇرۇپ، نەنجىڭ شەھەرلىك ئايرودرومغا چۈشكەن ھەمدە ئۇ يەردىن ئۇچقان ئايروپىلانلارنى رادار ئارقىلىق كۆزىتىشنى مەشىق قىلدى، ھەمدە رادارنى سىناق قىلىش مەيدانىغىمۇ بىر قانچە كۈن باردى. بۇ مەيدان نەنجىڭ شەھىرىدىن خېلى يىراقلىقتىكى بىر يېزىدا بولۇپ، ئۇ يەرگە 1- كۈنى بارغاندا، ئۇ ئەتراپتىن ئەركىن سىدىق چۈشلۈك تاماق ئۈچۈن بىرەر تۇڭگان ئاشخانىسى تاپالمىدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ كۈنى ئۇ چۈشلۈك تاماق يېمىدى. ئەتىسىدىن باشلاپ ئۇ ئەتىگەنلىك تامىقى ئۈچۈن 100 گراملىق ھور نېنىدىن 2 - 3 نى يەۋېلىپ، كەچتە ئۆز جايىغا قايتىپ كەلگىچە تاماق يېمىدى. 7- ئايلاردا نەنجىڭنىڭ ھاۋاسى ئىنتايىن ئىسسىق ھەم ئىنتايىن نەم بولغاچقا، ھەمدە ئۇ چاغدا تېخى توڭلاتقۇ بولمىغاچقا، ھور نېنىنى ئېلىۋالسا، ئۇ چۈشكىچە بۇزۇلۇپ قالاتتى. نەنجىڭدە 7- ئايلارنىڭ كېچىسى ئىسسىق ۋە نەملىك تۆپەيلىدىن ئادەمنىڭ ئۇخلىشى ئىنتايىن تەس ئىدى. شارائىت ئاشۇنداق ناچار بولسىمۇ، بارلىق پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ بىر نەرسە

ئۆگىنىشلىش ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق ھېچ كىمگە ھېچ نىمە توغرىسىدا تەلەپ قويمىدى. جىم - جىت يۈرۈپ، ئۆگىنىۋالغىلى بولىدىغان ھەممە نەرسىنى بىلىۋېلىشقا تىرىشتى. ئىككى مەۋسۇمدە خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ سىنىپىغا قوشۇلۇپ ئوقۇغان 6 كەسپىي دەرسنىڭ ھەممىسىدە 80 دىن يۇقىرى نومۇر ئېلىپ، بۇ مەكتەپنىمۇ ۋە شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىمۇ رازى قىلدى.

بۇ ۋاقىتچە ئەركىن سىدىق تېخى جۇڭگودىكى مىللەتلەردىن باشقىنى ئۇچرىتىپ باقمىغان بولۇپ، ياپونلۇقلارنىڭ ۋە يەھۇدىلارنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنىمۇ بىلمەيتتى. ئۇ ياپونىيەدە 2 يېرىم يىل ياشاپ، ھەمدە ئامېرىكىغا كېلىپ بىر قانچە يەھۇدىلار بىلەن بىرگە ئىشلەپ باققاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ شىنجاڭ ئۇنىۋېرستېتى ۋە شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرستېتلىرىدا ئۆگىنىش ئىشىدا تۇتقان يولىنى ئەسلەپ، شۇ ۋاقىتلاردا ئۆزىمۇ خۇددى ياپونلۇق ۋە يەھۇدىلارغا ئوخشاش ھەممە ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ، ھەممە پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، ئۆزى ئېرىشەلىگەن 1- يولنى ئېتىپ قويماي، ئۇنىڭ ئەكسىچە ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە كىچىك يولنى چوڭايتىپ، بىلىم يولىدا يۈكسەك شىجائەت بىلەن داۋاملىق ئالغا ئىنتىلگەنلىگىنى ھېس قىلدى. شۇنداقلا نوپۇسى 10 مىليونغا بارمايدىغان، ئادەملىرى دۇنيانىڭ ھەممە يەرلىرىگە تارقىلىپ كەتكەن يەھۇدىلاردىن قانداق قىلىپ ھازىرغىچە 160 تىن كۆپ كىشى نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشەلىگەنلىكىنىمۇ چۈشىنىپ يەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، يەھۇدىلار بىلەن سېلىشتۇرغاندا ئۇيغۇرلارنىڭ نەقەدەر نادان ۋە ئاجىز ئىكەنلىكىنىمۇ چوڭقۇر ھېس قىلدى. ئەمەلىيەتتە، ئەينى ۋاقىتتا يەھۇدىلارغا سېلىشتۇرماي تۇرۇپمۇ، ئەركىن سىدىق ئۇيغۇر جەمىيتىكى نۇرغۇن مەسىلىلەرنى توختىماي تەھلىل قىلىپ، توختىماي كۆزىتىپ، ئۆزىدە بىر يۈرۈش چۈشەنچە ھاسىل قىلغان ئىدى. بۇ مەسىلىلەرنىڭ بىرسى ئەينى ۋاقىتتا ئىچكىرى ئۆلكىلەردىكى بىر قىسىم ئالىي مەكتەپتە قۇرۇلغان "شىنجاڭ سىنىپى" دىن ئىبارەت. ئەركىن سىدىق شاڭخەيدە ئوقۇۋاتقان مەزگىل مۇشۇنداق سىنىپلار قۇرۇلغىنىنىڭ 2- يىللىرىغا توغرا كەلگەن بولۇپ، بۇ سىنىپلار بار مەكتەپتە يۈز بەرگەن ئەھۋاللار ئەركىن سىدىقنى ئىنتايىن ھەيران قالدۇردى. ئىنتايىن ئېچىندۇردى. ئەركىن سىدىق ئۆز مەكتىپىدىكى "شىنجاڭ سىنىپى" نىڭ دەرسكە بارغاندا، ھەر كۈنى 2 -3 ئوقۇغۇچى "ئاغرىپ قالدۇق"، دەپ دەرسكە كەلمەيتتى. بىر قانچە ئوقۇغۇچىلار ئىمتىھانلاردىن ئۆتەلمەي، مەكتەپتىن چېكىنىش گىردابىغا

كىلىپ قالغان ئىدى. ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنىڭ ياتىقى بىر 6 قەۋەتلىك چوڭ ياتاق بىناسىنىڭ 1-قەۋىتىدە بولۇپ، بىر كۈنى ئاخشىمى ئۇلار ياتىقىدا كېچە سائەت 12 دىن ئاشقىچە ئولتۇرۇش قىلىپ (بىنانىڭ چىرىقى ئۆچۈرۈلگەندە ياتاقتا شام ياندۇرۇپ قويۇپ)، ساز چېلىپ، ناخشا ئېيتىپ، پۈتۈن بىنادىكىلەرنى ئۇخلاتقۇزمىدى. ئۇلارغا گەپ قىلغىلى كەلگەن خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارنى ئۇرۇپ، مەكتەپتە بىر چوڭ ۋەقە تۇغدۇردى. شائخەيدىن باشقا يەرلەردىكى "شىنجاڭ سىنىپى" ئوقۇغۇچىلىرىدىنمۇ، بەزىلىرى "قوش قەۋەتلىك كارىۋاتتا يېتىش بىزنىڭ ئۆرپ - ئادىتىمىزگە خىلاپ" دەپ مەكتەپكە دەۋا قىلىپ، بىر قەۋەتلىك كارىۋاتتا يېتىشنى تەلەپ قىلغان. يەنە بەزىلىرى " بىز قۇربان ھېيتىدا چوقۇم قوي ئۆلتۈرمىسەك بولمايدۇ. بۇ ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆرپ - ئادىتى" دەپ، مەكتەپلىرىگە تىرىك قوي تاپقۇزغان. ھەممە مەكتەپتىكى ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار دېگىدەك ئۆز مەكتىپىدىكى خەنزۇ ئوقۇغۇچىلار بىلەن چوڭ مۇشتلاش - جىدەللىرىنى تۇغدۇرغان. ئەركىن سىدىق بۇ ئەھۋاللارغا ئىنتايىن ئېچىندى. بۇ مەكتەپتىكى ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار بىر ياتاقتا 8 كىشى ياتىدىغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق ئەينى ۋاقىتتا 12 كىشىلىك ياتاقتا تۇرۇپ باققان ئىدى. ئەركىن سىدىق ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ بىر قىسىم ئۇيغۇر رەھبەرلىرى بىلەن ئۇچرىشىش جەريانىدا، ئۇيغۇرلار ئۈچۈن ھازىرلانغان بۇنداق پۇرسەتلەرنىڭ ھەرگىز ئاسانلىقچە قولغا كەلمىگەنلىكىنى تولۇق بىلگەن ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇيغۇر رەھبەرلەر نۇرغۇن يول ماڭغان، باشقىلارغا ئىنتايىن كۆپ يالۋۇرغان ئىدى. مەقسىتى مۇشۇنداق يول ئارقىلىق يۇقىرى سۈپەتلىك ئۇيغۇر كەسپىي مۇتەخەسسىسلەرنى تەربىيلەپ يېتىلدۈرۈش ئىدى. سىنىپ مۇدىرىنىڭ تەلىپى بىلەن، ئەركىن سىدىق بىر كۈنى ئۆز مەكتىپىدىكى ئۇيغۇر سىنىپقا كىرىپ بىر سائەت سۆزلىدى. ئۇ ئالدى بىلەن ئۇلاردىن نۇرغۇن سوئاللارنى سورىدى:

سىلەر بۇ يەرگە نىمە ئۈچۈن كەلدىڭلار؟ تاماق يېيىش ئۈچۈنمۇ؟ ياكى ئۇخلاش ئۈچۈنمۇ؟

سىلەر بۇ يەرگە قانداق كىلىپ قالدىڭلار؟ بەك ئەقىللىق بولغانلىقىڭلار ئۈچۈنمۇ؟ ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدا بەك يۇقىرى نومۇر ئالغانلىقىڭلار ئۈچۈنمۇ؟

سىلەرنى ئوقۇتۇش ئۈچۈن ئاتا - ئاناڭلار قانداق جاپالارنى چېكىۋاتىدۇ بىلەمسىلەر؟ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى ئۇيغۇر باشلىقلار ھازىر سىلەرنىڭ پوقۇڭلارنى تازىلاش ئۈچۈن نىمە كۈنلەرنى

كۆرىۋاتىدۇ بىلەمسىلەر؟

ئەركىن سىدىق يۇقۇرىقى سوئاللارنىڭ جاۋابلىرىنى بىر - بىرلەپ چۈشەندۈردى. ھەمدە ئۆز ئەمەلىيىتىگە تەدبىقلاپ تۇرۇپ، ئادەم قانداق ياشىغاندا ئۇنىڭ ئۆمرىنىڭ قىممىتى بولىدىغانلىقى ۋە ئالىي مەكتەپ ھاياتىنىڭ كېيىنكى ئۆمرىدە قانداق مۇھىم رول ئوينايدىغانلىقى قاتارلىق بىر قاتار مەسلىلەر ئۈستىدە سۆزلىدى. بۇ ئىشنى ئۇيغۇر سىنىپىدىكى ئوقۇغۇچىلار ئىنتايىن ياخشى قوبۇل قىلدى. بۇ ئىشنىڭ ئۇلار ئۈچۈن چوڭ رولى بولدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار ئەركىن سىدىقنى تېخىمۇ ھۆرمەتلەيدىغان، ئۇنىڭدىن ئەيمىنىدىغان بولدى. ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنىڭ تۇرمۇشىنى ياخشىلاش ئۈچۈن، 1983- يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا بۇ مەكتەپكە ئۇيغۇر دىيارىدىن بىر ئۇيغۇر ئاشپەزمۇ ئەكەلدى (ھەر بىر "شىنجاڭ سىنىپى" غا بېشىدىن تارتىپلا پۈتۈن كۈنلۈك بىر ئۇيغۇر سىنىپ مۇدىرى ئەۋەتىلگەن ئىدى). شۇنىڭدىن كېيىن ئۇيغۇرلارنىڭ تامىقىدا زور ياخشىلىنىش بولدى. لېكىن، ئومۇمىيۈزلۈك قىلىپ ئېيتقاندا، "شىنجاڭ سىنىپى" شۇ بىر قېتىم بەرپا قىلىنغاندىن كېيىن پۈتۈنلەي مەغلۇپ بولدى. بىر قېتىم "شىنجاڭ سىنىپى" نى قوبۇل قىلغان مەكتەپلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدىن كېيىن بۇ ئىشنى داۋاملاشتۇرۇشنى رەت قىلدى. ئۇلارغا كەلگەن تەلەپ - دەۋالارنىڭ كۆپلىكى ۋە مەكتەپتە يۈز بەرگەن ئۇيغۇرلار بىلەن خەنزۇلار ئوتتۇرىسىدىكى ۋە ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆز ئارىسىدىكى ئۇرۇش - ماجرا ۋەقەلىرىنىڭ كۆپلىكىدىن ئۇ مەكتەپلەرنىڭ رەھبەرلىرى ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى ئۇيغۇر رەھبەرلەرگە: "بىز ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆرپ - ئادىتىنى چۈشىنىپ بولالمايدىكەنمىز. شۇڭا بۇنىڭدىن كېيىن ئۆزۈڭلەرنىڭ ئوقۇغۇچىلىرىنى ئۆز جايىڭلاردىلا تەربىيلەڭلار" دېدى. ئەركىن سىدىق ھازىر پات - پات شۇ ۋاقىتتىكى ئىشلارنى ئەسلىگىنىدە كۆڭلى غەش بولۇپ، ئۆز - ئۆزىدىن مۇنداق سوئالنى سوراپ باقىدۇ: "ئەگەر ئۇ چاغدا بەرپا بولغىنى 'شىنجاڭ سىنىپى" بولماستىن، 'ياپونلۇقلار سىنىپى' بولۇپ قالغان بولسا، ياكى 'يەھۇدىلار سىنىپى' بولۇپ قالغان بولسا، ئىش قانداق بولار ئىدى- ھە؟ ئۇ چاغدا چوقۇم ئىش پۈتۈنلەي ھازىرقىنىڭ ئەكسىچە بولار ئىدى". جۇڭگو ئۇيغۇر دىيارىنىڭ پايدىسىنى ناھايىتى جىق كۆرىدۇ، بۇ بىر پاكىت. لېكىن، ئۇيغۇر دىيارىنىڭ ئۇنداق پايدىسى ھېلىقى "شىنجاڭ سىنىپى" نى قوبۇل قىلغان مەكتەپلەرگە بىۋاستە تېگىشى ناتايىن. ھېلىقى مەكتەپلەرنىڭ رەھبەرلىرىنىڭ

كۆڭلىدە، ئۇلار ئۇيغۇرلار ئۈچۈن بىر چوڭ ياخشى ئىش قىلىپ بېرىۋاتاتتى. ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنى پۇلسىز ئوقۇتۇپ تەربىيىلەپ بېرىۋاتاتتى. ئۇلار ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارغا قەرزدار ئەمەس، ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار ئۇلار ئۈچۈن قەرزدار ئىدى. شۇڭا، ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار ئۇ مەكتەپلەرگە تاماق يىگىلى ياكى ئۇخلىغىلى ئەمەس (ئەگەر مەقسىتىڭىز ياخشى يەپ ياخشى ئۇخلاش بولسا، سىز ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئۆيىڭىزدىن باشقا ھېچ قانداق يەرگە بارماسلىقىڭىز كېرەك)، ئوقۇغىلى بارغاندىكىن، بارلىق ئىمكانىيەتتىن تولۇق پايدىلىنىپ ياخشى ئوقۇشى كېرەك ئىدى. ئەگەر ئۇيغۇرلارنىڭ ئورنىدا يەھۇدىلار بولۇپ قالغان بولسا، دەل ئاشۇنداق قىلغان بولاتتى. مۇشۇنداق ئالتۇندەك پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، نۇرغۇن كىشىلىرىنى تەربىيىلەپ، ئۇيغۇر دىيارىدىكى نۇرغۇن يۇقىرى دەرىجىلىك مۇھىم ئورۇنلارنى ئىگىلىگەن بولاتتى (بۇنداق بولۇشقا ئەينى ۋاقىتتا شارائىت بار ئىدى). شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى ھېلىقى "شىنجاڭ سىنىپى" دا ئوقۇغان ئىككى قىز ئوقۇغۇچى ھازىر ئامېرىكىدا ياشاۋاتىدۇ. لېكىن باشقا نادان ئۇيغۇرلار ئۇنداق قىلالمىدى. بۇ ئالتۇندەك پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويدى. ئېرىشكەن 1- يولنى چوڭايتىپ مېڭىش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ئۇنى ساقلاپمۇ قالالماي، پۈتۈنلەي ئېتىپ قويدى.

لېكىن، شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىدىكىلەر ئەركىن سىدىقتىن ئىنتايىن رازى بولدى. ئۇنى ناھايىتى ھۆرمەتلىدى. بىر قېتىم ئۇلارنىڭ بىر مەكتەپ رەھبەرلىك ئۆمىكى ئۈرۈمچىگە بېرىپ، ئۇيغۇر دىيارىدىكى رەھبەرلەرگە ئۆز مەكتىپىدىكى ئەھۋالدىن دوكلاد بەرگەندە، "شىنجاڭ سىنىپى" ھەققىدىكى نارازىلىقىدىن كېيىن، "ئەگەر ئەركىن سىدىقتەك ئادەملەرنى تاللاپ ئەۋەتسەڭلەر، ئۇنداقلاردىن قانچىسى بولسا شۇنچىسىنى ئالىمىز" دىدى.

1983- يىلى يازلىق تەتىلدە ئەركىن سىدىق نەنجىڭدىكى پراكتىكىسىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، يۇرتقا قايتماي، يەنە شاڭخەيگە قايتىپ كەلدى. ئۇ كۆپرەك بىلىم ئىگىلىۋېلىش ئۈچۈن، تولۇق كۇرس ئوقۇغۇچىلىرىغا ئۆتۈلمەيدىغان "مىكرو - دولقۇنلۇق توك يولى" دېگەن بىر كەسپىي كىتابنى ئۇستازىدىن ئارىيەت ئېلىپ، ھەر كۈنى ئۇنى ئوقۇدى. ھاۋا بەك ئىسسىق بولغانلىقى ئۈچۈن، كالتە ئىشتاندىن باشقا كىيىملىرىنىڭ ھەممىسىنى سېلىۋېتىپ، ئۆزىنى پاشىلىقنىڭ ئىچىگە سولىۋېلىپ كىتاب ئوقۇدى. بۇ

كەسپىي كىتابنى ئۆزىنى قاتتىق مەجبۇرلاپ تۇرۇپ، خۇددى رومان ئوقۇغاندەك ئوقۇپ چىقتى. ھەر كۈنى 10 نەچچە سائەت ۋاقتىنى مانا مۇشۇنداق ئۆتكۈزدى. 1983- يىلى 8- ئاينىڭ 14- كۈنى، ئەركىن سىدىق پويىز بىلەن بېيجىڭگە بېرىپ، 20- نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسى يىغىنىغا قاتناشتى. بۇ قېتىم ئۇ بېيجىڭگە ئۆزىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسلىك ۋەزىپىسىنى ئۆتكۈزۈپ بېرىش ئۈچۈن كەلگەن ئىدى. يىغىن جەريانىدا ئالدىنقى قېتىملىق ئوقۇغۇچىلار بىرلەشمىسىنىڭ 17 نەپەر رەئىسلىرى بىر سۆھبەت يىغىنى ئۆتكۈزۈپ، ئۆزلىرىنىڭ كەلگۈسىدە نىمە ئىش بىلەن شۇغۇللانماقچى بولغانلىقىنى باشقىلارغا تونۇشتۇردى. بۇ يىغىندا پەقەت ئەركىن سىدىقلا "مەن ئۆز كەسپىمنى داۋاملاشتۇرىدىغان بولدۇم" دېدى. قالغانلارنىڭ ھەممىسى كەسىپ ئۆزگەرتىپ، مەمۇرىي خىزمەتكە بۆلۈنگەن ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى جۇڭگو مەركىزىي ھۆكۈمىتىگە تەقسىم قىلىنغان 4 - 5 كىشى مۇشۇ يىغىن جەريانىدا تېخى قانداق قىلىپ بىر - بىرىنى يۆلەپ، ھوقۇق شوتىسىنىڭ يۇقىرى بالدىقىغا چىقىش توغرىسىدا بەزى پىلانلارنىمۇ تۈزۈپ چىقتى. ئەركىن سىدىقنىڭ كۆڭلى ئازراقمۇ يېرىم بولمىدى. ئۇنىڭ ئەكسىچە، ئۇ بۇ قېتىم بېيجىڭغا قىلغان سەپىرى جەريانىدا ئىنتايىن ھاياجان ئىچىدە ئۆتتى. ئۇنىڭ ئۈچۈن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىغا كىرگەندىن كېيىنكى 5 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت ئۇنىڭ ھاياتىدىكى ئەڭ جاپالىق ۋاقىتلارنىڭ بىر قىسمى بولسىمۇ، يەنە بىر تەرەپتىن ئۇ ئەڭ ئۇنتۇلۇق، ئەڭ كۆڭۈللۈك ئۆتكەن، ھەمدە ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ ئۆزىگە كۆرسەتكەن چوڭقۇر ھۆرمىتىدىن تەسەۋۋۇر قىلالىغۇسىز دەرىجىدە بەھرىمەن بولغان مەزگىللەر ئىدى. بىر ئادەمنىڭ جەمئىيەتتىكى قىممىتى ئۇنىڭ شۇ جەمئىيەتكە قوشقان تۆھپىسى ئارقىلىق بەلگىلىنىدۇ —— ئەركىن سىدىق بۇ ھەقىقەتنى ئۆزىنىڭ ئالدىنقى 5 يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىكى ھاياتى جەريانىدا ئىنتايىن چوڭقۇر چۈشىنىپ يەتتى.

ئامانگۈل مىنكاۋخەن ئوقۇغان بولغاچقا، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنى ئەركىن سىدىقتىن بىر يىل بالدۇر پۈتتۈرۈپ، شۇ مەكتەپنىڭ كومپيۇتېر فاكۇلتېتىغا تەقسىم قىلىندى. ھەمدە ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپدىكىلەر ئەڭ ئاخىرقى يىلى "ئالگول" دەپ ئاتىلىدىغان كومپيۇتېر تىلىنى ئوقۇغاندا، ئامانگۈل ئاشۇ دەرىسكە ياردەمچى ئوقۇتقۇچىمۇ بولغان ئىدى. بىر قېتىم ئامانگۈل دەرس ئۆتۈۋېتىپ بىر سوئال سورىغاندا، ئەركىن سىدىق قول كۆتۈردى. تۆۋەندە ئولتۇرغان 2 سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرى ئىچىدە قول

كۆتۈرگەنلەردىن ئەركىن سىدىقتىن باشقىسى بولمىغاچقا، ئامانگۈل نائىلاج ئەركىن سىدىقنىڭ جاۋاب بېرىشىگە رۇخسەت بەردى. ئەركىن سىدىقنىڭ جاۋابىدىن كېيىن ئامانگۈل "ئەركىننىڭ جاۋابى توغرا" دېسە، تۆۋەندىكى بىر ئوقۇغۇچى چاقچاق قىلىپ، "جاۋاب بەرگەن ئەركىن بولغاندىكىن، ئۇنىڭ جاۋابى ئەلۋەتتە توغرا بولىدۇ- دە" دېدى. ئامانگۈل ئۇ چاغدا ئۇ ئوقۇغۇچىغا بىر ئالىيىپ قويدى. 1983- يىلى كۈزدە، فاكۇلتېت ئامانگۈلنىمۇ شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىغا كومپيۇتېر ئىلمى بويىچە بىر يىللىق بىلىم ئاشۇرۇشقا ئەۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن كۈتمىگەن يەردە بۇ ئىككىسىگە شاڭخەيدە يېرىم يىل بىرگە ئوقۇش پۇرسىتى يارىتىلىپ قالدى. ئۇلار دەرسكە بارغان ۋاقىتلاردىن باشقا ۋاقىتلارنىڭ ھەممىسىدە بىرگە ئۆگىنىش قىلدى. ئۇلار كۇتۇپخانىدا، "شىنجاڭ سىنىپى" دا ۋە مىكرو - دولقۇن تەجرىبىخانىسىدا كېچە - كېچىلەپ بىرگە دەرس تەكرارلىدى. شۇ يىلى كۈزدىكى بىر بايرام جەريانىدا، ئەركىن سىدىق، ئامانگۈل، خالىق ۋە ئابلىكىم تۆتى بىرلىشىپ، خاڭجۇ شەھىرىگە بېرىپ، بىر قانچە كۈن بىرگە ساياھەت قىلىپ كەلدى. 1984- يىلى 1- ئايدا ئەركىن سىدىق ئوقۇشنى تۈگىتىپ، ئۇيغۇر دىيارىغا قايتىشتىن بۇرۇن، ئۇلار ئىككىسى بوش ۋاقىتلاردىن پايدىلىنىپ، توي قىلىشنىڭ بەزى تەييارلىقلىرىنى شاڭخەيدە قىلىۋالدى. بۇلار ئەركىن سىدىقنىڭ قەلبىدە توي قىلىشتىن بۇرۇنقى "مۇھەببەت ھاياتى" تىكى ئەڭ گۈزەل ئەسلىمىلەرنىڭ بىر قىسمى بولۇپ ساقلانماقتا.

ئەركىن سىدىق شاڭخەي قاتناش ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئىچىدە. 1983-يىلى تارتىلغان.

ئەركىن سىدىق ئۇستازى گۇ رۇيلۇڭ پروفېسسور بىلەن بىرگە. 1983- يىلى تارتىلغان.

ئەركىن سىدىق بىلەن ئامانگۈل خاڭجۇغا قىلغان ساياھىتى جەريانىدا قالدۇرغان بىر خاتىرە سۈرەت. 1983- يىلى تارتىلغان.

ئەركىن سىدىق بىلەن ئامانگۈل مەكتەپ سىرتىغا قاراپ ماڭماقتا. 1983- يىلى تارتىلغان.

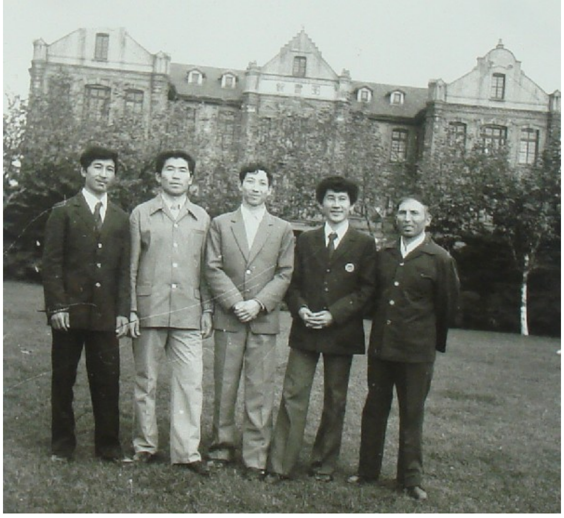

ئەركىن سىدىق بىلەن بىرگە بىلىم ئاشۇرغان ئابلىكىم (ئوڭدىن 1- كىشى)، خالىق (سولدىن 2- كىشى) ۋە "شىنجاڭ سىنىپى" نىڭ ئىككى ئوقۇغۇچىلىرى. 1983- يىلى تارتىلغان.

8. شائخەيدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن

ئەركىن سىدىق 1984- يىلى 1- ئايدا شائخەيدىكى بىر يىللىق ئوقۇشىنى تۈگىتىپ، ئۈرۈمچىگە قايتىپ كەلدى. ئۇ قايتىپ كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى مەكتەپ بويىچە خەنزۇ ۋە باشقا مىللەتلەردىن بولغان 30غا يېقىن ياش ئوقۇتقۇچىلارنى تەشكىللەپ، ئىنگلىزچە قىسقارتىلمىسى "TOEFL" دەپ ئاتىلىدىغان بىر ئىنگلىزچە ئىمتىھانغا تەييارلىق كۆرۈش كۇرسىنى ئاچتى. ئامېرىكا ۋە ياۋروپاغا ئوقۇشقا بارىدىغان چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى مۇشۇ ئىمتىھاندا لاياقەتلىك بولۇش تەلەپ قىلىناتتى. ئەينى ۋاقىتتا مەكتەپنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەۋاتقان سۇلتان مۇئەللىم ئەركىن سىدىقنى ئاشۇ سىنىپقا كىرىپ ئوقۇشقا ئايرىدى. بۇ مەكتەپ ئىچىدە ئېلىپ بېرىلىدىغان پۈتۈن كۈنلۈك ئوقۇش بولۇپ، ئۇنىڭ مەقستى TOEFL ئىمتىھانىدا لاياقەتلىك بولالايدىغان ئوقۇتقۇچىلارنى يېتىلدۈرۈپ، ئاندىن ئۇلار ئۈچۈن چەتكە چىقىپ بىلىم ئاشۇرۇش پۇرستى يارىتىش ئىدى. بۇ دەرسكە ئەينى ۋاقىتتا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى چەت ئەل تىلى فاكۇلتېتىدىكى ئىنگلىز تىلى بويىچە بىر قەدەر كۆزگە كۆرۈنگەن سۇن جيۈن خانىم مەسئۇل بولدى. بۇ ئوقۇغۇچىلار بىر تەرەپتىن ئىنگلىز تىلى ئاساسىنى ئوقۇپ، يەنە بىر تەرەپتىن مەخسۇس TOEFL ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلدى. بۇ بىر "كۈچلەندۈرۈلگەن سىنىپ" بولغاچقا، دەرسنىڭ ئۆتىلىشى ئىنتايىن تېز بولۇپ، كۈندىلىك تاپشۇرۇق ۋەزىپىسمۇ ئىنتايىن ئېغىر ئىدى. بۇ ئوقۇغۇچىلار 3 ئايدىن سەل كۆپرەك ئوقۇغاندىن كېيىن، ئۇلاردىن بىر ئومۇمىيۈزلۈك باھالاش ئىمتىھانى ئېلىندى. ئەينى ۋاقىتتا جۇڭگو مائارىپ مىنىستىرى چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇتىدىغان كىشىلەرنى تاللاشتا، ئۇلارنى ئىنگلىزچە "English Proficiency Test" دېيىلىدىغان، قىسقارتىلىپ "EPT" دەپ ئاتىلىدىغان، ئۇيغۇرچە مەنىسى "ئىنگلىزچە سەۋىيە ئىمتىھانى" گە توغرا كېلىدىغان، مەملىكەت بويىچە بىر قانچە جايلاردا بىر تۇتاش ئېلىنىدىغان بىر ئىمتىھانغا قاتناشتۇرۇپ، شۇ ئىمتىھاندا لاياقەتلىك بولغانلارنى تاللايتتى. بۇ ئىمتىھاننىڭ تولۇق نومۇرى 100 نومۇر بولۇپ، 80 دىن يۇقىرى نومۇر ئالغانلار لاياقەتلىك بولاتتى. شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ھېلىقى 30 ئوقۇتقۇچىدىن ئىمتىھان ئالغاندىمۇ، ئاشۇ EPT ئىمتىھانىنىڭ سوئالىنى ئىشلەتكەن ئىدى. گەرچە

بۇ ئىمتىھانغا قاتناشتۇرۇلغان ئۇيغۇر ئوقۇتقۇچىلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى مىنكاۋخەن بولۇپ، ئۇلار ئىنگلىز تىلىنى ئالىي مەكتەپتە رەسمىي دەرس قىلىپ ئوقۇپ تۈگەتكەن بولسىمۇ، بۇ قېتىمقى ئىمتىھاندا ئۇيغۇرلاردىن پەقەت ئەركىن سىدىق بىر كىشىلا لاياقەتلىك بولدى. بۇ ئىشتىن كېيىن ئەينى ۋاقىتتا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئوقۇتۇش باشقارمىسىنىڭ 1- قول باشلىقى بولۇپ ئىشلەۋاتقان ئايشەم ئاپپاي بارلىق يەرلىك مىللەتلەردىن بولغان ئوقۇتقۇچىلارنى بىر يەرگە يىغىپ، دەرھال بىر يىغىن چاقىردى. يىغىندا ئۇ بۇنىڭدىن كېيىن مەكتەپتىن چەت ئەلگە ئوقۇشقا ئەۋەتىلىدىغانلارنىڭ سانى تېز سۈرئەتتە كۆپىيىدىغانلىقىنى، شۇڭا چەتكە چىقىپ ئوقۇشنى ئارزۇ قىلىدىغانلار ھازىردىن باشلاپ ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ، تىل ئۆتكىلىدىن تېز ئۆتۈشى كېرەكلىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى. شۇنداقلا "بۇ قېتىم خۇدايىم بەرگەن ئەركىن سىدىق بىرلا ئادەم ئىمتىھاندا لاياقەتلىك بولدى. ئىش بۇنىڭدىن كېيىن مۇشۇنداق بولىۋەرمىسۇن" دەپ، ھەممەيلەننى ئەركىن سىدىقتەك تىرىشچانلىق كۆرسىتىشكە سەپەرۋەر قىلدى.

1984- يىلى 6- ئايدا، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى يۇقۇرىقى ئىمتىھاندىن ئۆتكەن 6 كىشىنى شىئەنگە مەملىكەتلىك EPT ئىمتىھانىغا قاتنىشىشقا ئەۋەتتى. بۇلارنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇردىن پەقەت ئەركىن سىدىق بىرلا كىشى بولۇپ، قالغانلىرى خەنزۇلار ئىدى. ئۇلار ئىمتىھاننى تۈگىتىپ، قايتىپ كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، ئىمتىھان نەتىجىسى مەكتەپكە يېتىپ كەلدى: ئەركىن سىدىق 85 نومۇر بىلەن EPT ئىمتىھانىدا لاياقەتلىك بولدى.

ئەركىن سىدىق بۇ ۋاقىتتا فىزىكا فاكۇلتېتى ئوقۇتۇش بىناسىنىڭ 6- قەۋىتىدىكى مىكرو - دولقۇن تەجرىبىخانىسى قىلىنىدىغان بىر چوڭ دەرسخانىغا يانداش بولغان بىر كىچىك ئىشخانىنى ياتاق قىلىپ تۇرىۋاتقان ئىدى. يازلىق تەتىلدە ئۆيگە قايتىشتىن بۇرۇن، ئۇ ئاقسۇدىن ياغاچ ئەكەلدۈرۈپ، ئۇنى ئۇرۇمچىدە شال قىلىپ تىلدۇرۇپ، ئادەم ياللاپ بۇ شالدىن ئۆي جابدۇقلىرى ياساتتى. ئۇ بىر تەرەپتىن مال سېتىۋالغۇچى، يەنە بىر تەرەپتىن ياغاچچىلارغا ئاشپەز بولۇپ، بىر ھەپتە قاتتىق ئىشلەپ، ئۆي جابدۇقلىرىنى پۈتتۈردى. ئاندىن يۇرتىغا قايتتى. ئامانگۇلمۇ شائخەيدىكى ئوقۇشنى تۈگىتىپ، يۇرتقا قايتىپ كەلدى. ئۇلار 8- ئاينىڭ بېشىدا توي قىلىشنى پىلانلاپ، باغاقنى باستۇرۇپ بولغاندا، شىنجاڭ ئۇنىۋېرستېتىدىن ئەركىن سىدىققا بىر تېلېفون كەلدى: "بىز ھازىر ئىمتىھان ئېلىپ، ياپونغا بارىدىغان

ئوقۇتقۇچىلارنى تاللىماقچى. ئەگەر سىزنىڭ ياپونغا بارغىڭىز بولسا، دەرھال ئۈرۈمچىگە كېلىپ، ئىمتىھانغا قاتنىشىڭ!" ئۇ چاغدا چەتكە ئوقۇشقا چىقىش ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئۇيغۇرلار ئۈچۈن تەسەۋۋۇر قىلالىغۇسىز دەرىجىدە قىيىن ئىش ئىدى. شۇنداقلا تەسەۋۋۇر قىلالىغۇسىز دەرىجىدىكى قىممەتلىك ئىش ئىدى. شۇڭا ئەركىن سىدىق بۇ پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويماسلىق ئۈچۈن، ئامانگۈل ۋە باشقا تۇغقانلار بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، تويىنى سەل كېچىكتۈرىدىغان بولۇپ، يولۇچىلار ئاپتوبۇسى بىلەن ئۈرۈمچىگە يولغا چىقتى.

ئەسلىدە 80- يىللارنىڭ باشلىرىدىن باشلاپ، ئىچكى موڭغۇل مائارىپ نازارىتى ياپونىيەنىڭ خۇسۇسىي ئالىي مەكتەپلەر بىرلەشمىسى بىلەن مۇناسىۋەت ئورنىتىپ، ھەر يىلى ئاشۇ بىرلەشمىگە قارايدىغان ئالىي مەكتەپلەرگە بەلگىلىك ساندا ئوقۇغۇچى چىقىرىۋاتقان ئىدى. ئەينى ۋاقىتتىكى ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ "بادەي" ئىسىملىك موڭغۇل مىللىتىدىن بولغان بىر رەھبىرى بار بولۇپ، ئاشۇ كىشىنىڭ يول مېڭىشى بىلەن، ياپونىيە خۇسۇسىي ئالىي مەكتەپلەر بىرلەشمىسى تارمىقىدىكى مەكتەپلەرگە ھەر يىلى ئۇيغۇر دىيارىدىكى يەرلىك مىللەتلەردىن بولغان ئالىي مەكتەپ ئوقۇتقۇچىلىرىدىن 25 كىشىنى ئوقۇشقا چىقىرىش ئىشى ھەل قىلىنغان ئىدى. بۇ قېتىمقى ئادەم تاللاشتا، ئۈرۈمچىدىكى 5 ئالىي مەكتەپتىكى يەرلىك مىللەتلەردىن بولغان ياش ئوقۇتقۇچىلار ئىچىدىن نەمۇنە دەپ قارالغانلارنى تاللاپ، ياپونىيە ئوقۇشقا ئادەم تاللاش ئىمتىھانغا قاتناشتۇرۇش قارار قىلىنغان ئىدى. ئىمتىھان جەمى 3 پەندىن ئېلىناتتى: ئۆزىنىڭ كەسپىدىن بىر پەن، بىر چەت ئەل تىلى ۋە ماتېماتىكا. بۇ ئىمتىھانغا ئۈرۈمچى بويىچە 50 نەپەر ئەتراپىدىكى ياش ئوقۇتقۇچىلار قاتناشتى. ئەركىن سىدىق ئىمتىھاننى تۈگىتىپلا يۇرتقا قايتىپ كەلدى. ھەمدە 8- ئاينىڭ 16- كۈنى ئاقسۇ شەھرىدە ئامانگۈل بىلەن توي مۇراسىمى ئۆتكۈزدى. توي قىلىپ 2 كۈندىن كېيىنلا ئۈرۈمچىدىن ئەركىن سىدىققا خۇش خەۋەر كەلدى: ئەركىن سىدىق ھېلىقى ئىمتىھانلاردىن 1- بولۇپ ئۆتۈپ، ياپونىيىدىكى ئوقۇشقا تاللىنىپتۇ. بۇ ئىمتىھانلارنىڭ تولۇق نومۇرى 300 نومۇر بولۇپ، ئەركىن سىدىق 240 نومۇر ئېلىپتۇ. ئىچكىرىدە ئوقۇپ ئۈرۈمچىدە ئوقۇتقۇچى بولغان يەنە بىر ئۇيغۇر ئوقۇتقۇچى 180 نومۇر بىلەن ئىككىنچىلىك ئورۇنغا ئېرىشىپتۇ. ئەللىك نومۇردىن تۆۋەن نومۇر ئالغانلاردىنمۇ بىر

قانچىسى تاللىنىپ، بۇ ئوقۇغۇشقا جەمى 15 كىشى تاللىنىپتۇ. ياپونىيەگە چىقىدىغانلارغا ياپون تىلى ئۆگىتىدىغان كۇرس 9- ئاينىڭ بېشىدىلا باشلىنىدىغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىقنىڭ بۇ خەۋەردىن كېيىن ئاقسۇدا زادىلا تۇرغۇسى كەلمىدى.

توي قىلىپ بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق يۈك - تاقلىرىنى ئېلىپ، ئامانگۈل بىلەن ئۈرۈمچىگە قايتىپ كەلدى. شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىن ئۇلارغا "ئۆگكۈر ئۆي" دەپ ئاتىلىدىغان، مەكتەپنىڭ ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان چوڭ گولۇفاڭغا يانداش بولغان بىر ئېغىزلىق ئۆيدىن بىرنى بەردى. ئۆينىڭ بىرلا دەرىزىسى بار بولۇپ، ئۇ ئاشۇ گولۇفاڭغا قارايتتى. ئۇلارنىڭ ئۆيى بار ئارقا تامغا كۆمۈر دۆۋىلەنگەن بولۇپ، كۆمۈر ئۆينىڭ دەرىزىسىنىڭ تەگىدىن تولىسىنى توسۇپ تۇراتتى. كۆمۈرنىڭ چاڭ - توزانلىرىنىڭ داۋاملىق ئۆيگە كىرىۋېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، ئۇلار ئۆينىڭ دەرىزىسىنى پۈتۈنلەي پلاستىك بىلەن توسىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۆيگە ھاۋا كىرىدىغان يەردىن پەقەت دەرىزىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئىشكىلا قالغان بولۇپ، ئۆينىڭ ئىچى داۋاملىق دىمىق بولۇپ تۇراتتى. ئۆينىڭ تورۇسى سىلىندىر (يەنى چەمبىرەك) شەكلىدە ئەگرى بولغاچقا، بۇ ئۆيلەرگە "ئۆگكۈر ئۆي" دەپ ئىسىم قويۇلۇپ قالغان ئىدى. بۇ بىر كارىدورلۇق 2 قەۋەت بىنا بولۇپ، كارىدورنىڭ ئىككىلا تەرىپىدە ئۆيلەر بار ئىدى. ياش ئوقۇتقۇچىلاردىن باشقا، بۇ بىنادا يەنە ئوقۇغۇچىلارمۇ تۇراتتى. شۇڭا ھەر كۈنى 3 ۋاق تاماق ۋاقتى بولغاندا، كارىدور ئادەمگە لىق توشاتتى. ئۆينىڭ ئىچى ئۇ ياقتا تۇرسۇن، پۈتۈن بىنادىمۇ بىرەر ھاجەتخانا يوق ئىدى. بۇ بىنادا تۇرىدىغانلارنىڭ ھەممىسى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا "3 يېرىم قەۋەتلىك بىنا" دەپ ئاتىلىدىغان بىر سېرىق رەڭلىك داڭلىق بىنانىڭ قېشىدىكى بىر قەدىمي شەكىلدە ياسالغان ھاجەتخانىغا باراتتى (ئەركىن سىدىق 2006- يىلى يازدا يۇرتقا بارغاندا، ئاتايىتەن بېرىپ بۇ 3 يېرىم قەۋەت بىنانى كۆرۈپ كەلدى). بۇ بىنانىڭ كارىدورىدىمۇ، سىرتتىمۇ ۋە ھېلقى ھاجەتخانىدىمۇ ھېچ قانداق چىراغ يوق بولۇپ، بۇ بىنا بىلەن ھاجەتخانىنىڭ ئارىلىقىدىكى يوللاردا مۇز توڭلاپ كېتىدىغان بولغاچقا، قىش كۈنىنىڭ كېچىلىرى بۇ بىنادىن ھاجەتخانىغا بىر قېتىم بېرىپ كېلىش ئىنتايىن مۈشكۈل بىر ئىش ئىدى. ئاياللار ئۈچۈن تېخىمۇ شۇنداق ئىدى. سۇنىمۇ 100 مېتىردىن يىراقراق كېلىدىغان بىر يەردىن ئەكىلىشكە توغرا كېلەتتى. ئۇ چاغدا گاز ئوچاق تېخى پەيدا

بولمىغان بولۇپ، يېڭى خىزمەتكە چىقىپ، مۇشۇنداق ئۆيگە ئېرىشەلىگەن ياش ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ھەممىسى كىرىسىن ئوچىقىدا تاماق ئېتەتتى. ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆيى پەقەت بىرلا ئېغىز ئۆي بولغاچقا، تاماقنى كارىدوردا ئېتىشكە مەجبۇر بولغان ئىدى. شۇڭا ئۇلار كارىدوردا ئادەم ئانچە ماڭمايدىغان ۋاقىتنى تاللاپ، ئاش ئېتىۋالاتتى. ئەركىن سىدىقتەك بىر ئېغىز ئۆيگە ئېرىشكەنلەر ئەينى ۋاقىتتىكى ئەڭ تەلەيلىك ياشلار بولۇپ، باشقا نۇرغۇن يېڭى توي قىلغان ياشلار خېلى ئۇزۇن بىر مەزگىلگىچە مۇشۇنداق ئۆيگىمۇ ئېرىشەلمەي ئۆيسىز يۈرگەن ئىدى.

ئەركىن سىدىق ئۇرۇمچىگە كېلىپ، ئۆيىنى ئەمدى يىغىشتۇرۇپ بولغاندا، ئۇلارنىڭ ياپون تىلىنى ئۆگىنىش كۇرسى باشلاندى. ئۇلارغا تىل ئۆگىنىش ئۈچۈن ئاجرىتىلغان ۋاقىت ئىنتايىن قىسقا، ھەمدە ياپون تىلىنى ئۆتىدىغان 2 نەپەر خەنزۇ ئوقۇتقۇچى شىنجاڭ تىببى ئىنستىتۇتىدا بولغاچقا، مائارىپ نازارىتى بۇ بىر سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرىدىن شىنجاڭ تىببى ئىنستىتۇتىدا يېتىپ - قوپۇپ ئوقۇشنى تەلەپ قىلدى. ئۇنىڭدىن باشقا، ھېلىقى تاللانغان 15 ئوقۇغۇچىدىن ئەڭ ئاخىرىدا پەقەت ئەڭ ياخشى ئوقۇغان 10 كىشىنىلا تاللاپ ياپونغا ماگىستىرلىققا ئوقۇشقا ئەۋەتىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. شۇنىڭ بىلەن بۇ 15 ئوقۇغۇچى ئىنتايىن كەسكىن رىقابەتكە چۈشتى. ھەممەيلەن شىنجاڭ تىببى ئىنستىتۇتىدىكى ياتاقلارغا ئورۇنلىشىپ، 1984- يىلى 9- ئايدا جىددىي ئوقۇشنى باشلىۋەتتى. ھەممەيلەننىڭ ھېلىقى 10 سانغا كىرىش ئارزۇسى بار ئىدى. ھېچ قايسىسى ياپونغا بارىدىغان ساندىن چۈشۈپ قېلىشنى خالىمايتتى. شۇڭا ھەممەيلەننىڭ روھىي كەيپىياتى ئىنتايىن ئۇستۇن بولۇپ، ھەممە كىشى ئوخشاشلا قاتتىق تىرىشتى. ئەركىن سىدىق بۇرۇن ياپون تىلىدا خېلى ئوبدان ئاساس سېلىۋالغان بولۇپ، مۇشۇ سىنىپنىڭ سىنىپ باشلىقى بولۇپ ئىشلىدى. ئۇ بىلگىنىنى ھېچ كىمدىن ئايىماي، باشقىلارغا يېقىندىن ياردەم بەردى. بەزىدە سىنىپ بويىچە بىرەر چۈشەنمىگەن مەسىلىگە دۇچ كەلسە، ئەركىن سىدىق دەرس تەكرارلاش ۋاقتىدا سىنىپنىڭ ئوتتۇرىسىغا چىقىپ، پۈتۈن سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرىغا ئورتاق دەرس چۈشەندۈردى.

1985- يىلى ئەتىيازدا بۇ ياپون تىلى سىنىپى شىنجاڭ سانائەت ئىنستىتۇتىغا يۆتكىلىپ، دەرس ئوقۇشنى داۋاملاشتۇردى. مۇشۇ تىل ئۆگىنىش مەزگىلىدە ئەركىن سىدىقنىڭ سىنىپىدىكى بىر ئوقۇغۇچى توي قىلغان بولۇپ، ھېلىقى 10 ساندىن قېلىپ قالماسلىق ئۈچۈن، ئۇ بۇگۈنى توي قىلىپ، ئەتىسىلا

ياتاقتا بېرىۋالغان ئىدى. ئەركىن سىدىقمۇ ھەر دۈشەنبە كۈنى ياتاقتا كېتىپ، چارشەنبە كۈنى قايتىپ كېلىپ ئۆيدە بىر ئاخشام تۇرۇپ، ئاندىن شەنبە كۈنى كەچتە يەنە قايتىپ كېلىپ يۈردى.

1985- يىلى 4- ئايدا، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ سابىق مۇدىرى، مەرھۇم ھاكىم جاپپار، مەكتەپنىڭ سابىق مۇئاۋىن مۇدىرى سۇلتان مۇئەللىم ۋە مەكتەپ ئوقۇتۇش باشقارمىسىنىڭ سابىق 1- قول باشلىقى ئايشەم ئاپپاينىڭ يول مېڭىشى بىلەن فىزىكا فاكۇلتېتىنىڭ بىر ئۇيغۇر ئوقۇتقۇچىسىغا ئامېرىكىغا بېرىپ ئوقۇش پۇرسىتىدىن بىرسى ھەل بولدى. ئۇ چاغدا تىلدا لاياقەتلىك بولغان باشقا ئۇيغۇر ئوقۇتقۇچى بولمىغاچقا، مەكتەپ ئۇ ئوقۇشقا ئەركىن سىدىقنى ئەۋەتىشنى قارار قىلدى. شۇ چاغدا ئامېرىكا كالىفورنىيە شتات ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ Northridge دەپ ئاتىلىدىغان شەھەردىكى شۆبىسىنىڭ فىزىكا پروفېسسورى Paul Chow ئەپەندىم بېيجىڭگە كەلگەن بولۇپ، ئۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئوقۇشقا ماڭدۇرىدىغان كاندىدات بىلەن بېيجىڭدا كۆرۈشۈپ بېقىشنى تەلەپ قىلغان ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق دەرھال مالىيە رەسمىيەتلىرىنى بېجىرىپ، بېيجىڭغا قاراپ يولغا چىقىشقا تەييار بولدى. دەل شۇ ۋاقىتتا، ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتىدىكىلەر بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ، "ئەركىن سىدىقنىڭ ياپونىدىكى ئوقۇشى ھازىر مۇقىم بولۇپ بولدى. ئۇنى ئەمدى ئۆزگەرتىشكە بولمايدۇ. شۇڭا ئۇنى ئامېرىكىغا ماڭدۇرۇشقا بولمايدۇ" دەپ، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىغا يوليورۇق چۈشۈردى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق بېيجىڭگە بارماي، ئۆزى بۇ سەپەر ئۈچۈن ئالغان پۇلنى فىزىكا فاكۇلتېتىنىڭ 79- يىللىق خەنزۇ ئوقۇغۇچىلىرى بىلەن بىللە ئوقۇش پۈتتۈرۈپ، مەكتەپتە ئوقۇتقۇچى بولۇپ قېلىپ قالغان يەنە بىر ئۇيغۇر ئوقۇتقۇچىغا ئۆتكۈزۈپ بەردى.

ياپونىيەدە يېڭى ئوقۇش يىلى ھەر يىلنىڭ 4- ئېيىدا باشلىنىدۇ. 1985- يىلى 4- ئاي كىرگەندە، ياپون تىلى سىنىپىدىكى بەزى ئوقۇغۇچىلار ياپونىيىدىكى مەكتەپلەردىن ئوقۇشقا قوبۇل قىلىنغانلىقى توغرىسىدا خەت تاپشۇرۇپ ئېلىشقا باشلىدى. بىر ئايدەك ۋاقىتنىڭ ئىچىدە جەمى 5 تەك ئوقۇغۇچىغا خەت كەلگەن بولۇپ، بۇنىڭ ئىچىدە ئەركىن سىدىقمۇ بار ئىدى. شۇنىڭ بىلەن خەت تاپشۇرۇپ ئالغان ئوقۇغۇچىلار چەكسىز خۇشاللىققا چۆمدى. ئۇلار "ماڭا ياپونىيەدىن ئوقۇش چاقىرىقى كەلدى" دەپ ئويلاپ يۈردى. ئەمما خەت تەگمىگەنلەر بولسا ئىنتايىن قاتتىق ھەسرەتكە قالدى. بىر ئايدەك

ۋاقتىنىڭ ئىچىدە بۇ سىنىپتىكى 15 كىشىنىڭ تەڭدىن تولىسى بىراقلا تاماكا چېكىدىغان بولۇپ كەتتى. نىمە ئىش بولۇۋاتقانلىقىنى ھېچ كىم بىلمەيتتى. ھەممە ئادەم ئۇ يەر بۇ يەرلەردىن گەپ تىنىڭ - تىڭلاپ يۈردى. 1985- يىلى 5- ئايدا، ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتى ئەركىن سىدىققا ھېلىقى خەت كەلگەنلەرنىڭ خېتى بىلەن پاسپورتىنى يىغىپ بېرىپ، ئۇنى بېيجىڭگە ئاشۇ 5 كىشى ئۈچۈن ياپونىيە كونسۇلخانىسىدىن ۋىزا ئېلىپ كېلىشكە ماڭدۇردى. ئەركىن سىدىق بېيجىڭگە بېرىپ، مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلار بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن، ئۇلار بۇ 5 كىشىگە ياپونىيەدىن كەلگىنى ئوقۇش چاقىرىق قەغىزى بولماستىن، بىر ئادەتتىكى مۇبارەك خېتى ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ بىلەن ۋىزا بېجىرىشكە بولمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئەركىن سىدىق شۇنىڭ بىلەن بېيجىڭدىن قۇرۇق قول قايتىپ كەلدى. دېمەك، ئاشۇ ۋاقىتتا ئۇيغۇر دىيارىدىن چەت ئەلگە ئوقۇشقا چىقىش ئىشى ئاساسەن مەۋجۇد بولمىغاچقا، ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتىدىن تارتىپ ھەر قايسى ئالىي مەكتەپلەرگىچە بىرەرمۇ ئادەم چەتكە چىقىپ ئوقۇشنىڭ نىمە رەسمىيەتلىرى بارلىقىنى بىلمىگەن ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ھېلىقى ياپون تىلى سىنىپىدىكى ھەممە ئوقۇغۇچىلار 7- ئايغىچە تىل ئوقۇشنى داۋاملاشتۇرۇپ، تەتىل باشلانغاندىن كېيىن ياپونىيەنىڭ خەۋىرىنى كۈتۈپ تۇردى.

ئامانگۈلنىڭ بىر ھەدىسى بىلەن بىر ئىنىسى بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىككىلىسى ئۈرۈمچىدە خىزمەت قىلاتتى. ئاقسۇدا بىرمۇ بالىسى قالمىغانلىقتىن، ئامانگۈلنىڭ ئاتا - ئانىسى 1984- يىلىنىڭ ئاخىرى پېنسىيىگە چىقىپ، بالىلىرى بىلەن بىر يەردە تۇرۇش ئۈچۈن، ئۆيىنى ئۈرۈمچىگە يۆتكەپ كەلدى. 1985- يىلى 6- ئايدا ئەركىن سىدىقنىڭ 1- پەرزەنتى دىلنارە تۇغۇلدى. ئامانگۈل ئاتا - ئانىسىنىڭ ئۆيىدە 2 ئايدىن كۆپرەك تۇرۇپ، 9- ئايدا كۈزلۈك مەۋسۇم ئوقۇشى باشلانغاندا ئۆز ئۆيىگە قايتىپ كەلدى. مانا شۇ چاغدا ئەركىن سىدىققا ئازراق ۋاقىت ئۆز بالىسىنى بېقىش پۇرسىتى بولغان ئىدى. بىر قېتىم ئامانگۈلنىڭ دەرس ئۆتىدىغان ۋاقتى بولۇپ قېلىپ، ئۇخلاپ قالغان بالىنى ئەركىن سىدىققا 2 سائەت قاراپ تۇرۇشقا قويۇپ چىقىپ كەتتى. ئارىلىقتا دىلنارە ئويغىنىپ كېتىپ، قورسىقى ئاچقانلىقتىن قاتتىق يىغلاشقا باشلىدى. باشقىلارنىڭ يىغىسىغا چىدىيالمايدىغان ئەركىن سىدىق بالىنى دەرھال قۇچىقىغا ئېلىۋالدى. لېكىن، بالىغا سۈت بېرىش ئۈچۈن، كىرسىن ئوچاقنى كارىدورغا ئېلىپ چىقىپ،

ئۇنىڭغا ئوت يېقىپ، سۈتنى ئۇنىڭدا قاينىتىپ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇنى سوۋۇتۇپ، ئاندىن ئۇنى بالىغا بېرىش كېرەك ئىدى. بۇ مەشغۇلاتلارنى بالىنى قۇچىقىدا تۇتۇپ تۇرۇپ قىلغىلى بولمايتتى. شۇنىڭ بىلەن دىلنارەنىڭ قاتتىق يىغلىغىنىغا قارىماي، ئۇنى ياتقۇزۇپ قويۇپ تۇرۇپ، دەرھال سۈتنى تەييارلىدى. لېكىن، شۇ ئارىلىقتا بالىنىڭ يىغىسىغا چىدىماي، ئەركىن سىدىقمۇ يىغلاپ تاشلىغىلى تاس قالغان ئىدى. مۇشۇ بىر قانچە ئاي ۋاقىت ئىچىدە، ئامانگۈلنىڭ كىچە ۋە كۈندۈزى بالا بېقىشنى كۆرۈپ، ئەركىن سىدىق ئانىنىڭ نەقەدەر ئۇلۇغلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى. نىمە ئۈچۈن كىشلەر "ئانا ۋەتىنىم"، "ئانا يۇرتۇم"، "ئانا تىلىم" دېگەن سۆزلەرنى ئىشلىتىدىغانلىقىنى، نىمە ئۈچۈن بۇ يەردىكى "ئانا" دېگەن سۆزنىڭ ئورنىغا "ئاتا" دېگەن سۆزنى ئىشلەتمەيدىغانلىقىنى چوڭقۇر چۈشىنىپ يەتتى. ئۇ "ئۆز ئاپىسىنى ۋە ئايالىنى قانچىلىك قەدىرلىسىمۇ ئازلىق قىلىدىكەن"، دېگەن خۇلاسىگە كەلدى.

1985- يىلى 9- ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرى بۇ ياپون تىلى سىنىپىدىكى ئوقۇغۇچىلارنىڭ ياپونغا چىقىپ ئوقۇش ئىشى مۇقىملىشىپ، ھەممەيلەن جىددى ھالەتتە چەتكە چىقىش رەسمىيەتلىرىنى باشلىۋەتتى. ھېلىقى 15 كىشىنىڭ ھەممىسىگە چاقىرىق كېلىپلا قالماستىن، شىنجاڭ تىببى ئىنستىتۇتىنىڭ ئۆز ئالدىغا ياپون تىلى سىنىپىغا كىرگۈزۈپ قويغان 2 كىشگىمۇ چاقىرىق كەلدى. شۇنداق قىلىپ ياپونىيەگە بۇ 1- قاراردا 17 كىشى ئوقۇشقا چىقىدىغان بولدى. 9- ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى بىر كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتى شىنجاڭ تىببى ئىنستىتۇتىدا بىر ئۇزىتىش يىغىنى چاقىردى. يىغىندا ھېلىقى 17 نەپەر ئوقۇغۇچىغا ۋاكالىتەن ئەركىن سىدىق ياپون تىلىدا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈش سۆزىنى قىلدى.

9- ئاينىڭ 20- نەچچىنچى كۈنى، بۇ ئوقۇغۇچىلار ئۈرۈمچىدىن مۇددەت تەقەززالىق بىلەن كۈتكەن، ياپونىيەگە قاراپ سەپەر قىلىدىغان كۈن ئاخىرى يېتىپ كەلدى. يولغا چىقىدىغان كۈنى ئەركىن سىدىق ئۆيىگە كەلگەن ئۇرۇق - تۇغقانلىرى بىلەن ھاياجانلىق ئىچىدە خۇشال - خورام پاراڭلاشتى. خۇشال - خۇرام خوشلاشتى. ماشىنا ماڭىدىغان بولۇپ، ئەمدى 3 ئايلىق بولغان قىزى دىلنارەنىڭ مەڭزىگە سۆيگەن ۋاقىتتا ئەركىن سىدىقنىڭ كۆزىدىن تارام - تارام ياش ئېقىشقا باشلىدى. ھەممە ئۇنىڭدىن كېيىن بۇ ياش توختىمىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئەركىن سىدىق ھېچ كىمگە سۆزمۇ قىلالمىدى. سۆزلەي دېسىمۇ ئاۋازى چىقمايتتى. شۇڭا ئۈرۈمچى ئايرودۇرومىغا يېتىپ بارغىچىمۇ جىمجىت ئولتۇردى. بۇ بىر

تەرەپتىن ھاياجانلىق يېشى ئىدى: ئەركىن سىدىق كۆرمەك جاپا - مۇشەققەتلەرنى چېكىپ، نۇرغۇن ئەگرى - توقاي يوللارنى بېسىپ ئۆتۈپ، مانا ئەمدى ئەڭ ئاخىرى ئۆزىنىڭ چەتكە چىقىپ ئوقۇش ئارزۇسنى ئەمەلگە ئاشۇردى. يەنە بىر تەرەپتىن بۇ بىر ھەسرەت يېشى ئىدى. كىچىكىدىن تارتىپ بىر بەختلىك ئائىلە ۋە گۈزەل ھاياتنى ئارزۇ قىلىپ كەلگەن ئەركىن سىدىق ئۇلارغا ئاخىرى ئېرىشكەن بولسىمۇ، مانا ئەمدى ئۇلاردىن ۋاقىتلىق ۋاز كېچىپ، ئۆزى پەقەتلا بىلمەيدىغان بىر دۆلەتكە بېرىپ، ئۆزى يالغۇز 2 يىل ياشاش ئۈچۈن يولغا چىقتى. بۇ 2 يىل جەريانىدا ئۇ ئامانگۈلنى ۋە قىزى دىلنارەنى كۆرەلمەيتتى. دىلنارەنىڭ قانداق ئۆسلىگىنىنى، قانداق ماڭغىنىنى ۋە قانداق تىلى چىققانلىقىنى كۆرەلمەيتتى. ئۆزى ئەڭ ئارزۇ قىلغان بىر نەرسىگە ئېرىشىش ئۈچۈن، ئۆزى ئەڭ ئارزۇ قىلغان يەنە بىر نەرسىدىن ئايرىلىشقا مەجبۇر بولغان ئىدى. ئۇ ئايرۇدۇرۇمغا بېرىپمۇ ئانچە كۆپ گەپ قىلمىدى. ھەمدە ئايرۇپىلانغا چىقىدىغان ۋاقىت توشقان ھامان ھەممىنىڭ ئالدىدا ئايروپىلانغا قاراپ مېڭىپ كەتتى.

ئەركىن سىدىقنىڭ توي مەرىكىسىدىن كېيىنكى ئاخشاملىق ياشلار ئولتۇرۇشىدىن بىر كۆرۈنۈش. بۇ سۈرەت 1984- يىلى 8- ئاينىڭ 16- كۈنى تارتىلغان.

تويدىن كېيىنكى ياشلار ئولتۇرۇشىغا قاتناشقان ئوغۇل مېھمانلارنىڭ بىر قىسمى.

ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى مائارىپ باشقارمىسىنىڭ

سابىق 1- قول باشلىقى ئايشەم ئاپپاي بىلەن بىرگە.

بۇ سۈرەت 2006- يىلى 9- ئايدا تارتىلغان.

1984- يىلى 6- ئايدا شىئەندىكى EPT

ئىمتىھانىغا قاتناشقان 6 ئوقۇتقۇچىنىڭ خاتىرىسى.

بۇ سۈرەت شۇ چاغدا شىئەن دە تارتىلغان.

1985- يىلى 9- ئايدا بىرىنچى تۈركۈم بولۇپ ياپونىغا بارغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ ياپون تىلى ئوقۇشنى تاماملاش مۇناسىۋىتى بىلەن چۈشكەن خاتىرە سۈرىتى. بۇ سۈرەت شۇ يىلى 7- ئايدا شىنجاڭ تىببى ئىنستىتۇتىنىڭ ئىچىدە تارتىلغان.

9. ياپونىيىدىكى ئوقۇش

ئەركىن سىدىق 1985- يىلى 9- ئاينىڭ 28- كۈنى ياپونىيىنىڭ ئوساكا شەھىرىگە كېلىپ، ياپونىيىدىكى بىلىم ئاشۇرۇشنى باشلىدى. ئەركىن سىدىقنى قوبۇل قىلغان مەكتەپنىڭ ئىسمى ئوساكا ئېلېكترونلۇق خەۋەرلىشىش ئۇنىۋېرسىتېتى (تور بېتى: http://www.osakac.ac.jp بولۇپ، تۆۋەندە OEXU دەپ ئاتىلىدۇ) بولۇپ، ئۇ ئوساكاغا تەخمىنەن 50 كىلومېتىر كېلىدىغان Neyagawa شەھىرىگە جايلاشقان. بۇ مەكتەپ ياپونىيىنىڭ خۇسۇسىي ئىگىلىكىدىكى مەكتەپلەر ئىچىدىكى بىر قەدەر كىچىك مەكتەپلەرنىڭ بىرى بولۇپ، ئەينى ۋاقىتتا ئۇنىڭدا باكالاۋېر ئۇنىۋانىدىن باشقا ئۇنىۋانلار بېرىلمەيتتى. ئەركىن سىدىقنىڭ نىمە سەۋەبتىن بۇ مەكتەپكە كېلىپ قالغانلىقى هازىرغىچە ئېنىق ئەمەس. ئۇنىڭغا ئۇستاز بولغان كىشى مەكتەپنىڭ خەۋەرلىشىش ئېنژېنېرلىكى فاكۇلتېتىنىڭ مۇدىرى بولۇپ، ئەسلى مىللىتى كورىيەلىك ئىدى. ئەركىن سىدىق يېڭى كېلىپ، بۇ پروفېسسورنىڭ تەجرىبىخانىسىدا ئىشلەشكە باشلىغاندا، ئۇ كىشى ئەركىن سىدىقنى ئازراقمۇ كۆزگە ئىلمىدى. ھەر كۈنى ئەتىگىنى ئۇنىڭ ئۇستازى كېلىپ، ئەركىن سىدىقنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭغا ياپون تىلىدا سالام بەرسە، ئۇ جاۋابمۇ بەرمەي ئۆتۈپ كەتتى. ئەركىن سىدىق بىر نەرسىنى سورىغىلى ئۇ پروفېسسورنىڭ يېنىغا كىرسە، ئۇ كىشى ئانچە چىراينى ئاچمايتتى. ئەركىن سىدىقنىڭ سوئالىغىمۇ ئۇنىڭ چىرايىغا قارىماي تۇرۇپ ئانچە خوش ياقمىغاندەك جاۋاب بېرەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ بۇ كىشى ئۈچۈن بىر ئارتۇقچە يۈك بولۇپ تۇيىلىۋاتقانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى. دېمىسىمۇ ئۇيغۇر دىيارىدىن كەلگەن بۇ بىر تۈركۈم ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىلمىي تەتقىقاتتا ھېچ قانداق تەجرىبىسى يوق ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ مەكتەپلەر ئۇلارنى پۇلسىز ئوقۇتۇپ قويۇۋاتاتتى. شۇڭا ئەركىن سىدىق دەردىنى ئىچىدە بىلىپ، كۆڭلىدىكى بىئاراملىقنى ھېچ كىمگە بىلىندۈرمىدى. ئۇ كېلىپ، بىر قانچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئۇستازى ئۇنىڭغا بىر دۆۋە كىتاپ - ژورنال بىلەن 10 - 20 پارچە ياپون ۋە ئىنگلىز تىلىدىكى ئىلمىي ماقالىنى تاشلاپ بېرىپ، ئۇنىڭدىن ئاشۇلارنى ئوقۇشنى تەلەپ قىلدى. بۇ كىشىنىڭ تەتقىقات قىلىدىغىنى مىكرو - دولقۇن خەۋەرلىشىشكە

ئىشلىتىدىغان ئانتېننا ۋە باشقا بىر قىسىم زاپچاسلار بولۇپ، ئەركىن سىدىقمۇ تەبىئىي ھالدا ئاشۇ يۆنىلىشكە قاراپ ماڭدى. ياپونلۇقلار ھەر كۈنى ئەتىگەن سائەت 9 دا خىزمەت باشلايدىغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق ھەر كۈنى ئەتىگىنى سائەت 8 دىلا ئىشخانىغا بېرىپ، يېرىم كېچە سائەت 12 گىچە ئۆگىنىش قىلدى. نۇرغۇن ۋاقىتلاردا تاكى ياتاققا ئۇخلىغىلى بارغىچە كەچلىك تاماقنىمۇ يېمىدى. ئىشنى ئالدى بىلەن ئۇستازى بۇرۇن ئېلان قىلغان ئىلمىي ماقالىلەرنى ئوقۇپ چۈشىنىشتىن باشلاپ، چۈشەنمىگەن يەرلىرىنى تەجرىبىخانىدىكى باشقا ئوقۇغۇچىلاردىن سورىدى. شۇنداق قىلىپ ئۆز ئۇستازىنىڭ تەتقىقات مەزمۇنىنى ناھايىتى تېزلا چۈشىنىۋېلىپ، ياپونغا كېلىپ 2 ئاي ئۆتمەيلا بىر يېڭى نەزەرىيىۋى مەسىلە ئۇستىدىكى تەتقىقاتنى باشلىۋەتتى. ياپونىيىگە كېلىپ 3 ئاي ئۆتكەندە تەتقىقاتتا بىر يېڭى نەتىجە چىقىرىپ، ياپونىيىنىڭ مەملىكەتلىك ئېلېكترونلۇق خەۋەرلىشىش جەمئىيىتى تەرىپىدىن ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغان بىر مەملىكەتلىك ئىلمىي تەتقىقات يىغىنىغا ئۆزىنىڭ 1- ئىلمىي ماقالىسىنى يوللىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ ئىلمىي ماقالىلىرى ئارقا - ئارقىدىن ئېلان قىلىنىشقا باشلىدى.

ياپونىيىدە يېڭى ئوقۇش يىلى ھەر يىلىنىڭ ئاپرېل ئېيىدا باشلىنىدۇ. 1986- يىلى 4- ئايدا، ئەركىن سىدىق بىلەن بىرگە 1- تۈركۈمدە ياپونغا ئوقۇشقا بارغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ يېرىمىدىن تولىسى ئۆز مەكتىپىنىڭ ماگىستىرلىق ئوقۇشىغا كىرىپ كەتتى. بۇنداق ئوقۇشنى ئۆزىنىڭ پۈتۈن ئۆمرىدە ئارزۇ قىلىپ كەلگەن، ھەمدە ئاشۇ يولدا ئىزچىل تۈردە تىرىشىپ تەييارلىق قىلىپ كەلگەن ئەركىن سىدىق بولسا ماگىستىرلىق ئۇنۋانى بېرىلمەيدىغان بىر مەكتەپكە كېلىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئاسپىرانت بولالماي، ئىنتايىن تىت - تىت بولدى. ئۇ بىر تەرەپتىن ئۆز تەتقىقاتىنى بۇرۇنقىدەكلا ئېلىپ بېرىپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئەينى ۋاقىتتا ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى بولۇپ ئىشلەۋاتقان سۇلتان مۇئەللىم بىلەن ئالاقىلىشىپ، مەكتەپ ئالمىشىشنى ئىلتىماس قىلدى. بۇ ئارىلىقتا ياپونىيىدە ئېنژېنېرلىك ساھەسىدە 3- ئورۇندا تۇرىدىغان ئوساكا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ بىر پروفېسسورى ئەركىن سىدىقنىڭ تەتقىقات نەتىجىسىدىن خەۋەر تېپىپ ۋە ئۇنىڭدىن ئىنتايىن تەسىرلىنىپ، ئەركىن سىدىقنى ئۆز گۇرۇپپىسىنىڭ ھەپتىدە بىر قېتىم ئېچىلىدىغان تەتقىقات مۇزاكىرە يىغىنىغا قاتناشتۇرۇشقا

باشلىغان ئىدى. ھەمدە يول كىراسىنىمۇ ئاشۇ پروفېسسور ئۆزى چىقىرىپ بېرىۋاتقان ئىدى. ئەركىن سىدىقنىڭ مەكتەپ ئالمىشش ئارزۇسىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، بۇ پروفېسسور ئۆز مەكتىپىگە ئېيتىپ، ئەركىن سىدىقنى ئىمتىھانسىز قوبۇل قىلىدىغان بولدى. سۇلتان مۇئەللىممۇ بەزى مۇناسىۋەتلىك كىشىلەر بىلەن مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىقنىڭ مەكتەپ ئالمىشىشىغا قوشۇلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق ئوقۇۋاتقان مەكتەپ بۇ ئىشقا "ئەركىن بىزنى ياراتمىدى" دەپ قاراپ خاپا بولۇش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ئەركىن سىدىقنىڭ قاتتىق تىرىشچانلىقى ۋە تەتقىقاتتا قولغا كەلتۈرگەن ئالاھىدە نەتىجىلىرىدىن قاتتىق تەسىرلىنىپ، ئۇنىڭ مەكتەپ ئالمىشىشىنى قىزغىن قوللاپ، بۇ ئىش ئۈچۈن تولۇق كۈچ چىقاردى. بۇنىڭدىن ئەركىن سىدىق چەكسىز خۇشال بولدى. مەكتەپ ئالمىشىش ۋاقتىنىڭ تېزراق يېتىپ كېلىشىگە ئىنتايىن تەقەززا بولۇپ يۈردى.

1986- يىلى 20- سېنتەبىر كۈنى ياپونىيىنىڭ بىردىن - بىر مەملىكەتلىك تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى بولغان NHK "9- نۆۋەتلىك چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلار ياپون تىلىدا تەشەببۇسنامە قىلىش مۇسابىقىسى" دېگەن ماۋزۇدا بىر قېتىم نۇتۇق سۆزلەش مۇسابىقىسى ئۆتكۈزدى. ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ Kobe دىكى Kansei Gakuyin ئۇنىۋېرسىتېتى قانۇن فاكۇلتېتىدىكى بىر قىسىم ئوقۇتقۇچى ۋە ئوقۇغۇچى تونۇشلىرىنىڭ ياردىمى بىلەن "يىپەك يولىنىڭ قايتا ئەسلىگە كېلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن" دېگەن ماۋزۇدا بىر ماقالە تەييارلاپ، ئۇنى مۇشۇ مۇسابىقىدە ئوقۇدى. ھەمدە 72 دۆلەتتىن كەلگەن چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىچىدە 4- بولۇپ باھالىنىپ، مۇكاپاتقا ئېرىشتى. ئەركىن سىدىق بۇ ئىشتىن ئىنتايىن ھاياجانلاندى. ھەمدە ئۇنىڭدىن چوڭقۇر ئىلھام ئالدى. بۇ ئۇنىڭ چەت ئەلدىكى ھاياتى جەريانىدا ئۇيغۇرلار ئۈچۈن قازانغان 1- قېتىملىق چوڭ شان - شەرىپى ئىدى.

1986- يىلى 10- ئايدا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنىڭ پروفېسسورى ئابدۇشۈكۈر مەمتىمىن ئەپەندى ياپونىيىگە كېلىپ، كيوتو «مەركىزىي ئاسىيا تەتقىقات مەركىزى» دە «ئوتتۇرا ئەسىر ئۇيغۇر مەدەنىيىتىنىڭ يېتۈك قامۇسى ـــ قۇتادغۇ بىلىك» دېگەن تېمىدا ئىلمىي دوكلات بەردى. بۇ دوكلاتنى ئەركىن سىدىق نەق مەيداندا ئۇيغۇرچىدىن ياپونچىغا تەرجىمە قىلىپ بەردى. ھەمدە ئابدۇشۈكۈر مۇئەللىم كيوتو ۋە ئوساكالاردا ئېكسكۇرسىيىدە بولغاندا ئۇنىڭغا تەرجىمان بولۇپ بەردى.

بۇ قېتىمقى زىيارەت توغرىسىدا 1988- يىلى ئېلان قىلىنغان «ئويلىنىش ئىچىدە ئىلگىرىلەش» دېگەن بىر ماقالىدە تەپسىلىي ئۇچۇر بار بولۇپ، ئۇنىڭغا قىزىققۇچىلار تۆۋەندىكى تور بېتىدىن بىرنى كۆرۈپ باقسا بولىدۇ:

http://www.meripet.com/Sohbet/Oylunush.htm

http://www.bilik.cn/bbs/viewthread.php?tid=3948&extra=page%3D1

http://www.orkhun.com/bbsxp7/ShowPost.asp?ThreadID=55

1987- يىلى ئەتىيازدا ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتىنىڭ بىر رەھبەرلىك ئۆمىكى ياپونىيەگە ئېكىسكۇرسىيە ۋە خىزمەت تەكشۈرۈشكە كەلدى. ئۇلار ئەركىن سىدىقنىڭ مەكتىپىگە كېلىپ، بىر يىغىن زالىغا كەلتۈرۈلگەن چۈشلۈك تاماقنى يېيىش جەريانىدا، بۇ مەكتەپنىڭ 1- قول مۇدىرى ئۇلارغا ئەركىن سىدىقنىڭ مەكتەپ ئالمىشىش توغرىسىدىكى ئورۇنلاشتۇرۇشنى سۆزلەپ بەردى. بۇنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئۇيغۇر دىيارىدىن كەلگەن ئۆمەكنىڭ باشلىقى بۇ بىر تۈركۈم ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىلىم ئاشۇرۇش ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى، شۇڭا يەرلىك ھۆكۈمەت ئۇلارنىڭ مەكتەپ ئالمىشىپ ئاسپىرانت بولۇشىغا يول قويمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. بۇنى ئاڭلىغان مەكتەپ مۇدىرى ئۇلارغا بىر تەرەپتىن تازىم قىلىپ تۇرۇپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئۇلارغا: "ئەركىن بىزنىڭ مەكتەپكە كەلگەندىن بۇيان ئۆزىدە پەۋقۇلئاددە يۇقىرى تالانت بارلىقىنى، ئۆگىنىش ۋە تەتقىقاتتا دەرىجىدىن تاشقىرى قاتتىق تىرىشىدىغانلىقىنى ئىسپاتلىدى. ھەمدە تەتقىقاتتا بىز بۇرۇن ئانچە كۆرۈپ باقمىغان دەرىجىدىكى ياخشى نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈردى. بىزنىڭچە ئەركىننىڭ كەلگۈسىدىكى ئىستىقبالى ئىنتايىن پارلاق بولىدۇ. مۇمكىن بولسا قارارىڭلارنى قايتا ئويلىشىپ باقساڭلار. سىلەر ئەركىننى قانچە ئوقۇتساڭلارمۇ ھەرگىز زىيان تارتمايسىلەر" دېدى. لېكىن ھېلىقى ئۆمەكنىڭ كىشىلىرى گەپ قىلماي جىملا تۇرىۋالدى. ئەمەلىيەتتە ئەركىن سىدىق بىلەن بىر تۈركۈمدە كەلگەنلەر ئىچىدە مەكتەپ ئالمىشىپ ئاسپىرانت بولغان باشقا ئوقۇغۇچىلارمۇ بار ئىدى. ئەركىن سىدىق بىر تەرەپتىن ئۆزىنىڭ ئۇزۇن يىللاردىن بۇيانقى ئارمانىنىڭ ۋەيرانچىلىققا ئۇچرىغانلىقىدىن قاتتىق ھەسرەتكە چۆمدى. يەنە بىر تەرەپتىن، بۇ ياپونلۇقلارنىڭ ئۆزى ئۈچۈن جۇڭگودىن كەلگەن ئۆمەكنىڭ كىشىلىرىگە تازىم قىلىپ، ئۇلارغا باش

ئېگىپ، ئۇلارغا يېلىنىپ يالۋۇرىۋاتقان كۆرۈنۈشكە قاراپ يۈرىكى قاتتىق ئېزىلدى. (ياپونلۇقلارنىڭ بىر مىجەزى، ئۇلار ئادەتتە ھەرگىز باشقىلارغا باش ئەگمەيدۇ. كۆپىنچە ۋاقىتلاردا باشقىلارغا باش ئېگىشنىڭ ئورنىغا قورسىقىغا پىچاق ياكى قىلىچ تىقىپ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالىدۇ.) شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ كۆزلىرى ئىختىيارسىز غۇۋالىشىپ، كۆزلىرىدىن تارام - تارام ياش تۆكۈلۈشكە باشلىدى. ئۇ ئۆزىنى قاتتىق كونترول قىلىپ قىلچە ئاۋاز چىقارمىدى. لېكىن بىر مەزگىل ئۆزىنىڭ ئۆپچۆرىسىدە نىمە ئىش بولۇۋاتقانلىقى ئۇنىڭ مېڭىسىگە ئازراقمۇ كىرمىدى. ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ بۇرۇنقى ئۆمرىدە بىرەر قېتىممۇ بۇنداق قاتتىق يىغلاپ باقمىغان ئىدى. ياپونلۇقلار ئۈچۈن ۋە باشقا نۇرغۇن دۆلەتلەرنىڭ كىشلىرى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ئىقتىدارى يېتىدىغان پەللىگىچە ئوقۇش بىر ئادەتتىكى ئىش ئىدى. لېكىن ئەركىن سىدىق ئۆزى ئارزۇ قىلغان پەللىگىچە ئوقۇش ئۈچۈن باشقا ئۇيغۇر ياشلىرى بەھرىمەن بولىدىغان نۇرغۇن ئىشلاردىن ۋاز كېچىپ، بىر ئۆمۈر قاتتىق تىرىشىپ، ھەممە ئىمتىھان ۋە تاللاشلاردا ئەڭ ئالدىنقى ئورۇنغا ئېرىشتى. ئۇ دۇنيا بويىچە قاتتىق ئىشلەشتە ئەڭ داڭلىق بولغان ياپونلۇقلارنىمۇ قاتتىق ئىشلەشتە ھەيران قالدۇرۇپ، ئۇلارنىڭمۇ كىشلەر تەسەۋۋۇر قىلالمايدىغان دەرىجىدىكى قوللىشىغا ئېرىشكەن ئىدى. لېكىن، بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە، كۆز ئالدىدىكى بۇ بىر ئالتۇندەك پۇرسەتتىن مەھرۇم قېلىشقا مەجبۇر بولدى. بۇ ئىش ئەركىن سىدىققا قاتتىق تەسىر قىلدى. ئۇنىڭغا قاتتىق زەربە بولدى. شۇنداق بولسىمۇ ئۇ ئازراقمۇ چۈشكۈنلەشمىدى. ئۇنىڭ ئەكسىچە، ئۇ بۇرۇنقىدىنمۇ بەكرەك تىرىشتى. گەرچە ھەر سائەت ۋە ھەر كۈننى چوڭقۇر پەرىشانلىق ئىچىدە ئۆتكۈزگەن بولسىمۇ، پۈتۈن ۋۇجۇدىنى تەتقىقاتقا بېغىشلاپ، چەلگە ئوقۇشقا چىقىپمۇ ئۇنىۋان ئالالماسلىقىنىڭ ئورنىنى ئەلا تەتقىقات نەتىجىلىرى بىلەن تولدۇرۇشقا بەل باغلىدى. مىنۇت - سېكۇنت ۋاقىتنىمۇ چىڭ تۇتتى. ئۆز ئىشخانىسىدا تەتقىقاتقا چوڭقۇر چۆكۈپ ئىشلىگەنلىكى، ياتاققا بارسا ئەتراپىدا ھېچ قانداق تونۇشى بولمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ باشقىلار بىلەن سۆزلىشىش پۇرستى ئاساسەن يوق بولۇپ، بەزىدە بىر ھەپتە ئىچىدە ئۇنىڭ گەپ قىلغان ۋاقتى يېرىم سائەتكىمۇ يەتمەيتتى.

ئۇيغۇر دىيارىدىن كەلگەن بۇ ئۆمەك قايتىپ كەتكەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق ئوقۇۋاتقان مەكتەپنىڭ مۇدىرى بىر كۈنى ئۇنى ئۆز ئىشخانىسىغا چاقىرىپ كىرىپ، ئۆزىنىڭ بۇ قېتىم ئىنتايىن

ئارماندا قالغانلىقىنى ئېيتتى. ھەمدە ئەركىن سىدىقتىن "مەن سەن ئۈچۈن قىلىپ بېرەلەيدىغان باشقا بىرەر ئىشمۇ بارمۇ؟" دەپ سورىدى. ئەركىن سىدىق ئۇنىڭغا "ئەگەر سەن ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى مۇشۇ ئوقۇش ئىشىغا مەسئۇل كىشى بادەي ئەپەندىگە بىر پارچە خەت يېزىپ باقساڭ، ئېھتىمال پايدىسى تېگىپ قېلىشى مۇمكىن"، دېدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ كىشى بادەيگە بىر پارچە خەت يازدى. ئارىلىقتىن 2 ئاي ئۆتتى. ئۈچ ئايمۇ ئۆتتى. لېكىن بادەيدىن جاۋاب خەت كەلمىدى. بۇ جەرياندا مەكتەپنىڭ مۇدىرى ھەر قېتىم ئەركىن سىدىقنى كۆرگەندە "مېنىڭ خېتىمگە زادىلا جاۋاب كەلمەيۋاتىدۇ. نىمە ئۈچۈن شۇنداقلىقىنى بىلەمسەن؟" دەپ سوراپ تۇردى. ئۇنىڭ سوئالىغا ئەركىن سىدىق جاۋاب بېرەلمەيتتى. ياپونىيىدە بىر مەكتەپنىڭ مۇدىرى خۇددى شۇ مەكتەپنىڭ پادىشاھىغا ئوخشاش قارىلىدىغان بولۇپ، ئۇنىڭ ھوقۇقىمۇ ئىنتايىن چوڭ بولىدۇ. شۇڭا مەكتەپ مۇدىرىنىڭ ئەركىن سىدىق ئۈچۈن يۇقۇرىقىدەك قىلىشى بىر كىچىك ئىش ئەمەس ئىدى. دۇنيادىكى ئەڭ مەدەنىيەتلىك، ئەڭ سەممىي ۋە ئەڭ ھەقىقىي ئىنسانلىقنىڭ سۈپىتىگە ئىگە مىللەتلەرنىڭ بىرى بولغان ياپونلۇقلار ئۈچۈن يازغان خېتىگە جاۋاب خەت تاپشۇرۇپ ئالالماسلىق بىر ھەرگىزمۇ چۈشەنگىلى بولمايدىغان بىر ئىش ئىدى. بۇ ۋەقە بولۇپ ئۇزۇن ئۆتمەي، مەكتەپ مۇدىرى ئەركىن سىدىقنى ئۆزىنىڭ بىر دوستىدەك كۆرۈپ، ئۆز ئۆيىگە ئۇنىڭ ئۇستازى بىلەن ئىككىسىنى بىر قېتىم مېھماندارچىلىققا چاقىردى. ئەركىن سىدىقنىڭ ئۇستازى بۇ مەكتەپتە ئىشلىگىلى 20 يىلدىن ئاشقان بولسىمۇ، بۇ مەكتەپ مۇدىرىنىڭ ئۆيىگە بېرىشى مۇشۇ قېتىم تۇنجى قېتىملىقى ئىكەن. 1991- يىلى يازدا ئەركىن سىدىق ئامانگۈل بىلەن يۇرتقا قايتاشىدا ئالدى بىلەن ياپونىيىگە بېرىپ، ئۇ يەردە 10 كۈن تۇردى. شۇ جەرياندا ئۇلار ئەركىن سىدىق بۇرۇن ئوقۇغان مەكتەپكىمۇ باردى. بۇ مەكتەپ بۇ ئىككىسى ئۈچۈن بىر ئالاھىدە زىياپەت بەردى. شۇ زىياپەت جەريانىدا ھېلىقى مەكتەپ مۇدىرى ئەركىن سىدىققا مۇنداق دېدى: "بىزنىڭ مەكتەپتە بولۇپ ئۆتكەن ئەركىن سىدىق ۋەقەسى مېنى قاتتىق ئېچىندۇردى. شۇنىڭدىن كېيىن مەن بۇ مەكتەپتە ماگىستىرلىق پروگراممىسى ئېچىشقا قەتئىي بەل باغلىدىم. ھەمدە ئىككى يىل قاتتىق تىرىشىپ، 1990- يىلى بۇ پروگراممىنى رەسمىي باشلىدۇق. شۇڭا بۇ ئىشتا سېنىڭ تۆھپەڭ بەك چوڭ. ئەگەر ئەركىن سىدىق ۋەقەسى بولۇپ ئۆتمىگەن بولسا، بۇ ئىشنى بۇنچە قىسقا ۋاقىت ئىچىدە قىلىپ

بولالمايتتىم".

بىرىنچى تۈركۈم ئوقۇغۇچىلار ياپونغا بارغاندا ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتى ئۇلارنىڭ ئارىلىقتا يۇرتقا قايتىپ كېلىپ تۇغقان يوقلىشىغا، ياكى ئائىلە تەۋەلىرىنىڭ ياپونغا بېرىشىغا پۇتۇنلەي يول قويمىدى. ئۇ چاغدا ئۇيغۇر دىيارىدا تېلېفون تېخى تەرەققىي قىلمىغان بولۇپ، ئۇزۇن يوللۇق تېلېفوننى پەقەت پوچتىخانىدىلا قىلغىلى بولاتتى. شۇڭلاشقا ئەركىن سىدىق ئۆيدىكىلەر بىلەن بىرەر قېتىممۇ تېلېفوندا سۆزلىشەلمىدى. ئۇ ھەر يەكشەنبە كۈنى ئىشخانىسىغا كېلىپ، 2 - 3 سائەت ۋاقىت چىقىرىپ ئانىسىغا خەت يازدى. ئانىسىمۇ ھەر ھەپتىدە خەت قايتۇردى. ئۇ چاغدا ياپونىيىدىن ئۈرۈمچىگە بىر پارچە خەت 15 كۈندە ئاران تېگەتتى. شۇڭا ئۇلار ھەر قېتىم بىر - بىرىگە خەت يازغاندا 2 ھەپتىدىن بۇرۇن يېزىلغان خەتكە جاۋاب يازاتتى. ئانىسىنىڭ قوشنىلىرىنىڭ ئېچىدە ئېرى ياپونغا ئوقۇشقا كەتكەنلەردىن بىر قانچىسى بار بولۇپ، ئۇلارغا ئەرلىرىدىن نەچچە ئايدا ئاران بىر قېتىم خەت كېلىدىغان بولغاچقا، ياپونىيىدىكى ئىشلاردىن خەۋەر تېپىش ئۈچۈن ئۇلار پات - پات ئانىسىنىڭ قېشىغا كىرىدىغان بولۇپ قالغان ئىدى.

1987- يىلى 5- ئايدا، ئەركىن سىدىق ئۇستازى بىلەن بىللە ياپونىيە - جۇڭگو بىرلىشىپ ئاچقان بىر خەلقئارالىق ئىلمىي تەتقىقات يىغىنىغا باردى. يىغىن نەنجىڭدە ئېچىلغان بولۇپ، ئۇنىڭدا ئەركىن سىدىق تۇنجى قېتىم ئىنگلىز تىلىدا ئۆز تەتقىقاتىدىن دوكلات بەردى. ئۇنىڭ ئىنگلىزچىسى ياخشى بولمىغاچقا، ئۇ دەيدىغان ھەر بىر جۈملە سۆزلىرىنى ئىنگلىزچە يادلىۋالغان ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ بىر ئۇيغۇر بولۇش سۈپىتى بىلەن مۇشۇنداق بىر يىغىنغا قاتنىشالىغانلىقىدىن ئىنتايىن ھاياجانلانغان چاغلار ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ بىر ئۇيغۇر ئىكەنلىكىنى يىغىنغا قاتناشقۇچىلارغا جاكالىۋەتكۈسى كەلدى. شۇڭا سۆزلەش نۆۋىتى ئۇنىڭغا كەلگەندە، ئۇ ئالدى بىلەن "مېنىڭ ئىسمىم ئەركىن سىدىق. مەن ئەسلىدە ئۇيغۇر رايونىدا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن بىر ئۇيغۇر بولىمەن" دېدى. خەلقئارالىق ئىلمىي تەتقىقات يىغىنىغا سۆزگە چىققاندا، گەپنى بۇنداق باشلاش ئادەتتە يوق ئىدى. شۇڭا ئولتۇرغان كىشىلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئەركىن سىدىقنىڭ بۇ سۆزىدىن ھەيران بولغان بولۇشى مۇمكىن. ئەمما ئەركىن سىدىق بىلەن ئوخشاش مەكتەپتىن كەلگەنلەر بۇنىڭغا ھەرگىزمۇ ھەيران بولمىدى. ئۇلار ئەركىن سىدىقنىڭ كىملىكىنى بىلەتتى،

ھەمدە ئۇنىڭ مۇشۇ كۇنگە كەلگۈچە بىسىپ ئۆتكەن مۇساپىسىدىن بىر ئاز خەۋەردار ئىدى. نەنجىڭدىكى يىغىن ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ئۇستازىنىڭ رۇخستى بىلەن ئەركىن سىدىق ئۇرۇمچىگە 2 ھەپتىلىك تەتىل قىلىپ قايتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئايرىلغىلى 2 يىل بولاي دەپ قالغان ئايالى ئامانگۈل بىلەن قىزى دىلنارەنى كۆرۈش پۇرسىتىگە ئېرىشتى. دىلنارە بۇ چاغدا 2 ياشقا توشاي دەپ قالغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق قايتىپ بارغان دەسلەپكى 10 كۈن ئىچىدە ئۇ ئەركىن سىدىقنى "دادا" دەپ چاقىرىشقا ئۇنىمىدى. پەقەتلا "ئاكا" دەپ چاقىردى. ئەركىن سىدىق ماڭىدىغانغا بىر - ئىككى كۈن قالغاندا ئاران "دادا" دەپ چاقىرىدىغان بولدى.

ئەركىن سىدىق بۇ قېتىم يۇرتقا بارغاندا، ئۇنىڭغا ياخشى ئىشتىن يەنە بىرسى يۈز بەردى: شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ مەكتەپ مۇدىرى رەھمەتىلىك ھاكىم جاپپار بىلەن مەكتەپ ئوقۇتۇش باشقارمىسىنىڭ بىرىنچى باشلىقى ئايشەم ئاپپاي ئەركىن سىدىققا فىزىكا كەسپىدىكى بىر ئۇيغۇر ئوقۇتقۇچىغا ئامېرىكىغا بېرىپ ئوقۇش پۇرسىتىنى ھەل قىلغانلىقىنى، ئەمما ھازىر فىزىكا كەسپىدە ئىنگلىز تىلى ئۆتكىلىدىن ئۆتكەن باشقا ئۇيغۇر ئوقۇتقۇچىنىڭ يوقلىقىنى، ئەگەر ئەركىن سىدىق ئىنگلىزچە ئىمتىھاندا لاياقەتلىك بولالىسا، بۇ ئوقۇشقا ئۇنى ئەۋەتىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئەسلىدە ئەركىن سىدىق ياپونىدا ئۇچرىغان تەقدىردىن سۇلتان مۇئەللىم، ھاكىم جاپپار ئەپەندى ۋە ئايشەم ئاپپايلار ئىنتايىن نارازى بولغان ئىدى. شۇڭا بۇ ئوقۇش پۇرستى ھەل بولۇشىغلا، مەكتەپتە ئۇنىڭغا لايىق باشقا كاندىدات بولمىغاچقا، ئۇلار ئەركىن سىدىقنى ئويلاشقان ئىدى. ئەركىن سىدىق ياپونغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بىر تەرەپتىن ئۆز تەتقىقاتىنى بۇرۇنقىدەكلا داۋاملاشتۇرۇپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئۆزىگە تايىنىپ ئىنگلىزچىنى تەكرارلاشنى باشلىدى. ئىشخانىسىدىن ھەر كۈنى كەچ سائەت 10 لاردا قايتىپ كېلىپ، ئەتىگەن سائەت 2 بولغۇچە ئىنگلىزچىنى تەكرارلىدى. مۇشۇ مەزگىلدە ۋاقتىدا تاماق يېمەي، قاتتىق ئىشلەپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق نېرۋا خاراكتېرلىك ئاشقازان كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قالغان بولۇپ، بۇ كېسەل تاكى ئەركىن سىدىق 1995- يىلى دوكتورلۇق ئوقۇشنى تاماملىغىچە داۋاملاشتى (ئۇ كېسەل ھازىر پۈتۈنلەي ساقىيىپ كەتتى). 1987- يىلى 10- ئايدا ئەركىن سىدىق 1- قېتىم TOEFL دەپ ئاتىلىدىغان ئىنگلىز تىلى ئىمتىھانىغا قاتناشتى. ئارىلىقتا بىر ئاي ئۆتۈپ، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭ

نەتىجىسىنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭدا 540 نومۇر ئالغانلىقىنى بىلگەندە، ھاياجانلانغىنىدىن ئۇنىڭ كۆزىدىن يەنە تارام - تارام ياش ئاقتى ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ سەكرەپ كەتتى. ئامېرىكىدىن ماگىستىرلىق ئوقۇماقچى بولغان چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلارغا قويىغان تەلەپ 550 نومۇر بولۇپ، ئەركىن سىدىق بۇنچىلىك نومۇر ئالالايدىغانلىقىنى ھەرگىزمۇ ئويلىمىغان ئىدى. بۇ ھەپتە ئۇ ئامانگۇلگە خەت يازغاندا، ئامانگۇلگە بۇ خەۋەرنى تېزراق يەتكۈزۈش ئۈچۈن، خەت لىپاپىسىنىڭ ئارقىسىغا (يەنى لىپاپىنىڭ تېشىغا) "TOEFL دا 540 ئاپتىمەن" دەپ يېزىپ قويىدى. ئەركىن سىدىقنى ئالماقچى بولغان مەكتەپنىڭ ئىلتىماس قوبۇل قىلىش ۋاقتى 2- ئاينىڭ 1- كۈنى توشىدىغان بولۇپ، ئۇنىڭدىن بۇرۇن ئەركىن سىدىق TOEFL ئىمتىھانىغا يەنە داۋاملىق بىر قانچە قېتىم قاتناشتى. ئۇساكادا بۇنداق ئىمتىھان بىر چوڭ زالدا ئېلىنىدىغان بولۇپ، ئىمتىھانىنىڭ ئاڭلاش قىسمىنى زالدىكى بىر قانچە چوڭ كاناي ئارقىلىق ئالدى. ئۇ قىش كۈنى بولغاچقا، زۇكامداپ يۆتەل بولۇپ قالغانلار كۆپ بولۇپ، ئەركىن سىدىق ھەر قېتىم ئاڭلاش ئىمتىھانى قىسمىنى ياخشى بېرەلمىدى. شۇڭا ئەركىن سىدىق يەنىلا 540 تىن يۇقىرى نومۇر ئالالمىدى. شۇنداق بولسىمۇ ئامېرىكىدىكى مەكتەپ ئەركىن سىدىقنىڭ تەتقىقات نەتىجىلىرىگە ئاساسەن، ئۇنى شەرتلىك قوبۇل قىلىپ، TOEFL ئىمتىھان نەتىجىسىنى ئامېرىكىغا كەلگەندىن كېيىن تولۇقلىۋېتىشنى تەلەپ قىلدى. (ئەركىن سىدىق 1988- يىلى 9- ئايدا ئامېرىكىدا قاتناشقان TOEFL ئىمتىھانىدا 580 نومۇر ئالغان).

ياپونىيىدىكى ئوقۇشىنىڭ ئاخىرقى يېرىم يىلى قالغاندا، ئەركىن سىدىق بىر ئاز قوشۇمچە ئىشلەپ پۇل تېپىۋېلىش ئۈچۈن، ھەر يەكشەنبە كۈنى Kansei Gakuyin ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ 6 نەپەر تارىخ كەسپى ئوقۇغۇچىسىغا خەنزۇ تىلى دەرسى ئۆتتى. ئۇساكا چەت ئەل تىلى ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ بىر ياش ئوقۇتقۇچىسىغا ئۇيغۇر تىلى دەرسى ئۆتتى. يەنە بىر بىر تونۇشىنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان بىر قىزىغا ئىنگلىز تىلى دەرسى ئۆتتى. ئەركىن سىدىقتىن ئۇيغۇر تىلى ئۆگەنگەن ئوقۇتقۇچى ئۇيغۇرچىنى ھازىرمۇ ناھايىتى ياخشى سۆزلەيدۇ. ئۇ ھازىر يۇقۇرىقى مەكتەپتە تۈرك تىلى ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ ئىشلەۋاتىدۇ.

ياپونىيىدە ئوقۇغان 2 يېرىم يىل جەريانىدا، ئەركىن سىدىق جەمى 19 پارچە ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدىكى 3 پارچە ماقالە ئامېرىكىدا چىقىدىغان خەلقئارادىكى ئەڭ

يۇقىرى دەرىجىلىك ئىلمىي تەتقىقات ژۇرناللىرىدا، يەنە بىرسى ياپونىيىنىڭ بىر مەملىكەتلىك ئىلمىي تەتقىقات ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىندى. ياپونلۇقلارنىڭ ئۆز ئۆلچىمى بويىچە ئېيتقاندىمۇ بۇ ناھايىتى زور نەتىجە بولۇپ، ئادەتتە ياپونىيىدىكى دوكتورلۇقتا ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچىلار خەلقئارالىق ژۇرنالدا پەقەت بىر پارچىلا ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلالىسىلا دوكتورلۇق ئۇنۋانىغا ئېرىشەلەيتتى. ئەركىن سىدىق ئوقۇغان مەكتەپتىكىلەر ئۇنىڭ تىرىشچانلىقىغا ئىنتايىن ھەيران قېلىشتى. ھەممە ئۇنىڭ قولىغا كەلتۈرگەن نەتىجىسىدىن ئىنتايىن تەسىرلەندى. شۇڭا كۆپ قېتىم ئەركىن سىدىقنى مەكتەپ گېزىتىدە تونۇشتۇردى. ئەركىن سىدىق ۋەتەنگە قايتىدىغاندا، ئۇ مەكتەپتىكى بەزى پروفېسسورلار ئۇنىڭغا: "ئەگەر ئۆزۈڭدەك ياخشى ئوقۇيدىغان ئۇيغۇر ياشلار بولسا بىزگە تونۇشتۇرۇپ قويساڭ. بىز ئۇلارنى پۇلسىز ئوقۇتۇپ قويساق"، دېدى. ئەركىن سىدىق 1988- يىلى 4- ئاينىڭ 24- كۈنى 1- تۈركۈم ياپونغا كەلگەن باشقا 13 نەپەر كىشىلەر بىلەن بىرلىكتە بىر پاراخوتقا ئولتۇرۇپ ۋەتەنگە قايتتى.

ئەركىن سىدىق ياپونىيىدە ئوقۇش جەريانىدا يوقىرىدا تەسۋىرلىگەندەك تەبىئىي - پەن ساھەسىدە خەلقئارالىق ئىلمىي تەتقىقات ژۇرناللىرىدا بىر قانچە پارچە ماقالە ئېلان قىلىپ، يېقىنقى زامان ئۇيغۇر تارىخىدا تۇنجى قېتىم مۇشۇنداق ئىشلارنى قىلالىغان بىر ئۇيغۇرغا ئايلاندى. شۇڭا ئۇ ياپونىيىدىن ۋەتەنگە قايتىپ كېتىپ، كېيىن ئامېرىكىغا كەتكەندىن كېيىنمۇ، ئۇنىڭ ئىش - ئىزلىرى ئۇيغۇر دىيارىدا خېلى بىر مەزگىلگىچە تەشۋىق قىلىندى. تەسىر دائىرىسى ناھايىتى چوڭ بولغان بىر قانچە ماقالىلار ئېلان قىلىندى. يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان «ئويلىنىش ئىچىدە ئىلگىرىلەش» دېگەن ماقالە مانا شۇنىڭ بىرسىدۇر. ئۇنىڭدىن باشقا، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى 1989- يىللىرى «ئەركىن سىدىق ھادىسىسى» دېگەن ماۋزۇ ئاستىدا پۈتۈن مەكتەپ بويىچە ئەركىن سىدىق روھىدىن ئۆگىنىش ھەرىكىتى ئېلىپ باردى. بۇ ھەرىكەت ئەينى ۋاقىتتا ئۇيغۇر دىيارىدىكى باشقا ئالىي مەكتەپلەرگىمۇ كېڭەيتىلگەن ئىدى. مۇشۇ تەرجىمىھالنىڭ «كىرىش سۆز» قىسمىدا بېرىلگەن تۆمۈر داۋامەتنىڭ ئەركىن سىدىققا ئاتاپ يازغان شېئىرىمۇ مانا ئاشۇ مەزگىلدە يېزىلغان ئىدى.

ئەركىن سىدىقنىڭ ئوساكا ئېلېكترونلۇق خەۋەرلىشىش مەكتىپىدە ئوقۇۋاتقان ۋاقتىدا مەكتەپ ئىچىدە قالدۇرغان بىر خاتىرە سۈرىتى. ئەركىن سىدىقنىڭ سول قول تەرىپىدىكىسى ئۇنىڭ ئۇستازى پروفېسسور Chang Nion-Sock بولۇپ، ئۇ كىشى 2005- يىلى يازدا 78 يېشىدا ۋاپات بولدى.

1986- يىلى ئابدۇشۇكۇر مەتىمىن ئەپەندى ياپونىيەگە كېلىپ، كيوتو "مەركىزىي ئاسىيا تەتقىقات مەركىزى" دە "ئوتتۇرا ئەسىر ئۇيغۇر مەدەنىيىتىنىڭ يېتۈك قامۇسى ــــ قۇتادغۇ بىلىك" دىگەن ماۋزۇدا ئىلمىي دوكلات بەردى. بۇ دوكلاتنى نەق مەيداندا ئەركىن سىدىق ئۇيغۇرچىدىن ياپونچىغا تەرجىمە قىلىپ بەردى. بۇ سۈرەت ئاشۇ چاغدىكى سەھنىنىڭ بىر كۆرىنىشى.

ئەركىن سىدىق 1986- يىلى 20- سېنتەبىر كۈنى ياپونىيىدە ئۆتكۈزۈلگەن "9- نۆۋەتلىك چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلار ياپون تىلىدا تەشەببۇسنامە قىلىش مۇسابىقىسى" دىكى مۇكاپات تارقىتىش مۇراسىمىدا مۇكاپات تاپشۇرۇپ ئالماقتا. ئەركىن سىدىق بۇ مۇسابىقىدە 72 دۆلەتتىن كەلگەن ئوقۇغۇچىلار ئىچىدە 4- ئورۇنغا ئېرىشكەن. بۇ پائالىيەت ياپونىيىنىڭ دۆلەتلىك تېلېۋىزور ئىستانسىسى بولغان NHK تېلېۋىزىيەسىدە نەچچە كۈن تەكرار بېرىلگەن ئىدى.

ئەركىن سىدىق 1986- يىلى ئەتىيازدىكى ياپونىيەنىڭ دۆلەتلىك بايرىمى «ساكۇرا بايرىمى» دا قالدۇرغان بىر خاتىرە سۈرىتى.

10. جەنۇبىي كالىفورنىيەدىكى ماگىستىرلىق ئوقۇشى

ئەركىن سىدىق ياپونىيەدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، فىزىكا فاكۇلتېتىدىكى خالىدەم ئاپپاي ئاغرىپ قالغانلىقى ئۈچۈن، ئېلېكتىر كەسپىنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئالدىدىكى ئۇ يېتەكلەۋاتقان 3 ئۇيغۇر ۋە بىر قازاق ئوقۇغۇچىسىنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈش ماقالىسىغا يېتەكچى بولدى. ئۇ چاغدا ئامېرىكىدىكى ئوقۇش توغرىسىدا تېخى رەسمىي چاقىرىق كەلمىگەن ئىدى. ئەركىن سىدىق بۇ ئوقۇغۇچىلارنى ھەر كۈنى ئەتىگەن سائەت 8 دىن كەچ سائەت 5 كىچە ئۆز ئىشخانىسىغا يىغىۋېلىپ، ئۇلارنىڭ ئىلمىي ماقالە تەييارلاش ئىشنى رەسمىي ياپونىيەدىكىدەك ئېلىپ باردى. شۇڭا بۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ قىزغىنلىقمۇ ئىنتايىن يۇقىرى بولۇپ، ئەركىن سىدىقتا يېقىندىن ماسلىشىپ قاتتىق تىرىشتى. ئۇلار بىر قانچە ئېلېكترو ماگنىتلىق دولقۇن مەسلىسى توغرىسىدا ئالدى بىلەن ماتېماتىكىلىق فورمۇلالارنى كەلتۈرۈپ چىقىرىپ، ئاندىن ئۇلارنى كومپيۇتېر ئارقىلىق ھېسابلاپ، بۇنىڭدىن نەتىجە چىقىپ بولغاندا، ئۇلارنى گرافىك قىلىپ سىزىپ چىقىپ، ئۇلارنى ئۆز ماقالىلىرىغا كىرگۈزدى. بۇ ئىش فاكۇلتېتتا ئىنتايىن چوڭقۇر تەسىر قوزغىدى. ئۇلار ماقالىلىرىنى ئوقۇپ بولۇپ، ئوقۇش پۈتتۈرىدىغاندا، بۇ 4 ئوقۇغۇچىدىن 3 كىشىنىڭ ماقالىسى "ئەلا"، يەنە بىرسىنىڭ بولسا "ياخشى" بولۇپ باھالاندى. بۇ ئوقۇغۇچىلارنى قولدىن چىقىرىپ بولۇشغىلا، ئەركىن سىدىقتا ئامېرىكىدىن ئوقۇشقا قوبۇل قىلىنغانلىق خەۋىرى كەلدى. گەرچە ئۇلار چاقىرىق قەغىزنى 6- ئاينىڭ بېشىدىلا ماڭدۇرىۋەتكەن بولسىمۇ، ئۇ چاقىرىق ئەركىن سىدىقتا زادىلا تەگمىدى. شۇنىڭ بىلەن 7- ئاي كىرگەندە ئۇلار چاقىرىقنىڭ كۆپەيتىلگەن نۇسخىسىدىن يەنە بىرنى ماڭدۇردى. بۇ ئارىلىقتىكى بىر ئاي ۋاقىتنى ئەركىن سىدىق ئىنتايىن تىت - تىتلىق ئىچىدە ئۆتكۈزدى.

ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇۋاتقان ۋاقىتتىلا ئۇنى ئەڭ ئېچىندۇرغان بىر ئەھۋال ئۇيغۇرلارنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىشتىكى ئارقا ئىشىك مەسىلىسى ئىدى. ئارقا ئىشىكنىڭ ئېغىرلىقىدىن، ھەر يىلى ئالىي مەكتەپكە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش ئىمتىھان قەغىزىنى تەكشۈرىدىغان ۋە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىنىدىغان ۋاقىتتا، پۈتۈن ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئالىي مەكتەپكە

كىرىش يېشىدىكى بالىسى بار ئاتا - ئانىلار جىددىي ھەرىكەتكە كېلىپ، بالىسىنىڭ ئىشىغا يول ماڭىدۇ. نۇرغۇن ئىقتىسادتىن ئايرىلىپ، بالىلىرىنى ئالىي مەكتەپكە يەنىلا قوبۇل قىلدۇرالمايدىغان ئىشلار داۋاملىق بولۇپ تۇرىدۇ. ئىشنىڭ ئەڭ ئېغىر يېرى، پۈتۈن ئۇيغۇر خەلقى ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش سىستېمىسىغا ئىشەنمەس بولۇپ كەتكەن بولۇپ، ھەر يىلى ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش باشلانغاندا، نۇرغۇن ئاتا - ئانىلار ۋەھىمىگە چۈشىدۇ. ئارقا ئىشىك بىلەن ئالىي مەكتەپكە كېلىپ قالغان ئوقۇغۇچىلار دەرسكە يېتىشەلمەيدۇ. ئۇيغۇرلار رەھىمدىل بولغاچقا، كۆپىنچە ئوقۇتقۇچىلار ئاشۇ ئاجىز ئوقۇغۇچىلارنىمۇ بىر ئامال قىلىپ ئوقۇش پۈتتۈرۈۋالسۇن، دەپ، پۈتۈن سىنىپنىڭ ئوقۇتۇش سەۋىيىسىنى تۆۋەنلىتىدۇ. مۇشۇنداق بىر زەنجىرسىمان جەريان تۈپەيلىدىن، ئۇيغۇر ئالىي مائارىپى يېتەرلىك دەرىجىدە تەرەققىي قىلالماي، بارغانسېرى ئارقىغا چېكىنىدۇ. ئەركىن سىدىقنىڭ نەزىرىدە، بۇ ئەھۋالغا ھەققىي كۆڭۈل بۆلىدىغان باشقا مىللەت كىشىلىرىنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. ئۇنى چوقۇم ئۇيغۇرلار ئۆزى ئوڭشىشى كېرەك ئىدى. شۇڭا ياپونىدا ئوقۇش جەريانىدا، ئەركىن سىدىق بۇ ئىش ئۈستىدە نۇرغۇن باش قاتۇرۇپ، بۇ ئەھۋالنى ئۇيغۇرلارنىڭ ھازىرقى ئېڭىغا تايىنىپ تۈزۈپ ئوڭشاشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى، ئۇنىڭ ئەكسىچە، ئۇنى تۈزۈم ۋە ئۇنۇملۇك ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش سىستېمىسى ئارقىلىق تۈزەلەش كېرەكلىكىنى ھېس قىلدى. ھەمدە ئۇيغۇرلارنىڭ ئالىي مەكتەپكە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىشىدىكى ئارقا ئىشىكنى پۈتۈنلەي يوق قىلىۋېتىش تەدبىرىنى ئويلاپ چىقتى. ئەركىن سىدىق ئۆز ئويلىرىنى مائارىپ نازارىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىرى سۇلتان مۇئەللىم بىلەن تىلۋىقان مۇئەللىم (ياتقان يېرى جەننەتتە بولغاي) لەرگە ئاغزاكى ئېيتقاندا، ئۇلار ئىنتايىن خۇشال بولۇپ، ئەركىن سىدىقتىن ئۆزى ئويلىغانلىرىنى تەپسىلى يېزىپ چىقىپ، ئۇلارغا يوللاشنى تەلەپ قىلدى. لېكىن، ياپونىيەدىن قايتىپ كېلىپ، ئامېرىكىغا ماڭغىچە بولغان 3 ئاي ۋاقىت ئىچىدىكى يۈگۈرىقىدەك بىر قاتار ئىشلارنىڭ ئالدىراشچىلىقى بىلەن، ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆز ئويلىرىنى يېزىپ چىقىشقا پۇرسەت بولمىدى. ئەركىن سىدىق بۇ ئىش ئۈچۈن ھازىرغىچە پۇشايمان قىلىدۇ. ھەمدە ئۆز - ئۆزىدىن داۋاملىق «ئەگەر مەن چەت ئەلدە تۇرۇپ قالماي، ئۇيغۇر دىيارىغا قايتىپ كېتىپ ئىشلىگەن بولسام، يۈگۈرىقىدەك ئىشلاردا ئويلىغانلىرىمنى ئەمەلگە ئاشۇرالىغان بولاتتىمۇ؟ مېنىڭ ئاشۇنداق قىلىشىمغا يول قويۇلاتتىمۇ؟ ئەگەر

يول قويۇلغان بولسا، ئۇنداق قىلىشنى قانچىلىك ۋاقىت داۋاملاشتۇرالىغان بولاتتىم؟» دەپ سورايدۇ.

1988- يىلى 7- ئاينىڭ بېشىدا ئامېرىكىنىڭ ئوقۇش چاقىرىقىنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن، ئامېرىكىدىكى مەكتەپنىڭ ئەھۋالىنى زادىلا چۈشەنمەيدىغان ئەركىن سىدىق خەتتە ئېيتىلغان مەكتەپكە تىزىمغا ئالدۇرۇش ۋاقتىغا ئەمەل قىلىش ئۈچۈن (كېيىن ئۇقسا، ئۇ ئەسلىدە ئامېرىكىلىق ئوقۇغۇچىلاردىن تەلەپ قىلغان تىزىملىتىش ۋاقتى ئىكەن)، 8- ئاينىڭ بېشىدا بولىدىغان قۇربان ھېيتقىمۇ قارىماي، 7- ئاينىڭ ئاخىرى بېيجىڭغا قاراپ يول ئالدى. ھەمدە 1988- يىلى 7- ئاينىڭ 29- كۈنى ئامېرىكىنىڭ كالىفورنىيە شتاتىدىكى لوس ئانژېلىس شەھرىگە يېتىپ باردى. لېكىن، بۇ مەكتەپتىكى دەرس 9- ئاينىڭ بېشىدا باشلىنىدىغان بولۇپ، ئەركىن سىدىق بىر ئاي بىكار بولۇپ قېلىپ، TOEFL ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلدى. ھەمدە شۇ ئارىلىقتا ماشىنا ھەيدەشنى ئۆگىنىپ، شوپۇرلۇق كېنىشكىسى ئېلىۋالدى.

كالىفورنىيەدە ئالىي مەكتەپلەر شتات ئىگىلىكىدىكى ۋە خۇسۇسىي ئىگىلىكىدىكى مەكتەپلەر، دەپ ئىككىگە بۆلىنىدۇ. خۇسۇسىيلار ئىگىلىكىدىكى داڭلىق مەكتەپلەردىن ستانفورد ئۇنىۋېرسىتېتى، كالىفورنىيە تېخنىكىلىق ئىنستىتۇتى ۋە جەنۇبىي كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتى دېگەنلەر بار بولۇپ، ئۇنىڭدىن باشقا يەنە چوڭ - كىچىك ئالىي دەرىجىلىك مەكتەپلەردىن 100 دىن ئارتۇقى بار. شتات ئىگىلىكىدىكى مەكتەپلەردىن كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتىدىن 10 مەكتەپ، كالىفورنىيە شتات ئۇنىۋېرسىتېتىدىن 22 مەكتەپ، ۋە جەمئىيەت ئىنستىتۇتى (ئىنگلىزچە "Community College") دەپ ئاتىلىدىغان 2 يىللىق ئالىي مەكتەپتىن 105 مەكتەپ بار. بۇلارنىڭ ئىچىدە كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتى تەتقىقاتنى ئاساس قىلىدىغان مەكتەپ بولۇپ، ئۇلاردا دوكتورلۇق ئۇنۋانىغىچە بېرىلىدۇ. كالىفورنىيە شتات ئۇنىۋېرسىتېتىدا بولسا ماگىستىرلىق ئۇنۋانىغىچە بېرىلىدۇ. جەمئىيەت ئىنستىتۇتى بولسا بىر قىسىم ئوقۇغۇچىلارنى ئوتتۇرا تېخنىكوم ئۇنۋانى بېرىپ جەمئىيەتكە چىقىرىپ، يەنە بىر قىسىم ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئورتاق دەرسلىرىنى ئۆتۈپ تۈگىتىپ، ئۇلارنى قالغان 2 يىللىق ئوقۇشنى يۇقۇرىقى قالغان 2 خىل ئالىي مەكتەپتە ئوقۇشقا تەييارلايدۇ. ھەر بىر مەكتەپتە 20 - 30 مىڭ ئەتراپىدا ئوقۇغۇچى بولىدۇ.

ئەركىن سىدىقنى قوبۇل قىلغىنى لوس ئانژېلىس شەھىرىگە 30 كىلومېتىر كېلىدىغان "Northridge" دېگەن شەھەرگە جايلاشقان كالىفورنىيە شتات ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ فىزىكا فاكۇلتېتى ئىدى (تور بەت ئادرېسى: http://www.csun.edu). ئۇ ئىنگلىزچە « Cafilornia State University, Northridge (CSUN)» دەپ ئاتىلىدۇ. ئەسلىدە مۇشۇ فاكۇلتېتتا " Paul Chow" ئىسىملىك بىر خەنزۇ پروفېسسور بار بولۇپ، ئەينى ۋاقىتتا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى ئايشەم ئاپپاي بىلەن سۇلتان مۇئەللىملەر بىر قېتىم ئامېرىكىغا ئېكسكۇرسىيىگە كەلگەندە مۇشۇ پروفېسسورنىڭ ياردىمى بىلەن ئىككى مەكتەپ ئارىسىدا دوستلۇق مۇناسىۋىتى ئورناتقان ئىدى. يەنە مۇشۇ Paul Chow دېگەن پروفېسسورنىڭ ياردىمى بىلەن بۇ قېتىمقى ئوقۇش پۇرسىتىنى ھەل قىلغانىدى. مەكتەپ ئوقۇش پۇلىنى كۆتۈرۈۋەتكەن بولۇپ، ئەركىن سىدىققا يەنە "ياردەمچى ئوقۇتقۇچى" لىق خىزمىتى بېرىلگەن ئىدى. شۇڭا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئۇنىڭ ئامېرىكىغا كېلىش يول كىراسىنى چىقىرىپ بەرگەن بولۇپ، ئامېرىكىغا كەلگەندىن كېيىنكى تۇرمۇشىنى ئىقتىسادىي جەھەتتە ئۆزى قامدايتتى. كالىفورنىيەدىكى مەكتەپلەر چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلاردىن ئالىدىغان ئوقۇش پۇلى 2 تۈرگە بۆلۈنىدىغان بولۇپ، ئۇنىڭ بىرى "ئوقۇش پۇلى" (ئىنگلىزچە "Tuition") دەپ ئاتىلىپ، يەنە بىرى "تىزىملىتىش پۇلى" (ئىنگلىزچە "Registration Fee") دەپ ئاتىلىدۇ. كالىفورنىيە نوپۇسىدىكى كىشىلەر پەقەت "تىزىملىتىش پۇلى"نىلا تۆلەيدىغان بولۇپ، چەت ئەللىكلەر بولسا ھەر ئىككىلىسىنى تۆلەيدۇ. ئەركىن سىدىق بولسا پەقەت "تىزىملىتىش پۇلى"نىلا ئۆزى تۆلەيتتى. پروفېسسور Paul Chow ئەسلىدە جۇڭگودىكى بىر كەمبەغەلنىڭ بالىسى بولۇپ، ئۇ كىچىك ۋاقتىدا ئامېرىكىغا بارىدىغان بىر يۈك توشۇش پاراخوتىغا يوشۇرۇنىۋېلىپ قانۇنسىز كېلىپ، كېيىن دوكتورلۇققىچە ئوقۇپ، ھازىرقى مەكتەپكە پروفېسسور بولغان ئىكەن. ئۇ ئۇيغۇرلارغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلىدىغان كىشى بولۇپ، ئاشۇ كىشىنىڭ ياردىمىدە ئۇيغۇر دىيارىدىن بۇ مەكتەپكە جەمى 5 ئۇيغۇر ۋە بىر قىرغىز ئوقۇغۇچى كېلىپ ئوقۇغان.

ئەركىن سىدىقنىڭ بۇرۇنقى تەتقىقات نەتىجىلىرىگە ئاساسەن، ئۇ كېلىشتىن بۇرۇن CSUN نىڭ فىزىكا فاكۇلتېتى تەتقىقاتتا فاكۇلتېت بويىچە ئەڭ ئالدىدا ماڭىدىغان، مۇشۇ مەكتەپ بىلەن كالىفورنىيە

تېخنىكىلىق ئىنستىتۇتىدا تەڭلا پروفېسسور بولۇپ ئىشلەيدىغان «Ryoichi Seki» ئىسىملىك پروفېسسورنى ئۇنىڭغا يېتەكچى ئوقۇتقۇچى قىلىپ بېكىتىپ قويدى. بۇ پروفېسسورنىڭ ئەسلى مىللىتى ياپونلۇق بولۇپ، ئامېرىكىدا ئوقۇپ، دوكتورلۇقنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، ئامېرىكىدا پروفېسسور بولۇپ قالغان ئىكەن. شۇنداق قىلىپ، ئەركىن سىدىق ياپونىيىدە كورېيە مىللىتىدىن بولغان پروفېسسورنىڭ قولىدا، ئەمدى ئامېرىكىدا بولسا ياپونلۇق پروفېسسورنىڭ قولىدا ئىشلىدى.

ئەركىن سىدىقنىڭ بۇرۇنقى ئوقۇغىنى ئېلېكتىر ئېنژېنېرلىكى بولسىمۇ، بۇ مەكتەپنىڭ فىزىكا فاكۇلتېتىغا قوبۇل قىلىنغانلىقى ئۈچۈن، كەسىپ ئۆزگەرتىشكە توغرا كەلدى. شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى ئومۇمىي دەرسلەر قاتارىدا ئوقۇغان بىر قىسىم تۆۋەن دەرىجىلىك فىزىكا دەرسىدىن باشقا، ئۇنىڭ فىزىكىدىن خەۋىرى يوق ئىدى. ھەممە فىزىكىلىق ئاتالغۇلارنىڭ ئىنگلىزچىسى ئۇياقتا تۇرسۇن، خەنزۇچىسى ۋە ئۇيغۇرچىسىنىمۇ ئاڭلاپ باقمىغان ئىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ ھەر ھەپتىسى 20 سائەت (يەنى 2 يېرىم كۈن) تەجرىبە دەرسى ئۆتمىسە بولمايتتى. شۇڭا ۋاقىت ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىنتايىن قىممەتلىك بولۇپ كەتتى. ئامېرىكىدىكى ئالىي مەكتەپلەر چەت ئەللىك ئاسپىرانت ئوقۇغۇچىلىرىدىن ھەر مەۋسۇمدە 9 ئوقۇش نومۇرى (يەنى 3 ئوقۇش نومۇرلۇق دەرستىن 3 نى) تاللاشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئەركىن سىدىقمۇ دەسلەپتە 3 دەرس تاللىدى. ئەمما بۇ يەردە ئوقۇتقۇچىلار دەرس ئۆتكەندە كىتاب بويىچە ئۆتمەي، ھەممە كىتابنىڭ قايسى قىسمىنى ئۆتىدىغانلىقىنىمۇ دوسكىغا يېزىپمۇ قويماي دەرس سۆزلەيدىغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىق ئىشنىڭ باش - ئاخىرىنى ئاڭقىرىپ بولغىچە بىر دەرسنىڭ مەۋسۇم ئارىلىقىدىكى ئىمتىھان ۋاقتى بولۇپ قالدى. ئەركىن سىدىق ئىلاجىسىز نۇرغۇن يول مېڭىپ يۈرۈپ، ئۆزىنىڭ بىر دەرسىنى قىسقارتتى. شۇنىڭ بىلەن مەۋسۇم ئاخىرىدا قالغان 2 دەرستە "A" (يەنى "ئەلا") نومۇر ئالدى. ئىككىنچى مەۋسۇمدىن باشلاپ سىنىپتىكى باشقا ئوقۇغۇچىلار ئەركىن سىدىقتىن دەرس سورايدىغان بولدى.

1989- يىلى 5- ئاينىڭ ئاخىرى ئەركىن سىدىق تۇغقان يوقلاش ۋە ئايالى ئامانگۈلنى ئامېرىكىغا ئەكىلىش ئۈچۈن بېيجىڭغا باردى. ئۇ يۇرتقا مېڭىشتىن بۇرۇن ئالدى بىلەن ئامېرىكا كونسۇلخانىسىغا بېرىپ، ئۆزىنىڭ ئامېرىكىغا قايتىپ كېتىش ۋىزىسى بىلەن ئامانگۈلنىڭ ئامېرىكىغا

بېرىش ۋىزىسىنى بېجىرمەكچى بولدى. 3- ئىيۇل كۈنى ئاخشىمى بېيجىڭدا چوڭ ۋەقە بولدى. ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئىش بېجىرىش ئىدارىسى مېھمانخانىسىدا بولغاچقا، ئوق - بومبىلارنىڭ پارتلاش ئاۋازلىرىنى ئاڭلاپ تۇردى. بۇ ئىشلاردىن ھېچ قانداق خەۋىرى يوق ئامانگۈل 4- ئىيۇل كۈنى ئەتىگەندە ئەمدى 5 ئايلىق بولغان ئوغلى دىلشاتنى قۇچىقىدا كۆتۈرۈپ، ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ بېيجىڭگە كەلدى. ئۇ كۈنى بېيجىڭنىڭ يوللىرى پۈتۈنلەي توسۇلۇپ كەتكەن بولۇپ، قاتناش پۈتۈنلەي پالەچ ھالەتكە چۈشۈپ قالغان ئىدى. ئەركىن سىدىق بېيجىڭ ئايرۇدۇرۇمىغا بارىدىغان قاتناش قورالى تاپالماي، تىت - تىت بولۇپ تۇرغاندا، ئۆزى تۇرغان مېھمانخانىدىن بىر مىنبۇسنىڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىدىن كېلىدىغان بىر قىسىم كىشىلەرنى ئەكىلىش ئۈچۈن ئايرۇدۇرۇمغا بارىدىغانلىق خەۋىرىنى ئاڭلىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاشۇ ماشىنىدا ئولتۇرۇپ، يولدا تېخىچە كۆيۈۋاتقان ھەربىي ماشىنىلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆتۈپ، ئايرۇدۇرۇمغا بېرىپ، ئامانگۈل بىلەن دىلشاتنى مېھمانخانىغا قايتۇرۇپ كەلدى. 4- ئىيۇل ۋەقەسى تۈپەيلىدىن ئامېرىكا كونسۇلخانىسى ۋاقىتلىق ئىشتىن توختىغان بولغاچقا، ئۇلار 10 كۈنگىچە ۋىزا بېجىرەلمەي بېيجىڭدا تۇرۇپ، ئاندىن ۋىزا بېجىرىپ ئۈرۈمچىگە قايتتى.

1989- يىلى 8- ئاينىڭ ئاخىرى ئەركىن سىدىق بىلەن ئامانگۈل 4 ياشلىق قىزى دىلنارنى ئامانگۈلنىڭ ھەدىسىگە، 7 ئايلىق ئوغلى دىلشاتنى ئامانگۈلنىڭ ئاپىسىغا بېقىپ بېرىشكە قالدۇرۇپ، ئۆزلىرى ئامېرىكىغا قايتىپ كەلدى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئەركىن سىدىق ئۆز ئوقۇشىنى داۋاملاشتۇرۇپ، ئامانگۈل ئۆزلۈكىدىن ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىپ، TOEFL ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلدى. بىر ئانا ئۈچۈن 7 ئايلىق بالىنى سۈتتىن مەجبۇرى ئايرىپ، ئۇنى ئاتا - ئانىسىغا قويۇپ قويۇپ، يەر شارىنىڭ يەنە بىر تەرىپىگە كېتىش ئانچە ئاسان ئىش ئەمەس ئىدى. شۇڭا بۇ بىر مەزگىل ئامانگۈل ئۈچۈن ئۆمرىدىكى ئەڭ قىيىن ۋە ئازابلىق ۋاقىتلار بولدى. قولىغا كىتاب ئالسىلا، خىيالىغا بالىلار كىرىۋالاتتى. ئۇخلىسىلا چۈشىدە ئۆزىنى ئىزدەۋاتقان بالىلىرىنى كۆرەتتى. ئەركىن سىدىق بولسا ئۆز ئوقۇشىنى ئوقۇپ، فاكۇلتېتىنىكى خىزمىتىنى ئىشلەشتىن سىرت، يەنە مەكتەپنىڭ "ئاكادېمىيىلىك ياردەم مەركىزى" دەپ ئاتىلىدىغان، دەرستە قىينىلىۋاتقان ئوقۇغۇچىلارغا دەرس چۈشەندۈرۈپ قويىدىغان ئورۇنىدىمۇ ئىشلىدى.

ھەمدە ئۆز ئالدىغا فىزىكا ۋە ماتېماتىكا دەرسلىرى بويىچە سائىتىگە 12 دوللار ھەق ئالىدىغان دەرس چۆشەندۈرگۈچى (ئىنگلىزچە "Tutor") بولۇپمۇ ئىشلىدى. بىر مەزگىل ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ئۇنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى ئىنتايىن كۆپىيىپ كېتىپ، ھەر شەنبە ۋە يەكشەنبە كۈنلىرى كۈنىگە 12 سائەت ئىشلەشكە توغرا كەلدى. ئەركىن سىدىق مۇشۇنداق ئىشلارنى قىلىپ تۇرۇپمۇ ئۆزىنىڭ دەرسى ۋە تەتقىقاتىدا ناھايىتى ياخشى نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈپ، 1990- يىلى 5- ئايدا ئەلا نەتىجە بىلەن ماگىستىرلىق ئۇنۋانىغا ئېرىشتى. ماگىستىرلىق ئۈچۈن ئوقۇغان دەرسلىرىنىڭ ئىچىدە پەقەت بىرلا دەرستىن "B" نومۇر ئالغاندىن باشقا، قالغان دەرسلەرنىڭ ھەممىسىدە "A" ئالدى. ئەركىن سىدىق 1989- يىلى 5- ئايدا فىزىكا فاكۇلتېتى ھەر يىلى پەقەت بىرلا ئاسپىرانت ئوقۇغۇچىغا بېرىدىغان " C. Y. Liang خاتىرە مۇكاپاتى" غا ئېرىشىپ، بىر مۇكاپاتنامە بىلەن 1200 دوللار پۇل مۇكاپات ئالدى. 1990- يىلى 5- ئايدا بولسا فىزىكا فاكۇلتېتى ھەر يىلى پەقەت بىرلا ئاسپىرانت ئوقۇغۇچىغا بېرىدىغان "ئىلغار ياردەمچى ئوقۇتقۇچى مۇكاپاتى" غا ئېرىشتى. ئۇنىڭ ماگىستىرلىق ئۇنۋانى ئۈچۈن مىكرو - دولقۇن تېخنىكىسىغا ئائىت تەتقىقات ئېلىپ بېرىپ يازغان ئىلمىي ماقالىسى ئامېرىكىدا چىقىدىغان خەلقئارالىق ئىلمىي ماقالە ژورنىلى "قوللانما فىزىكا ژورنىلى" (ئىنگلىزچە " Journal of Applied Physics") دا ئېلان قىلىندى.

1989- يىلى 10- ئايدىن باشلاپ ئەركىن سىدىق مىكرو - دولقۇن تېخنىكىسى كەسپى بار باشقا ئالىي مەكتەپلەرنىڭ ئېلېكتىر ئىنژېنېرلىكى كەسپىدىكى دوكتورلۇق ئوقۇشىغا ئىلتىماس قىلىشقا باشلىدى. ئۇ جەمى 10 دەك مەكتەپكە ئىلتىماس قىلغان بولۇپ، ئۇنىڭغا ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى 6 ئالىي مەكتەپتىن چاقىرىق كەلدى. بۇ مەكتەپلەر: كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتى (داۋىس، كالىفورنىيە)، جەنۇبىي كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتى (لوس ئانژېلىس، كالىفورنىيە)، ئوتتۇرا فلورىدا ئۇنىۋېرسىتېتى، ئۇتاھ ئۇنىۋېرسىتېتى (سالت لاكە شەھىرى)، Milwaukee) Marquette University ، ۋىسكونسىن)، ۋە Rice ئۇنىۋېرسىتېتى (خىيوستون، تېكساس). ئەمما، ئامېرىكىدا ئېلېكتىر ئىنژېنېرلىك كەسپىگە قوبۇل قىلىنغان چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلارغا كۆپىنچە ھاللاردا 1- يىلى ئوقۇش مۇكاپات پۇلى بېرىلمەيدىغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىقنىڭ بىرەر مەكتەپكە بېرىپ ئوقۇشقا ئىقتىسادىي جەھەتتىكى

مادارى يەتمدى. شۇنىڭ بىلەن ئامانگۇل بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، بۇ ئوقۇشنى بىر يىل كېچىكتۈرۈپ، بىر يىل ئىشلەپ پۇل تېپىش قارارىغا كەلدى. 1990- يىلى سوۋېت ئىتتىپاقى يىمىرىلىپ پارچىلىنىپ، ئامېرىكىنىڭ نۇرغۇن دۆلەت مۇداپىئەسى بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان سانائىتى ۋەيران بولۇپ، ئىشسىزلار كۆپىيىپ كەتكەن بىر مەزگىل بولۇپ، يېڭى ئوقۇش پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن خىزمەت تېپىش ئىنتايىن قىيىنلىشىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەركىن سىدىق بىر چەت ئەللىك بولۇپ، ئۇ پەقەت ۋاقىتلىق ئىشلەپ تۇرماقچى ئىدى (ئامېرىكا ماگىستىرلىق ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلارغا بىر يىللىق، دوكتورلۇققا ئېرىشكەنلەرگە بىر يېرىم يىللىق ئىشلەپ پراكتىكا قىلىش پۇرستى بېرىلىدىغان بولۇپ، بۇنداق ئىشلەش قانۇنلۇق ئىدى.) ئەركىن سىدىق شىركەتلەردىن خىزمەت ئىزدەپ زادىلا ئىش تاپالمىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن بىر قانچە چوڭ رېستورانلارغا كۈتكۈچى بولۇش ئۈچۈن ئىلتىماس قىلغىلى بارسا "بىز ماگىستىرلىق ئۇنۋانى بارلارنى ئالمايمىز" دەپ تۇرىۋالدى. ئەركىن سىدىق تۇرىۋاتقان جاي ھولليۋود كىنو بازىسىغا يېقىن ئىدى. ئۇ "كىنو ئارتىسلىرىنىڭ بالىسىنى باقسا، خېلى كۆپ مائاش ئالغىلى بولىدىكەن" دەپ ئاڭلاپ، گېزىتتىن بالا باققۇچى ئىزدەۋاتقان ئېلانلارنى تېپىپ، بىر قانچە يەرگە تېلېفون قىلسا، ئۇلار "بىز ئەر كىشىنى ئالمايمىز"، دېدى. (ئەركىن سىدىق بۇرۇن ئۆز ئۇكىلىرىنى بېقىپ باققان بولۇپ، بالىغا بەك ئەستايىدىل قارايدىغان بولغاچقا، بۇنىڭغا ئىنتايىن ئىشەنچ قىلغان ئىدى.) ئاشۇنداق يول تاپالماي يۈرگەن كۈنلەرنىڭ بىرسىدە ئۇ 10 دەك ئادىمى بار بىر كىچىك شىركەتتىن خىزمەت تاپتى. بۇ شىركەت قىلىدىغان ئىش باشقا شىركەتلەر ئىشلەپ چىقارغان، كۆپ قەۋەتلىك توك يولى بار، ناھايىتى مۇرەككەپ ئېلېكتىر ئەسۋابلىرىغا ئىشلىتىدىغان تاختايلارنى تەكشۈرۈش ۋە سىناق قىلىش ئىدى. لېكىن شىركەتنىڭ ئىگىسىدىن باشقىلار ئاساسەن ئالىي مەكتەپتە ئوقۇپ باقمىغانلار بولۇپ، كۆپىنچىسى مېكسىكىلىقلار ئىدى. ئىنگلىزچىنىمۇ تۈزۈككەرەك سۆزلىيەلمەيتتى. ئەركىن سىدىققا ئاشۇلارنىڭ قاتارىدا سائىتىگە 5 دوللار ئىش ھەققى بەردى. ئۇ چاغدا ئەركىن سىدىقنىڭ ئايلىق ياتاق ئىجارىسى 350 دوللار بولۇپ، ئامانگۇل بىلەن ئىككىسىنىڭ ئايلىق تاماقى ئۈچۈنمۇ 150 - 200 دوللار پۇل كېتەتتى. شۇڭا پەقەت يۇقۇرىقى شىركەتتىكى خىزمەتكە تايانغاندا، ھېچ قانداق پۇل يىغقىلى بولمايتتى. شۇڭلاشقا ئەركىن سىدىق بىر تەرەپتىن ئىشلەپ

تۇرۇپ، يەنە بىر تەرەپتىن داۋاملىق خىزمەت ئىزدىدى. ھەمدە بىر تونۇشنىڭ تونۇشتۇرۇشى بىلەن يەنە بىر شىركەتتە ئىش تاپتى. بۇ شىركەت يۇقىرىدا تەسۋىرلەنگەن ئېلېكتىر ئەسۋابلىرىغا ئىشلىتىدىغان تۇك يولى تاختىيىنى ئىشلەپ چىقىرىدىغان شىركەت ئىدى. بۇ شىركەت ئەركىن سىدىققا سائىتىگە 6.5 دوللار ئىش ھەققى بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق 1- شىركەتتە ھەر كۈنى 5 سائەت (ئەتىگەن سائەت 7 دىن 12 گىچە)، 2- شىركەتتە 8 سائەت (چۈشتىن كېيىن سائەت 1 دىن كەچ سائەت 9 غىچە) ئىشلەيدىغان قىلىۋالدى. ئەتىگىنى ئۆيدىن سائەت 6 دە چىقىپ كەتسە، كەچلىكى سائەت 10 لاردا قايتىپ كېلەتتى. بەزى كۈنلىرى ئارتۇق ئىشلەپ، سائەت 12 لەردە قايتىپ كېلىدىغان ۋاقتىمۇ بولدى. لېكىن، بۇ 2 شىركەتتە ئىشلەپمۇ، ئۇنىڭ ھەر ئايدا يىغالايدىغان پۇلى 500 دوللارغا بارمىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇنىڭ قىلىدىغىنى بىر خىل تۆۋەن دەرىجىلىك خىزمەتلەر بولغاچقا، ئۇ داۋاملىق باشقىلارنىڭ ئەسكى مۇئامىلىسىگە ئۇچراپ، روھىي جەھەتتىن ئىنتايىن ئازاپ چەكتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتىغا تېلېفون قىلىپ، ھېچ بولمىغاندا ئۆزىگە ياردەمچى ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتى بېرىشنى تەلەپ قىلدى. (بۇ مەكتەپنىڭ ئىنگلىزچە ئىسمى «Uniwérsiti of California, Davis» بولۇپ، قىسقارتىلىپ «UCD» دەپ ئاتىلىدۇ.) ھەمدە ئۆزىنىڭ ماگىستىرلىق ئوقۇشى جەريانىدا ئوقۇتقۇچىلىقتىن ئالغان مۇكاپاتىنىڭ ئىسنى فاكۇلتېت مۇدىرىغا ئېيتتى. فاكۇلتېت مۇدىرى ئەركىن سىدىقنىڭ ئەھۋالىنى بىرەر قۇر تەپسىلى تەكشۈرۈپ چىققاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ھەر ئايدا 25 پىرسەنت (يەنى ھەپتىسىگە 10 سائەت) ئىشلەيدىغان ياردەمچى ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتىنى بېرىشنى قارار قىلدى. UCD نىڭ چەت ئەللىك ئوقۇغۇچىلاردىن تەلەپ قىلىدىغان يىللىق ئوقۇش پۇلى 13 مىڭ دوللاردىن ئارتۇق ئىدى. ئەركىن سىدىق بىلەن ئامانگۈل بىر - ئىككى ھەپتە قاتتىق ئويلىنىپ، ئاخىرى شىمالىي كالىفورنىيەگە جايلاشقان UCD گە كېتىش قارارىغا كەلدى. ھەمدە 1990- يىلى 8- ئاينىڭ ئاخىرى ئۇلار بارلىق يۈك - تاقلىرىنى ئۆزلىرىنىڭ ئىككى كىچىك ماشىنىسىغا قاچىلاپ (بۇ ماشىنىلار كونا ماشىنىلار بولۇپ، ھەر بىرسىنى 700 دوللاردىن سېتىۋالغان)، شىمالىي كالىفورنىيەدىكى شتات پايتەختى بولغان ساكرامېنتو (ئىنگلىزچە «Sacramento») شەھرىگە 30 كىلومېتىر، سان فرانسىسكو (ئىنگلىزچە «San Francisco») شەھرىگە 100 كىلومېتىر كېلىدىغان، ئىنگلىزچە «Davis»

دەپ ئاتىلىدىغان شەھەرگە قاراپ يول ئالدى.

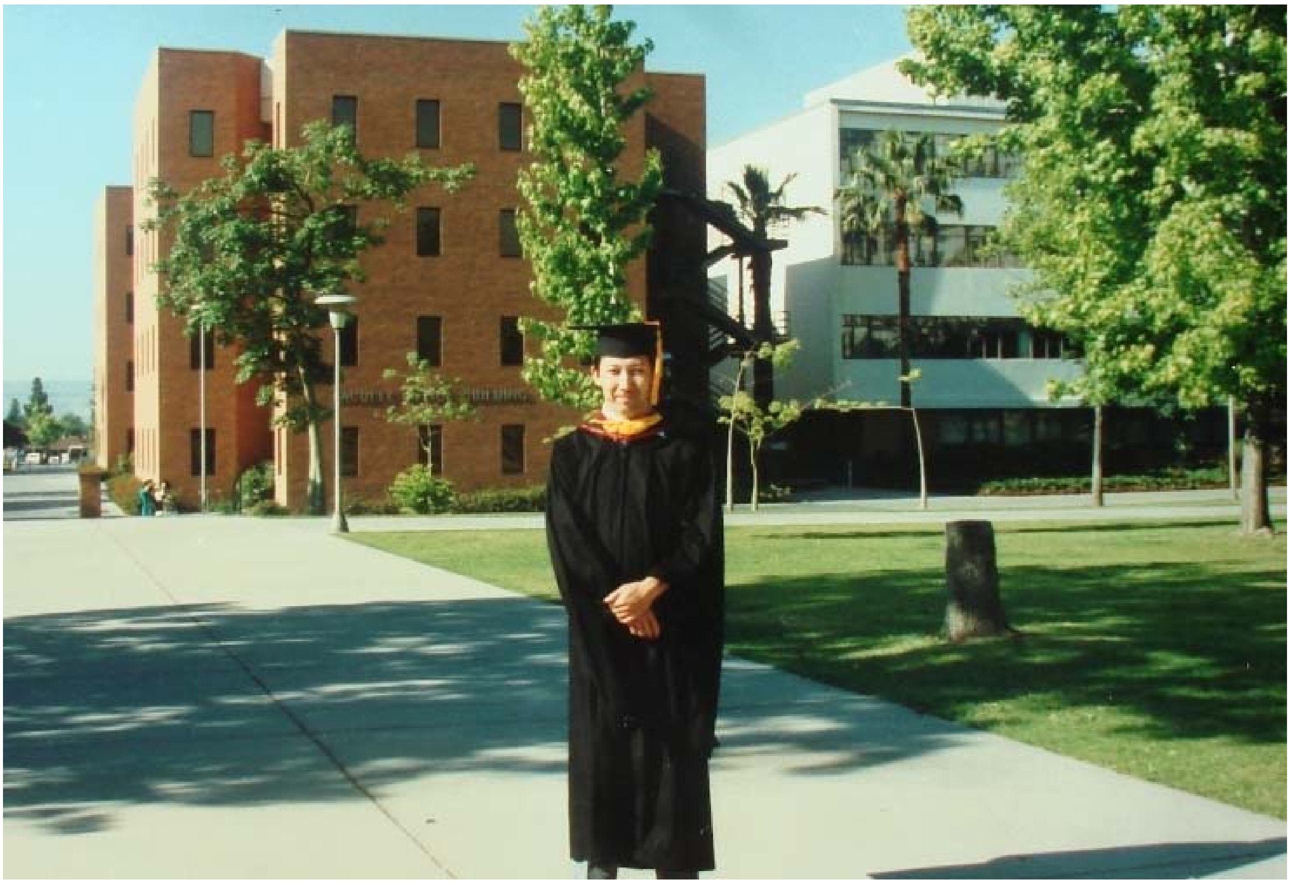

ئەركىن سىدىق 1990- يىلى 5- ئاينىڭ 20- كۈنى ئىنگلىزچە « California State University, Northridge CSUN» دەپ ئاتىلىدىغان كالىفورنىيە شتات ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ فىزىكا كەسپى بويىچە ماگىستىرلىق ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن ۋاقىتتا چۈشكەن خاتىرە سۈرىتى.

ئەركىن سىدىقنىڭ يېتەكچى ئوقۇتقۇچىسى پروفېسسور Ryoichi Seki ئەپەندى.

ئەركىن سىدىق ئامېرىكىغا بارغان كۈندىن تارتىپ ئايالىنىڭ ئىسمى نانسى (ئىنگلىزچە «Nancy»)، ئېرىنىڭ ئىسمى جون ۋولتېر («John Walter») دەپ ئاتىلىدىغان بىر جۈپ ئەر - ئايال ئامېرىكىلىقلار بىلەن ياخشى ئۆتكەن. بۇ ئامېرىكىلىقلار بۇرۇن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا بىر مەزگىل ئىنگلىز تىلى دەرسى ئۆتۈپ باققان بولۇپ، ئۇيغۇر دىيارىدىن كەلگەن يەرلىك مىللەت ئوقۇغۇچىلىرىغا ئالاھىدە ئامراق ئىدى. بۇ سۈرەت 1990- يىلى يازدا ئاشۇ ئامېرىكىلىقلارنىڭ ھويلىسىدا تارتىلغان. 1- قۇر ئوڭدىن سولغا: گۈلباھار بىلەن ئەركىن سىدىق. 2- قۇر ئوڭدىن سولغا: ئامانگۈل، ھەكىمە ئاپپاي (ئەينى ۋاقىتتا ئەنگلىيەدە ئوقۇۋاتقان بولۇپ، بۇ يەرگە ساياھەت قىلغاچ ئەركىن سىدىقلارنى يوقلاپ كەلگەن ئىدى)، مەركىزىي مىللەتلەر كومىتېتىدىن تەۋەككۇل ئەپەندى، جون، نانسى، ۋە پولات (قىرغىز). گۈلباھار بىلەن پولاتمۇ ئەينى ۋاقىتتا CSUN دا ئوقۇۋاتقان شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇتقۇچىلىرىدۇر.

ئەركىن سىدىق 1989- يىلى 6- ئايدا تۇغقان يوقلاش ئۈچۈن يۇرتقا كەلگەندە ئۆزىنىڭ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى ئۆيىنىڭ ئىچىدە چۈشكەن سۈرەت. ئەركىن سىدىقنىڭ قۇچىقىدىكىسى ئەمدى 4 ياشقا تولغان قىزى دىلنارە، ئامانگۈلنىڭ قۇچىقىدىكىسى ئەمدى 5 ئايلىق بولغان ئوغلى دىلشات.

11. شىمالىي كالىفورنىيەدىكى دوكتورلۇق ئوقۇشى

ئەركىن سىدىق شىمالىي كالىفورنىيەدىكى ئىنگلىزچە ئىسمى « University of California, Davis (UCD)» دەپ ئاتىلىدىغان مەكتەپكە كېلىپلا، ئۆزىنى قوبۇل قىلغان فاكۇلتېتنىڭ مۇدىرىنىڭ قېشىغا كىرىپ، ئۆزىگە بېرىلگەن ياردەمچى ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتىنىڭ پىرسەنتىنى سەل ئۆستۈرۈپ بېرىشىنى ئىلتىماس قىلدى. دەل شۇ چاغدا جۇڭگودىن قوبۇل قىلىنغان يەنە بىر خەنزۇ ئوقۇغۇچى ۋىزا ئالالماسلىق سەۋەبى بىلەن بۇ مەكتەپكە كېلەلمىگەن بولۇپ، شۇنىڭ بىلەن ئەسلىدە ئاشۇ ئوقۇغۇچىغا بېرىلگەن 25 پىرسەنتلىك ياردەمچى ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتىنىمۇ ئەركىن سىدىققا بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىقنىڭ UCD دىكى خىزمىتى 50 پىرسەنتكە، ئايلىق مائاشى بىر مىڭ دوللارغا ئۆسۈپ، مۇشۇ مەكتەپتە ئوقۇشنى باشلاپ كەتتى. ياتاق بىلەن تاماق قاتارلىق تۇرمۇش خىراجىتىگە ھەر ئايدا 500 دوللار ئەتراپىدا پۇل كېتىدىغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىقنىڭ تاپقان پۇلى مەكتەپكە تۆلەيدىغان ئوقۇش پۇلىنىڭ يېرىمىگىمۇ يەتمەيتتى. شۇنىڭ بىلەن ئامانگۈل دەرھال مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئاشخانىسىدا ئىش تېپىپ ئىشلەشكە باشلىدى.

بۇ ئالىي مەكتەپتە دوكتورلۇق ئۇنۋانى ئۈچۈن ئوقۇۋاتقانلار ئۇنۋان ئېلىش ئۈچۈن مۇنداق 5 ئۆتكەلدىن ئۆتىشى كېرەك ئىدى: 1)دوكتورلۇق ئوقۇشىغا قوبۇل قىلىنىش. 2) 30 ئوقۇش نومۇرىغا توغرا كېلىدىغان ئاسپىرانتلار دەرسىنى ئوقۇپ تاماملاش. بۇ 3 ئوقۇش نومۇرىغا توغرا كېلىدىغان دەرستىن 10 دەرسكە باراۋەر بولۇپ، بۇ دەرسلەردىنمۇ خۇددى باكلاۋېر ئوقۇغۇچىلىرىغا ئوخشاشلا يېرىم مەۋسۇم ۋە مەۋسۇملۇق ئىمتىھانلار ئېلىنىپ، ھەمدە تاپشۇرۇق ۋە پروجەكتلەرمۇ بېرىلەتتى. 3) دەرسلەرنى ئوقۇپ بولۇشقا ئاز قالغاندا، ئىنگلىزچە «Preliminiary Exams» دەپ ئاتىلىدىغان، ئۇيغۇرچە مەنىسى «سىناق ئىمتىھان» دېگەنگە يېقىن كېلىدىغان ئىمتىھانلاردىن ئۆتۈش. بۇ ئىمتىھاننى ھەر بىر ئوقۇغۇچى ئۆز كەسپىدىكى 5 ساھەدىن 3 نى تاللاپ بېرىدۇ. يەنى ئۇ 3 دەرستىن ئېلىنىدىغان ئىمتىھان بولماستىن، 3 ساھەدىن ئېلىنىدىغان ئىمتىھان بولۇپ، ئادەتتە دوكتورلۇققا قوبۇل قىلىنغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىر قىسمى مۇشۇ ئىمتىھاندا شاللىنىپ كېتىدۇ. 4) ئىنگلىزچە «Qualifying Exam»

دەپ ئاتىلىدىغان «لاياقەت سىناش ئىمتىھانى». ھەر بىر ئوقۇغۇچى دەرسلەرنى ئوقۇپ تۈگىتىپ، دەسلەپكى ئىمتىھاندىنمۇ ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن، يېرىم يىلدىن بىر يىلغىچە ئىزدىنىپ، يېتەكچى ئوقۇتقۇچىسى بىلەن كېلىشكەن ئاساستا ئۆزى ئېلىپ بارماقچى بولغان تەتقىقات مەزمۇننى بېكىتىدۇ. ھەمدە ئۆزى ئۈچۈن 3 پروفېسسوردىن تەشكىل تاپقان بىر باھالاش كومىتېتىنى تەسىس قىلىدۇ. لاياقەت سىناش ئىمتىھانىدا ھېلىقى 3 پروفېسسورغا ئۆزى دوكتورلۇق ئۇنۋانى ئېلىش ئۈچۈن نىمە تەتقىقات قىلماقچى ئىكەنلىكى ۋە ئۇنىڭغا ھازىرغىچە قانداق تەييارلىقلارنى قىلىپ بولغانلىقى توغرىسىدا بىر ئىلمي دوكلات بېرىدۇ. بۇ دوكلاتقا فاكۇلتېتتىكى باشقا بارلىق پروفېسسورلار ۋە ھەممە ئاسپىرانتلىق ئوقۇغۇچىلىرىمۇ تەكلىپ قىلىنىدۇ. ھېلىقى 3 پروفېسسور بۇ دوكلاتنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن، بۇ ئوقۇغۇچىدىن سوئال سوراپ، ئەڭ ئاخىرىدا باھالاش ئېلىپ بارىدۇ. ئەگەر ئۇلار بۇ ئوقۇغۇچىنى تەستىقلىسا، بۇ ئوقۇغۇچى ئاندىن دوكتورلۇق ئۇنۋانى كاندىداتى بولىدۇ. ھەمدە تەتقىقاتنى داۋاملاشتۇرىدۇ. ئەگەر بۇ كومىتېت بۇ ئوقۇغۇچىنىڭ تەتقىقات مەزمۇننى تەستىقلىماي قالسا، ئۇنىڭغا يەنە بىر قېتىم تەييارلىق قىلىپ كېلىش پۇرستىنى بېرىدۇ. ئەگەر بىر ئوقۇغۇچى كېيىنكى بىر قېتىملىق پۇرسەتتىمۇ لاياقەتلىك بولالماي قالسا، ئۇ مەكتەپتىن چېكىنىدۇ. 5) دوكتورلۇق دىسسىرتاتسيەسىنى پۈتتۈرۈپ، ھېلىقى باھالاش كومىتېتىغا دىسسىرتاتسيەسىدىن بىر ئىلمي دوكلات بېرىدۇ. بۇ دوكلات يىغىنىغىمۇ باشقا بارلىق پروفېسسورلار ۋە ئاسپىرانت ئوقۇغۇچىلىرى تەكلىپ قىلىنىدۇ. ئەگەر بۇ ئوقۇغۇچىنىڭ دىسسىرتاتسيەسى باھالاشتىن ئۆتسە، ئۇ ئاندىن دوكتورلۇق ئۇنۋانىنى ئالالايدۇ. ئۆتەلمەي قالسا خۇددى يۇقۇرىقىغا ئوخشاش يەنە بىر قېتىم پۇرسەت بېرىلىدۇ. مەيلى دەرسلەردە بولسۇن ياكى تەتقىقاتتا بولسۇن، ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدىكى رىقابەت ئىنتايىن كەسكىن بولىدۇ. بۇ مەكتەپنىڭ ئېنژېنېرلىق ئىنستىتوتى پۈتۈن ئامېرىكا بويىچە ئەڭ ئالدىنقى 20 نىڭ ئىچىگە كىرىدىغان بولۇپ، ئوقۇغۇچىلارغا قويۇلغان تەلەپ بىر قەدەر يۇقىرى ئىدى.

ئەركىن سىدىق بۇ مەكتەپتىمۇ بۇرۇنقىدەكلا تىرىشىپ ئوقۇدى. بۇ مەكتەپتىكى كەسپى ئېلېكتىر ئېنژېنېرلىقى بولغاچقا، ئۇنىڭغا ئىنتايىن قىزىقاتتى. بۇ مەكتەپنىڭ ھەر بىر يىلى 3 مەۋسۇمگە بۆلۈنگەن بولۇپ، بىر مەۋسۇم ئىچىدە پەقەت 10 ھەپتىلا دەرس ئۆتۈلەتتى. 10 كۈن مەۋسۇملۇق ئىمتىھان

ئېلىنىپ، بىر مەۋسۇم جەمى 12 ھەپتىدىن ئازراق ئىدى. شۇڭا دەرسلەرنىڭ سۈرئىتى ئىنتايىن تېز بولۇپ، ھەممە دەرسلەردە ھەر ھەپتىدە تاپشۇرۇق بېرىلەتتى. ھەممە دەرسلەرنىڭ ياردەمچى ئوقۇتقۇچىلىرى ۋە ھەق ئېلىپ تاپشۇرۇق تەكشۈرۈپ بېرىدىغان ئاسپىرانت ئوقۇغۇچىلىرى بار بولغاچقا، ئوقۇتقۇچىلار ئۆزلىرىنىڭ تەتقىقات ۋە ئاسپىرانت ئوقۇغۇچىلىرىنى يېتەكلەشتىن كېلىپ چىققان ئالدىراشلىقىغا قارىماي، تاپشۇرۇق ۋە پروجەكتنى يەنىلا كۆپ ئورۇنلاشتۇرۇپ تۇراتتى. كۆپىنچە ئوقۇغۇچىلار ئەركىن سىدىقتەك يېرىم كۈن ئىشلەپ، يېرىم كۈن ئوقۇيدىغان بولغاچقا، پەقەت دەرسلەرنى ئوقۇپ تۈگىتىش ئۈچۈنلا 5 مەۋسۇم ۋاقىت كېتەتتى. شۇڭا ئامېرىكىدا باشقا بىر قىسىم دۆلەتلەرگە ئوخشاش 3 يىلدا دوكتورلۇق ئۇنۋانى ئالىدىغان ئىش ھەرگىزمۇ مەۋجۇد ئەمەس. UCD نىڭ ئېنژېنېرلىق كەسپىدىكى ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ دوكتورلۇق ئۇنۋانى ئېلىش ئۈچۈن كېتىدىغان ئوتتۇرىچە ۋاقىت مۇددىتى 7 يىلدىن ئاشىدىكەن. ئەركىن سىدىققا بەزى بىر تولۇق كۇرسنىڭ يۇقىرى يىللىقلىرىنىڭ دەرسلىرىنىمۇ ئوقۇشقا توغرا كەلدى. ئۇ تاللىغان بەزى دەرسلەرنىڭ 120 نەپەر ئوقۇغۇچىسى بار بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدىكى ئاران 20 دەك ئوقۇغۇچىغا "A" بېرىلىدىغان دەرسلەردىمۇ ئەركىن سىدىق ئاشۇ "A" نىڭ بىرسىگە ئېرىشىش ئۈچۈن ئۆزىدىن ياش جەھەتتە جىق تۆۋەن ئوقۇغۇچىلار بىلەن رىقابەتلەشتى. ئۇ دەرسلەرنى ئوقۇپ تۈگىتىۋاتقان دەسلەپكى 2 يىل جەريانىدا ئامانگۈل بىر تەرەپتىن ئىشلەپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئۇنىڭغا يېقىندىن ياردەملىشىپ بەردى. ئۇ ئىككىسى ھەر كۈنى كەچ سائەت 12 گىچە ئۆگىنىش قىلدى. يەكشەنبە ۋە بايرام كۈنلىرىمۇ دەم ئالمىدى. ئاشۇنداق تىرىشىش ئارقىلىق دەسلەپكى 2 يىل ئىچىدە ئەركىن سىدىق بارلىق دەرسلەرنى ئەلا نەتىجە بىلەن ئوقۇپ تۈگىتىپ، دەسلەپكى ئىمتىھاندىنمۇ ئۆتۈپ بولدى. ياردەمچى ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتىنى بىر مەۋسۇم ئىشلىگەندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق ئوقۇغۇچىلارنىڭ ناھايىتى ياخشى باھاسىغا ئېرىشىپ، ئوقۇغۇچىلارنىڭ مەۋسۇملۇق باھالىشىدا ئۇ فاكۇلتېتتىكى پروفېسسورلارنىڭ ئوتتۇرىچە نومۇرىدىن جىق يۇقىرى نومۇرغا ئېرىشتى. شۇنىڭ بىلەن فاكۇلتېت ئۇنىڭغا 50 پىرسەنتلىك ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتىنى ئۈزۈلدۈرمەي بەردى. 2- يىللىق ئوقۇش باشلانغاندا، ئۇنىڭ دەرسلەردىكى ۋە ياردەمچى ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتىدىكى نەتىجىسىگە ئاساسەن، فاكۇلتېتتىن ئۇنىڭ بىر يىللىق ئوقۇش پۇلىنى

پۈتۈنلەي كۆتۈرۈۋەتتى. مۇشۇ فاكۇلتېتتا ئوقۇۋاتقان، ئەسلدە جۇڭگودىن كەلگەن بەزى خەنزۇ ئوقۇغۇچىلار بىر مەۋسۇملۇق ئوقۇش مۇكاپات پۇلىغىمۇ ئېرىشەلمىگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بەزىلىرى ئەركىن سىدىقنىڭ ئۇستىدىن ئەرزمۇ قىلىپ باقتى. 3- يىلى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ ئەركىن سىدىق ئىزچىل تۆردە تولۇق ئوقۇش مۇكاپات پۇلىغا ئېرىشىپ ماڭدى.

1991- يىلى يازلىق تەتىلدە ئەركىن سىدىق بىلەن ئامانگۈل يۇرتقا تۇغقان يوقلىغىلى بېرىپ، ئامېرىكىدىن بېيجىڭگىچە بولغان سەپەر ئارىلىقىدا ياپونىيەدە توختاپ، ئۇ يەردە 10 كۈن ساياھەتتە بولدى. بۇ قېتىمقى سەپەردىن قايتاشىدا ئۇلار قىزى دىلنارەنى ئامېرىكىغا بىرگە ئېلىپ كەلدى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق تۇنجى قېتىم قىزى دىلنارە بىلەن بىرگە ياشاش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولدى. ئۇلار 9- ئاينىڭ 1- كۈنى ئامېرىكىغا قايتىپ كېلىپ، دىلنارە 9- ئاينىڭ 2- كۈنىدىن باشلاپ بىر ئېغىز ئىنگلىزچە بىلمەي تۇرۇپ، 1- سىنىپقا ئوقۇشقا كىردى ۋە تىل جەھەتتە 6 ئايدا باشقىلارغا پۈتۈنلەي يېتىشىپ بولدى. 1993- يىلى 9- ئايدا، ئامانگۈلنىڭ ئاتا - ئانىسى ئامېرىكىغا كېلىپ، ئۇلارنىڭ يېشى 4 ياشتىن ئاشقان ئوغلى دىلشاتنى ئامېرىكىغا ئەكېلىپ بەردى. شۇنداق قىلىپ 1984- يىلى 8- ئايدا تويى قىلىنغان ۋە 1985- يىلى 6- ئايدا تۇنجى پەرزەنتىنى كۆرگەن ئەركىن سىدىق 1993- يىلى 9- ئايدا ئاندىن ئائىلە بويىچە بىر يەرگە جەم بولۇپ ياشاش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولدى. بۇ ئارىلىقتا ئۇ بالىلىرىنىڭ قانداق ئۆسۈملىگىنىنى، قانداق ماڭغىنىنى ۋە قانداق تىلى چىققىنىنى كۆرمىدى. ھەر بىر ئاتا - ئانا بەھرىمەن بولىدىغان بۇ ئىشلاردىن ئۇ ئوقۇشنى دەپ مەڭگۈ مەھرۇم قالدى.

1993- يىلى 2- ئايدا ئەركىن سىدىق مۇنداق بىر ئىشنى ئاڭلىدى: ئۇيغۇر دىيارىدىن بىر ئېكسكۇرسىيە ئۆمىكى ئامېرىكىغا كەلگەن بولۇپ، ئۆمەكتىكى ئۇيغۇرلار ئامېرىكىدىكى ئۇيغۇرلار بىلەن قانداق ئالاقىلىشىشنى بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن ھېچ كىم بىلەن كۆرۈشەلمەي قايتىپ كېتىپتۇ. ئۇ چاغدا شىمالىي كالىفورنىيەدە ئەركىن سىدىق بىلەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى فىزىكا فاكۇلتېتىدىن چىققان پەرھات نىياز ئائىلىسىلا، جەنۇبىي كالىفورنىيەدە بولسا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ماتېماتىكا فاكۇلتېتىدىن چىققان مەۋلان ياسىن ئائىلىسىلا بار ئىدى. شۇڭا ھەر يىلى يېڭى يىلدا ۋە باشقا مۇھىم بايراملاردا، يا ئەركىن سىدىق ئائىلىسى 500 كىلومېتىر يول يۈرۈپ لوس ئانژېلىسقا باراتتى. يا مەۋلان ئائىلىسى

500 كىلومېتىر يول يۈرۈپ سان فرانسىسكوغا كېلەتتى. ئۇلار ئۇنىڭدىن باشقا ۋاقىتتا ھېچ قانداق ئۇيغۇر كۆرمەي ياكى سىرتتا ئۇيغۇرچە سۆزلىشەلمەي ياشايتتى. ئامېرىكىدا ئۆزلىرىدىن باشقا قانچىلىك ئۇيغۇر بارلىقىمۇ ئېنىق ئەمەس بولۇپ، ئۇلار بىر - بىرى بىلەن ئاساسەن ئالاقە قىلىشمايتتى. ئەركىن سىدىق ئامېرىكىغا يېڭى كەلگەندە، ئۇنىڭغا مەسلىھەت بېرىدىغان ياكى يول كۆرسىتىپ بېرىدىغان بىرەرسى بولمىغانلىقى ئۈچۈن، مەكتەپنىڭ ئوقۇشى 9- ئايدا باشلىنىدىغانلىقىدىن بىخەۋەر ھالدا ئامېرىكىغا 7- ئاينىڭ ئاخىرىدىلا كېلىۋالغان ئىدى. بۇ بىر ئاي ۋاقىت ئەركىن سىدىق ياپونىيەدىن قايتىپ كېلىپ، ئامېرىكىغا مېڭىشىنىڭ ئارىلىقىدىكى ۋاقىت بولغاچقا، ئۇ بىر ئاي بۇرۇن ئامېرىكىغا كېلىپ، ياتاق پۇلى تۆلەپ بىكار يۈرگەنگە قارىغاندا، ئۇرۇمچىدە ئائىلىسى بىلەن قۇربان ھېيتنى بىرگە ئۆتكۈزۈۋالغان بولسا، تولىمۇ ياخشى بولغان بولاتتى. يۇقۇرىقىدەك ئىشلارنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن داۋاملىشىۋەرمەسلىكى ئۈچۈن، ھەمدە بۇنىڭدىن كېيىن ئوقۇشقا كېلىدىغان ئۇيغۇر ياشلىرىغا ئاسانلىق تۇغدۇرۇپ بېرىش ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق بىر قانچە كىشىلەر بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، شۇ چاغدا ئامېرىكىدا ئوقۇۋاتقان، 80- يىللاردىن باشلاپ ئامېرىكىغا كەلگەن ئۇيغۇرلارنى بىر - بىرلەپ ئېنىقلاپ، ئۇلارغا بىر ئۇيۇشما قۇرۇش توغرىسىدا چاقىرىقنامە ئەۋەتتى. شۇ چاغدا پۈتۈن ئامېرىكا بويىچە جەمى 17 ئۇيغۇر ئائىلىسى تېپىلدى (بۇرۇن ئامېرىكىغا كېلىپ ئولتۇراقلىشىپ قالغانلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا). ئەركىن سىدىق ئۇيۇشمىنىڭ نىزامنامىسىنى يېزىپ چىقىپ، ئامېرىكىدىكى ھەممە ئۇيغۇرلارنىڭ ئىسمى ۋە تېلېفون نومۇرى يېزىلغان بىر پارچە تىزىملىكنى تەييارلاپ چىقتى. ھەمدە ھېلىقى 17 ئائىلىلىك ئۇيغۇرلار بىلەن بىرلىكتە، 1993- يىلى 3- ئايدا، ئىنگلىزچە ئىسمى "Tengri-tagh Overseas Students and Scholars Association (TOSSA)" دەپ ئاتىلىدىغان، ئۇيغۇرچە مەنىسى "چەت ئەلدىكى تەڭرى - تاغلىق ئوقۇغۇچىلار ۋە زىيالىيلار ئۇيۇشمىسى" بولغان بىر ئۇيۇشمىنى قۇردى. بۇ ئۇيۇشمىغا 1- يىلى ئەركىن سىدىق رەئىس، روشەن ئابباس مۇئاۋىن رەئىس بولۇپ ئىشلىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئامېرىكىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆز - ئارا ئالاقىسى بىردىنلا كۆچىيىپ كەتتى. ئۇيغۇرلار بىر شتاتتىن يەنە بىر شتاتقا بىر - بىرسىنى يوقلاپ بارىدىغان ئىشلارمۇ باشلاندى. ئۇيۇشما ئىش باشلاپ ئۇزۇن ئۆتمەي، ئۇلار بىر ئايلىق ژۇرنالمۇ

چىقىرىپ، ئۇنى ئامېرىكىدىكى ھەممە ئۇيغۇرلارغا تارقاتتى. ئامېرىكىدىكى بىر قىسىم ئۇيغۇرلار بۇ ئۇيۇشمىغا ئالمىشىپ رەھبەر بولۇپ ئىشلەپ، ئۇنى تاكى 1998- يىلغىچە داۋاملاشتۇردى.

1994- يىلى ئەركىن سىدىق ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئامېرىكىغا كېلىپ ئوقۇماقچى بولغان ئۇيغۇر ياشلىرىنى مۇناسىۋەتلىك ئۇچۇر بىلەن تەمىنلەش ئىشىنى باشلىدى. ئامېرىكىدا ئىنگلىزچە ئىسمى «Peterson's Guide» دەپ ئاتىلىدىغان بىر كىتاب بار بولۇپ، ئۇ ھەر يىلدا بىر قېتىم يېڭىلىنىپ نەشر قىلىنىدۇ. ئۇنىڭدا ئامېرىكا ۋە كانادادىكى بارلىق ئالىي مەكتەپلەرنىڭ چەت ئەلدىن ئوقۇشقا كەلمەكچى بولغانلارغا لازىم بولغان ئۇچۇرلارنىڭ ھەممىسى كەسىپ بويىچە كىرگۈزۈلگەن. TOSSA پۇل چىقىرىپ بۇ كىتابتىن بىر نۇسخا (جەمئى 5 قېلىن كىتاب) ئېلىپ ئەركىن سىدىققا بەردى. ئەركىن سىدىق ئۆزى بىلەن خەت ئارقىلىق ئالاقىلاشقان ئوقۇغۇچىلارغا ھېلىقى كىتابنىڭ شۇ ئوقۇغۇچى ئوقۇماقچى بولغان كەسىپكە ئائىت قىسمىنى كوپىي قىلىپ، ئۇنى پوچتا ئارقىلىق ھەر بىر ئوقۇغۇچىغا ماڭدۇرۇپ بەردى. ھەر بىر ئوقۇغۇچىغا مۇشۇنداق ماتېرىيال ماڭدۇرۇش ئۈچۈن ئۇ بىر دەم ئېلىش كۈنىنىڭ يېرىمىنى چىقىرىپ، ئالدى بىلەن بىر كوپىي قىلىش دۇكىنىغا بېرىپ، كىتابنى كوپىي قىلدى. ئاندىن ئۆيگە كېلىپ ئۇ ئوقۇغۇچىغا بىر پارچە خەت تەييارلىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن پوچتىخانىغا بېرىپ ئۇ ماتېرىيال بىلەن خەتنى پوچتىغا سالدى. گەرچە ئۆز ئوقۇشى ئۈچۈن ۋاقتنى ئاران يېتىشتۈرۈپ ماڭالايدىغان بولسىمۇ، كۆپرەك ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئامېرىكىغا ئوقۇشقا كېلەلىشى ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق ئۆزى بىلەن ئالاقىلاشقان بىرەر ئوقۇغۇچىنىڭ خېتىنىمۇ جاۋابسىز قالدۇرمىدى. ئەركىن سىدىق بۇ ساھەدىكى سەييارە خىزمىتىنى ئىزچىل تۆردە ئېلىپ باردى. 2004- يىلىدىن باشلاپ ئۇ «www.meripet.com» دېگەن تور بېتىنى ياساپ، شۇ ئارقىلىق بۇ جەھەتتىكى ئىشنى ھازىرغىچە داۋاملاشتۇرۇپ كەلمەكتە.

ئەركىن سىدىق دوكتورلۇق ئۇنۋانى ئۈچۈن ئوپتىكا ۋە لازېر نۇرى ساھەسىدىكى ئىككى چوڭ يۆنىلىش بويىچە تەتقىقات ئېلىپ باردى. ئۇنىڭ بىرسى ئىنگلىزچە «Diffraction Optics» دەپ ئاتىلىدىغان بولۇپ، يەنە بىرسى «Nonlinear Optics» دەپ ئاتىلىدۇ. ئەركىن سىدىق دوكتورلۇق ئوقۇشى جەريانىدا 1- ساھەدە جەمئى 4 پارچە ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلدى. ئۇنىڭ ئىچىدىكى 2 پارچە

ماقاله نۇر ئارقىلىق ھايۋانلار مۇسكۇللىرىنىڭ كېڭىيىش ۋە تارىيىش مېخانىزىمىنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلاش توغرىسىدا بولۇپ، بۇ تەتقىقاتنى ئۇ ئۆزىنىڭ ئۇستازىدىن باشقا، بىئولوگىيە فاكۇلتېتىنىڭ بىر پروفېسسورى ۋە «قوللانما ئىلمى» (ئىنگلىزچە «Applied Science») فاكۇلتېتىنىڭ بىر پروفېسسورى بىلەن بىرگە ئېلىپ باردى. ئۇ ماقالە ئەنگلىيەدە چىقىدىغان بىر داڭلىق ئىلمي تەتقىقات ژورنىلىغا ماڭدۇرۇلغاندا، ئۇ ژورنالنىڭ باش مۇھەررىرى ئىنتايىن خۇشال بولۇپ، ماقالىنى دەرھال قوبۇل قىلدى. ئۇ كىشىنىڭ ئىسمى A. Huxley بولۇپ، ئۇ كىشى نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن بىر ئالىم بولۇپ، باشقىلارنىڭ ئېيتىپ بېرىشىچە بۇ ئالىم 1850- يىللىرى ھاياتلىقنىڭ مەنبەسىنى تېپىپ چىققان ئالىم دارۋىننىڭ نەۋرىسى ئىكەن. دوكتورلۇق ئوقۇشى جەريانىدا ئەركىن سىدىق ئوپتىكىنىڭ يۇقۇرىقى 2- ساھەسىدە جەمى 11 پارچە ئىلمي ماقالە ئېلان قىلدى. ئۇنىڭ ئىچىدىكى 5 پارچىسى خەلقئارالىق داڭلىق ئىلمي تەتقىقات ژورناللىرىدا ئېلان قىلىندى. ئەركىن سىدىقنىڭ ئىلمي تەتقىقاتتا قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىسى بەك كۆپ بولغاچقا، ئۇ ئۆزىنىڭ دوكتورلۇق دىسسېرتاتسىيەسىنى يازغاندا، ئۇنىڭغا پەقەت يۇقۇرىقى 2- ساھەدىكى تەتقىقات نەتىجىسىنىلا كىرگۈزدى. 1995- يىلى 3- ئايدا، ئەركىن سىدىقنىڭ دىسسېرتاتسىيەسى باھالاشتىن ئاسانلا ئۆتۈپ، ئۇ دوكتورلۇق ئۇنۋانىغا ئېرىشتى. شۇ يىلى بۇ مەكتەپنىڭ ئېلېكتىر ئىنژېنېرلىقى كەسپىدە دوكتورلۇق ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ سانى 15 كىشى ئەتراپىدا بولۇپ، ئەركىن سىدىق ئىنتايىن كەسكىن رىقابەت ئىچىدە شۇ يىللىق ھەر يىلى پەقەت بىرلا ئوقۇغۇچىغا بېرىلىدىغان «ئەڭ ئالىي دوكتورلۇق دىسسېرتاتسىيەسى مۇكاپاتى» (ئىنگلىزچە « Best PhD Dissertation Award») غا ئېرىشتى. بۇ مۇكاپات ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆز ھاياتىدىكى ئەڭ پەخىرلىنىدىغان بىر ئىشى بولۇپ، شۇنىڭدىن باشلاپ ئۇ نەگە بارسا بۇ مۇكاپاتنى بىرگە ئېلىۋېلىپ، ئۆز ئىشخانىسىدا ساقلاپ كەلمەكتە. ئەركىن سىدىقنىڭ UCD دىكى يېتەكچى ئوقۇتقۇچىسى تاكى ھازىرغىچە باشقىلارغا «ئەركىن سىدىق مەن ھازىرغىچە تەربىيىلىگەن ئەڭ ياخشى ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىرسى» دەپ يۈرۈيدۇ.

1994- 1995- يىللىرى شىمالىي كالىفورنىيەدە ئەركىن سىدىق ئائىلىسىدىن باشقا ئۇيغۇرلار يوق

ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەركىن سىدىق 1995- يىلى 6- ئايدا ئېلىپ بېرىلىدىغان مەكتەپنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈش مۇراسىمىدىن بۇرۇن ئوقۇش پۈتتۈرۈپ بولاتتى. شۇڭا ئۇ 1994- يىلى 6- ئايدىكى ئوقۇش پۈتتۈرۈش مۇراسىمىغا قاتناشتى. بۇ ۋاقىتتا ئامانگۈلنىڭ ئاتا - ئانىسىمۇ تېخى ئامېرىكىدا بار بولغاچقا، ئۇلارنىڭمۇ بۇ مۇراسىمغا قاتنىشىپ بېرىشى ئەركىن سىدىق ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنى ئالاھىدە خۇشال قىلغان ئىدى.

1994- يىلى 6- ئاينىڭ 12- كۈنى UCD دىكى 1994- يىللىق ئوقۇش پۈتتۈرۈش مۇراسىمىدىن بۇرۇن مەكتەپ كۇتۇپخانىسى ئالدىدا تارتىلغان بىر خاتىرە سۈرەت.

1994- يىلى 6- ئاينىڭ 12- كۈنى UCD مەكتەپ قوروسى ئىچىدە. سۈرەتتىكى چوڭلار ئامانگۈلنىڭ دادىسى ئەيسا سالى بىلەن ئامانگۈلنىڭ ئاپىسى رەھمەتلىك ھاۋاخان بولىدۇ. ئۇلار 1993- يىلى 9- ئايدا ئامېرىكىغا كەلگەن بولۇپ، ئەركىن سىدىقنىڭ ئوغلى دىلشاتنى ئاشۇلار ئامېرىكىغا ئەكىلىپ قويغان.

ئەركىن سىدىقنىڭ ئاتا - ئانىسى 1994- يىلى 11- ئايدا ئامېرىكىغا ئوغلىنى يوقلاپ كەلگەن بولۇپ، بۇ سۈرەت ئۇلار 1995- يىلى 5- ئايدا كالىفورنىيە بىلەن نېۋادا شتاتىنىڭ چېگرىسىغا جايلاشقان ئىنگلىزچە «Mammoth Lakes» دەپ ئاتىلىدىغان جايغا نانىسى بىلەن جونلارنىڭ يېنىغا تاماشا قىلىپ بارغاندا تارتىلغان. نانىسلەر بۇرۇن «Northridge» دىگەن شەھەردە تۇرىدىغان بولۇپ، 1991- يىلىدىكى بىر قېتىملىق چوڭ يەر تەۋرەشتىن كېيىن ھازىرقى جايغا كۆچۈپ كەتكەن. بۇ جاي قار تېيىلىش مەيدانى بىلەن ئامېرىكىغا داڭلىق بولۇپ، ئەركىن سىدىق ئائىلىسى تاكى ھازىرغىچە بەزى يىلىنىڭ قىش مەزگىللىرى نانىسلارنىڭ يېنىغا قار تېيىلىش ئۈچۈن بارىدۇ.

دىلنارەنىڭ پىيانىنو ئوقۇتقۇچىسى بىر كورىيەلىك ئايال بولۇپ، سۈرەتتە داۋىس دىگەن شەھەردىكى كورىيەلىكلەرنىڭ بىر يىغىلىشىدا ئەركىن سىدىق دۇتتار چېلىپ، دىلنارە ئۇسۇل ئويناۋاتقان. ئەركىن سىدىق

ئۇيغۇرلارنى تەشۋىق قىلىش ئۈچۈن ئامېرىكىدا پۇرسەت بولسىلا مۇشۇنداق قىلىپ يۈردى. ماگىستىرلىقتا ئوقۇۋاتقان مەزگىلدە، ئەركىن سىدىق ئۆز مەكتىپىدىكى بىر قېتىملىق تالانت كۆرستىش مۇسابىقىسىدە دۇتتار چېلىپ ئويۇن كۆرسەتكەن بولۇپ، 2- كۈنى مەكتەپ گېزىتى ئەركىن سىدىق توغرىسىدا «ئۇيغۇر دۇتتارچىسى ئەركىن سىدىق بىر 2 تارلىق سازدا مۇزىكا ئورۇنلىدى» دەپ خەۋەر بەرگەن ئىدى.

12. شىمالىي كالىفورنىيەدىكى پوست - دوكتورلۇق تەتقىقاتى

ئەركىن سىدىقنىڭ دوكتورلۇق ئۇنۋانىنى ئېلىپ بولغاندىن كېيىنكى ئەڭ چوڭ ئارزۇسى، بىر ئالىي مەكتەپكە پروفېسسور بولۇش ئىدى. بۇنداق بولۇشنىڭ بىر سەۋەبى، ئۇ ئوقۇتقۇچىلىقنى ئىنتايىن قىزىقىدىغان بولسا، يەنە بىر سەۋەبى ئۇنىڭ ھەر يىلى ۋەتەندىن بىر ياكى بىر قانچە ئۇيغۇر ئوقۇغۇچى ئەكىلىپ تەربىيىلەش ئارزۇسىدىن بولغان ئىدى. شۇڭا ئۇ 1994- يىلىدىن باشلاپ، ئالىي مەكتەپلەرنىڭ خىزمەت ئېلانلىرىغا قاراپ، ئۆزىگە مۇۋاپىق كېلىدىغان پروفېسسورلۇق خىزمەت ئورۇنلىرىنى ئىزدەشكە باشلىدى. ھەمدە ئۆزىنىڭ شەرتى توشىدىغان خىزمەت ئورۇنلىرىنىڭ ھەممىسىگە ئىلتىماس قىلدى. نەتىجىدە ئۇ 3 ئالىي مەكتەپ تەرىپىدىن خىزمەتكە ئېلىشتىن بۇرۇنقى كۆرۈشۈشكە تەكلىپ قىلىندى. لېكىن، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئەركىن سىدىقتىن «ئەگەر بىز سىزنى ئالساق، سىز قانچىلىك تەتقىقات خىراجىتى ئېلىپ كېلەلەيسىز؟" دەپ سورىدى. ئەسلىدە شۇ يىللىرى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پارچىلىنىپ كېتىشى بىلەن، ئامېرىكىدىكى بىر قىسىم دۆلەت مۇداپىئەسى بىلەن مۇناسىۋەتلىك تەتقىقات ئورۇنلىرى تاقىلىپ كەتكەن بولۇپ، ئۇيەتكىچە كەسپىي ساھەسىدە ئۇزۇن يىللىق تەتقىقات تەجرىبىسىگە ئىگە بولغان، دوكتورلۇق ئۇنۋانلىرى بار نۇرغۇن يۇقىرى دەرىجىلىك تېخنىكا خادىملىرىنىڭ ھەممىسى ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتى ئىزدەۋاتقان بولۇپ، ئۇلارنىڭ بىر قىسمىنىڭ قولىدا خېلى كۆپ تەتقىقات خىراجىتى بار ئىكەن. ئامېرىكا ۋاشىنگتون شىتاتىنىڭ ئۈچ شەھەر (ئىنگلىزچە «Tri-City») دىگەن شەھىرىگە جايلاشقان ۋاشىنگتون شىتات ئۇنىۋېرسىتېتى (ئىنگلىزچە «Washington State University at Tri-Cities») ئەركىن سىدىق بىلەن تېلېفون ئارقىلىق سۆزلەشكەندە، بۇ بىر خىزمەتكە ئىلتىماس قىلغان كاندىداتلارنىڭ سانى 300 دىن ئاشىدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە تەتقىقات پۇلى بىلەن كېلەلەيدىغانلارمۇ خېلى كۆپ سانىنى تەشكىل قىلىدىغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى. مۇشۇنداق كەسكىن رىقابەت ئىچىدە ئۇ ئىككى يىل تىرىشىپ، بىرەر پروفېسسورلۇق خىزمىتىگە ئېرىشەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر مەزگىل پوست - دوكتورلۇق بىلەن شۇغۇللىنىش قارارىغا كەلدى.

ئەركىن سىدىقنىڭ دوكتورلۇق ئوقۇشىدىكى يېتەكچى ئوقۇتقۇچىسى ئۇ بىرەر خىزمەت تېپىۋالغىچە يېرىم كۈن دەرس ئۆتۈپ، يېرىم كۈن ئۆزى بىلەن پوست - دوكتورلۇق قىلىپ تۇرۇش تەكلىپىنى بەردى. ئۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ ئەركىن سىدىق ئېلېكتىر ئېنژېنېرلىكى فاكۇلتېتىدىكى يېڭى قوبۇل قىلىنغان ئوقۇغۇچىلارغا «فورتران» كومپيۇتېر تىلىنى ئۆزى مۇستەقىل ئۆتۈۋاتقان ئىدى. 1995- يىلى 4- ئايدا باشلانغان «ئەتىيازلىق مەۋسۇم»دا، ئۇ ئۆز فاكۇلتېتىدىكى تولۇق كۇرسنى پۈتتۈرۈش ئالدىدىكى ئوقۇغۇچىلارغا «ئېلېكتىر توك يولى» بىلەن «ئېلېكتىر توك يولى تەجرىبىسى» دىن ئىبارەت 2 دەرسنى «لېكتور»لۇق سالاھىيتى بىلەن مۇستەقىل ئۆتتى. ھەمدە كالىفورنىيەنىڭ پايتەختى بولغان ساكرامېنتو (ئىنگلىزچە «Sacramento») شەھرىگە جايلاشقان كالىفورنىيە شتات ئۇنىۋېرسىتېتى ئېلېكتىر ئېنژېنېرلىكى فاكۇلتىتىدىكى ئوقۇش پۈتتتۈرۈش ئالدىدىكى ئوقۇغۇچىلارغىمۇ «ئېلېكترونلۇق خەۋەرلىشش سىستېمىسى تەجرىبىسى» دەرسنى لېكتور بولۇپ ئۆتتى. مۇشۇنداق پۈتۈن كۈنلۈك ئەمەس ئوقۇتقۇچىلارنى ئامېرىكىدا ئىنگلىزچە «part-time instructor» دەپ ئاتايدۇ. قالغان ۋاقتتا ئۇستازى بىلەن بىرلىكتە پوست - دوكتورلۇق تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللاندى.

ئۇنىڭ بۇ مەزگىلدە قىلغان تەتقىقات ماۋزۇسى لازېر نۇرى ئارقىلىق دىئامېترى 10 مىكرومېتىر (1 مېتىر بىر مىليون مىكرومېتىرگە تەڭ) كېلىدىغان دىئېلېكترىك زەررىچىلەرنى تۇتۇش ۋە ئۇنى بىر جايدىن يەنە بىر جايغا يۆتكەش ئاپپاراتىنى لاھىيلەپ ياساپ چىقىش بولدى. بۇنداق ئاپپاراتلار ئىنگلىزچە «Laser Tweezers» دەپ ئاتىلىدىغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئۇيغۇرچە مەنىسى «لازېر نۇرلۇق قىسقۇچ» دېگەنگە يېقىن كېلىدۇ. ئىنسانلارنىڭ چېچىنىڭ تومۇقى 17 مىكرومېتىردىن 181 مىكرومېتىرغىچە كېلىدۇ. شۇڭا 10 مىكرومېتىرلىق زەررىچە دېگىنىمىز ئىنتايىن كىچىك نەرسە بولۇپ، ئۇنى ئادەتتە باشقا ئۇسۇل بىلەن تۇتۇش ۋە بىر جايدىن يەنە بىر جايغا يۆتكەش ئاسان ئەمەس. شۇڭلاشقا بىئولوگىيە ساھەسىدە بۇنداق زەررىچىلەرنى لازېر نۇرى ئارقىلىق تۇتۇپ بىر تەرەپ قىلغىلى بولىدۇ. ئەركىن سىدىق ئالدى بىلەن بىر نۇر بىر دانە ناھايىتى كىچىك دىئېلېكترىك شارنىڭ ئۈستىگە چۈشكەندە پەيدا قىلىدىغان كۈچلەرنى فورمۇلالاشتۇرۇپ، ئۇلارنى ھېسابلاپ چىقتى. ئۇنىڭ بۇ

مەزمۇندىكى تەتقىقات نەتىجىسى ئامېرىكىنىڭ «قوللىنىما فىزىكىسى» (ئىنگلىزچە « Journal of Applied Physics») ژۇرنىلىنىڭ 1997- يىلى 9- ئايلىق سانىدا ئېلان قىلىندى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇ بۇ ئاپپاراتنى لايىھىلەپ، ھەمدە ئۇنىڭدىن بىرنى تەجرىبىخانىدا ياساپ چىقىپ، سىناق قىلدى. بۇ ئاپپارات بىلەن ئۇنىڭ سىناق نەتىجىسى خەلقارا ئوپتىكا جەمئىيىتى (SPIE) ژۇرنىلىنىڭ 1997- يىلى فېۋرالدىكى سانىدا ئېلان قىلىندى (ئاشۇ ماقالىدا 4- يۆنىلىشلىك نۇر بىلەن بىر كىچىك زەررىچىنى تۇتقان سۈرەتتىن بىرسى بار).

1995- يىلى 8- ئايدا خىزمەت ئىزدەش ئارقىلىق ئەركىن سىدىق شىمالىي كالىفورنىيەدىكى ئۆزى ئوقۇغان مەكتەپكە 120 كىلومېتىر كېلىدىغان، ئىنگلىزچە «Livermore» دىگەن شەھەرگە جايلاشقان «ساندىئا دۆلەت تەجرىبىخانىسى» دىن بىر پوست - دوكتورلۇق خىزمىتى تاپتى. بۇنداق دۆلەت تەجرىبىخانىسىدىن ئامېرىكىدا بىر قانچىسى بار بولۇپ، ئۇلار ئاساسەن ئامېرىكا ھۆكۈمىتىنىڭ ئېنېرگىيە ۋە دۆلەت مۇداپىئەسى تارماقلىرى ئۈچۈن مەخسۇس تەتقىقات ئېلىپ بارىدۇ. ئۇلارنىڭ تەتقىقاتلىرىنىڭ كۆپىنچىسى مەخپىي بولۇپ، سىرتتا ئاشكارىلانمايدۇ. ئەركىن سىدىق ئىشقا چۈشىدىغاندا قارىسا، ئۇ جۇڭگو گراژدانى بولغاچقا، ئۇنىڭ ھېلىقى تەجرىبىخانىنىڭ ئىچىگە كىرىشىگە يول قويۇلمايدىكەن. يەنى، ئامېرىكا بىر قىسىم دۆلەتلەرنىڭ پۇقرالىرىنىڭ دۆلەت تەجرىبىخانىلىرىدا ئىشلىشىنى چەكلىگەن بولۇپ، بۇ دۆلەتلەرنىڭ ئىچىدە جۇڭگومۇ بار ئىكەن. ئامالسىزلىقتىن بۇ تەجرىبىخانا پۇلنى ئەركىن سىدىقنىڭ مەكتىپىگە بېرىپ، ئەركىن سىدىق ئۆز مەكتىپىدە تۇرۇپ ئۇلارنىڭ تەتقىقاتىنى ئېلىپ بارىدىغان بولدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەركىن سىدىققا بېرىلگەن ئىش ھەققىنىڭ 42 پىرسەنتىنى كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتى تۇتۇپ قالدى.

ئەركىن سىدىقنىڭ ساندىئادىكى ئۇستازىنىڭ ئىسمى Rich Trebino بولۇپ، ئۇ كىشى دوكتورلۇقنى ستانفورد ئۇنىۋېرسىتېتىدىن ئالغان، ئوپتىكا ساھەسىدە دۇنيا بويىچە خېلى نامى بار بىر كىشى ئىدى. ئۇ كىشىنىڭ بويى ئېگىز، داۋاملىق بىر خۇرۇم شلەپە كىيىۋالىدىغان بولۇپ، بىر قاراشقا ئۇ كىشى بىر داڭلىق ئالىمغا ئەمەس، ئامېرىكىنىڭ «غەربىي ماكان» كىنولىرىدىكى كالا باققۇچى (ئىنگلىزچە «Cow-boy») دىن بىرسىگە ئوخشايتتى. بۇ كىشى توغرىسىدا تۆۋەندىكى تور بېتىدە بەزى

ئىنگلىزچە مەلۇماتلار بار ئىكەن:

http://www.spie.org/web/oer/october/oct00/spiescene.html

بۇ مەزگىلدە ئەركىن سىدىق، Rich Trebino قاتارلىق 4 كىشى بىلەن ئاسماندىكى ھاۋا قاتلىمىدىكى ئوزون قەۋىتىنى ئۆلچەيدىغان بىر لازېر نۇرى ئۈسكۈنىسىنى لايىھىلەپ ياساپ چىقماقچى بولۇپ، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭ ئوپتىكىلىق لايىھىسىگە مەسئۇل بولدى. مۇشۇ تەرجىمىھالنىڭ كېيىنكى قىسمىدا تەسۋىرلىنىدىغان CVI لازېر شىركىتىنىڭ بىر تارمىقىمۇ ساندىئا بىلەن ئوخشاش شەھەردە بولۇپ، بۇ تارماق شىركەتنىڭ يەھۇدىيدىن بولغان باشلىقى ئالېكس (ئىنگلىزچە «Alex») ئاشۇ ئۈسكۈنىنىڭ ئوپتىكا ۋە مېخانىكىلىق زاپچاسلىرىنى ئىشلەپ چىقىرىشقا مەسئۇل بولدى. ئەركىن سىدىق يېڭى لايىھەلەرنى بىرىنىڭ كەينىدىن بىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، خىزمەتتىكى يۇقىرى ئۈنۈم ۋە ئىجادكارلىق جەھەتتە بۇ 5 كىشىلىك گۇرۇپپىدىكى باشقا ھەممە ئادەمنى ھەيران قالدۇردى. Rich Trebino ئەپەندى شۇنىڭدىن باشلاپ نەگە بارسا «مەن ئۆمرۈمدە ئەركىندەك قاتتىق ئىشلەيدىغان ئادەمنى كۆرۈپ باقمىغان» دەيدىغان بولدى. مۇشۇ مەزگىلدە بۇ 5 كىشىلىك گۇرۇپپا خەلقئارالىق يىغىن ۋە ئىلمىي ژۇرناللاردا جەمى 10 پارچە ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلدى. ئىككى پارچە پاتېنت ئالدى. Rich Trebino ئەپەندى شۇنىڭدىن تارتىپ ئەركىن سىدىقنى ئىنتايىن ياخشى كۆرۈپ قالغان بولۇپ، 1996- يىلى 9- ئايدا بىر يېڭى شىركەت قۇرماقچى بولغان ئىككى تونۇشىغا ئەركىن سىدىقنى كۆرسىتىپ بەردى (بۇ جەھەتتە كېيىنكى بۆلۈمدە يەنە ئازراق توختىلىمىز). 1998- يىلى ئۇ كىشى گېئورگىيە تېخنىكىلىق ئىنستىتۇتى (ئىنگلىزچە «Georgia Institute of Technology») نىڭ فىزىكا فاكۇلتېتىغا مۇدىر بولۇپ يۆتكەلگەن بولۇپ، 2003- يىلى ئۆزى گېئورگىيە شتاتىنىڭ ئاتلانتا شەھىرىدە يۇقۇرىقى مەكتەپنىڭ تارمىقىدا قۇرغان بىر شىركەتكە ئەركىن سىدىقنى ئىشلەپ بېرىشكە تەكلىپ قىلدى. لېكىن ئەركىن سىدىق كالىفورنىيەنى ياخشى كۆرىدىغان بولغاچقا، ئۇ خىزمەتنى رەت قىلدى. لېكىن بۇ ئىككى كىشىنىڭ ھازىرمۇ قويۇق ئالاقىسى بار. Rich Trebino ئەپەندى كېيىن يەنە بىر شىركەت قۇرغان بولۇپ، ئۇنىڭ تور بەت ئادرېسى: http://www.swampoptics.com.

ئامېرىكىنىڭ بىرەر رەسمىي ئىلمىي تەتقىقات ژورنىلىدا ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلدىغاندا، ئۇنى ئالدى بىلەن بىر باش تەھرىر كۆزدىن كەچۈرۈپ، ئەگەر ئۇزى ئۇ ماقالىنى مۇۋاپىق كۆرسە، ئۇنى ماقالىنىڭ ئاپتورى بىلەن ئوخشاش كەسپىي ساھەدە تەتقىقات بىلەن شۇغۇللىنىدىغان باشقا پروفېسسور ياكى تەتقىقاتچىلاردىن 3 كىشىگە ماڭدۇرۇپ بېرىدۇ. بۇ كىشىلەر ئىنگلىزچە «Reviewer» دەپ ئاتىلىدىغان بولۇپ، ئۇنىڭ بۇ يەردىكى ئۇيغۇرچە مەنىسى «تەكشۈرۈپ تەستىقلىغۇچى» (مەسئۇل مۇھەررىر) دىگەنگە يېقىن كېلىدۇ. ئەگەر بۇ 3 كىشى ماقالىنى تەستىقلىسا، ئۇ ماقالە يوللانغان ئىلمىي ژورنالدا ئېلان قىلىنىدۇ. ئەگەر ئۇلار تەستىقلىمىسا، ماقالە ئېلان قىلىنمايدۇ. ئەگەر ماقالىدىكى مەسىلە كىچىكرەك بولسا، ئاپتورغا ئۇنى بىر قېتىم ئۆزگەرتىش پۇرستى بېرىلىدۇ. ئەركىن سىدىق پوست - دوكتورلۇق بىلەن شۇغۇللانغان مۇشۇ بىر يېرىم يىل ۋاقىت جەريانىدا ھەمدە ئۇنىڭدىن كېيىنكى بىر يىلدەك ۋاقىت ئىچىدە، ئامېرىكىنىڭ ئوپتىكا ساھەسىدىكى ئەڭ نوپۇزلۇق ژورناللار بولغان «Journal of the Optical Society of America»، «Applied Optics»، ۋە «Optics Letters» دېگەنلەرگە «تەكشۈرۈپ تەستىقلىغۇچى» يەنى مەسئۇل مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەپ بەردى.

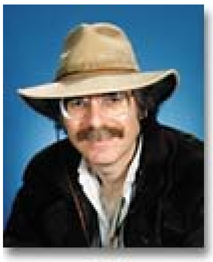

ئەركىن سىدىق كالىفورنىيەنىڭ Livermore شەھرىگە جايلاشقان ساندىئا دولەت تەجرىبىخانىسىدا پوست - دوكتورلۇق قىلغان ۋاقىتتىكى ئۇستازى دوكتور Rich Trebino .

ئوڭدىن سانىغاندىكى 4-كىشى ئەركىن سىدىقتا ياپونىيىدە كۆپ ياخشىلىق قىلغان، ئوساكا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ پروفېسسورى Magoto Tsutsumi ئەپەندى بولىدۇ. ئوساكا ئۇنىۋېرسىتېتى بىلەن ئەركىن سىدىقنىڭ مەكتىۋىنىڭ ئارىلىقى خېلى يىراق بولۇپ، ئەركىن سىدىق

ياپونىيەدە ئوقۇۋاتقان ۋاقتىدا، ماگوتو ئەپەندى يول كىراسىنى ئۆز يېنىدىن چىقىرىپ، ئەركىن سىدىقنى بىر يىلدەك ئۆز گۇرۇپپىسىنىڭ تەتقىقات يىغىنىغا قاتناشتۇرغان. كېيىن ئەركىن سىدىقنى ئۆز مەكتىپىگە ئىمتىھانسىز ئاسپىرانتلىققا قوبۇل قىلغان بولسىمۇ، بۇ ئىش ئاخىرىدا ئەمەلگە ئاشماي قالغان. 1996- يىلى 6- ئايدا بۇ كىشى سان فىرانسىسكودىكى بىر خەلقئارالىق يىغىنغا كەلگەندە، ئەركىن سىدىق ئۇ كىشى بىلەن يەنە بىر ياپونلۇق پروفېسسورنى ئۆزىنىڭ داۋىس شەھىرىدىكى مەكتىپىگە ئەكىلىپ، ياتىقىدا ئۇيغۇرچە تاماق بىلەن مېھمان قىلغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ تەجرىبىخانىسىنى ئېكىسكۇرسىيە قىلدۇردى. سۈرەتتىكىسى مانا شۇ چاغدىكى بىر كۆرۈنۈش.

ئەركىن سىدىقنىڭ سان فىرانسىسكو شەھىرىدىكى ئۆيىنىڭ ئالدى. ئەركىن سىدىق ئائىلىسى بۇ ئۆيدە 1997- يىلى 5- ئايدىن 2004- يىلى 7- ئايغىچە تۇرغان بولۇپ، مۇشۇ مەزگىلدە بۇ ئۆي سان فىرانسىسكودىكى ئۇيغۇرلارنىڭ چوڭ ئۆيىلىك رولىنى ئۆتىگەن. ۋەتەندىكى ۋە ئامېرىكىنىڭ باشقا يەرلىرىدىكى ئۇيغۇرلار سان فىرانسىسكوغا تاماشىغا كەلگەندە، ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى مۇشۇ ئۆيگە چۈشكەن. 3 - 4 يىلغىچە يېڭى يىل ۋە باشقا بايراملىق ئولتۇرۇشلارمۇ مۇشۇ ئۆيدە بولغان (كېيىن ئۇيغۇرلارنىڭ سانى كۆپىيىپ، بۇ ئۆيگە پاتمايدىغان بولۇپ قالغان). سۈرەتتىكىلەر ئوڭدىن سولغا: غەيرەت سابىت، ئادىل ئاتاۋۇللا، دىلنارە، ئەركىن سىدىق، ئامانگۈل، دىلشات، ئەرافات، ماھىرە، ئەلانۇر ئاپپاي، ھوشۇر مۇئەللىم، دىلنۇر، راھىلە، نۇرى ئابلىكىم، ۋە پولات ئۆمەر. بۇ سۈرەت 2000- يىلى 4- ئاينىڭ 3- كۈنى تارتىلغان.

ئەركىن سىدىقنىڭ ئاپىسى پاتەمخان ئامېرىكىغا 1999- يىلى 2- قېتىم كەلگەندە ئۆيىنىڭ ئالدىدا چۈشكەن سۈرەت.

سۈرەتتىكىسى ئەركىن سىدىقنىڭ تويوتا 4 رۇننېر ماركىلىق ماشىنىسى بولۇپ، ھازىرمۇ شۇ ماشىنىنى ھەيدەيدۇ.

سان فرانسىسكو شەھرىنىڭ يىراقتىن تارتىلغان بىر كۆرۈنىشى. بۇ سۈرەت 2003- يىلى 10- ئاينىڭ 25- كۈنى ئامانگۈلنىڭ ھەدىسى گۈلباھار خانىم (ئوتتۇرىدىكى كىشى) ئامېرىكىغا تۇققان يوقلاش ئۈچۈن كەلگەندە تارتىلغان.

13. ئامېرىكا يۇقىرى تېخنىكىلىق شىركەتلىرىدىكى خىزمەت

بىز ئەسلىدە بۇنىڭدىن كېيىنكى بۆلۈملەرنىمۇ ئالدىنقى بۆلۈملەرگە ئوخشاش بىر ئاز تەپسىلىراق يېزىپ تەييارلاشنى ئويلىغان ئىدۇق. بىراق، ئەركىن سىدىقنىڭ چەت ئەلدىكى ئوقۇش ۋە خىزمىتىگە ئائىت بولغان ئوقۇرمەنلەر بىر قەدەر قىزىقىدىغان نۇرغۇن مەلۇماتلار ئەركىن سىدىقنىڭ بىلىۋال تور بېتى بىلەن ئۆتكۈزگەن يازما سۆھبەتتە ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ بولۇنغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنى بۇ يەردە قايتا تەكرارلىماسلىقنى مۇۋاپىق كۆردۇق. قىزىققۇچىلار بىلىۋال، بوستان ۋە بىلىك تور بەتلىرىدىن سۆھبەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك قىسىملىرىنى كۆرۈۋالسا بولىدۇ، شۇڭا بۇنىڭدىن كېيىنكى بۆلۈملەر نىسبەتەن قىسقا بولۇپ، ئۇنىڭدا پەقەت چوڭ - چوڭ ۋەقەلەرلا خۇلاسىلەنىدى. ئوقۇرمەنلەرنىڭ خەۋەردار بولۇپ قېلىشىنى، ھەمدە توغرا چۈشىنىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

(1) CVI لازېر نۇرى شىركىتى («CVI Laser Corporation»)

ئەركىن سىدىق شىمالىي كالىفورنىيىدىكى «Livermore» دېگەن شەھەرگە جايلاشقان ساندىئا دۆلەت تەجرىبىخانىسىدا پوست - دوكتورلۇق قىلىۋاتقاندا، ئۇنىڭ بۇ دۆلەت تەجرىبىخانىسى ئىدارىسىنىڭ ئىچىگە كىرىشكە يول قويۇلمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ پروجەكت (تەتقىقات) گۇرۇپپىسى ئاچىدىغان ھەپتىلىك تەتقىقات يىغىنىنى مۇشۇ ئىدارىگە 10 كىلومېتىردەك كېلىدىغان « CVI لازېر نۇرى شىركىتى» (ئىنگلىزچە «CVI Laser Corporation»، www.cvilaser.com) دېگەن شىركەتتە ئاچتى. بۇ شىركەتنىڭ باش ئىدارىسى يېڭى مېكسىكا (New Mexico) شتاتىدا بولۇپ، شىمالىي كالىفورنىيەدىكىسى ئۇنىڭ بىر تارماق شىركىتى ئىدى. بۇ تارماق شىركەتنىڭ باشلىقى، پۈتۈن شىركەتنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئالېكس (Alex Jacobson) ئەسلىدە كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ باركلېي (Berkeley) شۆبىسىدە دوكتورلۇق ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن بولۇپ، ئەركىن سىدىقنىڭ ئۇستازى Rick Trebino بىلەن ئالېكس ئىككىسى ئوقۇغۇچى دەۋرىدىن تارتىپلا تونۇش ئىدى. ئالېكس يەھۇدىي مىللىتىدىن بولۇپ، كىچىك ۋاقتىدا سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ئامېرىكىغا كۆچمەن بولۇپ كەلگەن ئىدى. ئۇمۇ ئىنتايىن تالانتلىق ۋە ئەقىللىق كىشى بولۇپ، ئوپتىكا ۋە ئوپتىكىلىق

مېخانىكا ساھەسىدە ئىنتايىن يۇقىرى ئىقتىدارغا ئىگە ئىدى. CVI نىڭ پۈتۈن ئوپتىكىلىق مېخانىكا مەھسۇلاتلىرىنى ئۇ ئۆزى لايىھىلەپ چىقارغان ئىدى. ئالىپكىسنىڭ ئىقتىدارىغا بەك ئىشەنگەنلىكى ئۈچۈن، رىك ئەپەندى ئۆزلىرى ياساپ چىقارماقچى بولغان ئاتموسفېرا قاتلىمىدىكى ئوزون قەۋىتىنى تەكشۈرۈشكە ئىشلىتىدىغان بىر «Lidar» ئۈسكۈنىنىڭ ئوپتىكىلىق ۋە مېخانىكىلىق زاپچاسلىرىنى ياساپ چىقىش ئىشىنى ئاشۇ ئالىپكىسكە بەرگەن ئىدى.

ئالىپكىسكە ئەركىن سىدىق بەك ياراپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، ئۇ CVI نىڭ باش شىركىتى بىلەن قايتا -قايتا مۇزاكىرىلىشىپ، ئەركىن سىدىقنىڭ ساندىئادىكى پوست - دوكتورلۇق ئىشى تاماملانغاندا، ئۇنى CVI غا خىزمەتكە ئالىدىغان بولدى. شۇنىڭ بىلەن 1996- يىلى 9- ئاينىڭ 26- كۈنى ئەركىن سىدىق CVI دا ئالى دەرىجىلىك ئوپتىكا ئىنژېنېرى (ئىنگلىزچە «Senior Optical Engineer») بولۇپ خىزمەت باشلىدى. دەسلەپتە ئۇ لازېر نۇرى ئۈسكۈنىلىرىگە ئىشلىتىلىدىغان ھەر خىل ئوپتىكىلىق زاپچاسلارنى لايىھىلەش ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللاندى. ئالتە ئايدەك ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇ شىركەتنىڭ لازېر نۇرى زاپچاسلىرىنى چىقىرىدىغان بۆلۈمگە باشلىق بولۇپ، ئىنژېنېرلىك بىلەن بۇ خىزمەتنى تەڭ ئىشلىدى. بۇنداق زاپچاسلارنى چىقىرىدىغان ئۈسكۈنىلەرنىڭ ئىسمى «ھەقىقي بوشلۇق چەمبىرى» بولۇپ، ئىنگلىزچە «Vacuum Chamber» دەپ ئاتايدۇ. CVI نىڭ شمالي كالىفورنىيەدىكى تارماق شىركىتىدە بۇنداق ئۈسكۈنىدىن جەمى ئۈچى بار بولۇپ، ئۇنىڭ ھەر بىرسى ھەر 2 سائەتتە بىر نەچچە مىڭ دوللاردىن 10 مىڭ دوللارغىچە قىممەتتىكى ئوپتىكا زاپچاسلىرىنى ئىشلەپ چىقىرىدۇ. بىر ئۈسكۈنىنىڭ ھەر بىرسىنى بىر تېخنىك باشقۇرىدۇ. ئۇنىڭ باشقۇرۇلىشى ئىنتايىن مۇرەككەپ بولغاچقا، تېخنىكتىن ئىنتايىن يۇقىرى ئىقتىدار تەلەپ قىلىدۇ. ئەركىن سىدىق بۇ ئۈسكۈنىنى باشقۇرۇشنى ئۆزى پۇختا ئۆگىنىپ، يېڭىدىن ئىشقا ئېلىنغان تېخنىكلارنى تەربىيىلەش ئىشىنى ئۆزى ئېلىپ باردى. بىر قېتىم ئۇ ئالىي مەكتەپ تولۇق كۇرسىنى پۈتتۈرگەن يېڭى تېخنىكتىن 3 كىشىنى ئىشقا ئېلىپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئىككىسى بۇ ئۈسكۈنىنى باشقۇرۇش ماھارىتىنى زادىلا ئۆگىنەلمىگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى 2 كىشىنى 3 ھەپتىدىن كېيىن ئىشتىن بوشاتتى. كىتابلارغا يېزىلىشىچە، مۇشۇنداق ئۈسكۈنىدە ئىشلەپ چىقارغان ئوپتىكىلىق زاپچاسنىڭ تەكشىلىك

دەرىجىسىدىكى دۇنيا رېكورتى 2 پىرسەنت بولۇپ، ئەركىن سىدىق مۇشۇنداق تەكشىلىكنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۇستىدە بىر مەزگىل تەتقىقات ئېلىپ بېرىپ، بۇنىڭ تەكشىلىك دەرىجىسىنى 0.5 پىرسەنتكە يەتكۈزدى. بۇ ئىشنىڭ مەھسۇلات ئىشلەپچىقىرىش ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە زور پايدىسى بولۇپ، CVI دا چوڭ تەسىر قوزغىدى. مۇشۇ بىر مەزگىل ۋاقىت ئىچىدە ئالېكس ئەركىن سىدىقنىڭ تەسىرىگە كۆپ ئۇچراپ، ئۇيغۇرلارغا ئىنتايىن ئامراق بولۇپ كەتتى. ئۇ ئۇيغۇرلارغا ھۆرمەت قىلىش يۈزىسىدىن، چوشقا گۆشى يېيىشنىمۇ توختاتتى. مۇشۇ مەزگىلدە ئەركىن سىدىق شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى فىزىكا فاكۇلتېتىنى ئۆزى بىلەن ئوخشاش ۋاقىتتا پۈتتۈرۈپ، كېيىن ئامېرىكىغا كېلىپ ئورۇنلىشىپ قالغان دوستى ئادىل ئاتاۋۇللانىمۇ CVI غا ئوپتىكا ئىنژېنېرى قىلىپ ئىشقا ئېلىپ، ئىككىسى بۇ شىركەتتە بىر يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت بىرگە ئىشلىدى. ھەر كۈنى چۈشلۈك تاماقتا بۇ ئىككىسى ئۇيغۇرچە مۇڭداشتى. ئىش ئارىلىقىدىمۇ ئەركىن سىدىق ئادىلنىڭ قېشىغا بېرىپ، بىر قانچە مىنۇت پاراڭلىشىپ كېلەتتى. ئەركىن سىدىق ئۈچۈن بۇ بىر مەزگىل CVI دىكى ئەڭ ياخشى ئۆتكەن ۋاقىتلار بولدى.

CVI ۋە ئامېرىكىدىكى باشقا بىر قىسىم شىركەتلەر ئىشلەپ چىقىرىدىغان، ئىنتايىن قىسقا ئوپتىكا پۇلسى (ئىنگلىزچە «ultra-short optical pulse») ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان بەزى زاپچاسلار بار بولۇپ، شىركەتلەر ئۇنى ئىشلەپ چىقارغان بىلەن، ئۇنىڭ ئۆلچەمگە يەتكەن - يەتمىگەنلىكىنى ئۆلچەپ چىقىدىغان ئاپپارات يوق ئىدى. شۇڭا ئالېكس ئەركىن سىدىققا ئىنگلىزچە « White light interferometer» دەپ ئاتىلىدىغان بىر ئوپتىكىلىق ئۆلچەش ئاپپاراتىنى لايىھەلەپ ئىشلەپ چىقىشنى تاپشۇردى. ئەركىن سىدىق CVI نىڭ ئىچىدە بىر ئېلېكترو - ئوپتىكىلىق تەجرىبىخانا قۇرۇپ، ئۇ ئاپپاراتنى ئۆزى لايىھەلەپ، ئۇنىڭ ئوپتىكا، ئېلېكترونىكا، مېخانىكا ۋە يۇمشاق دېتاللىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۆزى لايىھەلەپ، ئەڭ ئاخىرقى ئاپپاراتنىمۇ ئۆزى ياساپ چىقتى. ئەينى ۋاقىتتا بۇنداق ئاپپاراتتىن دۇنيانىڭ باشقا يەرلىرىدىكى تەجرىبىخانىلاردا پەقەت ئۈچىلا بار ئىدى. كالىفورنىيىدىكى «Coherent» دېگەن چوڭ كۆلەملىك ئوپتىكا شىركىتى بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، ئۇ ئاپپاراتتىن ھەر بىرسىنى 15 مىڭ دوللاردىن ئۈچ دانە سېتىۋېلىشنى تەلەپ قىلغان بولسىمۇ، ئالېكس ئۇنداق قىلىشقا ئۇنىمىدى. بىرىنچىدىن، بۇ ئاپپاراتنى باشقۇرۇش بەك قىيىن

بولۇپ، سېتىلىپ بولغان ئاپپاراتنىڭ كېيىنكى تېخنىكىلىق ياردەم ئىشلىرىنى قىلىدىغانغا CVI نىڭ ئادەم كۈچى يوق ئىدى. يەنە بىر تەرەپتىن، Coherent بۇ ئاپپاراتنى سېتىۋالسا، ئۇلار CVI ۋە باشقا شىركەتلەر ئىشلەپ چىقارغان زاپچاسلارنىڭ سۈپىتىنى ۋە لاھىيىسىنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلىۋېلىش ئىقتىدارىغا ئىگە بولۇپ قالاتتى. بۇ CVI ئۈچۈن پايدىسىز ئىدى.

CVI بىر مەزگىل دۇنياغا مەشۇر بولغان، كومپيۇتېر CPU سىنى ئىشلەپ چىقىرىدىغان «Intel» دېگەن شىركەتكە، يۇقۇرىدا تىلغا ئېلىنغان «ھەقىقىي بوشلۇق چەمبىرى» ئۈسكۈنىسىنىڭ كىچىك تىپتىكىسىنى ئىشلەپ چىقىرىپ ساتتى. Intel بۇ ئۈسكۈنىنى ئۆزلىرىنىڭ بۇزۇق چىقىپ قالغان CPU سىنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن ئىشلىتەتتى. بۇ ئۈسكۈنىگە ئىشلىتىدىغان ئىنگلىزچە «Lock-in Amplifier» دەپ ئاتىلىدىغان بىر ئېلېكترونلۇق ئاپپارات بار بولۇپ، بۇرۇن CVI ئۇ ئاپپاراتنى باشقا بىر شىركەتتىن بىرسىنى 3 مىڭ دوللارغا سېتىپ ئالاتتى. ئۇنىڭ ھەجمى چوڭ ۋە باھاسى يۇقىرى بولغاچقا، ئالېكس ئەركىن سىدىققا مۇشۇنداق ئاپپاراتتىن ئۆزلىرىگە مۇۋاپىق كېلىدىغان قىلىپ بىرنى لايىھەلەپ ياساپ چىقىشنى تاپشۇردى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق UCD دىن بىر كىتابنى ئارىيەتكە ئېلىپ ئەكېلىپ، شۇ كىتابتىكى بىلىملەرگە ئاساسەن بۇنداق ئاپپاراتتىن بىرنى ئۆزى لايىھەلەپ، ئۇنىڭ زاپچاسلىرىنى ئۇ بۇ شىركەتلەردىن سېتىپ ئېلىپ تەييارلاپ، ئەڭ ئاخىرىدا 100 - 200 دوللار چىقىم بىلەن بۇ ئاپپاراتنىڭ بىر سىناق نۇسخىسىنى ياساپ چىقتى. لېكىن، Intel شىركىتى CVI دىن يېڭى ئۈسكۈنە ئېلىشنى توختىتىش سەۋەبى بىلەن، بۇ ئېلېكترونلۇق ئاپپارات ئەمەلىي ئىشلارغا ئىشلىتىلمىدى.

ئەركىن سىدىق CVI غا يېڭى ئىشقا چۈشكەندە، ئۇنىڭ ئائىلىسى تېخىچە داۋىس دېگەن شەھەردە بولۇپ، ئىككى يەرنىڭ ئارىلىقى 100 كىلومېتىر كېلەتتى. ھەر كۈنى بۇنداق ئۇزۇن ئارىلىقنى بېسىپ ئىشقا كېلىپ - كېتىش بەك قىيىن بولغاچقا، ئەركىن سىدىق Livermore غا يېقىن يەنە بىر شەھەردە تۇرۇۋاتقان ئادىل ئاتاۋۇللا، نۇر ۋە غەيرەت سابىت قاتارلىق 3 ئۇيغۇر ياشلىرىغا قوشۇلۇپ، بىر ياتاقتا تۇرۇپ تۇردى. بۇ ياتاققا كېيىنچە پولات ئۆمەر ئىسىملىك يەنە بىر ياش كېلىپ قوشۇلدى. ئەركىن سىدىق ئۆيىگە ھەر جۈمە كۈنى كەچتە قايتىپ كېتىپ، كېيىنكى دۈشەنبە كۈنى ئەتىگەندە

قايتىپ كەلدى. بۇ مەزگىلدىكى ياتاق تۇرمۇشى ئىنتايىن كۆڭۈللۈك ئۆتتى. ياتاقتىكىلەر ئاخشىمى ئوخشىمىغان ۋاقىتتا قايتىپ كېلىپ، ھەر خىل تاماقلارنى ئەتكەنلىكى ئۈچۈن، تاماقنى تەرتىپسىز ھالدا كۆپ يەۋېلىپ، ئەركىن سىدىقمۇ بىر قانچە ئاينىڭ ئىچىدە باشقىچىلا سەمرىپ، قوساق سېلىپ كەتكەن ئىدى. مۇشۇنداق تۇرمۇشنى 6 ئايدىن كۆپرەك ئۆتكۈزۈپ، 1997- يىلى ئامانگۆل ساكرامېنتودىكى كالىفورنىيە شتات ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ كومپيۇتېر ئىلمىي ماگىستىرلىقىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، 5- ئاينىڭ 14- كۈنى ئەركىن سىدىقنىڭ شىركىتىگە 25 كىلومېتىر كېلىدىغان «San Ramon» دېگەن شەھەردىن بىر ئۆي سېتىۋېلىپ، ئۆيىنى شۇ يەرگە كۆچۈرۈپ كەلدى. ئەركىن سىدىق كېيىنچە بىرەر يىل ۋاقىت تىرىشىپ، ئۆز بەدىنىنى ئاران ئەسلىگە كەلتۈرۈۋالدى.

CVI دىكى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان خىزمەتلەر ئەركىن سىدىق ئۈچۈن ناھايىتى قىزىقارلىق تۇيۇلغان ئىدى. ئەركىن سىدىقنىڭ مائاشىمۇ ئىككى يېرىم يىل ۋاقىت ئىچىدە شىركەتكە يېڭى كىرگەن ۋاقتىدىكىگە قارىغاندا 45 پىرسەنت ئۆستۈرۈپ بېرىلگەن ئىدى. لېكىن، 1999- يىلىنىڭ كېيىنكى يېرىمىغا كەلگەندە، CVI دا ئەركىن سىدىققا چۈشلۇق قىزىقارلىق ۋە يۇقىرى تالانت بىلەن يۇقىرى ئىقتىدار تەلەپ قىلىدىغان يېڭى ئىشلار ئانچە كۆپ قالمىدى. ۋاقتىنى ئىسراپ قىلماسلىق ئۈچۈن، ئۇ شىركەتتە نىمە ئىش بولسا، شۇنى قىلىپ تۇردى. بەزى كۈنلىرى تېلېفوندا خېرىدارلار بىلەن سۆزلىشىپ، شىركەتنىڭ مەھسۇلاتلىرىنى ساتىدىغانلاردىن بىرەرسى ئاغرىپ قالسا، شۇلارنىڭ ئورنىدا خېرىدارلارغا ئوپتىكا زاپچاسلىرىنى سېتىش ئىشلىرىنىمۇ قىلىپ باقتى. بىر قېتىم شىركەتنىڭ مېخانىكىلىق ئوپتىكا زاپچاسلىرىغا شىركەت ئىسمى بىلەن زاپچاس ماركىسىنى يازىدىغان قىممەت باھالىق لازېر نۇرلۇق ئۈسكۈنە بۇزۇلۇپ قالغاندا، ئەركىن سىدىق ئۇنى چۇۋۇپ، تەكشۈرۈش ئارقىلىق، ئۇنىڭ بىر ئېلېكترونلۇق زاپچىسى كۆيۈپ كەتكىنىنى بايقاپ، ئۇ زاپچاسنى سېتىپ ئەكەلدۈرۈپ، بۇ ئۈسكۈنىنى رېمونت قىلىپ ساقايتتى. بۇ ئىش ئالېكسىنى قاتتىق تەسىرلەندۈردى. لېكىن، ئەركىن سىدىق ئۆز ئۆمرىنىڭ قالغان قىسمىنى مۇشۇنداق ئىشلار بىلەن ئۆتكۈزۈشنى خالىمايتتى.

1999- يىلى 10- ئايدا، ئەركىن سىدىق باشقا 2 كىشى بىلەن بىرلىشىپ قۇرغان بىر شىركەتنىڭ ئىشى بىلەن (بۇ شىركەت توغرىسىدا مۇشۇ بۆلۈمنىڭ ئاخىرىدا يەنە ئايرىم توختىلىمىز)، جەنۇبىي

كالىفورنىيىدىكى بىر چوڭ تەجرىبىخانىغا بىر ھەپتىلىك خىزمەتكە بارىدىغان بولدى. ئۇ يەرگە مېڭىشتىن بۇرۇن ئەركىن سىدىق ئىنتېرنېت ئارقىلىق باشقا خىزمەت ئىزدەشكە باشلىغان بولۇپ، جەنۇبىي كالىفورنىيىدىكى يېڭى قۇرۇلغان بىر شىركەتتە ئۆزىگە لايىق بىر خىزمەت بارلىقىنى بايقىدى. ھەمدە ئۇلار بىلەن تېلېفوندا كۆرۈشۈپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلار ئەركىن سىدىق بىلەن بىر قېتىم يۈز تۇرانە كۆرۈشىدىغان بولدى. ئەركىن سىدىق بۇ ئىشنى يۇقۇرىقى بىر ھەپتىلىك ئىش بىلەن ئوخشاش ۋاقىتقا توغرىلىدى. ھەمدە شۇ قېتىم بۇ يېڭى شىركەت بىلەن كۆرۈشكەنىدىن كېيىن، ئۇلار ئەركىن سىدىقنى ئىشقا ئېلىشنى قارار قىلدى. ئەركىن سىدىق شۇ يىلى 12- ئاينىڭ 10- كۈنى ئالېكسكە ئۆز خىزمىتىدىن ئىستىپا بېرىدىغان خەتنى تاپشۇردى (ئامېرىكىنىڭ شىركەتلىرى يۇقىرى دەرىجىلىك خادىملاردىن ئۆز خىزمىتىدىن ئىستىپا بېرىدىغاندا 2 ھەپتە بۇرۇن ئىلتىماس قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ). ئالېكسمۇ بۇ ۋاقىتلاردا CVI نىڭ ئەركىن سىدىققا مۇۋاپىق كەلمەيدىغان بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىپ تۇرغان بولغاچقا، ئەركىن سىدىقنىڭ بۇ ئىلتىماسىغا ئازراقمۇ خاپا بولمىدى. ئەركىن سىدىق 12- ئاينىڭ ئاخىرغىچە CVI دا تۇرۇپ، يېڭى يىلدىن باشلاپ ھېلىقى يېڭى شىركەتكە ئىشقا چۈشىدىغان بولدى.

(2) كالارمەكس تېخنولوگىيە شىركىتى («ColorMax Technology Incorporated»)

ئەركىن سىدىق 2000- يىلى يېڭى يىل بايرىمىنى ئۆز ئۆيىدە ئۆتكۈزۈپ، 1- ئاينىڭ 2- كۈنى تۇرمۇشقا كېرەكلىك نەرسىلىرىنى ئۆزىنىڭ تويوتا 4 رۇننەر ماركىلىق ماشىنىسىغا قاچىلاپ، جەنۇبىي كالىفورنىيىگە قاراپ يول ئالدى. بۇ ئەركىن سىدىقنىڭ ياپونىيىگە بارغان ۋە ئامېرىكىغا يېڭى كەلگەن ۋاقتىتىن كېيىنكى ئۆز ئۆيىدىن يەنە بىر قېتىم، يەنى 3- قېتىم ئايرىلىشى ئىدى. ئۇ بىر ئامېرىكىلىقنىڭ بىر ئېغىزلىق ئۆيىنى ئېيىغا 450 دوللار تۆلەيدىغانغا ئىجارىگە ئالدى. دەسلەپتە ئۇ يەرگە ئۆزى يالغۇز بېرىپ، يېرىم يىلچە ۋاقىت ئۆتكەنىدىن كېيىن ئائىلىنى ئۇ يەردىن ئۆي ئېلىپ، ئائىلىنى يۆتكەپ كېتىشنى پىلانلىدى. ئۇ يەرنىڭ ھازىرقى ئۆيى بىلەن بولغان ئارىلىقى 600 كىلومېتىر كېلەتتى. ئۇ يولدا يالغۇز كېتىۋېتىپ، ماشىنىدا ئۇيغۇرچە ناخشا CDسى ئاڭلاپ ماڭدى. ناخشىلارنىڭ ئارىسىدىن «تۇمانلىق كېچە» دېگەن ناخشا چىققاندا، ئەركىن سىدىقنىڭ كۆڭلى بىراقلا بۇزۇلۇپ، كۆزىدىن ياش

ئېقىپ كەتتى. ئەركىن سىدىق بۇ چاغدا ئۆزىنى خۇددى ئۇيغۇر يېزىسىدىكى ياز كۈنلىرى ھاشارغا ماڭغان دېھقانلاردەكلا ھېس قىلدى. ئامېرىكىدىكى رىقابەتنىڭ كۈچلۈكلىكى ۋە ئۆزىنىڭ كەسپتە ئىمكان قەدەر ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يېتىش غايىسىنىڭ تۈرتكىسى بىلەن، ئۇ يېشى 42 گە يېتەي دېگەندە يەنە ئۆيىدىن ئايرىلىپ، يالغۇز ياشايدىغان مۇشۇنداق بىر يولنى تاللاشقا مەجبۇر بولغان ئىدى.

ئەركىن سىدىقنى قوبۇل قىلغان شىركەتنىڭ ئىسمى كالارمەكس (ئىنگلىزچە «ColorMax») بولۇپ، قۇرۇلغىلى تېخى 6 ئايدەك ۋاقىت بولغان ئىدى. ئۇ جەنۇبىي كالىفورنىيىدىكى دىسنېي باغچىسى بار شەھەرگە 30 كىلومېتىردەك كېلىدىغان «Tustin» دېگەن شەھەرگە جايلاشقان ئىدى. ئامېرىكا نوپۇسىنىڭ ئىچىدە 8 پىرسەنت ئەرلەر بىلەن 3 پىرسەنت ئاياللار رەڭ كۆرمەيدىغان (رەڭ قارىغۇسى) بولۇپ، بۇ شىركەتنىڭ ئىشلەپ چىقارماقچى بولغىنى ئاشۇنداق كىشىلەرنى رەڭ كۆرىدىغان قىلالايدىغان بىر خىل كۆزئەينەك ئىدى. ئەركىن سىدىقنىڭ ئۇيغۇر دىيارىدىكى بىر يېقىن تۇغقىنىمۇ رەڭ كۆرمەس (رەڭ قارىغۇسى) بولۇپ، شۇ سەۋەبتىن ئۆزىنىڭ ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدا ناھايىتى يۇقىرى نومۇر ئالغانلىقىغا قارىماي ئالىي مەكتەپكە كىرەلمىگەن ئىدى. بۇنداق كۆزئەينەكنىمۇ يۇقىرىدا تىلغا ئالغان «ھەقىقىي بوشلۇق چەمبىرى» ئىچىدە ئىشلەپ چىقىراتتى. بۇ بىر يۇقىرى تېخنىكىلىق ئۇسكۇنە بولۇپ، ئەركىن سىدىق CVIدا 3 يىل ئىشلەش جەريانىدا بۇ تېخنىكىدا تولۇق يېتىشكەن مۇتەخەسسىسلەرنىڭ بىرى بولۇپ قالغان ئىدى. كالارمەكس ئەينى ۋاقىتتا ئەركىن سىدىقنى ئىشقا ئېلىپ بولۇپ، ئۇ تېخى رەسمىي ئىشقا چۈشمىگەن ۋاقىتتا ئامېرىكىدىكى بىر «ئىگىلىك خەۋىرى»دە ئەركىن سىدىق توغرىسىدا بىر مەخسۇس خەۋەر تارقاتقان بولۇپ، ئۇ خەۋەرنى ھازىرمۇ تۆۋەندىكى تور بېتىدىن كۆرۈشكە بولىدىكەن:

http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0EIN/is_1999_Nov_18/ai_57619597

ئەركىن سىدىقنىڭ بۇ شىركەتتىكى خىزمەت مەنسىپى «تەتقىقات، تەرەققىيات ۋە ئىشلەپچىقىرىش دىرېكتورى» بولۇپ، شىركەت بويىچە بۇنداق تېخنىكىنى ۋە ئوپتىكا ئىلمىنى بىلىدىغانلاردىن ئۇنىڭ ئۆزىدىن باشقا ھېچ كىم يوق ئىدى. شۇڭا ئۇ يالغۇز ناھايىتى زېرىكىشلىك ھېس قىلىپلا قالماي، پۈتۈن

شىركەتنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇش - بولماسلىقىمۇ ئۆز زىممىسىدە بولغاچقا، داۋاملىق ئىنتايىن ئېغىر بېسىم ھېس قىلاتتى. بۇ شىركەت مائاشتىن باشقا، ئەركىن سىدىققا شىركەتنىڭ پاي چېكىدىنمۇ يەنە خېلى كۆپ مىقداردا بەرگەن بولۇپ، ئەگەر بۇ شىركەت مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇپ قالسا، ئەركىن سىدىق 5 يىلغا بارمىغان ۋاقىت ئىچىدە مىليونېر بولۇپ قېلىش ئېھتىماللىقى بار ئىدى. مانا مۇشۇنداق قىلىدىغان ئىشىمۇ يېڭى ۋە ئىقتىسادىي كىرىمىمۇ ياخشى بولغاچقا، ئەركىن سىدىق شىمالىي كالىفورنىيەدىن جەنۇبىي كالىفورنىيىدىكى بۇ شىركەتكە يۆتكىلىپ كېلىشكە رازى بولغان ئىدى.

ئەركىن سىدىق ئىشقا چۈشىدىغانغا بىرەر ئاي ۋاقىت قالغاندا، بۇ شىركەتنى ئامېرىكىنىڭ بىر مەملىكەتلىك چوڭ تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى پۈتۈن مەملىكەتكە بىر قېتىم تونۇشتۇردى. شۇنىڭ بىلەن بۇ شىركەتنىڭ تېخى ئىشلەپ چىقارمىغان مەھسۇلاتىغا نۇرغۇن كۆز دوختۇرخانىلىرى ۋە شەخسىيلەر ئۆچرەت بولۇپ كەتتى. بۇ شىركەتتە مەھسۇلاتنى ساتىدىغان خادىملاردىن 6 - 7 نەپىرى بار بولۇپ، ئەركىن سىدىق شىركەتكە كېلىپلا، ئۇلارنىڭ ئەتىدىن كەچكىچە توختىماي ئۆزلىرىگە تېلېفون قىلغان خېرىدارلارغا «كۆزئەينەك چىقىدىغانغا يەنە بىر - ئىككى ئايلا ۋاقىت قالدى. شۇڭا سەل ساقلاپ تۇرۇڭ» دەپ چۈشەندۈرۈپ تۇرىۋاتقانلىقىنى كۆردى. بۇ شىركەتتە ئىش باشلاپ بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇ نيۇيورك شتاتىغا بېرىپ، ئۇ يەردىكى بىر شىركەتتىن ھەقىقىي بوشلۇق چەمبىرىدىن بىرنى سېتىۋېلىش ئىشىغا قاتناشتى. ئۇنى يۆتكەپ كېلىشكە بىر قانچە ھەپتە كېتىدىغان بولغاچقا، ۋاقىتنى زايە قىلماسلىق ئۈچۈن، ئەركىن سىدىق نيۇيوركتا تۇرۇپلا ھېلىقى ئۈسكۈنىنى سىناق قىلىشقا باشلىدى. ئۇنى 3 ھەپتىدىن كېيىن يۆتكەپ كېلىپ، ئورنىتىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇ يەنە دەرھال قاتتىق ئىشلەشكە كىرىشىپ كەتتى. ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگىنى سائەت 6 بىلەنلا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاخشىمى سائەت 10 غىچە ئۆيىگە قايتىپ كەلمىدى. ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىغا مۇشۇ كۆزئەينەكلەرنى تېزراق ئىشلەپ چىقىرىشتىن ئىبارەت بىرلا خىيال ئورناپ كەتكەن ئىدى. ئىشقا چۈشۈشتىن بۇرۇن ئۇ شىركەت بىلەن ھەر 2 ئايدا ئۆيىگە بىر قېتىم قايتىپ، بىر ھەپتە ئۆيىدە تۇرۇپ ئىشلەپ بېرىپ ئاندىن قايتىپ كېلىشنى كېلىشىۋالغان ئىدى. شۇڭا بۇ ئارىلىقتا ئۆيىگىمۇ قايتمىدى. پەقەت كېيىنكى 2 قېتىملىق ئۆيىگە بېرىپ كېلىشنىڭ ئايروپىلان بېلىتىنى ئېلىپ قويدى.

ئىنسانلارنىڭ رەڭ كۆرمەيدىغان كۆزىنىڭ 8 خىل تۈرى بار بولۇپ، ئۇلارغا 8 خىل ئوخشىمىغان خۇسۇسىيەتتىكى كۆز ئەينەكنى ئىشلەپ چىقىرىشقا توغرا كېلەتتى. بۇ شىركەتنى قۇرغان كىشى بىر كورىيەلىك سودىگەر بولۇپ، ئۇنىڭ تەبىئىي پەندىن ھېچ قانداق خەۋىرى يوق ئىدى. لېكىن ئىگىلىك يارىتىش ئىشلىرىغا ماھىر بولغاچقا، كورىيەلىكلەردىن 10 مىليون دوللاردەك پۇل يىغىپ، مۇشۇ شىركەتنى قۇرغان ئىكەن. بۇ كىشى دەسلەپتە ئەركىن سىدىققا خېلى تۈزۈكتەك كۆرۈنگەن بولۇپ، كېيىن بۇ يەردە بىر ئايدىن ئارتۇق ئىشلىگەندىن كېيىن قارىسا، ئۇ كىشى ئىنتايىن ئەسكى مىجەزلىك ئادەم ئىكەن. يۇقۇرىقى 8 خىل كۆزئەينەكنى ئىشلەپ چىقىرىش ئۈچۈن، ھەقىقىي بوشلۇق چەمبىرىدىكى پۈتۈن ھاۋانى تولۇق شۈمۈرۈپ چىقىرىۋېتىپ («ھەقىقىي بوشلۇق» دېگەننىڭ مەنىسى ئەنە شۇ)، ئۇنى 300 گىرادۇسقىچە قىزىتىپ، ئاندىن 2 - 3 خىل قاتتىق ماتېرىيالنى ئېلېكترون ئېقىمى بىلەن سوقىدۇ. بۇ سوقۇلۇشتىن ھېلىقى ماتېرىياللار پارچىلىنىپ، ئۇنىڭدىكى مالىكۇلالار ۋە ئاتوملار ئاجراپ چىقىپ، ھەقىقىي بوشلۇقتا ھەر تەرەپكە ئۇچۇپ يۈرۈش جەريانىدا كۆزئەينەكنىڭ ئەينىكىگە قونىدۇ. ئەينەك ناھايىتى قىزىق بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ مالىكۇلالار ۋە ئاتوملارنىڭ بىر قىسمى ئاشۇ ئەينەككە چاپلىشىپ تۇرۇپ قالىدۇ. بۇنداق ماتېرىيالنىڭ قېلىنلىقىنى 1 - 2 نانومېتىرگىچە كونترول قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. ئاشۇ ماتېرىيالنىڭ تەسىرى بىلەن كۆز ئەينەك بىر قىسىم رەڭدىكى نۇرنى ئۆتكۈزۈپ، يەنە بىر قىسىم رەڭنى ئۆتكۈزمەي، شۇ ئارقىلىق ئۇنى تاقىغان كىشىلەرنىڭ كۆزىگە كىرىدىغان نۇرنىڭ رەڭگىنى مۇۋاپىق تەڭشەپ بېرىدىغان بولغاچقا، كىشىلەر شۇنىڭ بىلەن رەڭلىك نەرسىلەرنى ئەينەن كۆرەلەيدىغان بولىدۇ. ئەركىن سىدىق كومپيۇتېردا ھېسابلاپ كۆرۈپ، ھېلىقى 8 خىل كۆزئەينەكنى ئىشلەپ چىقىرىش ئۈچۈن كەم دېگەندە 6 خىل ماتېرىيال ئىشلەتمىسە بولمايدىغانلىقىنى تېپىپ چىقتى. لېكىن شىركەتنىڭ ھېلىقى كورىيەلىك باشلىقى پەقەت 2 خىل ماتېرىيالدىن باشقىنى ئىشلىتىشكە بولمايدۇ، دەپ تۇرۇۋالدى. ئەركىن سىدىق قايتا - قايتا چۈشەندۈرسىمۇ ۋە مۇنازىرىلەشسىمۇ ئۇ كىشى ئۆزىنىڭ جاھىللىقىدا چىڭ تۇرىۋالدى. نەتىجىدە پەقەت 4 خىل كۆزئەينەك نورمال چىقىپ، قالغان 4 خىلى يارىملا تەلەپكە لايىق چىقمىدى. بۇ شىركەتتىكى ھېچ قانداق ئادەم بۇ كۆزئەينەكلەرنىڭ تېخنىكىلىق كورسەتكۈچلىرىنىمۇ بىلمەيتتى. ئەركىن سىدىق قايتا - قايتا سۈرۈشتە قىلىپمۇ ئۇ

كۆرسەتكۈچلەرگە ئېرىشەلمىدى. ھېلىقى كورىيەلىك باشلىقنىڭ قىزى ئىقتىساد كەسپىدە تولۇق كۇرسنى پۈتتۈرگەن بولۇپ، ئۇ مۇشۇ شىركەتنىڭ بارلىق ئىقتىسادىغا مەسئۇل مۇئاۋىن رەئىسى قىلىپ قويۇلغان ئىكەن. ئۇ قىز كۆپىنچە ۋاقىتلاردا ھېچ ئىش قىلماي، ئۆز ئىشخانىسىدا ئولتۇرۇپ كورىيەچە گېزىت ئوقۇيدىكەن. ئامېرىكىدا بىر شىركەتتىكى بىر يۇقىرى دەرىجىلىك تېخنىكىلىق خادىم ئۆزىنىڭ تېخنىكىلىق دائىرىسىدە خۇددى بىر پادىشاھقا ئوخشايدۇ. پۈتۈن تېخنىكىلىق قارارلارنى ئۆزى چىقىرىدۇ. ياخشى - يامان نەتىجىلەرگىمۇ ئۆزى مەسئۇل بولىدۇ. ئەركىن سىدىقنىڭ بۇ شىركەتتە دۇچ كەلگىنى بىر ئىنتايىن نورمالسىز، ئىلمىسىز ئەھۋال بولۇپ، بۇنداق ئىشنى ئامېرىكىغا كەلگەندىن بۇيان زادىلا كۆرۈپ باقمىغان ئىدى. ئۇ بىر قانچە ھەپتە كۈنىگە 16 سائەتتىن ئىشلەپ بېقىپمۇ، ھېلىقى 4 خىل كۆزئەينەكنى ئىشلەپ چىقىرىشتا ھېچ قانداق ئىلگىرىلەش پەيدا قىلالمىدى. ئەڭ ئاخىرىدا پەقەت 2 خىل ماتېرىياللار بىلەن ئۇلارنى ئىشلەپ چىقىرىشقا ھېچ قانداق كۆزى يەتمەي، «مەن خاتا يەرگە كېلىپ قاپتىمەن» دەپ مۇئەييەنلەشتۈرۈپ، بۇ شىركەتكە كېلىپ ئەمدى 2 ئاي توشقان كۈنى خىزمىتىدىن ئىستىپا بەردى. ئۇ ياتىقىغا بېرىپ، نەرسە كېرەكلىرىنى 2 سائەت ئىچىدە يىغىشتۇرۇپ ماشىنىسىغا قاچىلاپ، شىمالىي كالىفورنىيىدىكى ئۆيىگە قاراپ يولغا چىقتى.

ئەركىن سىدىق بۇ شىركەتتىن چىقىپ كېتىپ 3 ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، ھېلىقى ئاتا - قىز ئىككى كورىيەلىك بۇ شىركەتنىڭ مەبلىغىغە خىيانەت قىلغانلىقى ئۈچۈن، كالارمەكسكە مەبلەغ سالغان كىشىلەر ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن ئەرز قىلغانلىقى خەۋەر قىلىندى. ئۇنىڭدىن 6 ئاي ئۆتكەندىن كېيىن بۇ شىركەت پۈتۈنلەي ۋەيران بولۇپ، تاقىلىپ كەتتى. ھازىر بۇ شىركەتنىڭ ھېچ قانداق ئىز - دېرىكى يوق. (ئەركىن سىدىق ئىشلىگەن شىركەتنىڭ تولۇق ئىسمى « ColorMax Technology Incorporated» بولۇپ، ئۇ ھازىر مەۋجۇد ئەمەس. ئامېرىكىدا ھازىرمۇ «ColorMax» سۆزى بىلەن باشلىنىدىغان باشقا شىركەتلەردىن بىر قانچىسى بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىشلەپ چىقىرىدىغىنى رەڭ كۆرمەيدىغانلارنىڭ (رەڭ قارىغۇلىرىنىڭ) كۆز ئەينىكى ئەمەس.)

شۇنداق قىلىپ ئەركىن سىدىق بۇ قېتىم خىزمەت يۆتكىلىپ، ئەسلىدە ئويلىغىنىدەك مىليونېر بولالمىدى. رەڭ كۆرەلمەيدىغانلار (رەڭ قارىغۇلىرى) ئىشلىتىدىغان كۆز ئەينەكنىمۇ ئىشلەپ

چىقىرالمىدى. ئۇنىڭ بۇ قېتىمقى سىنىقى ئۆزىنىڭ CVI دىكى خىزمىتىدىن ئايرىلىش بىلەن 2 قېتىملىق ئايروپىلان يول كىراسى ۋە بىر ئايلىق ياتاققا ئالدىن تۆلىگەن ئۆي ئىجارىسى پۇللىرىدىن قۇرۇق قېلىش بىلەن ئاخىرلاشتى. ئەركىن سىدىق ئۈچۈن ئىشنى يەنە يېڭى باشتىن باشلاشقا توغرا كەلدى.

(3) WaveSplitter تېخنولوگىيە شىركىتى («WaveSplitter Technology Inc»)

ئەركىن سىدىق جەنۇبىي كالىفورنىيەدىن قايتىپ كېلىپ، بىر كۈنىنىمۇ ئىسراپ قىلماي، يەنە خىزمەت ئىزدەشكە باشلىدى. ئۇ ئىنتېرنېت ئارقىلىق ئوپتىكا ساھەسىدىكى شىركەتلەرگە يۇقىرى دەرىجىلىك تېخنىكىلىق خادىم تېپىپ بېرىدىغان بىر شىركەت بىلەن ئالاقىلەشتى. بۇنداق ئورۇنلار ئامېرىكىدا «خىزمەت تېپىپ بېرىش شىركىتى» دەپ ئاتىلىدۇ. ئۇلار باشقا شىركەتلەرنىڭ ئادەم ئېلىش ئېلانلىرىنى يىغىپ، ئۆزلىرىنى ئىزدەپ كەلگەن خىزمەت ئىزدەۋاتقان كىشىلەرگە مۇۋاپىق كېلىدىغان خىزمەتلەر بولۇپ قالسا، خىزمەت ئىزدىگۈچىنى خىزمەتكە ئالغۇچى شىركەتكە تونۇشتۇرىدۇ. ئەگەر بىر شىركەت بىر ئادەمنى ئاشۇنداق يول بىلەن ئىشقا ئېلىپ قالسا، بۇ خىزمەت تېپىپ بېرىش شىركىتىگە ئادەم ئالغان شىركەت مەلۇم مىقداردا پۇل بېرىدۇ. كالىفورنىيەنىڭ سىلىكون جىلغىسىدا (بۇ ئاتالغۇ ئېلىمىزدە كېرىمنىي جىلغىسى دىگەن نام بىلەن ئومۇملاشقان ـــــ مۇھەررىردىن) بۇنداق شىركەتكە بېرىلىدىغان پۇل ئىشقا ئېلىنغان ئادەمنىڭ بىر يىللىق مائاشىنىڭ 15 پىرسەنتىگە توغرا كېلىدۇ. يەنى ئەگەر ئىشقا ئېلىنغان ئادەمنىڭ يىللىق مائاشى 100 مىڭ دوللار بولسا، بۇ ئىش تېپىپ بېرىش شىركىتىدىكىلەرگە ئىشقا ئالغۇچى شىركەت 15 مىڭ دوللار ئەتراپىدا پۇل بېرىدۇ. ئىش ئىزدىگۈچىگە ھېچ قانداق چىقىم بولمايدۇ.

ئەركىن سىدىق ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن، ھېلىقى خىزمەت تېپىپ بېرىدىغان شىركەتنىڭ ياردىمىدە جەمى 3 شىركەتنى ئۆزىگە لايىق تېپىپ، شۇلارغا ئىلتىماس قىلدى. ئارىلىقتىن يەنە بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئەركىن سىدىقنى كۆرۈشۈشكە چاقىردى. ھەر بىر شىركەتتە پۈتۈن بىر كۈن ئېلىپ بېرىلغان بۇ كۆرۈشۈشتىن كېيىن، بۇ 3 شىركەتنىڭ ھەممىسى ئەركىن سىدىقنى خىزمەتكە ئالىدىغان بولدى. ئەركىن سىدىق «KLA Tencor» دېگەن شىركەتنىڭ مائاشىنى، قىلىدىغان ئىشنى ۋە تۇرغۇنلۇقىنى ياخشى كۆردى. بۇ يېرىم ئۆتكۈزگۈچ

ماتېرىياللىرنى ئىشلەپ چىقىرىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان چوڭ تىپلىق ئۈسكۈنىلەرنى ياساپ چىقىرىدىغان بىر چوڭ شىركەت بولۇپ، يىللىق سودىسى 4 مىليارد دوللاردىن ئاشاتتى. (www.wavesplitter.com) «WaveSplitter Technology» دېگەن شىركەت قۇرۇلغىلى تېخى 2 يىلدەك بولغان، نۇرلۇق تالا خەۋەرلىشىش ئۈسكۈنىلىرىگە ئىشلىتىلىدىغان ئوپتىكا زاپچاسلىرىنى ئىشلەپ چىقىرىدىغان بىر يېڭى شىركەت بولۇپ، ئۇنىڭ قىلىدىغان ئىشمۇ ئىنتايىن قىزىقارلىق ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ شىركەتنىڭ پاي - چېكى تېخى بازارغا سېلىنمىغان بولغاچقا، ئەگەر ئۇ ئۇيدان مېڭىپ قالسا، شىركەتتىن بېرىدىغان پاي - چەك ئارقىلىق قىسقا ۋاقىتتا نۇرغۇن پۇلغا ئېرىشىش ئېھتىماللىقى بار ئىدى. شۇڭا ئەركىن سىدىق WaveSplitter دېگەن شىركەتنى تاللىدى. ھەمدە 2000- يىلى 3- ئاينىڭ 1- كۈنى بۇ شىركەتكە ئىشقا چۈشتى.

بۇ شىركەت كالىفورنىيىدىكى دۇنياغا داڭلىق بولغان سىلىكون جىلغىسىنىڭ شەرقىي تەرىپىدە بولۇپ، ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆيىگە 40 كىلومېتىر كېلىدىغان «Fremont» دېگەن شەھەرگە جايلاشقان ئىدى. ئەركىن سىدىقنىڭ بۇ شىركەتتىكى خىزمەت مەنسىپى دەسلەپتە ئالىي دەرىجىلىك ئوپتىكا ئېنژېنېرى بولدى. ئارىلىقتىن بىر يىلدەك ۋاقىت ئۆتكەندە شىركەت ئۇنى يۇقىرى دەرىجىلىك نۇرلۇق - تالا ئوپتىكا تېخنولوگىيىسىگە مەسئۇل ئېنژېنېرلار باشلىقىغا ئۆستۈردى. بۇنى ئىنگلىزچە «Engineering manager, Advanced fiber-optic technology» دەپ ئاتايدۇ. بۇ ۋاقىتقىچە ئەركىن سىدىقنىڭ مائاشىمۇ شىركەتكە يېڭى كەلگەن ۋاقىتتىكىگە قارىغاندا 25 پىرسەنت ئۆستۈرۈلدى.

بۇ شىركەت ئىشلەپ چىقىرىدىغان نەرسىلەرنىڭ ئىچىدە ئىنگلىزچە «Interleaver» دەپ ئاتىلىدىغان بىر زاپچاس بار بولۇپ، ئەركىن سىدىق بۇ شىركەتكە كەلگەن دەسلەپكى مەزگىلدە ئاشۇ مەھسۇلاتنى تەتقىق ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش ئىشلىرىغا قاتناشتى. بۇ زاپچاس نۇرلۇق تالادىكى ئۆچۈر كانىلىنىڭ سانىنى ھەسسىلەپ كۆپەيتىش (مەسىلەن، 20 كانالنى 40 كانالغا، 40 كانالنى 80 كانالغا كۆپەيتىش) ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. ئەركىن سىدىق دەسلەپكى 3 - 4 ئاي ۋاقىت ئىچىدىلا بۇ زاپچاسنىڭ تېخنىكىلىق خۇسۇسىيەتلىرىنى تولۇق ئېنىقلاپ، ئۇنى ئىشلەپچىقىرىشتا ساقلانغان

مەسىلىلەرنى بىر - بىرلەپ تېپىپ چىقتى. ھەممە ئۇنى ئىشلەپ چىقىرىشنىڭ يېڭى ئۇسۇللىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ ئىشلارنى ئەركىن سىدىقتىن بۇرۇن كەلگەن باشقا ئىنژېنېرلار قىلالمىغان ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئەركىن سىدىق بۇ زاپچاسنىڭ تېخنىكا جەھەتتىكى باش مۇتەخەسسىسگە ئايلاندى. پۈتۈن شىركەت ئەركىن سىدىق تۈزۈپ چىققان قوللانمىنى ئىشلىتىدىغان، ئەركىن سىدىق ئويلاپ چىققان تېخنىكىلىق ئاتالغۇلارنى قوللىنىدىغان بولدى. بىر قېتىملىق خەلقئارالىق چوڭ تاللاشتا، WaveSplitter نىڭ بۇ مەھسۇلاتى پۈتۈن دۇنيا بويىچە بىرىنچىلىككە ئېرىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئامېرىكىنىڭ ATT شىركىتى، ياپونىيىنىڭ NEC شىركىتى، ۋە گېرمانىيىنىڭ Siemens شىركىتى قاتارلىق خەلقئارالىق چوڭ كۆلەملىك شىركەتلەر ئۆزلىرىنىڭ ئۇزۇن يوللۇق خەۋەرلىشىش ئۈسكۈنىلىرىدە WaveSplitter نىڭ ئاشۇ زاپچىسىنى ئىشلىتىدىغان بولدى.

ئۇزۇن يوللۇق نۇرلۇق - تالا خەۋەرلىشىشىدە، نۇرلۇق تالادا ھەر خىل ئۇچۇرلارنى ئېلىپ مېڭىۋاتقان نۇرنى ھەر 100 كىلومېتىر ئارىلىقتا بىر قېتىم لازېر نۇرى ئارقىلىق كۈچەيتىشكە توغرا كېلىدۇ. ھەر بىر لازېر نۇرىنىڭ قۇۋۋىتى بەك يۇقىرى بولمىغاچقا، بىر ئورۇندا بىر قانچە لازېر نۇرىنى بىرلەشتۈرۈپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. ئەمما بۇ لازېر نۇرلىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ دولقۇن ئۇزۇنلۇقى ئوخشاش بولغاچقا، ئۇلارنى بىر - بىرىگە قوشۇش ئۈچۈن بىر خىل ئالاھىدە زاپچاس ئىشلىتىلىدۇ. WaveSplitter بىر خىل ئالاھىدە نۇرلۇق تالادىن ياسىلىدىغان مۇشۇ زاپچاسنى ئىشلەپ چىقىرىشنى قارار قىلىپ، بۇ ۋەزىپىنى ئەركىن سىدىققا بەردى. ئەركىن سىدىق دوكتورلۇق ئۇنۋانى بار ئىنژېنېرلاردىن 4 كىشى ۋە باشقا ئىنژېنېر بىلەن تېخنىكلاردىن يەنە 5 كىشىنى بىر گۇرۇپپىا قىلىپ، بۇ پروجەكتنى (تەتقىقاتنى) باشلىدى. بۇ ۋاقىتتا دۇنيادا WaveSplitter بىلەن مۇشۇ زاپچاسنى ئىشلەپ چىقىرىشتا رىقابەتلىشىدىغان شىركەتلەردىن يەنە بىر قانچىسى بار ئىدى. ئەركىن سىدىقنىڭ گۇرۇپپىسى باشقىلارنىڭ ئىلمي ماقالىلىرى ۋە نۇرغۇن پاتېنتلىرىنى ئوقۇپ، شۇ ئارقىلىق تېخنىكىلىق ئۆتكەللەردىن بىر - بىرلەپ ئۆتۈشكە توغرا كەلدى. ئاشۇ ئارىلىقتا ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ CVI دىكى مۇئاۋىن رەئىسى ئالېكس ئۈچۈن يول مېڭىپ، ئۇنىمۇ WaveSplitter گە خىزمەتكە ئالدۇرغان ئىدى. ئەركىن سىدىق ئوپتىكا ئىنژېنېرلىكىنىڭ باشلىقى بولغاندا، ئالېكسمۇ ئوپتىكىلىق مېخانىكىنىڭ

باشلىقى بولدى. ئەركىن سىدىق ھازىر قىلىۋاتقان بۇ پروجەكتنىڭ ھەممە مېخانىكىلىق ئىشلىرىغا ئالېكس مەسئۇل بولدى. ئالېكسنىڭ ۋە ئەركىن سىدىقنىڭ گۇرۇپپىسىدىكى يەنە بىر دوكتورنىڭ ئۆيلىرى ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆيىگە 10 كىلومېتىر كېلىدىغان يەردە بولۇپ، ئۇلار ھەر كۈنى ئەتىگەندە ئەركىن سىدىقنىڭ ئۆيىگە كېلىپ، ئاندىن بۇ 3 كىشى بىر ماشىنىدا ئىشقا بېرىپ كەلدى. يولدا ماشىنا بەك كۆپ، يول قىستا - قىستاڭ بولغانلىقى ئۈچۈن، بۇ 40 كىلومېتىر يولنى بېسىشقا 40 مىنۇتتىن بىر يېرىم سائەتكىچە ۋاقىت كېتىدىغان بولۇپ، ئۇلار بۇ ۋاقىتتا تېخنىكىلىق مۇزاكىرە ئېلىپ بېرىپ، بىر قىسىم مەسىلىلەرنى ئاشۇ ماشىنىنىڭ ئۈستىدە ھەل قىلدى. ۋاقىت بەك قىس بولغاچقا، بۇ مەھسۇلاتنى تېزراق چىقىرىش ئۈچۈن ئەركىن سىدىق مۇشۇ ئارىلىقتا نۇرغۇن شەنبە - يەكشەنبە كۈنلىرىنىمۇ شىركەتتە ئۆتكۈزدى. ھەمدە بۇ پروجەكتنى باشلاپ بىر يىلدەك ۋاقىت ئۆتكەن بىر شەنبە كۈنى ئەركىن سىدىق يەنە بىر تېخنىك ئايال بىلەن بىرلىكتە تېخنىكىلىق كۆرسەتكۈچى دۇنيادىكى باشقا بارلىق شىركەتلەرنى بېسىپ چۈشىدىغان مەھسۇلاتنىڭ بىرنى ياساپ چىقتى. ئاشۇ پەيتتە ئەركىن سىدىق خۇشاللىق ۋە ھاياجانلىقتا چۆمۈپ سەكرەپ كەتتى. ئۇنىڭدىن كېيىنكى بىر ئىككى ئاي ۋاقىت ئىچىدە بۇ شىركەت ھېلىقى مەھسۇلاتنى كۆپلەپ ئىشلەپ چىقىرىشقا تەييار بولغاندا، خەلقئارالىق نۇرلۇق - تالا خەۋەرلىشش سانائىتىدە زور ئۆزگىرىش بولۇپ، بۇ خىل مەھسۇلاتقا بولغان ئېھتىياج بىراقلا يوقاپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن WaveSplitter بۇ مەھسۇلاتنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا بىر مىليون دوللاردىن ئارتۇق پۇل خەجلىگەن بولسىمۇ، ئاخىرى بۇ مەھسۇلاتتىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇر بولدى.

بۇ ۋاقىتتا كەلگەندە ئوپتىكىلىق خەۋەرلىشش ساھەسىدە نۇر دولقۇنى ئۆتكۈزگۈچ ئاساسىدا ياسىلىدىغان ھەر خىل ئوپتىكا زاپچاسلىرى كىشىلەرنى جەلپ قىلىشقا باشلىدى. بۇ خىل زاپچاسلار ئىنگلىزچە «Planar Lightwave Circuits (PLC)» دەپ ئاتىلىدۇ. نۇرلۇق تالانىڭ مەركىزىي قىسمىدىكى نۇر ماڭىدىغان قىسمىنىڭ توملۇقى 9 مىكرومېتىر بولۇپ، ئۇنىڭ پوستى 125 مىكرومېتىر كېلىدۇ (ئىنسانلارنىڭ چېچىنىڭ توملۇقى 17 مىكرومېتىردىن 180 مىكرومېتىرغىچە كېلىدۇ). PLC نۇر يولىنىڭ كەڭلىكى بولسا ئاران 4 مىكرومېتىرلا كېلىدىغان بولۇپ، بىر يېرىم ئۆتكۈزگۈچ تاختىينىڭ ئۈستىدە نۇرغۇن ئوپتىكىلىق زاپچاسلارنى ياسىغىلى بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن WaveSplitter مۇ ئاشۇ

ساھەگە كىرىشنى قارار قىلىپ، 6 دوكتوردىن بىر ئوپتىكىلىق لايىھىلەش گۇرۇپپىسى تەشكىل قىلىپ، ئۇنىڭغا ئەركىن سىدىقنى مەسئۇل قىلدى. ئەركىن سىدىق بۇ بىر يېڭى ساھەگىمۇ ئىنتايىن تېزلا كىرىشىپ، 2 - 3 ئايدىن كېيىنلا يېڭى زاپچاسلارنى لايىھىلەپ چىقتى. شىركەت 10 مىليون دوللارلىق PLC ياساش ئۈسكۈنىلىرىنى قۇرۇپ چىقىپ، ياپونىيىنىڭ NEC شىركىتى بىلەن بىرلىكتە بۇ خىل زاپچاسلارنى ئىشلەپ چىقارماقچى بولدى. بۇ جەرياندا ئەركىن سىدىق پۈتۈن شىركەتنىڭ ئوپتىكا تېخنىكىسى جەھەتتىكى ئەڭ نوپۇزلۇق خادىملىق رولىنى ئوينىدى. ئوپتىكا زاپچاسلىرىنىڭ تېخنىكىلىق ئىشلىرىغا مەسئۇل بولۇپلا قالماي، شىركەت ئۈچۈن يېڭى تېخنولوگىيەلەرنى باھالاپ بېرىش، ۋە شىركەتنىڭ پاتېنت ھۆججەتلىرىنى تەكشۈرۈپ باھالاپ بېرىش ئىشلىرىنىمۇ قوشۇمچە ئىشلىدى. ئۇ 2001- ۋە 2002- يىللىرى ياپونىيىنىڭ NEC، Hitachi ۋە Fujitsu شىركەتلىرىگە كۆپ قېتىم بېرىپ، WaveSplitter گە ۋاكالىتەن تېخنىكىلىق سۆھبەتلەشكۈچى رولىنى ئوينىدى. گېرمانىيىنىڭ Siemens شىركىتىگىمۇ بىر قېتىم باردى. ئەركىن سىدىق ياپونغا بارغاندا، ئۇنىڭ ياپون تىلىنى بىلگىنى شىركەت ئۈچۈن كۆپ پايدا قىلدى. ئۇ ياپونىيىدىكى شىركەتلەردە ئىلمىي دوكلات بەرگەندە، ئۇنىڭ ئۆزى يالغۇز بىر ئادەمنىڭ قىلغان ئىشلىرىغا ياپونلۇقلار ئىنتايىن ھەيران قالدى. يەنى، ئەركىن سىدىق PLC زاپچاسلىرىنىڭ زاۋۇتتا ئىشلەپ چىقىرىشتىن باشقا لايىھىلەشتىن ئەڭ ئاخىرقى ئۆلچەپ سىناق قىلىشقىچە بولغان بارلىق جەريانلىرىنى ئۆزى بىۋاستە قىلالايتتى. بىر قېتىم ئۇ Fujitsu شىركىتى بىلەن كۆرۈشكىلى بارغاندا، ئۇ شىركەتنىڭ بىر باشلىقى ئۇنى ئايرىم چاقىرىپ، «بىزنىڭ شىركەتكە يۆتكىلىپ كېلىشنى خالامسەن؟» دەپ سورىغان ئىدى. PLC تېخنىكىسى جەھەتتە WaveSplitter نىڭ ئەڭ چوڭ رىقابەتچىسى ياپونىنىڭ NEL شىركىتى بولۇپ، ئوپتىكىلىق زاپچاسلارنى لايىھىلەش جەھەتتە ئەركىن سىدىق يالغۇز بىر ئادەم NEL نىڭ بىر گۇرۇپپا ئادەملىرى بىلەن رىقابەتلىشەتتى. NEL بىر ئالاھىدە شىركەت بولۇپ، ئۇلار كونكىرىت مەھسۇلاتنى ئانچە كۆپ ئىشلەپ چىقارمايدۇ. ئۇلارنىڭ 500 نەپەردەك ئالىي دەرىجىلىك ئېنژېنېرلىرى بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئاساسلىق خىزمىتى يېڭى تېخنىكا بايقاپ ياكى كەشپ قىلىپ، ئۇلارنى پاتېنت قىلدۇرۇپ، ئاندىن باشقا شىركەتلەرگە ئۆزلىرىنىڭ پاتېنتلىرىنى سېتىش ئارقىلىق پۇل تېپىشتىن ئىبارەت.

ئالېكستىن باشقا، ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ ئادىل ئاتاۋۇللا بىلەن پولات ئۆمەر قاتارلىق ۋەتەنداشلىرىنىمۇ ئىشقا ئالدۇرغان بولۇپ، بىر مەزگىل WaveSplitter ئامېرىكىدىكى ئۇيغۇرلار ئەڭ كۆپ يۇقىرى تېخنىكىلىق شىركەتكە ئايلانغان ئىدى. ئەركىن سىدىق ئۇلاردىن باشقىلارنىمۇ ئىشقا ئالالايدىغان بولسىمۇ، سان فرانسىسكو رايونىدا تەبىئىي پەندە ئوقۇغان باشقا ئۇيغۇرلار قالمىغان ئىدى.

2002- يىلىنىڭ ئاخىرى دۇنيا نۇرلۇق تالا خەۋەرلىشىش سانائىتىدە چوڭ ئۆزگىرىش بولدى. يېڭى تېخنىكىغا چۈشىدىغان ئېھتىياج توغرىسىدىكى بۇرۇنقى مۆلچەرلەرنىڭ ھەممىسى خاتا بولۇپ چىقىپ، ئەسلىدە ئىشلەپ چىقارماقچى بولغان يېڭى تېخنىكىلىق ئۈسكۈنىلەرنى زور دەرىجىدە قىسقارتىشقا توغرا كەلدى. WaveSplitter 2001- يىلى 11- ئايدىكى بىر شەنبە كۈنىلا ئىنگلىزچە «Open House» دەپ ئاتىلىدىغان بىر پائالىيەت ئۆتكۈزۈپ، بىر كۈندىلا 30 كىشىنى خىزمەتكە ئالغان بولسا، 2002- يىلى 3- ئايغا كەلگەندە شىركەتتىن بىر كۈندىلا بىراقلا 100 دەك كىشىنى قىسقارتتى. بۇ چاغدا ئالېكسىنىڭ بۇ شىركەتكە كەلگىنىگە ئاران 6 ئايدەك ۋاقىت بولغان بولۇپ، ئۇنىمۇ شۇ قاتاردا ئىشتىن بوشىتىۋەتتى. ھەممە كىشىلەر ئۆزلىرىنى خۇددى دېڭىزغا چۆكۈپ كېتىۋاتقان بىر پاراخوتنىڭ ئۈستىدە تۇرغاندەك ھېس قىلىپ، بىر تەرەپتىن باشقا ئىش ئىزدەپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئىشتىن چىقىرىلىش نۆۋىتىنىڭ ئۆزىگە قاچان كېلىدىغانلىقىدىن ئەنسىرەپ يۈردى. ئۇنىڭدىن كېيىن شىركەتتە يەنە بىر قانچە قېتىم ئادەم قىسقارتىش بولدى. بۇ قېتىمقى نۇرلۇق تالا خەۋەرلىشىش سانائىتىنىڭ ئارقىغا چېكىنىش دولقۇنى دۇنيا مىقياسىدىكى بىر ھادىسە بولغاچقا، ئوپتىكا ساھەسىدە ئىشلەيدىغانلار ئۈچۈن يېڭى ئىش تېپىشمۇ بىراقلا تەس بولۇپ كەتتى. 2002- يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە، WaveSplitter دىكى 10 نەچچە ئوپتىكا ئىنژېنېرلىرىنىڭ ھەممىسى ئىشتىن بوشىتىلىپ، يۇقىرى دەرىجىلىك ئوپتىكا ئىنژېنېرلىرىدىن يالغۇز ئەركىن سىدىقلا قالدى. شىركەت ئۆزىنىڭ ئىنژېنېرلىك ئىشلىرىنىڭ بىر قىسمىنى تەيۋەنگە يۆتكەپ، ئۆزىنىڭ نۇرغۇن ئۈسكۈنىلىرىنى ئەرزان پۇلغا سېتىۋەتتى. شۇ چاغدا جۇڭگونىڭ بىر شىركىتى WaveSplitter نىڭ بىر مىليون دوللارلىق ئۈسكۈنىلىرىنى 200 مىڭ دوللارغا سېتىۋالغان ئىدى. 2003- يىلى 3- ئايغا كەلگەندە،

WaveSplitter ئەركىن سىدىقتىن تەيۋەنگە يۆتكىلىشنى خالايدىغان - خالمايدىغانلىقىنى، ئەگەر تەيۋەنگە بېرىشقا قوشۇلسا، ئۇنىڭغا شىركەتنىڭ بىر پىرسەنتىنى بېرىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئەركىن سىدىق «تەيۋەنگە بېرىشتىن كۆرە، يۇرتۇمغا قايتقىنىم تۈزۈك» دەپ ئويلاپ، بۇ ئىشنى رەت قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىر دۈشەنبە كۈنى شىركەتنىڭ باشلىقى كېلىپ، «ئەركىن، مۇشۇ ھەپتە سېنىڭ WaveSplitter دىكى ئەڭ ئاخىرقى ھەپتەڭ بولىدۇ. خەۋەر تېپىپ قال» دېدى. شۇنداق قىلىپ ئەركىن سىدىقنىڭ ئىشلىگىلى 3 يىلدىن ئاشقان بۇ خىزمىتى ئاخىرلاشتى. بۇ 3 يىل ئەركىن سىدىق ئۈچۈن «ئامېرىكىنىڭ ئامېرىكىسى» دەپ ئاتىلىدىغان سىلىكون جىلغىسىدىكى ئەڭ قاينام - تاشقىنلىققا تولغان بىر يۇقىرى تېخنىكا شىركىتىدە ئەڭ قىزىقارلىق، ئەڭ ھاياجانلىنارلىق ۋە ئەڭ پەخىرلىنەرلىك ھاياتىنى ئۆز بېشىدىن كەچۈرگەن 3 يىل بولدى.

ئەينى ۋاقىتتا ئەركىن سىدىقنى خىزمەتكە ئالغان KLA-Tencor دېگەن شىركەت ھېلىھەم مەۋجۇد بولۇپ، ئۇنىڭ ئىگىلىكى ھازىرمۇ ناھايىتى ياخشى مېڭىۋاتىدۇ. ئەركىن سىدىقنى ئىشقا ئالغان 3- شىركەتنى 2002- يىلى باشقا بىر چوڭ شىركەت سېتىۋالغان بولۇپ، ئۇنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى ئەركىن سىدىققا ئېنىق ئەمەس. ئاشۇ قېتىم نۇرلۇق تالا سانائىتىنىڭ چۈشۈپ كېتىشى سەۋەبىدىن كالىفورنىيىگە بولغان زىيان بىر تىرىلىئون دوللاردىن ئاشىدۇ. WaveSplitter مۇ ئۆزى مەۋجۇد بولۇپ تۇرغان 5 يىل ۋاقىت ئىچىدە باشقىلار مەبلەغ سالغان 125 مىليون دوللاردىن ئارتۇق پۇلنى خەجلەپ تۈگەتتى.

(4) مىكرو - ئېقىم سىستېمىسى شىركىتى («MicroFluidic Systems Inc, MFSI»)

WaveSplitter دىكى خىزمىتى توختاپ قالغاندىن كېيىن، ئەركىن سىدىق يەنە يېڭى خىزمەت ئىزدەشنى باشلىدى. بۇ چاغدا ئوپتىكا ئېنژېنېرلىرى ئۈچۈن خىزمەت تېپىش ئىنتايىن قىيىن بولۇپ، WaveSplitter شىركىتى 2 يىلنىڭ ئالدىدا ئىشتىن بوشاتقان ئامېرىكىلىق ئېنژېنېرلاردىن تېخىچە خىزمەت ئىزدەپ يۈرگەنلەرمۇ بار ئىدى. بەزى خەنزۇ ئېنژېنېرلار جۇڭگوغا قايتىپ كەتكەن ئىدى. ئەركىن سىدىق WaveSplitter دىكى ئىشتىن بوشاپ 3 ھەپتىدىن كېيىن، ئۆيىگە 10 كىلومېتىر كېلىدىغان «Pleasanton» دېگەن شەھەردىكى «مىكرو - ئېقىم سىستېمىسى شىركىتى» (MFSI، www.mfsi.biz) دەپ ئاتىلىدىغان بىر شىركەتتىن خىزمەت تاپتى. بۇ شىركەتتە دوكتورلۇق ئۇنۋانى

بارلاردىن 3 كىشى بار بولۇپ، بىرسىنىڭ كەسپى بىئولوگىيە، بىرسىنىڭ خىمىيە، يەنە بىرسىنىڭ مېخانىكا ئىدى. بىئولوگىيە كەسپىدىكى كىشى ئامېرىكىدا خېلى داڭلىق بولۇپ، شۇ چاغدا ئۇ ئامېرىكا مىكرو - ئېقىم ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى ئىدى. ئۇلاردىن باشقا ماگىستىرلىق ھەم باكلاۋېر ئۇنۋانى بارلاردىن يەنە 4 كىشى بار بولۇپ، ئەركىن سىدىق بۇ شىركەتكە 8- خادىم بولۇپ كىردى.

ئەينى ۋاقىتتا بۇ شىركەت ئامېرىكىنىڭ فېدېراتسىيە تەكشۈرۈش ئىدارىسى (ئىنگلىزچە «Federal Bureau of Investigation, FBI») دىن بىر يېرىم مىليون دوللار پۇلغا ئېرىشكەن بولۇپ، ئۇلار مۇشۇ پۇل ئارقىلىق ھاۋادىكى خىمىيىلىك ۋە بىئولوگىيىلىك قوراللارنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلاش ئۈسكۈنىسىدىن بىرنى لايىھەلەپ ياساپ چىقماقچى ئىكەن. ئەسلىدىكى پىلان بويىچە بۇ ئۈسكۈنىنى ئىراق ئۇرۇشىدىن بۇرۇن پۈتتۈرۈپ، ئەگەر ئۇ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇپ قالسا، ئۇنى ئىراق ئۇرۇشىغا ئاپىرىپ ئىشلىتىش ئىكەن. بۇنداق ئۈسكۈنە ئالدى بىلەن ھاۋادىكى ھەر خىل زەررىچىلەرنى يىغىپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى DNA لارنى ئايرىپ چىقىپ، بىر خىل خىمىيىلىك رېئاكسىيە ئارقىلىق بۇ DNA نى كۆپەيتىپ، بۇ كۆپەيتىلگەن DNA غا ئوخشىمىغان رەڭدىكى نۇرنى چۈشۈرۈپ، مۇشۇ نۇرنىڭ قوزغىتىشى بىلەن DNA دىن چىقىدىغان باشقا يېڭى رەڭدىكى نۇرنىڭ خۇسۇسىيىتىگە ئاساسەن بۇ DNA نىڭ قانداق DNA ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاپ چىقىدىكەن. ئەركىن سىدىقنىڭ ۋەزىپىسى بۇ ئۈسكۈنىنىڭ ئوپتىكىلىق قىسمىنى لايىھەلەپ ياساپ چىقىش ئىدى. ئەركىن سىدىق ئۈچۈن بۇ بىر يېڭى ئىش بولۇپ، ئۇ بۇنىڭغا ئىنتايىن قىزىقتى. لېكىن، بۇ شىركەتتە ئوپتىكىنى بىلىدىغانلاردىن ئەركىن سىدىقتىن باشقا ھېچ كىم بولمىغاچقا، شىركەتتىكى ھايات بىر ئاز زېرىكىشلىك بولدى. ئەركىن سىدىق بۇ شىركەتتە 2003- يىلى 4- ئايدا ئىش باشلاپ، 8- ئايغا بارغاندا ئوپتىكىلىق ئاپپاراتتىن بىرنى ياساپ چىقتى. پەقەت ئوپتىكىلىق ئانالىزنىلا قىلىدىغان مەخسۇس ئاپپاراتلارمۇ بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەجمى چوڭ ۋە باشقا ئىقتىدارلىرى مۇۋاپىق بولمىغاچقا ئۇلارنى بۇ ئۈسكۈنىگە بىۋاستە ئىشلەتكىلى بولمايتتى. شۇڭا بۇ شىركەت ئوپتىكىلىق ئاپپاراتنى ئۆز ئالدىغا ئايرىم ياساپ چىقىشنى قارار قىلغان ئىدى. ئەركىن سىدىق ئاپپاراتنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، ئۇنى تەجرىبە ئارقىلىق سىناق قىلىپ، چىققان نەتىجىلەرنى باشقا ئاپپاراتتا ئېلىپ بارغان سىناق نەتىجىسى بىلەن سېلىشتۇردى. نەتىجىدە ئەركىن

سىدىق ياسىغان ئاپپاراتنىڭ نەتىجىسى باشقا ئاپاراتنىڭكىدىنمۇ ياخشىراق چىقىپ، شىركەت باشلىقلىرى ئەركىن سىدىقتىن ئىنتايىن رازى بولدى. لېكىن، بۇ ئۇسكۇنىنىڭ مىكرو - ئېقىم مېخانىكىلىق قىسمىدا چوڭ مەسىلە بار بولۇپ، شىركەت ئۇنى زادىلا ھەل قىلالمىدى. ئۆزلىرى لايىھىلەپ، 600 مىڭ دوللار پۇل بىلەن باشقا بىر شىركەتكە ياساتقان مىكرومېتىر چوڭلۇقتىكى سۇيۇقلۇق تۇرۇبىسى بار بىر ئەينەك قۇرۇلما مۇۋاپىق ئىشلىمىدى. شۇنداق بولسىمۇ بۇ ئۇسكۇنىنى FBI غا تاپشۇرۇش ۋاقتى 12- ئاي بولغاچقا، ۋاقتىنىڭ قىستىشى بىلەن ئۇلار بۇ ئۇسكۇنىدىن بىرنى قۇراشتۇرۇپ چىقتى. مۇشۇ پەيتكە كەلگەندە، ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ بۇ شىركەتتە ئۇزۇن تۇرسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. شىركەت باشلىقى بىر ئاق تەنلىك بولۇپ، ئۇنىڭ ئامېرىكا ھۆكۈمىتى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ناھايىتى قويۇق ئىدى. ئۇ كىشى ئامېرىكىنىڭ مەملىكەتلىك ئىلىم - پەن فوندى جەمئىيىتى (ئىنگلىزچە «National Science Foundation, NSF») نىڭ بىئولوگىيىگە ئاجرىتىلغان پۇلنى تەقسىم قىلىشقا بىۋاستە قاتنىشىدىغان كىشى بولغاچقا، ھەر يىلى ئۆز شىركىتىگە پۇل ھەل قىلىشتا ئاساسەن مەسىلە يوق ئىكەن. شۇڭا بۇ MFSI دېگەن شىركەت ھازىرغىچە مەۋجۇد بولۇپ، ئۆتكەن يىلى (يەنى 2006- يىلى) تېخى بىر چوڭراق بىناغا كۆچۈپتۇ. لېكىن، ئۆز ئۆمرىنى ھەقىقىي تۇردە ئەھمىيەتلىك ئۆتكۈزۈشنى ئىستەيدىغان بىر ئادەم ئۈچۈن ئۆز ھاياتىنى ياساپ چىققان مەھسۇلاتى نورمال ئىشلىمەيدىغان بىر شىركەتتە ئۆتكۈزۈش بىر خىل ئىسراپچىلىق ئىدى. شۇڭا ئەركىن سىدىق يەنە دەرھال خىزمەت ئىزدەشكە باشلىدى. كىچىك شىركەتلەردىن بىر قانچىسىدە ئىشلەپ تويغان ئەركىن سىدىق بۇ قېتىم بىر قانچە چوڭ شىركەتلەردىن خىزمەت ئىزدەپ بېقىشنى قارار قىلدى. ھەممىدە شۇ چوڭ شىركەتلەرنىڭ قاتارىدا JPL نىڭ تور بېتىگىمۇ كىرىپ، ئۇلار ئېلان قىلغان ئادەم ئېلىش ئۇقتۇرۇشلىرىغىمۇ تەپسىلىي قاراپ چىقتى. ھەممىدە ئۆزىنىڭ شەرتى تولۇق توشىدىغان خىزمەتلەردىن بىر قانچىنى بايقىدى. ئەركىن سىدىق ئىنتېرنېت ئارقىلىق ئۆزىنىڭ خىزمەت ئىلتىماسىنى JPL گە ماڭدۇرۇپ، ئارىلىقتىن 2 ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن، JPL ئۇنى خىزمەتكە ئېلىش مۇناسىۋىتى بىلەن كۆرۈشۈشكە چاقىرتتى. ئەركىن سىدىق جەنۇبىي كالىفورنىيىدىكى JPL غا بېرىپ، بىر كۈن ئىلمىي دوكلات بېرىش ۋە كىشىلەر بىلەن كۆرۈشۈش بىلەن مەشغۇل بولدى. ئۇنىڭ بىلەن 5 گۇرۇپپا باشلىقى ۋە

بىر چوڭ باشقارما (JPL نىڭ مەمۇرىي قۇرۇلمىسى ئىنگلىزچە « Directorate, Section, Group» دېگەنلەرگە بۆلۈنىدىغان بولۇپ، بۇ يەردىكى باشقارما دېگەن سۆز «Section» گە قارىتىلدى) باشلىقى بىلەن بىر سائەتتىن ئارتۇق سۆھبەتلىشىش ئارقىلىق ئۇنى كۆرۈشتى. ئۇلارنىڭ ھەر بىرسى ئەركىن سىدىق تەييارلاپ ماڭدۇرۇپ بەرگەن خىزمەت تارىخى (ئىنگلىزچە «Resume») بويىچە ئەركىن سىدىقتىن كومپيۇتېر ئارقىلىق ئوپتىكىلىق زاپچاس لايىھىلەش، ئوپتىكىلىق سىستېما ئىقتىدارىنى ئېنىقلاپ چىقىش، ئوپتىكىلىق سىستېما ۋە ئاپپارات لايىھىلەش، ئۇلارنى تەجرىبىخانىدا ئىشلىتىش، ياساپ چىقىش ۋە سىناق قىلىش قاتارلىق ئىشلار توغرىسىدا نۇرغۇن كەسپىي سوئاللارنى سورىدى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئەركىن سىدىققا «سىنىڭ ھازىرغىچە قىلغان ئىشلىرىڭ بەك كەڭ دائىرىلىك ۋە تەسىرلىك ئىكەن» دېدى. بۇ كۆرۈشۈش ئاخىرلىشىپ، ئارىلىقتىن بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن، JPL دىن ئەركىن سىدىققا خىزمەتكە ئېلىنغانلىق ئۇقتۇرۇشى كەلدى. ئەركىن سىدىق بۇ ئىشتىن سۆز بىلەن تەسۋىرلىگىلى بولمايدىغان دەرىجىدە خۇشال بولدى. 2003- يىلى 12- ئاينىڭ 15- كۈنى ئۇ MFSI غا خىزمەتتىن ئىستىپا بېرىش خېتىنى تاپشۇرۇپ، 2004- يىلى 1- ئايدىن باشلاپ JPL دا خىزمەتكە چۈشتى.

(5) يېڭى شىركەت قۇرۇش

ئەركىن سىدىق 30 ياشقا كىرگەندە ئامېرىكىغا كېلىپ، 37 ياشقا كىرگەندە ماگىستىرلىق ئۇنۋانى بىلەن دوكتورلۇق ئۇنۋانىغا ئېرىشتى. رەسمىي خىزمەتنى 38 ياشتىن ئاشقاندا ئاندىن باشلىدى. مۇتلەق كۆپ ساندىكى كىشىلەرنىڭ ئۆز ئۆمرىدىكى ئەڭ ئۈنۈملۈك ۋاقتى 25 ياشتىن 35 ياشقىچە بولغان ۋاقىت بولۇپ، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭغا سەل كېچىككەن بولسىمۇ، ئۇ ئۆزى بىر يۇقىرى تېخنىكىلىق شىركەت قۇرۇپ بېقىشنى ئىزچىل تۈردە ئارزۇ قىلىپ كەلدى.

1996- يىلى يازدا، ئۆزىنىڭ پوست - دوكتورلۇق ئۇستازى Rick Trebino نىڭ تونۇشتۇرۇشى بىلەن ئەركىن سىدىق يېشى 50 تىن ئاشقان، سىلىكون جىلغىسىدا ئۇزۇن مۇددەت ئىشلەپ، ئۆز ئالدىغا بىر قانچە شىركەت قۇرۇپ باققان كىشىلەردىن ئىككىسى بىلەن تونۇشتى. ھەممە بۇ 3 كىشى بىلەن بىرلىشىپ، شۇ يىلى 7- ئايدا بىر يۇقىرى تېخنىكىلىق شىركەت قۇردى. شىركەتنىڭ ئىسمىنى Rick Trebino «Telelase» دەپ قويۇپ بەردى. شىركەتنىڭ پىلانى، خەۋەرلىشىش نۇرىنى

نۇرلۇق تالادا ماڭدۇرۇشنىڭ ئورنىغا ئۇنى ھاۋا بوشلۇقى ئارقىلىق ماڭدۇرۇپ، بىر بىنا بىلەن يەنە بىر بىنانى يۇقىرى سۈرئەتلىك خەۋەرلىشىش لىنىيىسى بىلەن تۇتاشتۇرىدىغان ئوپتىكىلىق خەۋەرلىشىش ئۈسكۈنىسى لايىھىلەپ چىقىپ، ئاندىن خۇسۇسىي مەبلەغچىلەرنى جەلپ قىلىش ئارقىلىق شىركەتكە مەبلەغ توپلاش، ئۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق مەھسۇلاتنى كۆپلەپ ئىشلەپ چىقىرىش ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىر كىشى شىركەتنىڭ رەئىسى، يەنە بىر كىشى سودىغا مەسئۇل مۇئاۋىن رەئىسى بولۇپ، ئەركىن سىدىق تېخنىكىغا مەسئۇل مۇئاۋىن رەئىسى بولدى. ئەركىن سىدىق شىركەتتىكى بىردىن - بىر تېخنىكىلىق خادىم بولغاچقا، ئاخشىمى، شەنبە - يەكشەنبە كۈنلىرى ۋە بايرام كۈنلىرىمۇ دەم ئالماي، ئاشۇ شىركەتنىڭ مەھسۇلاتنى لايىھىلەپ چىقىش بىلەن شۇغۇللاندى. CVI غا ئىشقا كىرىپ، باشقا 4 نەپەر ئۇيغۇر ياشلىرى بىلەن بىر ياتاقتا تۇرۇۋاتقان ۋاقىتلاردىمۇ، ئاخشىمى قالغانلارنىڭ ھەممىسى ياتاقتا تېلېۋىزور كۆرسە، ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ ياتاق ئۆيىگە سولىنىۋېلىپ، كارىۋات ئۈستىدە تەتقىقات بىلەن شۇغۇللاندى. مۇشۇنداق ئىشلەش ئارقىلىق ئوپتىكىلىق سىستېمىدىن بىرنى لايىھىلەپ چىقىپ، ئۇنىڭغا دەسلەپكى پاتېنت ئېلىش ئۈچۈن ئۆز لايىھىسىنى بىر پاتېنت ئورگىنىغا يوللىدى. شىركەتنىڭ ئېھتىياجى بويىچە ئەركىن سىدىق SMNP بىلەن «Windows Programming» قاتارلىق بەزى يۇمشاق دېتاللارنىمۇ ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىپ چىقتى. 1997- يىلى يازدا بۇ 3 كىشى بىر تەپسىلىي «ئىگىلىك پىلانى» نى تۈزۈپ، ئۇنىڭغا سىستېما لايىھىسىنى قوشۇپ، سىلىكون جىلغىسى ئەتراپىدىكى بىر قىسىم خۇسۇسىي مەبلەغچىلەر ۋە بەزى چوڭ شىركەتلەرنىڭ ئالدىغا مەبلەغ سوراپ بېرىشقا باشلىدى. دەل ئاشۇ چاغدا، ئامېرىكىنىڭ غايەت زور خەلقئارالىق شىركىتىنىڭ بىرسى بولغان «Lucent Technology» شىركىتى ۋاشىنگتون شتاتىدا يېڭىدىن قۇرۇلغان، Telelase نىڭكى بىلەن ئوخشاش ئۈسكۈنىنى چىقارماقچى بولغان «Terabeam» ئىسىملىك بىر شىركەتكە 500 مىليون دوللار پۇلنى مەبلەغ سېلىۋەتتى. ئۇنىڭدىن كېيىن Telelase نىڭ يولى پۈتۈنلەي ئېتىلىپ كەتتى. شۇنداق بولسىمۇ Telelase نىڭ رەئىسى بىلەن ئەركىن سىدىق ئۆز شىركىتىدىن ئۈمىد ئۈزمەي، ئۇنى ئىزچىل تۈردە داۋاملاشتۇرۇپ كەلدى. شىركەتنىڭ رەئىسى بۇ شىركەت ئۈچۈن پۈتۈن كۈن ئىشلەپ، باشقىلار ياساپ چىقارغان خەۋەرلىشىش ئۈسكۈنىسىنى سېتىش بىلەن ئۆز ئېھتىياجىنى

قاندۇرالىغۇدەك پۇل تېپىپ كېلىۋاتىدۇ. لېكىن، ئەركىن سىدىق 2004- يىلى جەنۇبىي كالىفورنىيەگە يۆتكىلىپ كېلىدىغاندا بۇ شىركەتتىكى ۋەزىپىسىدىن ئىستىپا بەردى. بۇ شىركەت ھازىرمۇ مەۋجۇد بولۇپ، ئەركىن سىدىق ھازىرمۇ ئاشۇ شىركەتنىڭ ئاساسلىق پاي - چەك ئىگىلىرىنىڭ بىرسى بولۇپ تۇرىۋاتىدۇ.

2001- يىلى 3- ئايدا، ئەركىن سىدىق «WaveSplitter» دېگەن شىركەتتە ئىشلەۋاتقان مەزگىلدە، جەنۇبىي كالىفورنىيەدىكى 5 كۈنلۈك بىر خەلقئارالىق ئىلمىي تەتقىقات يىغىنىغا قاتناشتى. شۇ جەرياندا ئۇ نۇرغۇن ئوپتىكا شىركەتلىرىنىڭ ئۆز مەھسۇلاتلىرىنى تەشۋىق قىلىش ئۈچۈن ھازىرلىغان بىر چوڭ كۆلەملىك ئوپتىكا كۆرگەزمىسىنى ئېكسكۇرسىيە قىلىش جەريانىدا، «زەينەپ ھاكىم ئوغلى» ئىسىملىك بىر تۈرك ئايال بىلەن تونۇشۇپ قالدى. بۇ ئايال ئەسلىدە كانادادىكى «ئۆمەر» ئىسىملىك بىر تۈرك ئادەم قۇرغان «ئۆز ئوپتىكس» (ئىنگلىزچە «Oz Optics») دېگەن شىركەتنىڭ ئامېرىكىدىكى ئىشلىرىنى باشقۇرىدىغان مۇئاۋىن رەئىسى بولۇپ، ئەركىن سىدىق بىلەن بىر سائەتتەك پاراڭلاشقاندىن كېيىن، ئۇنى ئۆزىنىڭ شىركىتىگە كېلىپ ئىشلەپ بېرىشكە تەكلىپ قىلدى. ئەركىن سىدىق ئۇ چاغدا خىزمەت ئالماشتۇرۇشنى قىلچىمۇ ئويلاشمىغان بولغاچقا، بۇ تەكلىپنى رەت قىلدى. شۇ يىلى يازدا، زەينەپ خانىم ئەركىن سىدىقنى يەنە قايتا ئىزدىدى. بۇ قېتىم ئۇ ئەركىن سىدىقنى ئۆز ئوپتىكسقا ئىشلەپ بېرىشكە ئەمەس، بىرلىكتە ئۆز ئالدىغا بىر ئايرىم شىركەت قۇرۇشقا ئىزدىگەن ئىدى. ئۇزۇن يوللۇق نۇرلۇق تالا خەۋەرلىشىشدە، ئوپتىكىلىق سىگنال 500 كىلومېتىردەك ئارىلىقتا نۇرلۇق تالا ئارقىلىق ماڭغاندا، سىگنال سۈپىتىدە بۇزۇلۇش بولىدۇ. زەينەپنىڭ شىركەت قۇرۇپ ئىشلەپ چىقارماقچى بولغىنى مانا مۇشۇنداق بۇزۇلغان سىگنالنى ئەسلىگە كەلتۈرىدىغانغا ئىشلىتىدىغان ئوپتىكىلىق ئاپپارات ياساپ چىقىش ئىدى. زەينەپنىڭ كەسپىي ئالاھىدىلىكى ئىگىلىك باشقۇرۇش بولۇپ، ياسىماقچى بولغان ئاپپاراتنىڭ بارلىق ئوپتىكا تېخنىكىلىق ئىشلىرىغا ئەركىن سىدىقنى مەسئۇل قىلماقچى ئىدى. ئەركىن سىدىق بۇ شىركەت ئۈچۈن ھازىرقى خىزمىتىنى ساقلاپ قالغان ھالدا قوشۇمچە ئىشلەپ بېرىشكە ماقۇل بولدى. بۇ ئىككىسىدىن باشقا زەينەپ خانىم يەنە يۇمشاق دېتال قىلىدىغان ئادەمدىن بىرنى ۋە ئېلېكتىر ئېنژېنېرلىكى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان ئادەمدىنمۇ بىرنى تاپقان ئىدى. بۇ 4

كىشى بىرلىكتە بىر «ئىگىلىك پىلانى» تۈزۈپ چىقتى. ئەركىن سىدىق بىر قانچە ئاي ۋاقىت سەرپ قىلىسا، بۇ خىل ئاپپاراتنى لايىھىلەپ چىقالايتتى. لېكىن، زەينەپ بەك ئالدىراپ كېتىپ، ئوپتىكىلىق لايىھەنى پۇتتۇرمەي تۇرۇپلا، «ئىگىلىك پىلانى» غا «بىزدە بۇ خىل ئاپپاراتنى ئىشلەپ چىقىرىشتا باشقا ھېچ كىمدە يوق تېخنىكا بار» دېگەندەك سۆزلەرنى كىرگۈزدى. ئەركىن سىدىق بۇ ئىشنى ئازراقمۇ ياخشى كۆرمىدى. ئۇنىڭ بۇرۇنقى تەجرىبىسىگە ئاساسلانغاندا، بۇ خىل ئىگىلىك پىلانى بىلەن پۇل مەبلەغ سالغۇچىلارنى قايىل قىلىش زادىلا مۇمكىن ئەمەس ئىدى. لېكىن، زەينەپنىڭ چىڭ تۇرۇۋېلىشى بىلەن بۇ 4 كىشى ئۆزلىرىنىڭ ئىگىلىك پىلانىنى كۆتۈرۈپ، 4 - 5 مەبلەغ سالغۇچى شەخسىلەر ۋە چوڭ شىركەتلەر بىلەن كۆرۈشتى. ئەركىن سىدىق يالغان گەپ قىلالمايدىغان بولغاچقا، مەبلەغ سالغۇچىلارغا بېرىلىدىغان دوكلاتنىڭ تېخنىكىلىق قىسمىنى ئۆزى بېرىشكە قوشۇلمىدى. دەل ئەركىن سىدىق پەرەز قىلغاندەك، مەبلەغ سالغۇچىلار بۇ 4 كىشىنى بىر دەمدىلا سوئالدا تۇتتۇۋالدى. ھەممە ئۇلارنى «بىزنى قايىل قىلغۇدەك نەرسىنى تەييارلىغاندىن كېيىن قايتا كېلىڭلار»، دەپ يولغا سالدى. بۇ ۋاقىتلار 2001-يىلىنىڭ ئاخىرىغا توغرا كەلگەن بولۇپ، بۇ ۋاقىتقا كەلگەندە نۇرلۇق - تالا خەۋەرلىشىش سانائىتىدە تۆۋەنگە چۈشۈشكە قاراپ مېڭىش باشلانغان بولۇپ، ھېچ كىم بۇ سانائەتكە مەبلەغ سالمايدىغان بولۇپ قالدى (زەينەپ خانىمنىڭ تېزراق پۇل ئېلىۋېلىشقا ئالدىرىشىدىكى بىر سەۋەب مۇشۇنداق ئۆزگىرىشنىڭ بولۇپ قېلىشىدىن ساقلىنىش ئىدى). شۇنىڭ بىلەن بۇ شىركەتنىڭ ئىشى توختاپ قالدى. ئۇنىڭدىن كېيىن زەينەپ خانىم ئۆز خىزمىتىدىن ئىستىپا بېرىپ، سىلىكون جىلغىسىدىكى باشقا بىر ئوپتىكا شىركىتىگە يۆتكەلدى. لېكىن، ئۆز ئوپتىكىس شىركىتىنىڭ باشلىقى ئۇمەر كېيىن بۇ ئىشنى بىلىپ قېلىپ، زەينەپنىڭ ئۇستىدىن «بىزنىڭ شىركەتنىڭ تېخنىكىسىنى ئوغرىلىغان» دېگەن باھانە بىلەن ئەرز قىلدى. ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇ چاغدا ئۆز ئوپتىكىس شىركىتىنىڭمۇ ئۆز ئالدىغا ئۇنداق ئاپپارات ئىشلەپچىقىرىش توغرىسىدا ھېچ قانداق تېخنىكىسى يوق ئىدى. مۇشۇ قانۇنىي جېدەل جەريانىدا، زەينەپ خانىم ئەركىن سىدىقنى 2 قېتىم سان فرانسىسكو شەھىرىگە ئىسپاتلىققا چاقىرتتى. ئەركىن سىدىق WaveSplitter شىركىتىنىڭ ئادۋۇكاتىنىڭ قوغدىشى ئاستىدا، ئىككى كۈن ۋاقىتنى مۇشۇ ئىش ئۈچۈن سەرپ قىلدى. زەينەپ خانىم بىلەن ئۇمەر ئەپەندىنىڭ بۇ جېدىلى ئەڭ ئاخىرى قانداق

بولغىنى ئەركىن سىدىقتا ئېنىق ئەمەس. ئىشقىلىپ ئەركىن سىدىق بۇ ئىشتا ھېچ پايدا كۆرمەي، بىر قىسىم «يېڭى ئىشلار» نى ئۆز بېشىدىن كەچۈرۈشكە مەجبۇر بولدى.

2000- يىلى 3- ئايدا ئەركىن سىدىق يېڭى خىزمەت ئىزدىگەندە، «KLA-Tencor» دېگەن شىركەتتىن ئۇنى ئىشقا ئالغىنى شىركەتنىڭ بارلىق تەتقىقات ۋە تەرەققىيات ئىشلىرىغا مەسئۇل مۇئاۋىن رەئىسى بولۇپ، ئۇنىڭ ئىسمى «Mehrdad Nikoonahad» ئىدى. بۇ كىشى ئەسلى ئىرانلىق بولۇپ، دوكتورلۇق ئۇنۋانىنى ئەنگلىيىنىڭ ئوكسفورد ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئېلىپ، كېيىن ئامېرىكىغا كېلىپ ئولتۇراقلاشقان ئىدى. يېشى ئەركىن سىدىقنىڭكى بىلەن باراۋەر كېلەتتى. ئەركىن سىدىقنى خىزمەتكە ئېلىش ئۈچۈن يۈز كۆرۈشكەندە، ئۇ ھەر خىل تېخنىكىلىق سوئاللارنى سوراپ، ئەركىن سىدىقنىڭ جاۋابىغا ئىنتايىن قايىل بولۇپ، ئۇنى بەكلا ياخشى كۆرۈپ قالغان ئىدى. كېيىن ئەركىن سىدىق ئۇ بەرگەن خىزمەتنى رەت قىلغاندىن كېيىن، ئۇ خاپا بولۇشنىڭ ئورنىغا ئەركىن سىدىق بىلەن دوست بولۇپ قالغان ئىدى. ئەركىن سىدىق ئۇنىڭدىن كېيىن تېخى مېھرداد بىلەن ئائىلىسىنى بىر قېتىم ئۆز ئۆيىگە مېھماندارچىلىققا چاقىرغان ئىدى. 2002- يىلى يازدا، مېھرداد ئەركىن سىدىقنى ئىزدەپ، ئۆزىنىڭ بىر شىركەت قۇرۇش پىلانىنى، ھەمدە ئەركىن سىدىقنىڭ ئاشۇ يېڭى شىركەت قۇرۇش ئىشىغا قاتنىشىپ بېرىشىنى ئىلتىماس قىلدى. ئۆزىنىڭ ئېيتىپ بېرىشىچە، مېھرداد ئۆز ئالدىغا ئايرىم شىركەت قۇرۇش ئۈچۈن بۇرۇنقى خىزمىتىدىن ئىستىپا بېرىپتۇ. ئۇنىڭKLAدا ئىشلەش جەريانىدا ئالغان 50 دىن ئارتۇق پاتېنتى بار بولۇپ، ئۇ ئاللىقاچان مىليونېر بولۇپ بولغان ئىدى. لېكىن ئۇ پۇلغا بەك چىڭ بولۇپ، 1- قېتىم ئەركىن سىدىقنى يېڭى شىركەت قۇرۇش ئىشى بىلەن خېلى يىراق جايدىكى ئۆزى تۇرىۋاتقان شەھەرگە چاقىرتىپ، چۈشلۈك تاماقنى بىرگە يېگەندە، ئەركىن سىدىقنىڭ تاماق پۇلىنى ئۆزىگە تۆلەتكۈزگەن ئىدى (بۇنداق ئىش ئامېرىكىدا بەك ئاز ئۇچرايدۇ). مېھردادنىڭ كەسپى يېرىم ئۆتكۈزگۈچ ساھەسىدە بولۇپ، ئۇنىڭ نۇرلۇق - تالا خەۋەرلىشىش تېخنىكىلىرىدىن ئانچە خەۋىرى يوق ئىدى. مېھردادنىڭ يېڭى شىركەت قۇرۇپ ياساپ چىقارماقچى بولغىنى ئۇزۇن يوللۇق نۇرلۇق تالا خەۋەرلىشىش لىنىيىسىگە ئىشلىتىدىغان بىر زاپچاس ئىدى. بۇنداق لىنىيە بىر يۇقۇرى سۈرئەتلىك ماشىنا يولىغا ئوخشايدۇ. ھەر بىر شەھەرگە بارغاندا، بۇنداق لىنىيەدىن

بىر خەۋەرلىشىش كانىلىنى ئايرىپ چىقىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ خۇددى تېز سۈرئەتلىك يولنىڭ چىقىش ئېغىزىغا ئوخشايدۇ. شۇنداقلا ئۇنىڭغا يېڭى بىر خەۋەرلىشىش كانىلىنى قوشۇشقىمۇ توغرا كېلىدۇ. بۇ خۇددى تېز سۈرئەتلىك يولنىڭ كىرىش ئېغىزىغا ئوخشايدۇ. مېھرادنىڭ ئىشلەپ چىقارماقچى بولغىنى مانا مۇشۇ ئىشنى قىلىدىغان زاپچاس ئىدى. ئەركىن سىدىق **WaveSplitter** ئۈچۈن يېڭى مەھسۇلات ئىزدەپ، يۇقۇرىقى زاپچاسقا ئىشلىتىدىغان ھەر خىل تېخنىكىلار ۋە ئۇنى ئىشلەپ چىقىرىدىغان ئوخشىمىغان دۆلەتلەردىكى شىركەتلەر توغرىسىدا خېلى كۆپ ئىزدەنگەن بولۇپ، بۇ جەھەتتە خېلى مۇكەممەل بىلىمگە ئىگە ئىدى. ئۇ چاغدا **WaveSplitter** دېگەن شىركەتمۇ تەۋەنگە چۈشۈشكە يۈزلەنگەن بولغاچقا، مېھرادنىڭ نوپۇزىغا ئىشەنچ قىلىپ، ئەركىن سىدىق ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ خىزمىتىنىڭ سىرتىدا ئىشلەپ بېرىشكە ماقۇل بولدى. مېھراد ئەركىن سىدىقنى شىركەتنىڭ تېخنىكىغا مەسئۇل مۇئاۋىن رەئىسى قىلدى. ھەمدە قۇرغان شىركەتكە «**MN Technology** » دەپ ئىسىم قويدى (بۇ يەردىكى **MN** مېھرادنىڭ ئىسىم فامىلىسىنىڭ باش ھەرىپلىرىدىن ئىبارەت). ئەركىن سىدىق ناھايىتى قىسقا ۋاقىت ئىچىدە بۇ يېڭى شىركەت ئىشلەپ چىقارماقچى بولغان ئوپتىكىلىق ئاپپاراتنىڭ لايىھىسىنى ئىشلەپ چىقتى. سىلىكون جىلغىسىدىكى نۇرغۇن يۇقىرى تېخنىكىلىق شىركەتلەردە باشلىق بولۇپ ئىشلەۋاتقان ئىرانلىقلار بار بولۇپ، مېھراد ئامېرىكىدا چىقىدىغان ئىرانلىقلارنىڭ بىر ژورنىلىغا مەسئۇل بولغاچقا، نۇرغۇن ئىرانلىقلارنى تونۇيتتى. شۇڭا مېھراد بىلەن ئەركىن سىدىق ئىككىسى پۇل مەبلەغ سالىدىغان شىركەتلەردىكى ئىرانلىقلار بىلەن كۆرۈشۈشكە باشلىدى. لېكىن، نۇرلۇق - تالا خەۋەرلىشىش سانائىتى ناھايىتى تېز سۈرئەتتە تەۋەنگە قاراپ مېڭىۋاتقان بۇنداق بىر شارائىتتا، بىر ئىككى ئاينىڭ ئىچىدىلا يېڭى قۇرۇلغان شىركەتكە مەبلەغ ئېلىش مۇمكىن ئەمەسلىكى ئېنىق بولدى. شۇنىڭ بىلەن 2002- يىلىنىڭ ئاخىرى بۇ شىركەتمۇ مەۋجۇد بولۇشتىن توختىدى. ئەركىن سىدىق ئېرىشكەن بۇ شىركەتنىڭ پاي - چېكىمۇ بىر قۇرۇق سانغا ئايلاندى.

(6) JPL («Jet Propulsion Laboratory»)

JPL دېگەن ئىسىم توغرىسىدا تەۋەندىكى تور بېتىدە بىر قىسىم ئۇچۇرلار بار:

http://www.meripet.com/Kainat/JPL.htm

2004- يىلى 1- ئاينىڭ 1- كۈنى ئامېرىكىنىڭ بايرام كۈنى بولۇپ، بۇ كۈن بىر شەنبە كۈنىگە توغرا كېلىپ قالغاچقا، JPL كېيىنكى دۈشەنبە كۈنى (يەنى 1- ئاينىڭ 3- كۈنى) نى بايرام كۈنى قىلىپ بېكىتكەن ئىدى. شۇڭا ئەركىن سىدىق 1- ئاينىڭ 4- كۈنى JPL غا ئىشقا كەلدى. ئەتىسىگىنى كېلىپ قارىسا، JPL نىڭ ئىچى ئامېرىكىدىكى ھەممە چوڭ مەملىكەتلىك تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىلىرىنىڭ مۇخبىرلىرى ۋە ئۈستىدە ئانتېنناسى بار سىگنال تارقىتىش ماشىنىلىرى بىلەن لىق تولۇپ كېتىپتۇ. ئەركىن سىدىق بۇ ئىشلارنى كۆرۈپ ئىنتايىن ھەيران قالدى ۋە چوڭقۇر ھاياجانغا چۆمدى. كېيىن ئىشخانىسىغا بېرىپ باشقىلاردىن سوراپ، ئەسلى ئەھۋالنى بىلدى: JPL بىلەن NASA مارسقا ماڭدۇرغان «خىسلەت» (ئىنگلىزچە «Mars Eploration Rover - Spirit») ناملىق مارسنى تەكشۈرۈش ماشىنىسى 1- ئاينىڭ 3- كۈنى مارسقا ساق - سالامەت قونغان بولۇپ، بۇ مۇخبىرلار ئاشۇ ئىش توغرىسىدا خەۋەر تەييارلاش ئۈچۈن JPL گە يىغىلىپ قالغان ئىكەن.

ئەركىن سىدىقنىڭ JPL دىكى خىزمەت مەنسىپى يەنىلا «يۇقىرى دەرىجىلىك ئوپتىكا ئىنژېنېرى» بولۇپ، ئۇ بۇ ئىدارىدە بۇرۇن قىلىپ باقمىغان بىر ساھەدە يېڭى ئىش باشلىدى. ئۇنىڭ WaveSplitter شىركىتىدە قىلغىنى دۇنيادىكى ئەڭ كىچىك، 4 مىكرومېتىر كەڭلىكتىكى ئوپتىكا زاپچىسى بولسا، JPL دە قىلىدىغىنى دۇنيادىكى ئەڭ چوڭ، دىئامېتىرى بىر قانچە مېتىر كېلىدىغان ئالەم تېلېسكوپى بولدى. ئۇ ئىشنى بىر ئالەم تېلېسكوپىنىڭ تېخنىكىلىق كۆرسەتكۈچىنى ئىشلەپ چىقىرىشتىن باشلىدى. بۇنىڭدىن كېيىن ياسىلىدىغان ئالەم تېلېسكوپلىرىنىڭ ئاساسلىق ئەينىكى توك ئارقىلىق شەكلىنى ئۆزگەرتكىلى بولىدىغان ئەينەك بولۇپ، ئاشۇ ئەينەكنى مۇۋاپىق كونترول قىلىش ئارقىلىق ئالەم بوشلۇقىدىكى ۋە يەر شارى ئۈستىدىكى كۆرۈنۈشلەرنى ئىنتايىن ئوچۇق سۈرەتكە ئالغىلى بولىدۇ. ھازىر ئەركىن سىدىق يۇقىرىدا ئېيتىلغان يېڭى تىپتىكى ئالەم تېلېسكوپىنىڭ تېخنىكىلىق كۆرسەتكۈچىدىن باشقا، يەنە ئۇلارنىڭ يېڭى لايىھىسى ۋە ئۇلارنىڭ ئاساسلىق ئەينىكىنى كونترول قىلىشقا ئىشلىتىدىغان ئالگورىتمى (ھېسابلاش ئۇسۇلى) بىلەن يۇمشاق دېتاللارنى تەتقىق قىلىپ چىقىرىش قاتارلىق ئىشلارنىمۇ قىلىۋاتىدۇ. ھازىر ئەركىن سىدىق تەتقىقات ئېلىپ بېرىۋاتقان

ئالەم تېلېسكوپىدىن 2013- يىلى قويۇپ بېرىلىدىغان «James Webb ئالەم تېلېسكوپى (JWST)» بىلەن 2016- يىلى قويۇپ بېرىلىدىغان، ئۇستىدە جانلىقلار بولۇش ئېهتىمالى بولغان باشقا پىلانېتىلارنى ئىزدەپ تېپىشقا ئىشلىتىدىغان TPF تېلېسكوپى قاتارلىقلار بار. نۆۋەتتە كائىناتنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن ئىشلىتىلىۋاتقان ئەڭ چوڭ ئالەم تېلېسكوپىنىڭ ئىسمى «Hubble ئالەم تېلېسكوپى» بولۇپ، ئۇ 1990- يىلى قويۇپ بېرىلگەن. James Webb ئالەم تېلېسكوپى ئالەمگە چىقىرىلغاندىن كېيىن، خۇببلە ئىشلىتىلىشتىن توختايدۇ. ئەركىن سىدىق 2006-يىلى TPF توغرىسىدا ئۆزى ئېلىپ بارغان تەتقىقات ئاساسىدا 3 پارچە ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلدى. بۇ يىل TPF ۋە باشقا تەتقىقاتلىرى ئاساسىدا ئىككى خەلقئارالىق ئىلمىي دوكلات يىغىنىغا 5 پارچە ۋە بىر ئىلمىي تەتقىقات ژۇرنىلىغا بىر پارچە ماقالە ماقۇل بولۇپ بولدى. ئۇ هازىر ئۆز گۇرۇپپىسى ئىچىدىكى بىر ياپونلۇق قىز ۋە بىر يەهۇدىي ئەر كىشى بىلەن بىرلىكتە ئەڭ قىيىن تېخنىكىلىق مەسىلىلەر ئۈستىدە تەتقىقات ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ.

گرېئېن - سىدىق ئالگورىسمى

ئەركىن سىدىق ئۆتكەن يىلنىڭ ئاخىرىدىن باشلاپ كونترول قىلىنىدىغان ئالەم تېلېسكوپى تېخنىكىسىدا بىر چوڭ يۈكسىلىش پەيدا قىلىدىغان بىر ماتېماتىكىلىق ئالگورىسىم ۋە ئۇنىڭ كومپيۇتېر يۇمشاق دېتالى ئۈستىدە تەتقىقات ئېلىپ بېرىشنى باشلىغان بولۇپ، يېقىندا ئۇنىڭدا زور مۇۋەپپەقىيەت قازاندى. NASA باش ئىدارىسى بۇ ئالگورىسمنى «NASA يېڭى تېخنولوگىيە رېكورتى» (ئىنگلىزچە «New Technology Records, NTR») غا كىرگۈزۈشنى قارار قىلدى. ھەمدە JPL ئۆزىنىڭ باش ئىدارىسى بولغان كالىفورنىيە تېخنىكىلىق ئىنستىتۇتىغا بۇ يېڭى تېخنىكا ئۈستىدە بىر پاتېنت ئېلىش توغرىسىدا ئىلتىماس سۇندى. JPL بۇ يېڭى ئالگورىسمغا بىر ئىسىم قويىدىغان بولۇپ، ئەركىن سىدىقتىن ئۇنىڭغا «سىدىق - گرېئېن ئالگورىسمى» دەپ ئىسىم قويسا مۇۋاپىقمۇ، ياكى «گرېئېن - سىدىق ئالگورىسمى» دەپ ئىسىم قويسا مۇۋاپىقمۇ، دەپ سورىغاندا، ئەركىن سىدىق ئۇيغۇرلارنىڭ مەردلىكىگە خاس هالدا، «گرېئېن - سىدىق ئالگورىسمى» دەپ ئىسىم قويۇش تەكلىپىنى بەردى. بۇ يەردىكى «گرېئېن» دېگەن سوز ئەركىن سىدىق ئېلىپ بېرىۋاتقان يۇقۇرىقى

پروجەكتنىڭ مەسئۇلى «Joseph Green» (يەھۇدىي مىللىتىدىن) نىڭ ئىسىم فامىلىسى بولۇپ، گەرچە تەتقىقات ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئەركىن سىدىق ئۆزى قىلغان، ھەمدە بۇ ساھەدە ئىلان قىلىنغان ئىلمىي ماقالىلەرنىڭ ھەممىسىدە ئەركىن سىدىق بىرىنچى ئاپتور بولغان بولسىمۇ، ئۆزىگە مۇشۇنداق پۇرسەتنى يارىتىپ بەرگەن كىشىگە يۇقۇرىقىدەك قىلىش ئارقىلىق ئۆز ھۆرمىتىنى بىلدۈرۈشنى مۇۋاپىق كۆردى. ئەركىن سىدىق ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق دەرىجىدىن تاشقىرى تىرىشچانلىقى ۋە كەڭ - قورساق مىجەزى بىلەن ئىزچىل تۈردە ئۆز خىزمەتداشلىرىنىڭ ھۆرمىتىگە ۋە ئەتىۋارلىشىغا ئېرىشىپ كەلگەن بولۇپ، ھازىرمۇ ئۇنىڭ ئىسمى JPL دىكى 4 چوڭ ئالەم تېلېسكوپى پروجەكتىسىنىڭ ھەممىسىدە بار. ھەر قېتىم ۋەزىپىگە ئادەم تەقسىم قىلىش بولغاندا ھەممە پروجەكتنىڭ مەسئۇللىرى ئەركىن سىدىقنى تالىشىپ كېلىۋاتىدۇ.

ئەركىن سىدىق JPL دە ئىش باشلىغاندىن بۇيان JPL ۋە NASA قىلغان، ياكى كائىناتتا يۈز بەرگەن چوڭ ئىشلارنى ئۆز ۋاقتىدا ئۇيغۇرچە يېزىپ چىقىۋاتقان بولۇپ، بۇ يازمىلارنى بىلىۋال تور بېتى مۇنبىرىنىڭ «كائىناتتىكى ئىشلار» دېگەن سەھىپىسى بىلەن مەرىپەت تور بېتىنىڭ ئىلىم - پەن سەھىپىسىدىن كۆرگىلى بولىدۇ. بۇ سەھىپىلەرنىڭ ئادرېسى تۆۋەندىكىدەك:

http://www.meripet.com/Kainat/0Kainat.htm

http://www.biliwal.com/GoogleTap_SG_forum_26.html

ئەركىن سىدىقنىڭ قىزى ھازىر كالىفورنىيە شتات ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ «Northride» دېگەن شەھەردىكى شۆبىسىدە ئىقتىساد كەسپى بويىچە باكلاۋېر ئۇنۋانى ئۈچۈن 4- يىللىقتا ئوقۇۋاتىدۇ. بۇ مەكتەپ ئەينى ۋاقىتتا ئەركىن سىدىق ماگىستىرلىق ئۇنۋانى ئۈچۈن ئوقۇغان مەكتەپتۇر. دىلنارە 2006- يىلى 5- ئايدا ئوقۇغۇچى خىزمەتچى (ئىنگلىزچە «Student Intern») بولۇپ JPL غا خىزمەتكە كىرگەن بولۇپ، ھازىرمۇ مۇشۇ ئىدارىنىڭ مالىيە بۆلۈمىدە ھەپتىسىگە 30 سائەت ئىشلەۋاتىدۇ (رەسمىي خىزمەتچىلەر ھەپتىسىگە 40 سائەت ئىشلەيدۇ). دىلنارە ئىشلەيدىغان باشقارما ئىدارە مالىيىسىنىڭ 3 تىن بىر قىسمىنى، يەنى يىلىغا 500 مىليون دوللاردىن ئارتۇق پۇلنى باشقۇرىدۇ. دىلنارەمۇ خىزمەتنى ياخشى قىلغانلىقى ئۈچۈن، JPL غا ئىشقا كىرىپ 3 ئايدەك ۋاقىت ئۆتكەندە

ئىدارىنىڭ «مۇنەۋۋەر خىزمەتچى» دېگەن بىر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. ھازىر ئۇنىڭ بۆلۈمدىكىلەر دىلنارەدىن ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن مۇشۇ ئىدارىدە رەسمىي خادىم بولۇپ ئىشلەشنى تەلەپ قىلىۋاتىدۇ. 2006- يىلى 12- ئاينىڭ 14- كۈنى دىلنارە ئىشلەۋاتقان باشقارما ئۆزىنىڭ بارلىق خادىملىرىغا ئامېرىكىنىڭ بىر بايرىمى مۇناسىۋىتى بىلەن بىر زىياپەت ئورۇنلاشتۇرۇپ بەردى. زىياپەتنى قىزىتىش ئۈچۈن ئۇلار بىر تالانت كۆرستىش مۇسابىقىسى ئۆتكۈزگەن بولۇپ، ئۇنىڭدا دىلنارەمۇ نومۇر كۆرسەتتى. بۇ مۇسابىقىدە ئالدى بىلەن ئەركىن سىدىق سەھنىگە چىقىپ، مېھمانلارغا ئۇيغۇر بىلەن ئۇيغۇر دىيارىنى، ھەمدە دىلنارەنى تونۇشتۇردى. ئۇ مېھمانلارغا «دىلنارە 6 يېشىدا ئامېرىكىغا كەلگەن بولۇپ، ھېچ قانداق ئۇيغۇر مەدەنىيىتىنى كۆرمەي چوڭ بولدى. ئۇ بىرەر ئۇيغۇرچە ئۇسۇل مەكتىپىدە ئوقۇپ باقمىغانلا بولۇپ قالماستىن، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئۇيغۇرلار يىغىلىشىدا ئۇسۇل ئويناپ بېقىش پۇرستىمۇ ئەڭ كۆپ بولغاندا يىلىغا پەقەت بىرەر قېتىملا بولدى. سىلەرنىڭ ھازىر كۆرىدىغىنىڭلار مانا مۇشۇنداق بىر ئۇيغۇر قىزىنىڭ يالغۇز كىشىلىك ئۇسۇلى. دىلنارەنىڭ نۇرغۇن تالانتى بار. مەن ئۇلارنى بىر - بىرلەپ سۆزلەپ ئولتۇرمايمەن. بۈگۈن سىلەر ئۇنىڭ تالانتلىرىدىن پەقەت بىرىنىلا كۆرىسىلەر. قالغىنىنى ئۆزۈڭلار تەسەۋۋۇر قىلىۋېلىڭلار» دېدى. ئۇنىڭدىن كېيىن دىلنارە ئۆزى يالغۇز ئۇيغۇرچە ئۇسۇل ئويناپ بەردى. دىلنارەنىڭ ئۇسۇلى تۈگەپ بولغۇچە، زىياپەتتىكىلەر نەچچە قېتىم قىزغىن چاۋاك چېلىپ كەتتى. دىلنارە بۇنىڭدىن كېيىنمۇ JPL دە چوڭ پائالىيەتلەر بولغاندا، ئۇ پائالىيەتلەرگە دادىسى بىلەن ئۇيغۇرچە تاماقلارنى تەييارلاپ ئاپىرىپ، شۇ ئارقىلىق ئۇيغۇرلارنى تەشۋىق قىلىشنى پىلانلاۋاتىدۇ. ئۇنىڭ بۆلۈمدىكى ھەر بىر كىشى ھەر جۈمە كۈنى نۆۋەت بويىچە باشقىلار ئۈچۈن ئەتىگەنلىك يېمەكلىك تەييارلاپ ئەكېلىدىغان بولۇپ، دىلنارە ھازىرغىچە 3 قېتىم ئەتىگىنى ئىشقا بېرىشتىن بۇرۇن ئامانگۈل بىلەن ئۇيغۇر سامسىسى پىشۇرۇپ، ئاشۇ تاماقنى ئاپىرىپ بەردى. دىلنارەنىڭ بۆلۈمدىكىلەر بۇ سامسىنى ئىنتايىن ياخشى كۆرۈپ كېتىپ، بىر قىسىم كىشىلەر دىلنارە تاماق ئەكېلىدىغان كۈننى ئۆز كالېندارىغا كىرگۈزۈۋالدى. ھازىر تاماق ئەكىلىش نۆۋىتى دىلنارەگە كەلگەندە، دىلنارە ئىشقا يېتىپ بارغىچە ئۇنىڭ ئىشخانىسى ئالدىدا ساقلاپ تۇرىدىغانلارمۇ بار.

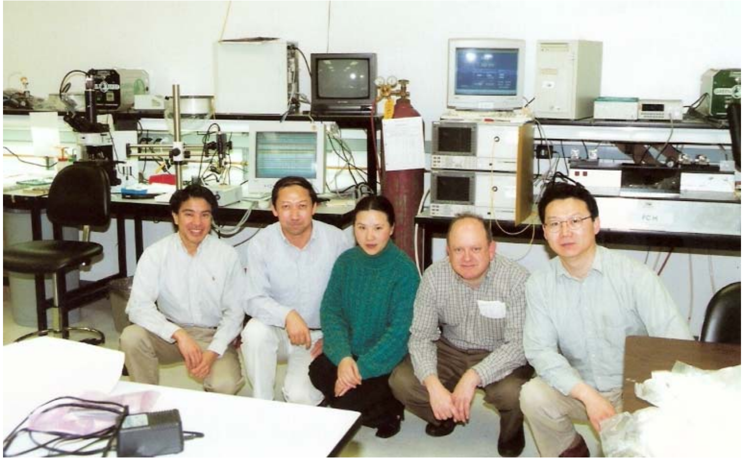

ئەركىن سىدىقنىڭ WaveSplitter شىركىتىدىكى ئىنژېنېرلىك گۇرۇپپىسىنىڭ بىر قىسىم ئەزالىرى. ئوڭدىن 2- كىشى ئەركىن سىدىقنىڭ يەھۇدىي مىللىتىدىن بولغان ئۇزۇن مەزگىللىك خىزمەتدىشى ۋە دوستى ئالېكس بولدۇ. بۇ سۈرەت 2000- يىلى 12- ئاينىڭ 4-كۈنى شىركەتنىڭ بىر تەجرىبىخانىسىدا ئىنگلىزچە «polarization beam combiner» دەپ ئاتىلىدىغان بىر ئوپتىكىلىق زاپچاستا بىر چوڭ بۆسۈش بولغاندا تارتىلغان.

ئەركىن سىدىق « James Webb ئالەم تېلېسكوپى» نىڭ مودېلىنىڭ قېشىدا. رەسىمدىكى مودېلىنىڭ چوڭ - كىچىكلىكى ۋە قۇرۇلمىسى 2013- يىلى ئالەم بوشلۇقىغا چىقىرىلىدىغان رەسمىي تېلېسكوپنىڭكى بىلەن ئوپمۇ - ئوخشاش. بۇ رەسىم 2006- يىلى 5- ئايدا فلورىدا شتاتىنىڭ ئورلاندو شەھىرىدە تارتىلغان.

ئەركىن سىدىق JPL دىكى بىر تەجرىبىخانىدا تەجرىبە ئېلىپ بارماقتا.

ئەركىن سىدىق ۋە ئۇنىڭ قىزى دىلنارە 2006- يىلى فىزىكا نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن ئالىم، NASA نىڭ «گوددارد ئالەمگە ئۇچۇش مەركىزى» («Goddard Space Flight Center») دىكى دوكتۇر John Mather ئەپەندىم بىلەن بىرگە. بۇ رەسىم 2007- يىلى 1- ئاينىڭ 24- كۈنى، John Mather ئەپەندىم JPL كە «چوڭ پارتلاشتىن نوبېل مۇكاپىتىغىچە» دېگەن ماۋزۇدا بىر ئىلمىي دوكلات بېرىشكە كەلگەندە تارتىلغان. بۇ مەزمۇن توغرىسىدا تەپسىلىراق ئۇچۇرغا ئېرىشىش ئۈچۈن ماۋۇ تور بېتىنى زىيارەت قىلىڭ:

www.meripet.com/Kainat/JohnMather.htm

دىلنارە JPL نىڭ مالىيە باشقارمىسى خادىملىرى ئۇيۇشتۇرغان بىر «تالانت كۆرستىش» مۇسابىقىسىدە يالغۇز كىشىلىك ئۇيغۇر ئۇسۇلى بويىچە نومۇر

كۆرسەتمەكتە. بۇ رەسىم 2006- يىلى 12- ئاينىڭ 14- كۈنى تارتىلغان.

ئەركىن سىدىق ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ھازىرقى بىر پارچە رەسىمى. بۇ رەسىم ئۇلارنىڭ لوس ئانژېلېستىكى ئۆيىنىڭ «ئائىلە ئۆيى» ئىچىدە تارتىلغان.

لوس ئانژېلېس شەھىرىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ 2006- يىلى يېڭى يىل بايرىمى يىغىلىشىنىڭ بىر خاتىرىسى.

14. خۇلاسە

شۇنداق قىلىپ بىز 2006- يىلى 12- ئاينىڭ بېشىدا تەييارلاشقا باشلىغان بۇ قىسقىچە تەرجىمىھال تاماملاندى. بىز ھەممىمىز چەت ئەللىدىكى داغلىق كىشىلەرنى ئازدۇر - كۆپتۇر ئاڭلاپ كەلدۇق. بەزىدە ئۇلارنىڭ ھايات ھېكايىلىرىنى ئاڭلاش ياكى ئوقۇشقىمۇ مۇيەسسەر بولدۇق. لېكىن، يېقىنقى بىر قانچە ئەسىر مابەينىدە ئۇيغۇرلار ئىچىدىن چىققان، باشقا مىللەتلەر قىلغان چوڭ ئىشلارنى قىلالىغان كىشىلەر توغرىسىدا ئانچە كۆپ ئۇچۇرغا ئىگە بولالمىغان ئىدۇق. بىز ئەركىن سىدىقنىڭ قىسقىچە تەرجىمىھالىنى تەييارلاپ ئوقۇرمەنلەرگە سونۇش ئارقىلىق، مۇشۇ ساھەدىكى بوش ئورۇننى ئازراق بولسىمۇ تولدۇرۇشنى ئۈمىد قىلدۇق. بولۇپمۇ بىز مۇشۇ تەرجىمىھالنى تەييارلاش ئارقىلىق «قانداق ئادەم ئەركىن سىدىقتەك ئادەم بولالايدىغاندۇ؟»، «ئەركىن سىدىقتەك بولۇش ئۈچۈن قانداق ياشاش كېرەكتۇر؟» دېگەنگە ئوخشاش سوئاللارغا جاۋاب تاپماقچى بولدۇق. شۇ سەۋەپتىن، بىز زېھنىمىزنى ئەركىن سىدىقنىڭ ھاياتىدىكى ياخشى ئىشلارنىلا يېزىشقا مەركەزلەشتۈرمىدۇق. ئۇنىڭ ئەكسىچە، بىز ئەركىن سىدىقنىڭ ھەقىقىي ھاياتىنى يېزىشقا تىرىشتۇق. بىزنىڭچە، مۇشۇ قىسقىچە تەرجىمىھال ھەمدە بىلىۋال تور بېتىنىڭ ئەركىن سىدىق بىلەن ئۆتكۈزگەن 2 قىسىملىق يازما سۆھبىتىنى ئوقۇغان ھەر بىر ئۇيغۇر ئەركىن سىدىقنىڭ ھاياتى، ئۇنىڭ ياشاش پرىنسىپى، ئىش بېجىرىش ئۇسۇلى، مىللەتكە ۋە ھازىرقى ئۇيغۇر جەمىيىتىگە بولغان كۆز - قارىشى ۋە ئۆز تۇرمۇشى ۋە ئائىلىسىگە تۇتقان پوزىتسىيىسى قاتارلىقلار بىلەن خېلى مۇكەممەل تونۇشۇپ چىقالايدۇ. بۇلارنى تولۇق ئوقۇپ چىققان كىشى ئەركىن سىدىقنىڭ بەدىنىنىڭ «ئۇيغۇر ئىزى» بىلەن تولغان، ۋۇجۇدى «ئۇيغۇر روھى» بىلەن يۇغۇرۇلغان بىر ئاددىي ئىنسان ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرەلەيدۇ.

ئەركىن سىدىق ھازىرمۇ ئامېرىكىدىكى دۇنياغا مەشھۇر ئەڭ يوقۇرى دەرىجىلىك تەتقىقات مەركىزى بولغان JPL دە كائىنات ۋە ئۇنىڭدىكى ئىشلارنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان ئالەم تېلېسكوپىنىڭ تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ. ئۇ 2006- يىلى ئۆزىنىڭ كەسپىي ساھەسىدە 3 پارچە ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلدى. بۇ يىل (يەنى 2007- يىلى) ئۇ يەنە ئىككى خەلقارالىق ئىلمىي دوكلاد

يغىنى بىلەن بىر خەلقارالىق ئىلمىي تەتقىقات ژۇرنىلىغا جەمئى 5 پارچە ئىلمىي ماقالە ماڭدۇرۇپ بولدى. بۇ JPL نىڭ ئۆلچىمى بىلەن ئېيتقاندىمۇ ناھايىتى چوڭ نەتىجە بولۇپ ھېسابلىنىدىكەن. ئەركىن سىدىق يېقىندا ئوپتىكىلىق سىستېمىلاردىكى فازا خاتالىقىنى ئۆلچەپ تاپىدىغان بىر يېڭى ئۇسۇلنى تېپىپ چىقتى. بۇ ئۇسۇل يېڭى تىپلىق ئالەم تېلېسكوپى تېخنىكىسىدا بىر يۈكسىلىش پەيدا قىلىدىغان بولۇپ، ئۇنىڭغا JPL «گرېئېن - سىدىق ئالگورىسمى» دىگەن ئىسمىنى بەردى. شۇنداق قىلىپ بىر ئۇيغۇرنىڭ تۆھپىسى تەبئىي پەن دۇنياسىدىكى تەسرى چوڭ يېڭى بىلىملەرنىڭ قاتارىغا كىرگۈزۈلدى. 2006- يىلىنىڭ ئاخىرىدا، ئەركىن سىدىققا ئۆزىنى «2008- يىلىدىكى ئامېرىكىدىكى مەشھۇر شەخسلەر» دىگەن كىتاپقا كىرگۈزۈش توغرىسىدا ئاشۇ كىتاپنىڭ نەشرىياتچىلىرىدىن بىر تەكلىپ كەلدى.

ئاخىردا بىز ھەر بىر ئۇيغۇر ياشلىرىدىن مۇشۇ تەرجىمھالىنىڭ بېشىدا بايان قىلىنغان «مۇۋەپپەقىيەت فورمۇلاسى» بىلەن تۆۋەندە ئوتتۇرىغا قويۇلغان ئەركىن سىدىقنىڭ بىر قىسىم ھايات تەجرىبىلىرىنى ئەستە چىڭ ساقلىشىنى ئۈمىد قىلىمىز:

* ئۇيغۇر دېھقان باللىرىمۇ ئالىم بولالايدۇ.

*باشقىلار قىلالىغان ئىشنى ئۇيغۇرلارمۇ قىلالايدۇ.

* ئارزۇ ئىقتىدارغا تەڭ ئەمەس. چوڭ ئىشقا يۈرۈش قىلىشنى ئۆزىڭىز قىلالايدىغان كىچىك ئىشتىن باشلاڭ.

* ئادەملەرنىڭ ئارزۇسى بىلەن ئىقتىدارى ئوخشىمايدۇ. سىز ئۆز غايىڭىزنى ئۆزىڭىزنىڭ ئۆمۈرلۈك ئارزۇيىڭىز بىلەن ئىقتىدارىڭىزنىڭ بىرىكمىسى ئاساسىدا تىكلەڭ.

* ئۆز - ئۆزىنى بايقاش ئۆمۈرلۈك ئىش. سىز بىر ئىشنى ياخشى قىلالىغان بىلەن، يەنە بىر ئىشنى ياخشى قىلالماسلىقىڭىز مۇمكىن. شۇڭا سىز ئۆز ئالاھىدىلىكىڭىزنى تولۇق بايقاپ، ئۇنى ئەڭ يۇقۇرى دەرىجىدە جارى قىلدۇرۇشقا تىرىشىڭ.

* پۇرسەت ئاسانلىقچە قولغا كەلمەيدۇ. پەقەت بىر يولنى ئىككى قىلالايدىغان، كىچىك يولنى چوڭايتالايدىغان ئادەملەرلا ئەڭ ئاخىرى ئۇتۇپ چىقىدۇ. ئۇنداق قىلالمايدىغان ئادەملەر قولىدىكى

نەرسىلەرىدىنمۇ ئايرىلىپ قالىدۇ.

* سىز ئاجىزراق بولغانلىقىڭىز ئۈچۈن باشقىلار سىزنى كۆزگە ئىلمايدۇ. باشقىلار بىلەن ئوخشاش تەڭ ئورۇن تۇتۇپ ياشايمەن دېسىڭىز، كەم دېگەندە ئۆز خىزمىتىڭىزنى باشقىلار بىلەن ئوخشاش دەرىجىدە مۇكەممەل قىلىڭ.

* باشقىلار قىلالمىغان ئىشنى قىلىش ئۈچۈن، چوقۇم باشقىلاردىن بەكراق تىرىشىش كېرەك. ئۇنىڭدىن باشقا يول يوق.

* ئادەم جاپاغا ئۆلۈپ قالمايدۇ. ئادەم ياش ۋاقتىدا توغرا ئىشلار ئۈچۈن چەككەن ئېغىر جاپا ئۇنىڭغا بىر ئۆمۈرلۈك بەخت ئېلىپ كېلەلەيدۇ.

تۈگىدى